

Sabiedrība par atklātību - DELNA

KORUPCIJAS SEJA LATVIJĀ

Pētījums

2000. gada aprīlis

Sadarbībā ar:

sabiedriskās domas pētījumu centru SKDS

Latvijas Neatkarīgo kriminologu asociāciju: Āriju Lodziņu, Kristīni Ķipēnu,
Aleksiju Galkinu un Daini Bergmani
pētniekiem Aivitu Putniņu un Klāvu Sedlenieku

Pētījums īstenots ar Sorosa Fonda – Latvija finansiālu atbalstu

SATURS

Ievads.....	4
Pētījuma mērķi un uzdevumi.....	4
Pētījumā izmantotās metodes.....	5
Pētījuma rezultātu izkārtojums.....	6
1. Latvijas iedzīvotāju priekšstati par korupcijas būtību, pastāvēšanas priekšnoteikumiem un attīstības tendencēm.....	7
1.1. Kas ir korupcija.....	7
1.2. Attaisnojumi korupcijas pastāvēšanai.....	8
1.3. Attieksme pret dažādiem apgalvojumiem.....	15
1.3.1. "Latvijas valdība nepietiekami pārņem citu valstu pozitīvo pieredzi".....	15
1.3.2. "Valsts nodrošina veicinošus apstākļus korupcijas attīstībai".....	16
1.3.3. "Kāda ir Latvijas iedzīvotāju attieksme pret valsti, kurā tie dzīvo?".....	16
1.3.4. "Vai Latvijas valdība ir ieinteresēta korupcijas novēršanā?".....	18
1.3.5. "Kāda ir korupcijas loma valsts ekonomikas un citu sabiedrisko sfēru attīstībā?".....	18
1.3.6. "Vai korupcija veicina valsts ekonomisko izaugsmi?".....	18
1.3.7. "Kāda ir attieksme pret ierēdniecību?".....	19
1.3.8. "Vai Latvijā godīgā ceļā var kļūt bagāts?".....	19
1.4. Faktori, kas attur no kukuļa došanas.....	20
1.5. Korupciju veicinošie faktori.....	22
1.6. Korupcijas attīstības tendences.....	35
2. Korupcijas izplatība.....	38
2.1. Iedzīvotāju uzticēšanās valsts un sabiedriskajām institūcijām.....	38
2.2. Institūciju, valsts iestāžu un uzņēmumu godīguma novērtējums.....	39
2.3. Valsts un pašvaldību institūciju attieksme pret iedzīvotāju problēmu risināšanu.....	45
2.3.1. Valsts un pašvaldību veselības aprūpes iestādes.....	46
2.3.2. Vietējās pašvaldības un to namu pārvaldes.....	49
2.3.3. CSDD (automobiļu reģistrācija un tehniskā apskate).....	51
2.3.4. Ceļu policija.....	53
2.3.5. Valsts izglītības institūcijas.....	55
2.3.6. Valsts ieņēmumu dienests.....	58
2.3.7. Zemes dienests.....	60
2.3.8. Muita.....	63
2.3.9. Pārējās iestādes.....	66
2.4. Respondentu pieredze saskarsmē ar valsts vai pašvaldību iestādēm.....	68
2.3. Respondentu uzskati par Latvijas ierēdņu korumpētības pakāpi.....	70
2.6. Nepieciešamība dažādu problēmu risināšanā veikt ārpuskārtas maksājumus.....	72
2.6.1. Ārstēšanās poliklīnikā, slimnīcā.....	73
2.6.2. Īpašuma lietu kārtošana.....	75
2.6.3. Lietu kārtošana pašvaldībās vai to namu pārvaldēs.....	76
2.6.4. Autotransporta reģistrācija vai tehniskā apskate (CSDD).....	78
2.6.5. Bērna mācības vai iekārtošana skolā.....	79
2.6.6. Saskare ar Ceļu policiju.....	80
2.6.7. Pārējās problēmas.....	81
2.6.8. Faktori, kas traucē sekmīgi atrisināt aptaujāto problēmas.....	85
3. Korupcijas sekas un novēršanas iespēju vērtējums.....	89
3.1. Korupcijas ietekme uz valsti.....	89
3.2. Respondentu uzskati par to, kam jāuzņemas galvenā loma cīņā pret korupciju.....	90
3.3. Vērtējums par amatpersonu un valdības vēlmi cīnīties pret korupciju.....	90
3.4. Korupcijas novēršanas pasākumu vērtējums.....	93
4. Respondentu demogrāfiskais raksturojums.....	95
5. Aptaujas rezultātu salīdzinājums ar Pasaules Bankas aptauju.....	98
5.1. Korupcijas cēloņu novērtējums.....	98
5.2. Korupcijas situācijas novērtējums.....	99

5.3. Respondentu viedoklis par amatpersonu un valdības vēlmi cīnīties pret korupciju	101
5.4. Iestāžu korumpētības novērtējums.....	101
6. Secinājumi.....	104

PIELIKUMĀ:

Aivita Putniņa. Iedzīvotāju personiskā pieredze un priekšstati par korupciju Latvijā

Klāvs Sedlenieks. Lietderīgā korupcija: Latvijas iedzīvotāju uzskati par valsti un tirgu

LNKA. Ieskats Latvijas Republikas likumdošanas aktos korupcijas jomā

LNKA. Korupcijas tēls Latvijā. Ieskats preses publikācijās

Ievads

Pētījuma mērķi un uzdevumi

Kaut arī jau vairākus gadus Latvijā korupcijai vismaz oficiālā līmenī tiek pievērsta pietiekama uzmanība, pētījumu par šo parādību vēl joprojām ir diezgan maz. Uz līdzšinējo pētījumu pamata *Transparency International* veidotais iedzīvotāju korupcijas uztveres indekss ierindoja Latviju 58. vietā, t.i., starp tām valstīm, kurās ir visvairāk korupcijas gadījumu. Augstais korupcijas uztveres indekss ir izraisījis ne tikai vispārēju satraukumu, bet arī zināmu neticību. Vai tiešām korupcijas līmenis Latvijā ir tik augsts? Vai vienas un tās pašas metodes un principus var piemērot dažādām valstīm, ja runājam par korupcijas izplatības līmeni? Turklāt vai iedzīvotāju uzskats, ka Latvijā korupcija ir ļoti izplatīta, ir pielīdzināms citu salīdzināto valstu rādītājiem? Tajā pašā laikā rodas jautājums – vai korupcija, ja tā patiešām ir tik izplatīta, kā to norāda korupcijas uztveres indekss, nevar būt organiska un pat no Latvijas iedzīvotāju viedokļa vēlama parādība. Ja tas tā ir, tad kādi korupcijas aspekti ļauj Latvijas iedzīvotājiem ar to sadzīvot un aktīvi tajā piedalīties. Šie bija daži no svarīgākajiem jautājumiem, kas tika izmantoti, plānojot *Sabiedrības par atklātību – Delna* vadīto pētījumu.

Šī pētījuma galvenā iniciatore bija *Sabiedrība par atklātību – Delna*, un tas tika veikts ar Sorosa fonda – Latvija finansiālu atbalstu. *Delna* ir pirmā nevalstiskā organizācija mūsu valstī, kas par vienu no saviem galvenajiem mērķiem uzskata korupcijas samazināšanu. Tā dibināta 1998. gadā un ir starptautiskas nevalstiskas pretkorupcijas organizācijas *Transparency International* Latvijas nodaļa.

Līdzšinējo pētījumu analīze par korupcijas izplatību Latvijā atklāja vairākus metodoloģiskus trūkumus. Pirmkārt, parasti tika uzskatīts, ka korupcijas definīcija nav apstrīdama un tāpēc to papildus nav nepieciešams pētīt. Otrkārt, salīdzinoši maz vērības tika piešķirts jautājumam, kā tiek leģitimizēta kukuļdošana un citas koruptīvas darbības. Treškārt, korupcijas pētījumi galvenokārt tika reducēti uz kukuļdošanu zemākajā un vidējā līmenī. Par augstākā līmeņa korupciju (valdības, ministriju un parlamenta līmenī) vēl joprojām nekādu ziņu nav. Šāda pieeja gan ļāva iegūt dažādus kvantitatīvus datus (cik cilvēku ir devuši kukuļus, cik lieli ir bijuši kukuļi un kurās iestādēs visvairāk ir izplatīta kukuļņemšana), bet nedeļa pamatu izvērtēt kopējos sabiedrības procesus. Tikpat maz iespēju bija analizēt korupciju kā sociālu parādību. Arī iespējas noteikt šīs parādības darbības mehānismu un loģiku bija ierobežotas.

Tā, piemēram, Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta 1998. gada pētījumā “Kā jūtas mazais uzņēmējs”, kur neliela nodaļa veltīta arī jautājumiem par korupciju, uzmanība tiek pievērsta tikai kukuļdošanai (dāvanu vai naudas veidā). Kaut arī pētījuma autori norāda, ka uzņēmēji attaisno kukuļdošanu, jo vairākumā gadījumu tā paātrina jautājumu risināšanu (līdzīgi, kā to var secināt no šī *Delnas* pētījuma), procesa dziļāka analīze netiek veikta.

Pasaules Bankas organizētajā un *Latvijas Faktu* īstenotajā 1998. gada pētījumā, kas bija orientēts tieši uz korupcijas izpēti, vairāk uzmanības tika veltīts kukuļdošanas faktiem. Tomēr šī pētījuma trūkums bija nespēja atšķirt reālo kukuļdošanas praksi no priekšstatiem par to. Vairāki pētījuma autoru izdarītie secinājumi netika pamatoti ar pētījuma rezultātiem, kaut arī tajos izteiktas svarīgas atziņas. Piemēram: Latvijā politiskā un ekonomiskā vara ir bīstami satuvinājusies un bieži vien nav atšķirama viena no otras.

Ņemot vērā iepriekšminētos apstākļus, *Delnas* iniciētajā pētījumā īpaša uzmanība tika pievērsta ar korupciju saistītām parādībām, kas netika atspoguļotas iepriekšējos pētījumos. Gan fokusgrupu diskusijās, gan arī kvantitatīvajā pētījumu daļā tika ietverti jautājumi, kam bija jāsniedz vairāk skaidrības par to, ko Latvijas iedzīvotāji saprot ar vārdu “korupcija”, kādas darbības tiek iekļautas šajā definīcijā. Kopumā šo jautājumu mērķis bija noskaidrot, vai Latvijas iedzīvotāju izpratne par korupciju atbilst šīs darbības skaidrojuma vispārpieņemtajās definīcijās. Visai daudz jautājumu tika uzdoti, lai uzzinātu iedzīvotāju attieksmi pret Latvijas valsti un tās institūcijām kopumā. Šo jautājumu iekļaušana aptaujā tika pamatota ar pieņēmumu, ka korupcija kā sociāla parādība daudzējādā ziņā ir saistīta ar iedzīvotāju uzskatiem par taisnīgu un pareizu valsts darbību.

Šī pētījuma mērķis bija arī turpināt datu ieguvu par jautājumiem, kas tika uzdoti iepriekšējos pētījumos (īpaši 1998. gadā organizētajā Pasaules Bankas pētījumā). Tāpēc aptaujā tika iekļautas jautājumu grupas ar mērķi izzināt, kurās valsts institūcijās ir vislielākā kukuļdošanas iespējamība, cik lieli kukuļi tiek doti. Tika uzdoti arī jautājumi, lai noskaidrotu, kādu vietu ieņem korupcija kā faktors, kas kopumā traucē

valsts normālai darbībai (līdzās pārāk augstiem nodokļiem, likumu nesakārtotībai utt.).

Darba grupa jau pašā sākumā nolēma, ka pētījums atstās neaplūkotu vienu no svarīgākajām korupcijas daļām – korupciju valsts augstākajos slāņos. Tā kā augstākā līmeņa korupcija tiek veikta stingri konspiratīvi, turklāt tajā ir iesaistītas relatīvi nelielas grupas, šāds lēmums tika pieņemts tāpēc, ka nav iespējams garantēt šo grupu pārstāvju anonimitāti, pat ja viņi piekristu piedalīties pētījumā.

Vēlreiz jāuzsver šī pētījuma galvenie mērķi:

- 1) atklāt definīciju, pēc kuras Latvijas iedzīvotāji vadās, vērtējot, kas ir korupcija un kas ne;
- 2) noskaidrot, cik nozīmīga Latvijas iedzīvotājiem ekonomisko aktivitāšu īstenošanā ir korupcija;
- 3) pētīt, kā un vai korupcija tiek leģitimizēta;
- 4) atklāt, kā tiek veidots korupcijas tēls un kādi ir tās realizācijas principi;
- 5) vadoties no iepriekšminētā, izstrādāt ieteikumus korupcijas efektīvākai novēršanai;
- 6) iegūt datus, ko būtu iespējams salīdzināt ar rezultātiem, kas iegūti iepriekšējos pētījumos par korupciju Latvijā.

Pētījumā izmantotās metodes

Atšķirībā no citiem pētījumiem par korupciju, kas veikti Latvijā, šajā pētījumā tika lietotas gan kvalitatīvās, gan kvantitatīvās metodes.

Kvalitatīvo daļu veidoja trīs fokusa grupu diskusijas. Tajās piedalījās 8 – 10 cilvēki katrā, kas tika izraudzīti pēc šādiem kritērijiem: pirmo un otro diskusiju grupu veidoja sociāli aktīvi cilvēki, kam ir pieredze dažādu jautājumu kārtošanā valsts un pašvaldību institūcijās. Trešajai diskusiju grupai tika izvēlēti dalībnieki, kas pārstāvēja tās valsts institūcijas, kuras Pasaules Bankas pētījumā par korupciju Latvijā iedzīvotāji bija atzinuši par viskorumpētākajām.

Jautājumi tika grupēti trīs blokos:

1. Korupcijas definīcija.

Respondenti netieši tika rosināti izteikt savas domas par korupcijas jēdzienu un ar to saistītajām parādībām: kukuļdošanu, interešu konfliktu, lobismu.

2. Respondenta faktiskā pieredze.

Šajā blokā interese tika pievērsta praktiskai korupcijas definīcijai un korupcijas prakses atklāšanai ikdienas līmenī.

3. Iedzīvotāju aktivitāte cīņā pret korupciju.

Šī sadaļa ļāva prognozēt iedzīvotāju lomu cīņā pret korupciju, kā arī vēlmi tajā iesaistīties. Rezultāti deva iespēju izvēlēties efektīvākās formas iedzīvotāju mobilizācijai šajā jautājumā, kā arī paņēmienus, ar kādiem būtu iespējams cīnīties pret korupciju.

Kvantitatīvā daļa balstījās gan uz fokusa grupu diskusiju rezultātiem, gan Latvijā agrāk veiktajiem pētījumiem. Anketa izstrādāta, ņemot vērā Pasaules Bankas finansētā pētījuma struktūru. No vienas puses, aptauja sniedza bagātīgu salīdzinošo materiālu ar 1998. gada Pasaules Bankas finansēto pētījumu. No otras puses, radās iespēja veidot jaunu pieeju korupcijas pētīšanā. Anketā iekļautie jautājumi par korupcijas definēšanu Latvijā, cēloņiem un to veicinošiem apstākļiem pamatojās uz fokusu grupu diskusijās iegūto materiālu. Pirmo reizi tika radīts arī jautājumu bloks par iedzīvotāju aktivitāti cīņā pret korupciju. Jautājumi formulēti tā, lai varētu salīdzināt iedzīvotāju praktisko pieredzi saskarsmē ar korupciju un iedzīvotāju teorētiskos priekšstatus par to.

Anketu veidoja četras daļas:

A. Iedzīvotāju teorētiskie priekšstati par korupcijas pastāvēšanas vidi. Valsts un valsts institūciju tēls. Iedzīvotāju uzticēšanās dažādām valsts organizācijām. Netieši priekšstati par šo iestāžu godīgumu

(korumpētību).

B. Iedzīvotāju praktiskā pieredze saskarsmē ar korupciju. Šajā blokā apkopoti jautājumi par valsts iestādēm un uzņēmumiem, kuros iedzīvotāji ir izmantojuši tādus papildu resursus kā dāvanas, neoficiālus maksājumus, pazīšanos.

C. Iedzīvotāju vērtējums par atsevišķu valsts institūciju darbību un korumpētību.

D. Korupcijas definīcija. Korupcijas cēloņi un sekas. Iedzīvotāju aktivitāte cīņā pret korupciju.

Aptauju veica socioloģisko pētījumu firma SKDS (Sociāli Korelatīvo Datu Sistēmas) 1999. gada septembrī un oktobrī, un tajā tika iesaistīts 2001 respondents.

Pētījuma rezultātu izkārtojums

Iegūto datu analīze šajā pētījumā sastāv no vairākām daļām.

Pirmajā daļā var iepazīties ar pētījuma kvantitatīvās daļas analīzi, ko ir veikuši Latvijas Neatkarīgo kriminologu asociācijas speciālisti. Šī daļa dod ieskatu par kvantitatīvā pētījuma rezultātiem, kā arī komentē svarīgākās kopsakarības.

Otrajā daļā sīkāk apskatīti vairāki korupcijas aspekti. Aivita Putniņa vērtē, kā korupcija tiek konstruēta oficiālajā valsts (likumdevēju) valodā un sabiedrībā, kā tiek veidoti uzskati par valsts un tās institūciju korumpētību un godīgumu. Līdztekus tiek analizēta iedzīvotāju, valsts un tās iestāžu, kā arī masu saziņas līdzekļu loma korupcijas tēla veidošanā un praksē. Savukārt Klāvs Sedlenieks apskata korupciju kā vienu iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes aspektu, pievēršot uzmanību tam, kā iedzīvotāju vērtējumā tiek leģitimizētas koruptīvas darbības. Sedlenieks arī aplūko korupcijas reģenerācijas loģiku. Abu ekspertu analīzē izmantoti gan dati no kvantitatīvās aptaujas, gan fokusgrupu atbildes.

Trešajā daļā ir iespējams iepazīties ar Latvijas Neatkarīgo kriminologu asociācijas veikto Latvijas preses un likumdošanas analīzi, kas sniedz ieskatu masu saziņas līdzekļu veidotajā priekšstatā par korupciju un likumdevēju piedāvāto korupcijas interpretāciju.

1. Latvijas iedzīvotāju priekšstati par korupcijas būtību, pastāvēšanas priekšnoteikumiem un attīstības tendencēm

1.1. Kas ir korupcija

Sabiedrībā pastāv atšķirīgi uzskati par to, kā īsti jāsaprot jēdziens “korupcija”. Tāpēc aptaujātajiem tika piedāvāts šī jēdziena iespējamo (un neiespējamo) skaidrojumu uzskaitījums un lūgts norādīt, kurus no tiem viņi atzīst par korupcijai piederīgiem (1. tabula).

1. tabula. Par korupciju uzskatīto gadījumu sadalījums (iespējamās vairākas atbildes) (% no visiem aptaujātajiem)

	% no visiem aptaujātajiem	% no katrā iedzīvotāju grupā aptaujātajiem		
		Rīga	Cita pilsēta	Lauku pagasts
Neoficiālas papildu samaksas pieprasīšana par noteiktu jautājumu nokārtošanu	73,6	73,3	72,9	74,7
Situācija, kad amatpersona pieņem vai pieprasa neoficiālu maksājumu, lai pieļautu nelikumīgas darbības veikšanu	71,2	75,2	68,1	70,2
Situācija, kad amatpersona pieņem vai pieprasa neoficiālu maksājumu, lai nepiemērotu sodu par kādu pārkāpumu	69,8	71,9	69,2	68,1
Amatpersona saņem ārpuskārtas dzīvokli valsts vai pašvaldību mājā	43,3	47,6	42,6	39,9
Dažādu valsts un pašvaldību pasūtījumu sagādāšana saviem radniekiem, viņu uzņēmumiem	41,5	49,9	41,4	31,7
Situācija, kad tiek atbalstīti lēmumi, kas izdevīgi tikai noteiktām sociālajām grupām	40,3	48,0	37,7	34,2
Savu radnieku iekārtošana darbā izdevīgos amatos valsts apmaksātā darbā	40,0	40,9	38,4	39,8
Savu draugu un paziņu iekārtošana darbā izdevīgos amatos valsts apmaksātā darbā	35,9	39,5	33,5	34,4
Ārvalstu kredītu izsaimniekošana	35,8	34,1	36,2	37,1
Valsts mantas (līdzekļu) izsaimniekošana	32,9	33,5	29,1	36,8
Amatpersona izmanto dienesta auto un citu tehniku personīgām vajadzībām	24,8	24,3	21,8	28,9
Jautājuma izskatīšanas novilcināšana	15,3	14,8	15,8	15,5
Situācija, kad viens privāts uzņēmums iegūst ļoti izdevīgu pasūtījumu no otra privāta uzņēmuma	13,4	16,0	14,3	9,3
Nepamatota spēka pielietošana policijas darbā	12,8	9,8	14,9	13,3
Dažādu jautājumu kārtošana, izmantojot savus paziņas un draugus citās iestādēs	12,3	12,4	13,1	11,2
Situācija, kurā amatpersona pieņem no klienta ziedus, konfektes	9,2	7,7	8,7	11,6
Apmeklētāja dzenāšana no viena kabineta uz otru, no vienas iestādes uz citu	8,6	9,3	8,4	7,9
Apmeklētājiem iestādē jāgaida garās rindās, lai tiktu pie amatpersonas	4,9	6,9	3,5	4,4

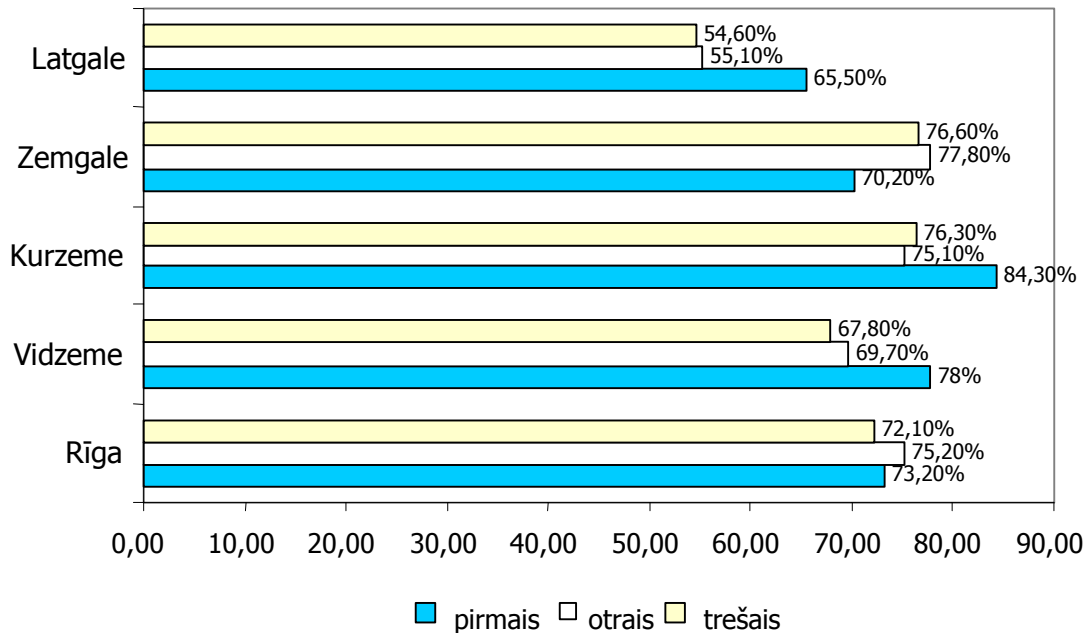
Atbildes nosacīti var sadalīt vairākās grupās atkarībā no atbilžu daudzuma uz katru jautājumu. Lielākā daļa respondentu (kas arī veido pirmo grupu) korupciju uzskata par neoficiālas papildu samaksas pieprasīšanu (73,6% no visiem aptaujātajiem) par to, lai nokārtotu noteiktu jautājumu, lai pieļautu nelikumīgu darbību (71,2%) vai lai nepiemērotu sodu par kādu pārkāpumu (69,8%).

Otrajā grupā ir situācijas, kas saistītas ar dzīvokli (43,3%), valsts vai pašvaldības pasūtījuma (41,5%)

saņemšanu, radu iekārtošanu darbā (40,2%) vai lēmumu pieņemšanu kādas sociālās grupas interesēs (40,3%).

Rindas dažādās iestādēs aptaujātie īpaši nesaista ar korupciju (4,9%), tāpat kā sūtīšanu no viena kabineta uz otru (8,6%). Arī ziedu vai konfekšu pasniegšana visumā tiek attaisnota (tikai 9,2% no visiem aptaujātajiem to uzskata par korupciju).

1. diagramma. Triju par korupciju visbiežāk uzskatīto situāciju sadalījums atkarībā no aptaujāto dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

pirmais – neoficiālas papildu samaksas pieprasīšana par noteiktu jautājumu nokārtošanu;

otrais – situācija, kad amatpersona pieņem vai pieprasa neoficiālu maksājumu, lai pieļautu nelikumīgu darbību;

trešais – situācija, kurā amatpersona pieņem vai pieprasa neoficiālu maksājumu, lai nepiemērotu sodu par kādu pārkāpumu.

Analizējot sadalījumu pēc vecuma, izglītības un nodarbošanās, lielu atšķirību nebija.

Jāsecina, ka uzskati par korupcijas jēdzienu, būtību un darbībām, kas ietvertas šajā jēdzienā, ir dažādi un nesaskan ar Korupcijas novēršanas likumā doto definīciju.

1.2. Attaisnojumi korupcijas pastāvēšanai

Šajā jautājumā aptaujātajiem tika lūgts novērtēt piedāvātos apgalvojumus, lai noteiktu sabiedrībā valdošos uzskatus, kuri attaisno korupcijas pastāvēšanu (2. tabula).

2. tabula. Korupciju attaisnojošie apgalvojumi (var būt vairākas atbildes) (% no kopējā aptaujāto skaita)

	Piedāvātie apgalvojumi	Pilnībā piekrīt	Drīzāk piekrīt	Drīzāk nepiekrīt	Pilnīgi nepiekrīt	Nezina
1	Tikai apkarojot augstākā līmeņa korupciju, izzudīs zemākā	49.6	29.6	9.9	4.7	6.2
		79,2		14.6		
2	Pašreizējā valsts birokrātijas sistēma spiež dot kukuļus	27.6	50.6	11.3	1.9	8.6
		78,2		13.2		

3	Korupcija ir negodīgs paņēmieni, bet dažkārt neizbēgams	17.7	54.4	15.3	5.1	7.5
		72,1		20.3		
4	Bez kukuļošanas neko nevar panākt, jo visa valsts sistēma ir korumpēta	19.8	42.7	22.8	4.0	10.7
		62,5		26.8		
5	Korupcija ir līdzeklis, kuru izmanto konkurentu apsteigšanai	13.3	37.0	19.9	8.8	21.0
		50,4		28.7		
6	Korupcija ir attaisnojama gadījumos, ja citādi nevar atrisināt likumīgu jautājumu	6.4	27.4	31.0	26.5	8.6
		33,9		57.5		
7	Korupcija ir vienīgā izeja biznesa pastāvēšanai	5.4	21.3	36.7	20.8	15.7
		26,7		57.5		
8	Kukuļus ņemt/dot ir morāli attaisnojami, jo visi tā dara	2.7	13.5	40.2	37.2	6.3
		16,2		77.5		

Sīkākā analīzē tiks izmantotas sasummētās apstiprinošās atbildes, t.i., aptaujāto atbildes “pilnībā piekrīt” un “drīzāk piekrīt” uz katru apgalvojumu procentos no kopējā respondentu skaita (2. tabula).

Tādiem faktoriem kā dzimums, vecums, izglītība, tautība vai pilsonība ir visai maza nozīme, un nelielās atšķirības būs pieminētas katrā apakšpunktā atsevišķi.

Atbilžu izvēli ietekmējusi aptaujāto darbības sfēra (3. tabula), darbības joma (4. tabula) un vidējie ienākumi uz vienu ģimenes locekli (5. tabula).

3. tabula. Korupciju attaisnojošs vērtējums atkarībā no aptaujāto darbības sfēras (var būt vairākas atbildes) (% no tiem, kas strādā)

	Piedāvātie apgalvojumi	Valsts, pašvaldību vai nevalstiskā sektorā	Algots darbs privātā sektorā	Privātuzņēmējs vai pašnodarbinātais
1	Tikai apkarojot augstākā līmeņa korupciju, izzudīs zemākā	82,6	75,6	80,2
2	Pašreizējā valsts birokrātijas sistēma spiež dot kukuļus	78,6	80,4	87,2
3	Korupcija ir negodīgs paņēmieni, bet dažkārt neizbēgams	69,6	74,3	92,3
4	Bez kukuļošanas neko nevar panākt, jo visa valsts sistēma ir korumpēta	64,1	62,3	71,8
5	Korupcija ir līdzeklis, kuru izmanto konkurentu apsteigšanai	50,7	53,9	53,4
6	Korupcija ir attaisnojama gadījumos, ja citādi nevar atrisināt likumīgu jautājumu	27,7	39,3	50,8
7	Korupcija ir vienīgā izeja biznesa pastāvēšanai	25,5	30,3	31,6
8	Kukuļus ņemt/dot ir morāli attaisnojami, jo visi tā dara	12,6	19,5	27,6

Kopumā lielāks apstiprinošo atbilžu īpatsvars ir privātuzņēmēju vai pašnodarbināto personu vidū.

4. tabula. Korupciju attaisnojošs vērtējums atkarībā no aptaujāto darbības jomas (var būt vairākas atbildes) (% no tiem, kas strādā)

	Piedāvātie apgalvojumi	Valsts pārvalde jeb pašvaldības	Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zvejniecība	Veselības aizsardzība un sociālā aprūpe	Izglītība	Tirdzniecība un pakalpojumi	Transportis un sakari	Rūpniecība	Kultūra, NVO, reliģiskās organizācijas	Būvniecība	Starpniecība finansu vai nekustamā īpašuma jomā	Cita
1	Korupcija ir attaisnojama gadījumos, ja citādi nevar atrisināt likumīgu jautājumu	24,0	38,3	27,7	32,8	37,2	36,3	36,3	26,1	39,3	42,9	39,5
2	Kukuļus ņemt/dot ir morāli attaisnojami, jo visi tā dara	9,5	11,7	12,6	14,6	21,7	27,2	14,2	4,3	24,7	28,6	10,6
3	Tikai apkarojot augstākā līmeņa korupciju, izzudīs zemākā	83,8	74,2	87,4	79,3	78,0	74,6	80,5	80,4	83,3	72,4	73,0
4	Korupcija ir līdzeklis, kuru izmanto konkurentu apsteigšanai	50,3	55,8	45,4	52,3	53,1	52,0	54,5	52,2	57,1	46,4	45,9
5	Korupcija ir vienīgā izeja biznesa pastāvēšanai	28,6	29,9	18,6	27,8	28,5	32,5	32,7	19,6	31,0	21,4	27,0
6	Pašreizējā valsts birokrātijas sistēma spiež dot kukuļus	74,3	78,9	73,1	80,3	82,4	82,5	81,3	73,9	89,4	89,7	76,3
7	Korupcija ir negodīgs paņēmieni, bet dažkārt neizbēgams	66,1	79,1	68,6	70,2	80,1	75,2	66,1	67,4	75,0	78,6	75,7
8	Bez kukuļošanas neko nevar panākt, jo visa valsts sistēma ir korumpēta	58,9	59,8	57,8	65,2	66,4	64,0	66,4	60,9	70,8	71,4	71,1

5. tabula. Korupciju attaisnojošs vērtējums atkarībā no aptaujāto ienākumiem uz vienu iedzīvotāju mēnesī latos (var būt vairākas atbildes) (% no attiecīgās ienākumu grupas)

	Piedāvātie apgalvojumi	Līdz Ls 42	Ls 43-84	Ls 85-126	Virs Ls 127	Nezina
1	Tikai apkarojot augstākā līmeņa korupciju, izzudīs zemākā	81,7	81,4	78,5	73,9	69,1
2	Pašreizējā valsts birokrātijas sistēma spiež dot kukuļus	80,5	75,3	79,7	84,6	78,9
3	Bez kukuļošanas neko nevar panākt, jo visa valsts sistēma ir korumpēta	73,2	58,0	58,6	66,9	60,8

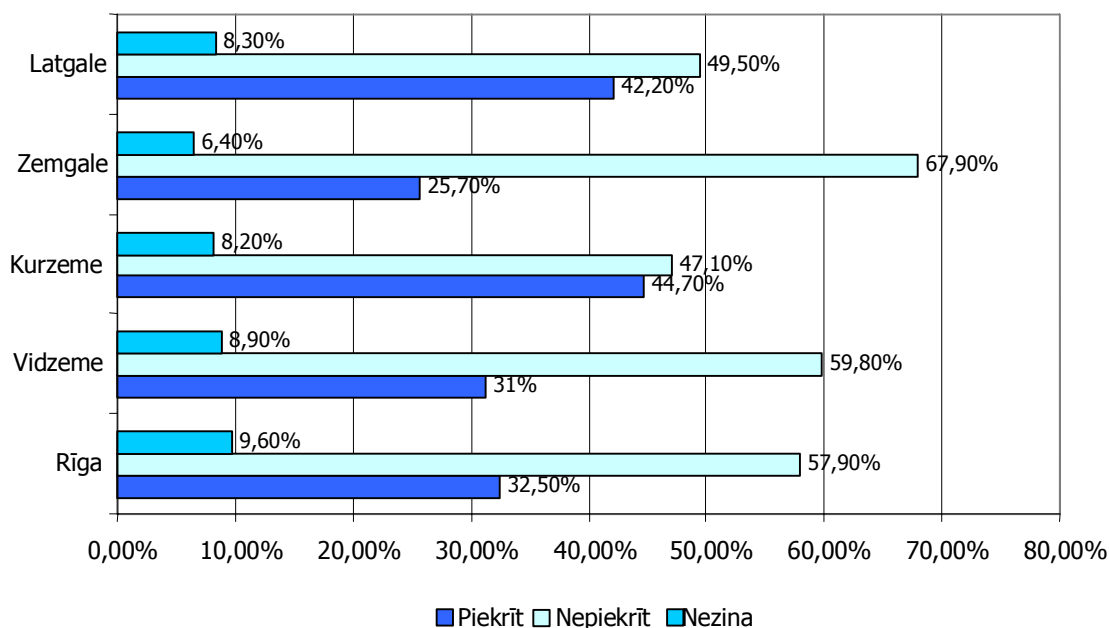
4	Korupcija ir negodīgs paņēmieni, bet dažkārt neizbēgams	72,5	69,7	72,8	77,1	76,5
5	Korupcija ir līdzeklis, kuru izmanto konkurentu apsteigšanai	53,6	46,9	54,9	58,0	46,6
6	Korupcija ir attaisnojama gadījumos, ja citādi nevar atrisināt likumīgu jautājumu	38,0	26,5	36,3	53,1	38,7
7	Korupcija ir vienīgā izeja biznesa pastāvēšanai	33,8	20,7	29,7	36,4	26,6
8	Kukuļus ņemt/dot ir morāli attaisnojami, jo visi tā dara	19,7	12,2	18,4	18,8	22,1

Analizēsim katra apgalvojuma vērtējumu atkarībā no aptaujāto dzimuma, vecuma, izglītības, ģimenes lieluma un citiem rādītājiem. Ja vērtējums ir tuvs vidējam rādītājam un atsevišķa faktora ietekme ir minimāla, to šeit neatkārtosim, bet izcelsim tikai tos gadījumus, kad vērtējuma novirze no visu aptaujāto vidējā vērtējuma ir vismaz 3 – 4% vai vairāk.

1) Korupcija ir attaisnojama gadījumos, ja citādi nevar atrisināt likumīgu jautājumu

Vidējais vērtējums (piekrīt) – 33,9%.

Šim apgalvojumam nedaudz vairāk piekrīt vīrieši (37,7%), iedzīvotāji vecumā no 25 līdz 34 gadiem (42,5%) un tie, kam zemāks izglītības līmenis (pamatskola – 36,5%, vidusskola – 36,1%).

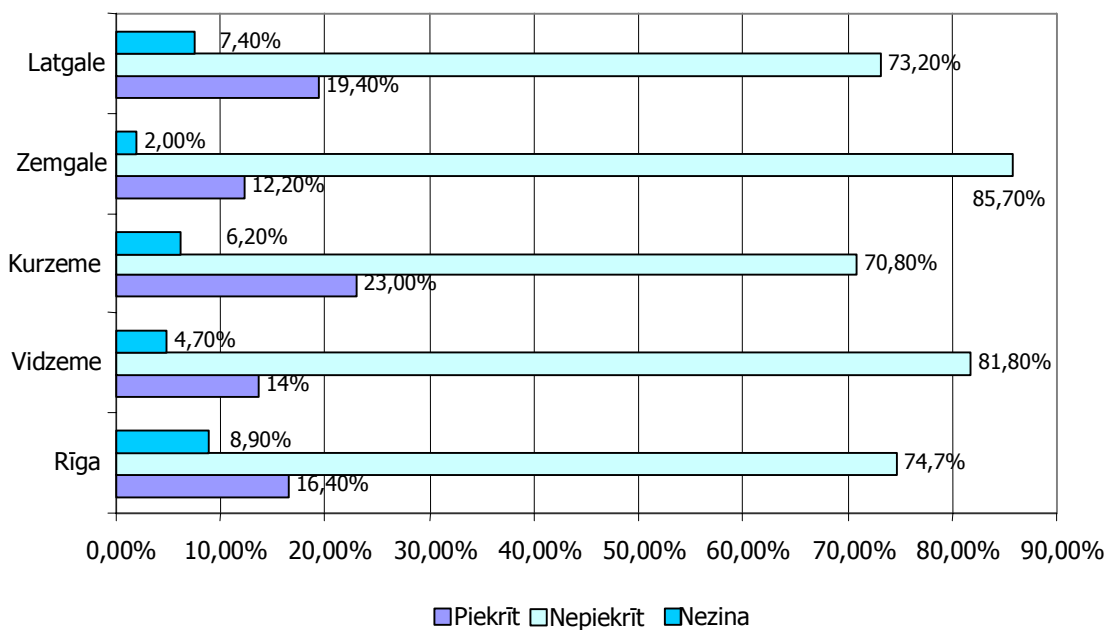
2. diagramma. Aptaujāto vērtējums atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

2) Kukuļus ņemt/dot ir morāli attaisnojami, jo visi tā dara

Vidējais vērtējums (piekrīt) – 16,2%.

Šim apgalvojumam nedaudz vairāk piekrīt aptaujātie vecumā no 25 līdz 34 gadiem (23,3%), aptaujātie bez LR pilsonības (25,6%), cittautieši (21,1%), kā arī tie, kuriem ir pamatskolas izglītība (19,8%). Pēdējo īpatsvars kopējā skaitā ir visai mazs, tāpēc rezultātu var ietekmēt tikai minimāli.

3. diagramma. Aptaujāto vērtējums atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

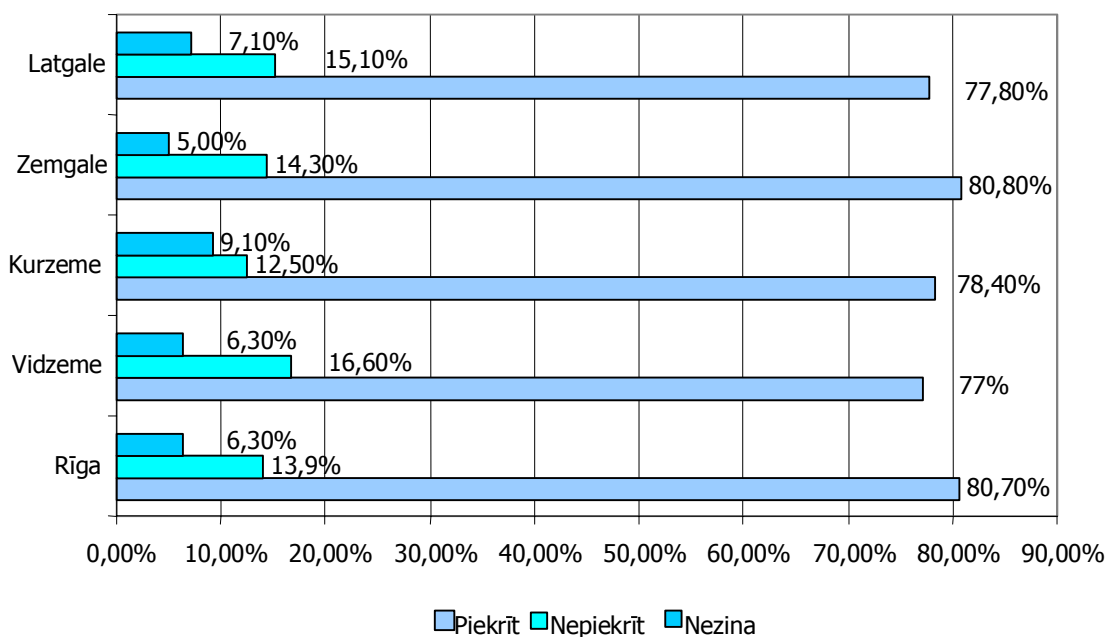

3) Tikai apkarojot augstākā līmeņa korupciju, izzudīs zemākā

Vidējais vērtējums (piekrīt) – 79,2%.

Šim apgalvojumam nedaudz vairāk piekrīt aptaujātie vecumā no 45 līdz 54 gadiem (85,5%).

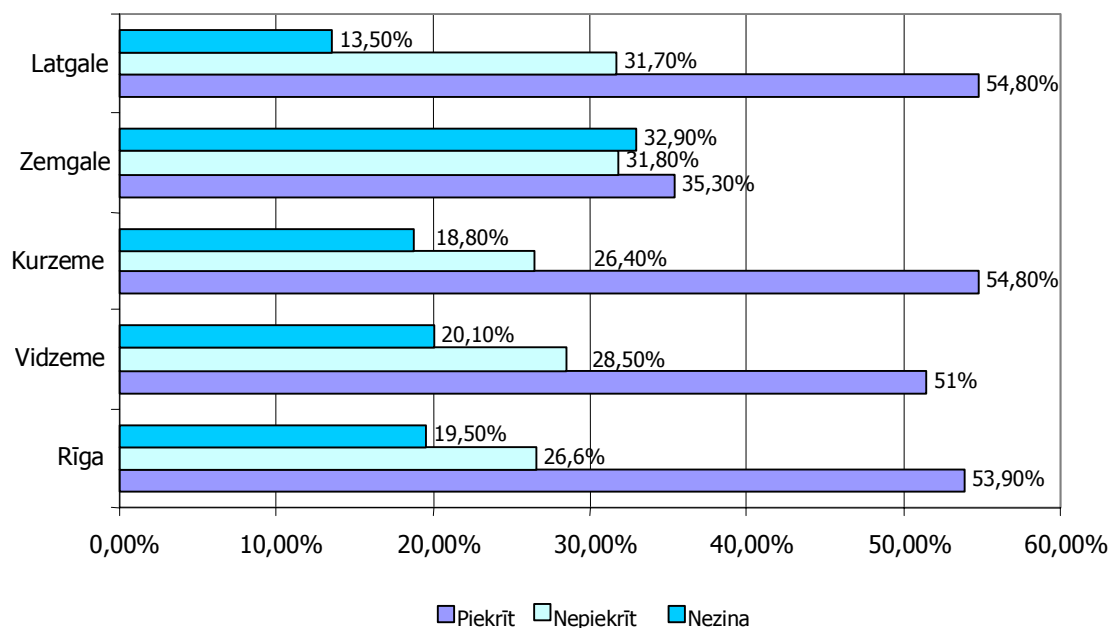
4. diagramma. Aptaujāto vērtējums atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

4) Korupcija ir līdzeklis, kuru izmanto konkurentu apsteigšanai

Vidējais vērtējums (piekrīt) – 50,4%. Vērtējumā nav būtisku atšķirību.

5. diagramma. Aptaujāto vērtējums atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

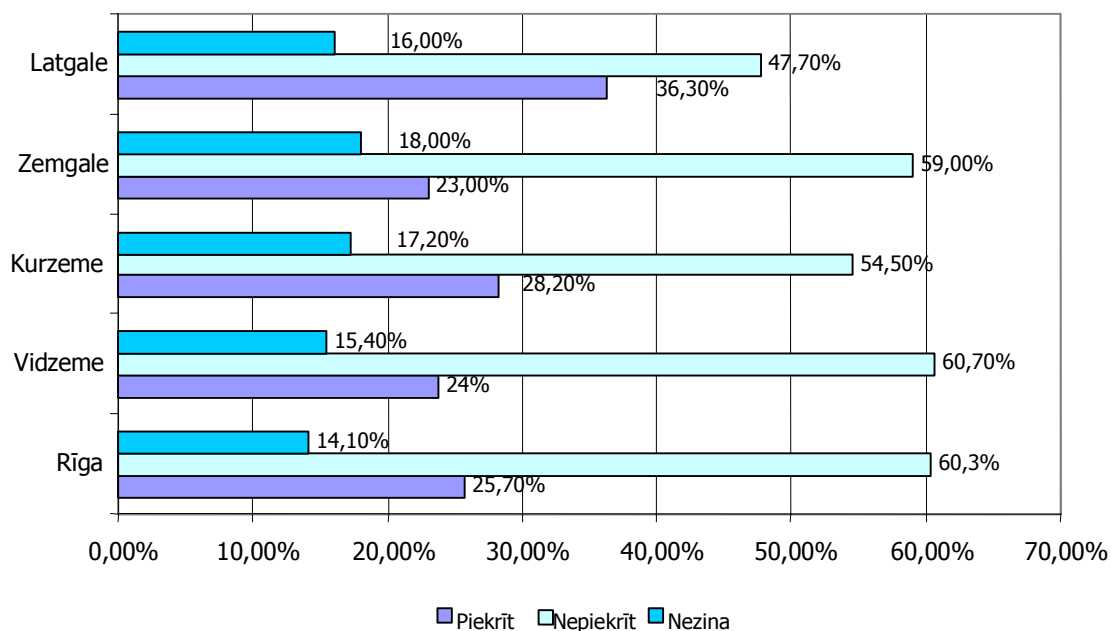

5) Korupcija ir vienīgā izeja biznesa pastāvēšanai

Vidējais vērtējums (piekrīt) – 26,7%.

Šim apgalvojumam nedaudz vairāk piekrīt aptaujātie vecumā no 25 līdz 34 gadiem (32,6%).

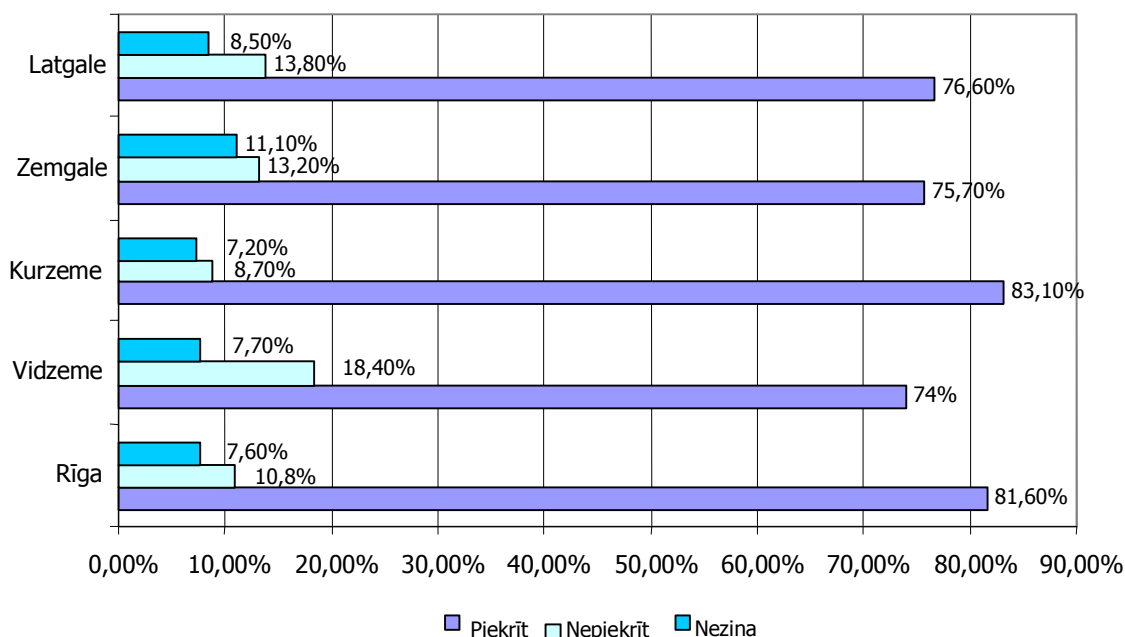
6. diagramma. Aptaujāto vērtējums atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

6) Pašreizējā valsts birokrātijas sistēma spiež dot kukuļus

Vidējais vērtējums (piekrīt) – 78,2%. Dažādu faktoru ietekme uz vērtējumu ir nebūtiska.

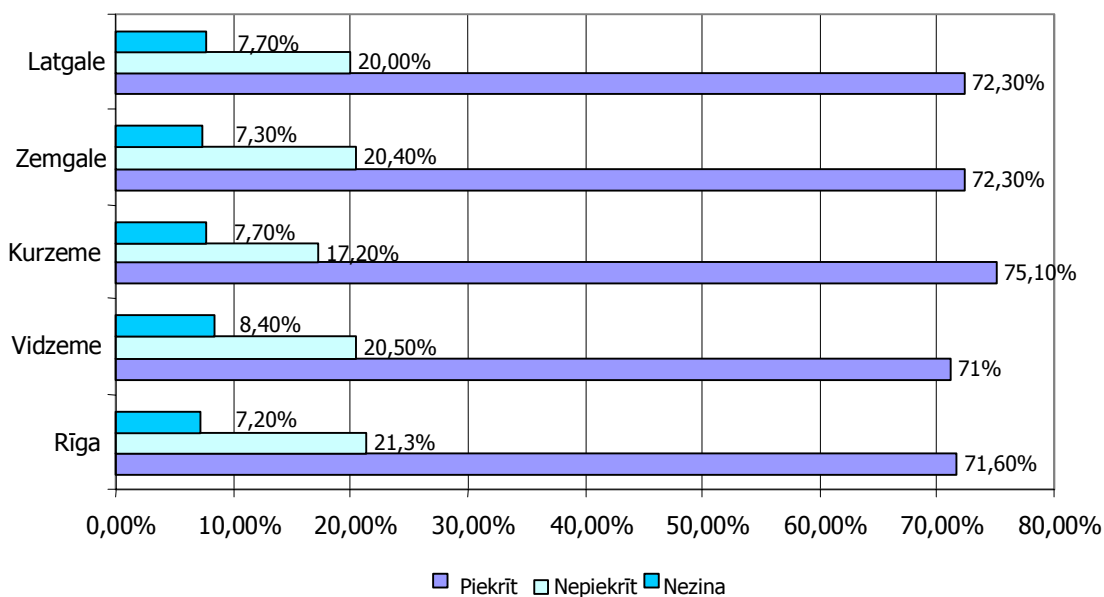
7. diagramma. Aptaujāto vērtējums atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

7) Korupcija ir negodīgs paņēmieni, bet dažkārt neizbēgams

Vidējais vērtējums (piekrīt) – 72,1%. Vismazāk tam piekrīt 55 gadus veci un vecāki aptaujātie (64,6%).

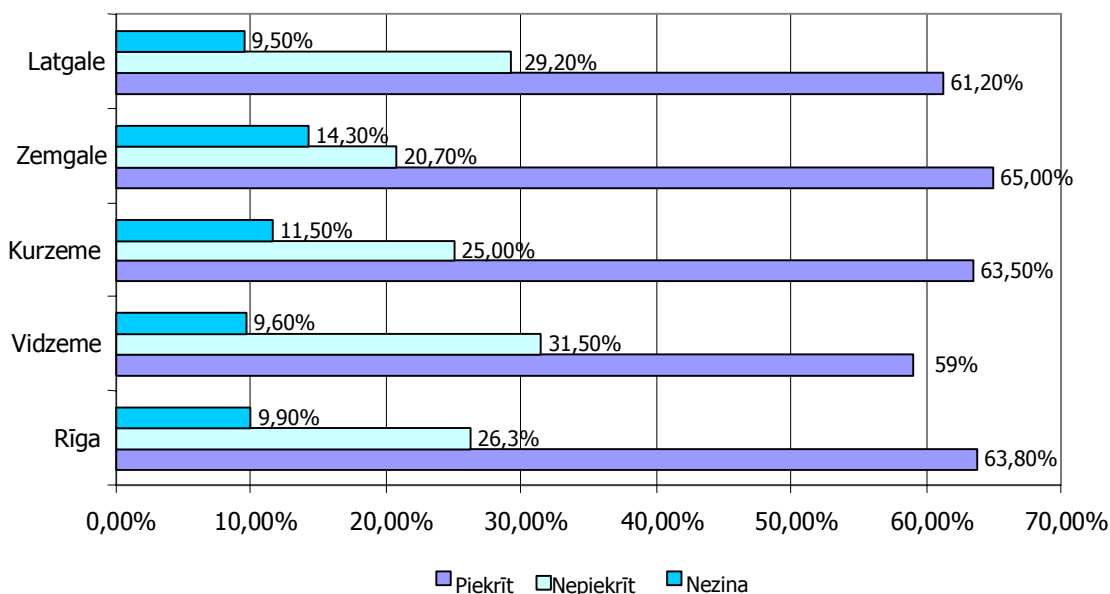
8. diagramma. Aptaujāto vērtējums atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

8) Bez kukuļošanas neko nevar panākt, jo visa valsts sistēma ir korumpēta

Vidējais vērtējums (piekrīt) – 62,5%. Visvairāk tam piekrīt aptaujātie bez LR pilsonības (68,5%).

9. diagramma. Aptaujāto vērtējums atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

Visvairāk atbalstītais apgalvojums: “Tikai apkarojot augstākā līmeņa korupciju, izzudīs zemākā,” kā arī atbilde: “Pašreizējā valsts birokrātijas sistēma spiež dot kukuļus,” kopumā liecina par to, ka sabiedrība diezgan negatīvi vērtē korupcijas izplatību Latvijā, un norāda virzienus, kuros būtu jādarbojas, lai novērstu šīs parādības izplatību.

Tomēr sabiedrībā ir iesakņojies viedoklis, kas attaisno korupciju kā pašreizējos apstākļos neiznīdējamu parādību, ko radījis birokrātijas pārlicais svars. Korupcija tiek izmantota kā līdzeklis konkurentu apsteigšanai. Tas norāda, ka korupcijas cēloņiem ir dziļas iekšējas sociālās saknes un labvēlīga organizatoriski administratīvā vide.

1.3. Attieksme pret dažādiem apgalvojumiem

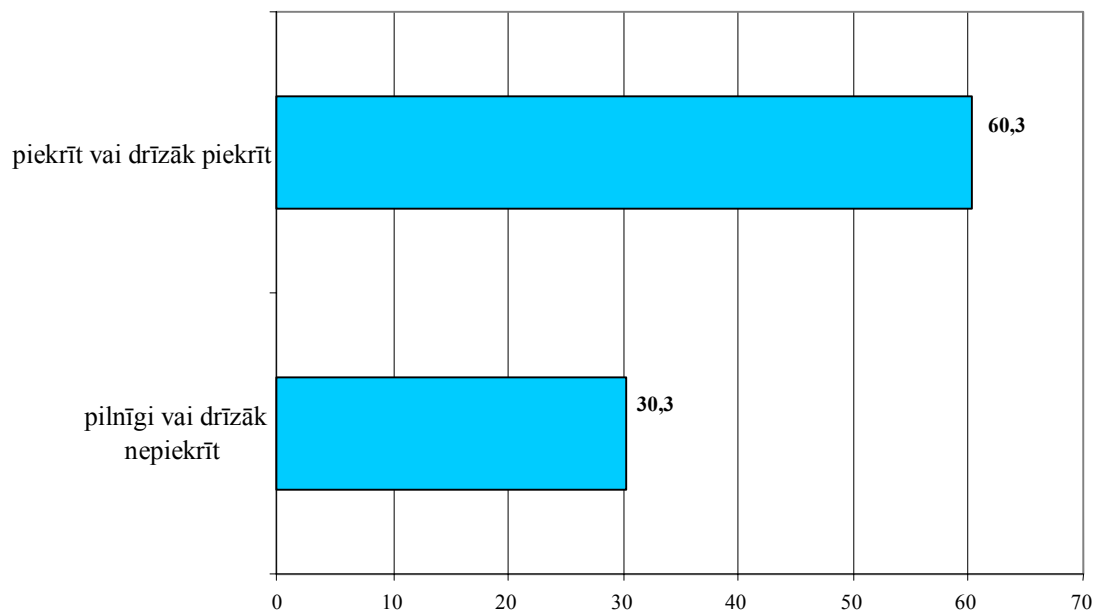
1.3.1. "Latvijas valdība nepietiekami pārņem citu valstu pozitīvo pieredzi"

Korupcijas novēršanā viens no būtiskākajiem aspektiem ir citu valstu pozitīvās pieredzes pārņemšana un izmantošana, tāpēc aptaujā respondentiem tika dotas iespējas novērtēt apgalvojumu: “Latvijas valdība nepietiekami pārņem citu valstu pozitīvo pieredzi.”

Katrs piektais aptaujātais (18,1%) šādam apgalvojumam pilnīgi piekrīt, bet 42,2% procenti drīzāk piekrīt. Tikai katrs trešais respondents 30,3% šim vērtējumam drīzāk nepiekrīt vai pilnīgi nepiekrīt (katrs desmitais – 9,4% – savu vērtējumu nav snieguši).

Nepieciešams secināt, ka lielākā daļa aptaujāto ir pārliecināta, ka Latvijas valdība nav pietiekami aktīva un kūtri pārņem citu valstu pozitīvo pieredzi (10. diagramma).

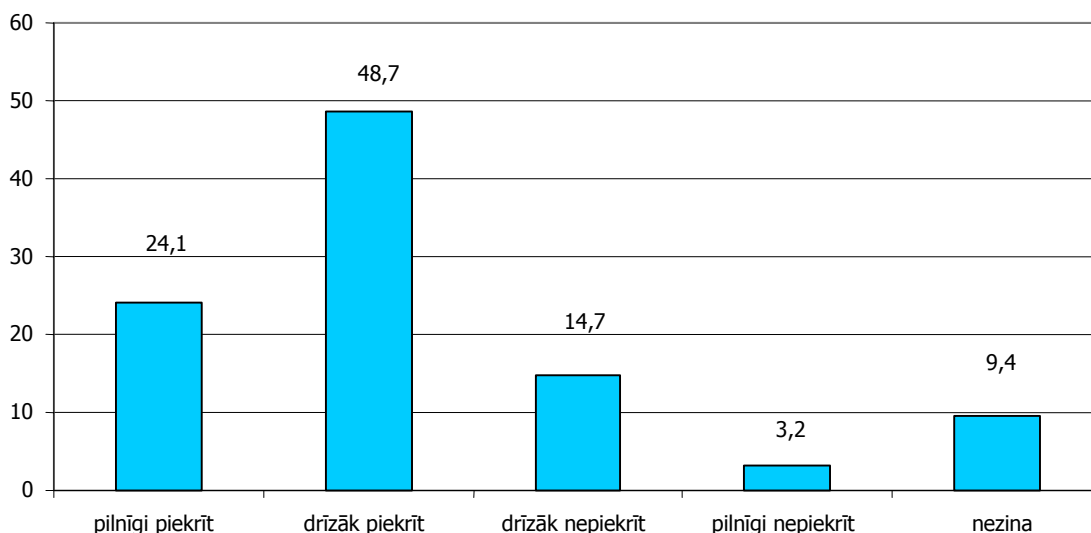
10. diagramma. Respondentu novērtējums apgalvojumam, ka Latvijas valdība nepietiekami pārņem citu valstu pozitīvo pieredzi (% no visiem aptaujātajiem)

1.3.2. "Valsts nodrošina veicinošus apstākļus korupcijas attīstībai"

Respondentiem tika piedāvātas iespējas izteikt savu viedokli par to, vai valsts rada labvēlīgus apstākļus korupcijas attīstībai. Gandrīz trīs no četriem aptaujātajiem (72,7%) šādam apgalvojumam piekrīt vai drīzāk piekrīt. Tikai 17,8% drīzāk nepiekrīt vai pilnībā neatzīst to, ka tieši valsts veicina korupcijas attīstību (11. diagramma).

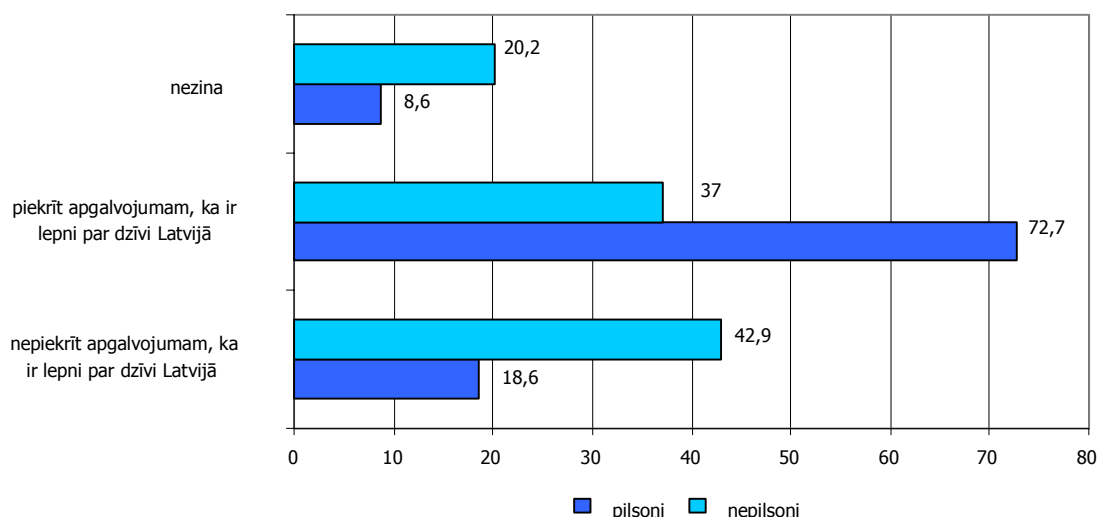
11. diagramma. Respondentu attieksme pret apgalvojumu, ka valsts nodrošina veicinošus apstākļus korupcijas attīstībai (% no visiem aptaujātajiem)

1.3.3. "Kāda ir Latvijas iedzīvotāju attieksme pret valsti, kurā tie dzīvo?"

Latvijas iedzīvotāju attieksme pret valsti, kurā tie dzīvo, kopumā ir pozitīva. Aptaujas rezultāti liecina, ka divi no trim aptaujātajiem (65,7%) ir lepmi par to, ka viņi dzīvo Latvijā. Tomēr katrs ceturtais respondents (23,4%) nav gandarīts par to, ka viņš dzīvo Latvijā. Jāatzīst ļoti augsta korelatīva saistība starp LR pilsonību un lepnumu par iespējām dzīvot Latvijā (12. diagramma).

12. diagramma. Gandarījums un lepnums par dzīvi Latvijā atkarībā no pilsonības (% no visiem respondentiem)

Neapšaubāmi, pilsonības statuss parāda ne tikai Latvijas iedzīvotāju tiesisko stāvokli, bet atspoguļo arī viņu lojalitāti pret valsti. Jāatzīst, ka lojalitātes potenciāls un lepnums par valsti, kurā dzīvo respondenti, tomēr daudz augstāks ir Latvijas pilsoņiem, kas būtībā ir dabiski.

Aptaujas rezultāti liecina, ka lepnums un gandarījums par dzīvi Latvijā latviešiem ir lielāks, salīdzinot ar citu etnisko grupu pārstāvjiem (6. tabula).

6. tabula. Gandarījums un lepnums par dzīvi Latvijā atkarībā no etniskās piederības (% no visiem respondentiem)

	Latvieši	Citu etnisko grupu pārstāvji
Piekrīt apgalvojumam, ka lepojas ar to, ka dzīvo Latvijā	76,6	52,5
Nepiekrīt apgalvojumam, ka lepojas ar to, ka dzīvo Latvijā	16,8	31,5
Neznina	6,6	16,1

Apgalvojumam – “Es lepojos ar to, ka dzīvoju Latvijā” – nepiekrīt divas reizes vairāk dažādu citu etnisko grupu pārstāvju (salīdzinot ar latviešiem). Atliek secināt, ka Latvijā nepieciešams intensīvāk un plašāk realizēt nacionālās integrācijas programmu, iesaistot Latvijas sabiedriskajā dzīvē visu valstī dzīvojošo etnisko grupu pārstāvjus.

Aptaujas rezultāti liecina, ka visvairāk gandarīti par dzīvi Latvijā ir vidzemnieki (ar to lepojas 73,0% aptaujāto) un kurzemnieki (70,7% atbalsta šo atzinumu).

Tajā pašā laikā viszemākais gandarījuma līmenis ir Rīgā (tikai 60,2% respondentu lepojas, ka dzīvo Latvijā).

Ar lepnumu par dzīvi Latvijā visciešāk ir saistīts atzinums: “Latvijas parlaments un valdība ir ieinteresēti, lai Latvijā cilvēki dzīvotu labi”. Kopumā pieminētajam atzinumam piekrīt tikai katrs trešais respondents (33,6%). Tam pilnībā nepiekrīt nedaudz vairāk par pusi aptaujāto – 56,4%. Šo apgalvojumu visvairāk atbalsta Zemgalē, kur 44,9% respondentu uzskata, ka Latvijas Saeima un Ministru kabinets ir ieinteresēti Latvijas iedzīvotāju dzīves līmeņa kvalitātes pieaugumā. Viszemāk Latvijas centienus konkrētajā jomā vērtē Kurzemē un Latgalē, kur atbilstoši tikai 26,0% un 29,4% piekrīt šādam atzinumam.

1.3.4. "Vai Latvijas valdība ir ieinteresēta korupcijas novēršanā?"

Mazāk nekā trešdaļa (31,3%) respondentu uzskata, ka Latvijas valdība ir ieinteresēta korupcijas novēršanā. Pilnīgi pretējs viedoklis ir 55,5% aptaujāto. Sevišķi pesimistiski uzskati par to ir Latgalē, kur tikai katrs ceturtais respondents (25,8%) ir pārliecināts, ka valdība patiešām cenšas kaut ko veikt šajā jomā. Nedaudz optimistiskāk valdības darbību korupcijas novēršanā vērtē Zemgalē, Vidzemē un Kurzemē, kur atbilstoši 36,7%, 36,4% un 35,1% piekrīt, ka Latvijas valdība ir ieinteresēta korupcijas apkarošanā. Kopumā jāatzīst, ka Latvijas iedzīvotājiem ir diezgan pesimistiski uzskati par Latvijas valdības lomu un ieinteresētību reāli novērst korupciju.

Nozīmīgs ir iedzīvotāju viedoklis par apgalvojumu: "Latvija būtu sasniegusi daudz vairāk, ja valstī nebūtu tik lielas korupcijas." Šim spriedumam piekrīt 75,8 % respondentu, bet nepiekrīt tikai katrs desmitais. Lai cik paradoksāli tas būtu, tomēr šim atzinumam visvairāk nepiekrīt Latgalē (67,8%), kur vidējais dzīves līmenis objektīvi ir viszemākais. Iespējams, ka šī novada respondentu atbildes visbiežāk atšķiras no respondentu viedokļa citos reģionos.

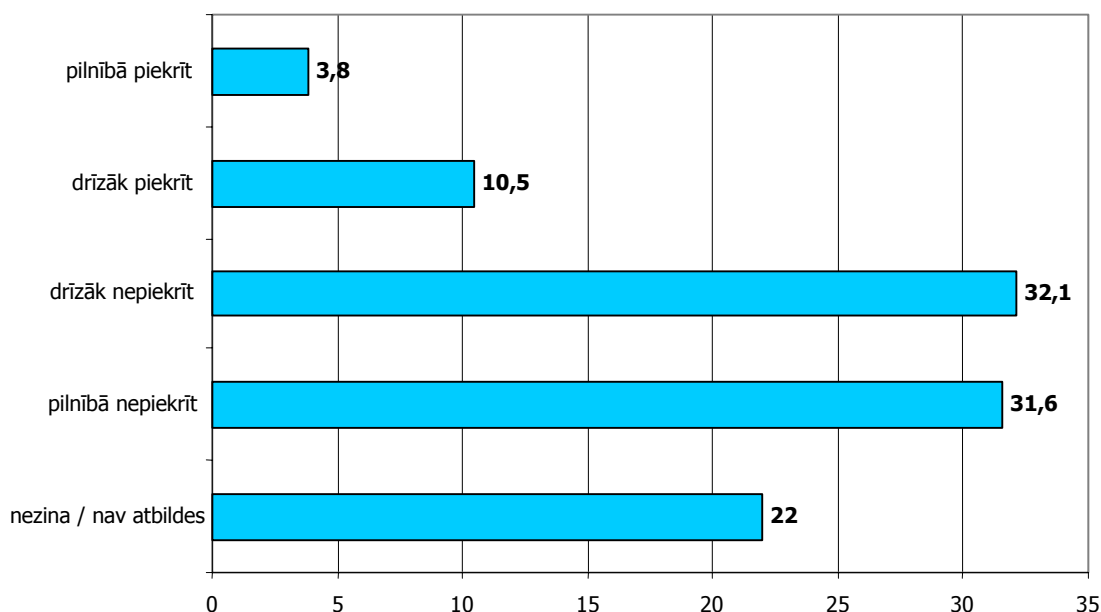
Tajā pašā laikā Kurzemē un Zemgalē domā (attiecīgi 83,7% un 82,2%), ka Latvija būtu sasniegusi un ieguvusi nesalīdzināmi vairāk, ja valstī nebūtu tik augsts korupcijas līmenis.

Varam secināt, ka Latvijas reģionos valda dažādi uzskati par korupcijas lomu valsts attīstībā un izaugsmē.

1.3.5. "Kāda ir korupcijas loma valsts ekonomikas un citu sabiedrisko sfēru attīstībā?"

Viens no nozīmīgākajiem un interesantākajiem respondentu vērtējumiem ir saistīts ar korupcijas lomu valsts ekonomikas un citu sabiedrisko sfēru attīstībā, jo tikai 14,3% aptaujāto ir piekrituši vai drīzāk piekrituši apgalvojumam, ka daudzas sabiedrībai noderīgas sfēras joprojām nebūtu attīstītas, ja Latvijā nebūtu korupcijas. Tātad katrs astotais respondents uzskata, ka daudzas sabiedriski nozīmīgas sfēras ir Latvijā attīstītas tikai tāpēc, ka to izaugsmi veicina korupcija.

13. diagramma. Respondentu vērtējums par apgalvojumu, ka gadījumā, ja nebūtu korupcijas, daudzas sabiedrībai noderīgas sfēras Latvijā joprojām nebūtu attīstītas (% no visiem aptaujātajiem)

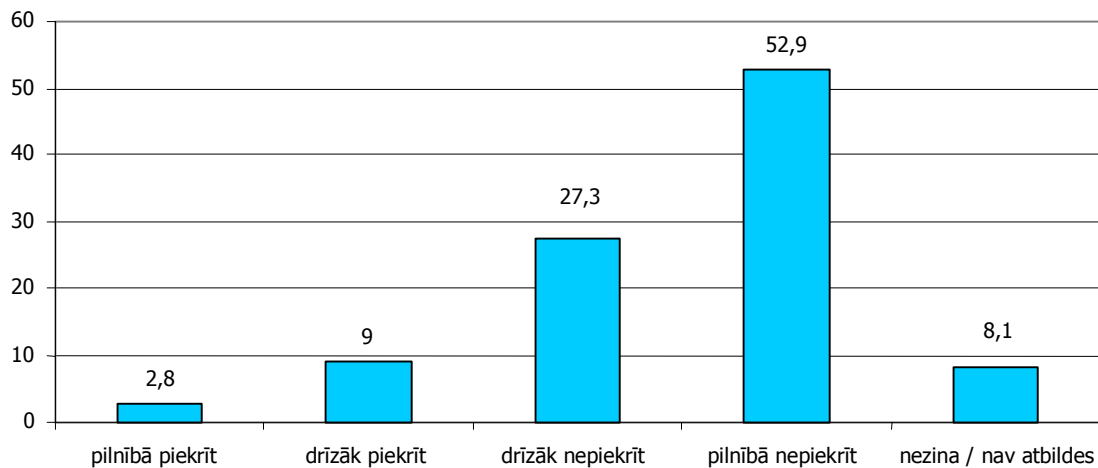
Kopumā var teikt: pilnīgi iespējams, ka atsevišķās sfērās korupcija veicina attīstību, turklāt tajās korupcija varētu būt it sevišķi plaši izplatīta.

1.3.6. "Vai korupcija veicina valsts ekonomisko izaugsmi?"

Viena no jūtīgākajām sfērām, no kurām ir atkarīga sabiedrības stabilitāte un augšupeja, ir ekonomika. Respondentiem tika dota iespēja novērtēt apgalvojumu, ka korupcija veicina valsts ekonomisko izaugsmi.

Šādam apgalvojumam pilnībā piekrīt vai arī daļēji piekrīt nedaudz vairāk par katru desmito respondentu (11,8%). Absolūti lielākā daļa apgalvojumam pilnībā vai drīzāk nepiekrīt (80,2%). Astoņi procenti nespēj novērtēt šo apgalvojumu (14. diagramma).

14. diagramma. Respondentu uzskati par apgalvojumu, ka korupcija veicina valsts ekonomisko izaugsmi (% no visiem respondentiem)

Iespējams, atsevišķiem respondentiem ir pieredze, lai apgalvotu, ka koruptīvas attiecības var būtiski veicināt valsts ekonomisko izaugsmi.

1.3.7. "Kāda ir attieksme pret ierēdniecību?"

Lai respondenti izteiktu savu attieksmi pret korupciju veicinošiem faktoriem, aptaujas anketā tiks ietverts atzinums: "Latvijā ir pārāk daudz ierēdņu".

Jāuzsver, ka trīs no četriem respondentiem (76,7%) piekrita šim spriedumam. Tikai 12,7% aptaujāto atbildēja noraidoši. Visvairāk apgalvojumu, ka Latvijā ir pārāk daudz ierēdņu, atbalstīja Rīgas (81,6%) un Kurzemes (80,4%) iedzīvotāji. Iespējams, tieši šajos novados ierēdņu skaits ir vislielākais.

Līdztekus uzskatiem par ierēdņu skaitu respondentiem bija jāizsaka spriedumi par ierēdniecības varu. Apmēram trīs no četriem aptaujātajiem atzina, ka ierēdņiem ir ļoti liela vara. Tikai katrs sestais respondents šādam apgalvojumam nepiekrita.

1.3.8. "Vai Latvijā godīgā ceļā var kļūt bagāts?"

Viens no interesantākajiem apgalvojumiem, atbildot uz šo jautājumu, bija: "Latvijā godīgā ceļā nevar kļūt bagāts."

Šis apgalvojums rāda tiesiskās apziņas līmeni, liecina par orientāciju uz labklājības sasniegšanu ar prettiesiskiem līdzekļiem. Pēc aptaujas rezultātiem, 75,9% respondenti ir pārliecināti, ka Latvijā patiešām nevar kļūt bagāts godīgā ceļā. Pretējs viedoklis ir nedaudz mazāk kā katram piektajam respondentam (18,2%). Interesanti, ka godīguma motivācija visaugstākā ir Latgalē, kur 67,8% uzskata, ka bagātību var iegūt arī godīgā ceļā. Pretējs viedoklis ir Kurzemē un Zemgalē. Tātad iedzīvotājiem Latvijā ir atšķirīgi priekšstati par godīgumu un iespējām taisnīgā ceļā iegūt bagātību un nodrošināt pilnvērtīgu dzīvi.

1.4. Faktori, kas attur no kukuļa došanas

7. tabula. Faktoru vērtējums, kuri aptaujātos attur no kukuļa došanas (iespējamās vairākas atbildes) (% no visiem aptaujātajiem)

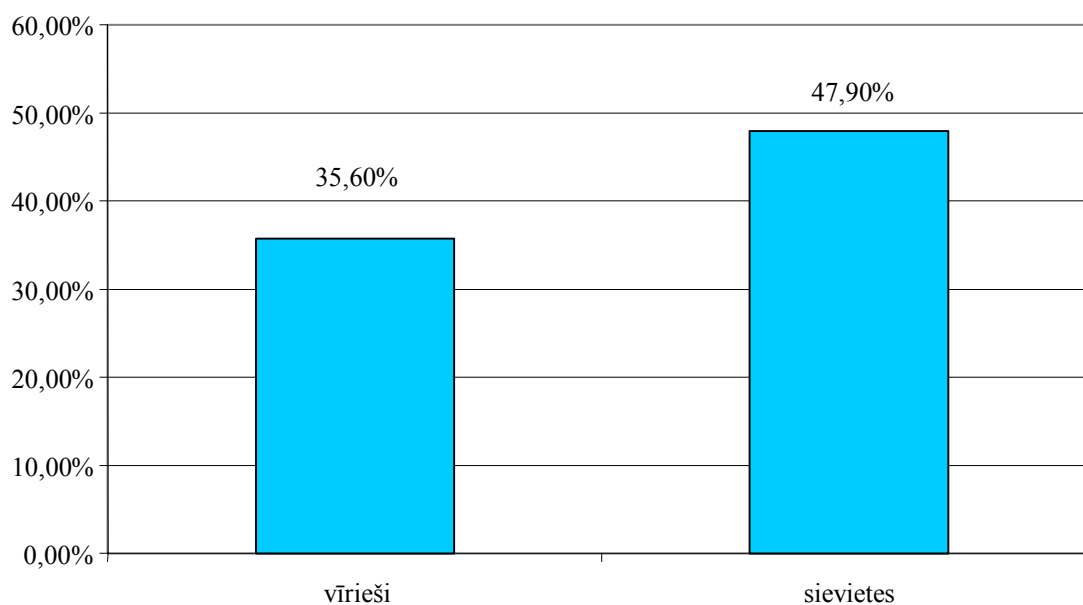
		%
1	Finansiāli nevaru atļauties dot kukuli	38,8
2	Tiek veicināts ierēdņu, darbinieku negodīgums	33,4
3	Morāli nepieņemami, kauns dot kukuli	32,5
4	Oficiālie maksājumi vien jau ir pārāk augsti	30,2
5	Ja vienreiz samaksāšu, nākošreiz vajadzēs maksāt atkal	27,7
6	Amatpersonu algas ir pietiekami lielas un viņiem nevajag maksāt papildus	27,5
7	Mani uztrauc sabiedrības korumpētība	26,6
8	Bail, ka par neoficiāliem maksājumiem pieķers, var sodīt	22,0
9	Ierēdņi pieprasa arvien lielākus neoficiālos maksājumus	17,2
10	Bail, ka kukulis netiks pieņemts	11,8
11	Bail, ka es šo cilvēku varētu apvainot	11,2
12	No tā cietīs citi cilvēki, kuru jautājums netiks izskatīts laikā	8,2

Finansiāli nevaru atļauties dot kukuli

Tas ir visizplatītākais faktors, kas attur no kukuļa došanas. Visbiežāk šo iemeslu ir nosaukuši pagastos dzīvojošie aptaujātie (46,3% no dotajā grupā aptaujātajiem).

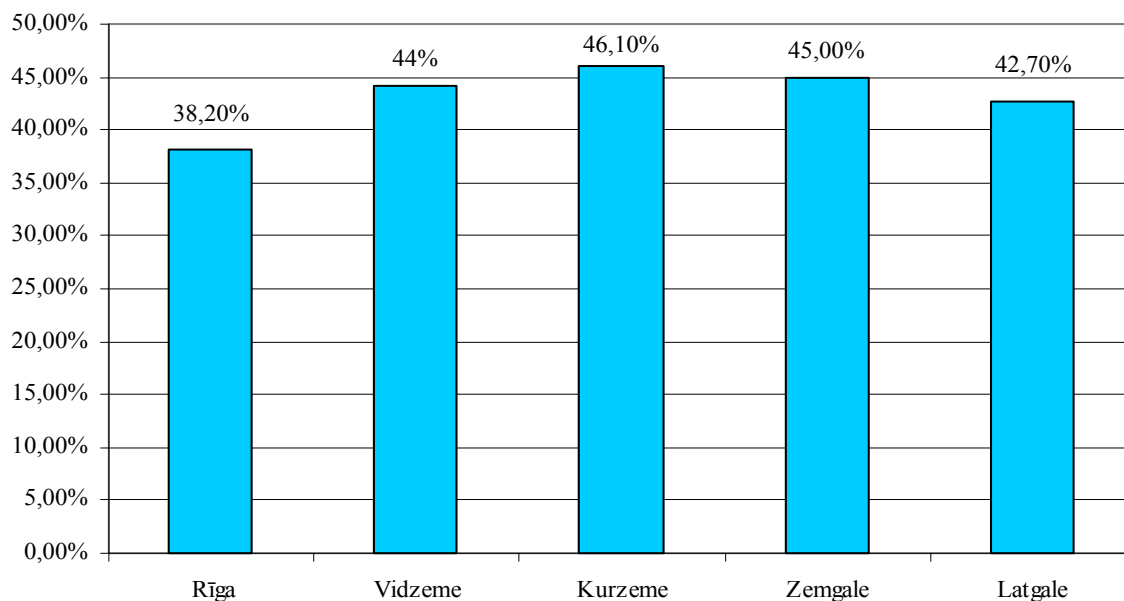
Sievietes iepriekšminēto iemeslu atzīst par daudz svarīgāku nekā vīrieši (15. diagramma).

15. diagramma. Apskatāmo faktoru atbalstošo aptaujāto sadalījums pēc dzimuma (% no visiem)

Vecuma ziņā šāda kukuļa nedošanas iemesla atbalstītāju vidū dominē aptaujāto grupas, kas vecāki par 55 gadiem (56,1%), bet jaunāki cilvēki – no 25 līdz 34 gadus veci – tam pievērš mazāku nozīmi (35,6%).

16. diagramma. Vērtējums atkarībā no aptaujāto dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

Tātad varam secināt, ka galvenais atteikuma iemesls kukuļa došanai ir finansiāli motivēts un, ja respondenta materiālais stāvoklis uzlabotos, ir visai iespējams, ka šī iedzīvotāju daļa kukuļus dotu. Pārējo iemeslu pamatā ir vairāk morāli un ētiski apsvērumi (32,5% un 33,4%), kas principā uzskatāmi par diezgan noturīgiem šķēršļiem kukuļu došanai, tāpat kā pārliecība par to, ka amatpersonu algas ir pietiekami augstas, lai tām nebūtu nepieciešamas papildu piemaksas.

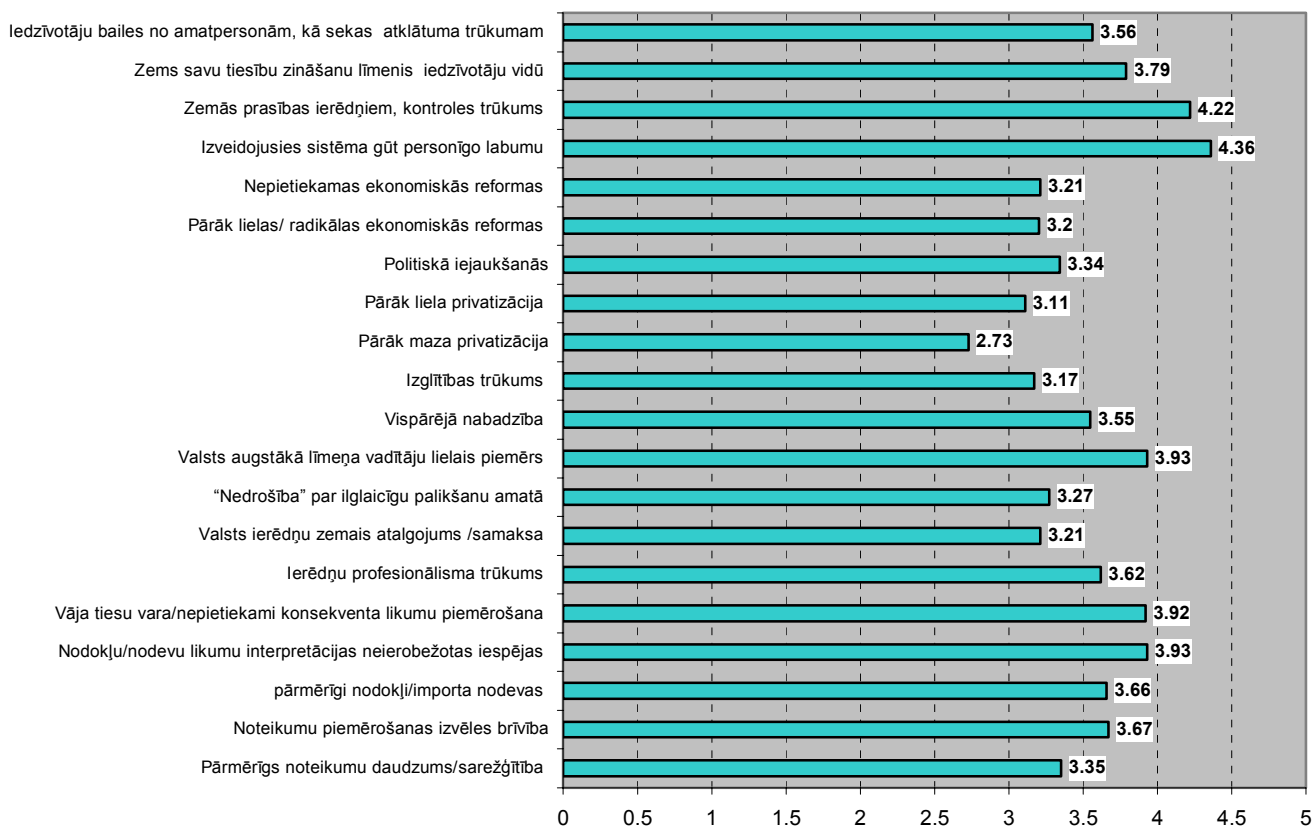
Tieši šo apsvērumu dēļ ir nepieciešama sabiedrības izglītošana, informācijas sniegšana un tiesiskās apziņas celšana, jo tas kaut nedaudz spētu samazināt kukuļdevēju skaitu.

1.5. Korupciju veicinošie faktori

Šajā sadaļā apskatīti cēloņi korupcijas pastāvēšanai sabiedriskajā sektorā. Aptaujātie tika lūgti izteikt savu viedokli par to, cik stipri katrs nosauktais faktors izraisa vai veicina korupciju Latvijā.

Novērtējums bija pēc 5 ballu sistēmas, kur: 1 – nenozīmīgs cēlonis, bet 5 – ļoti nozīmīgs cēlonis. Atbildes tika summētas, un aprēķināts vidējais rādītājs katram piedāvātajam variantam (17. diagramma).

17. diagramma. Korupcijas cēloņu vidējais novērtējums (iespējamās vairākas atbildes) (1 – iemesls nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs)

Tādiem faktoriem kā dzimums, vecums, izglītība, tautība vai pilsonība ir visai maza nozīme, un atšķirības, kuras būtu vērts apskatīt, tiks aprakstītas katrā apakšpunktā atsevišķi.

Atbildes biežāk ietekmējusi aptaujāto darbības sfēra (8. tabula), darbības joma (9. tabula) un vidējie ienākumi uz vienu ģimenes locekli (10. tabula).

8. tabula. Korupcijas iemeslu un veicinošo faktoru vērtējums atkarībā no aptaujāto darbības sfēras (var būt vairākas atbildes) (1 – iemesls nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs)

		Valsts, pašvaldību vai nevalstiskajā sektorā	Algots darbs privātā sektorā	Privātu uzņēmējs vai pašnodarbinātais
1	Pārmērīgs noteikumu daudzums/sarežģītība	3,32	3,44	3,44
2	Noteikumu piemērošanas izvēles brīvība	3,60	3,70	4,03
3	Pārmērīgi nodokļi/importa nodevas	3,63	3,73	3,84
4	Nodokļu/nodevu likumu interpretācijas neierobežotas iespējas	3,93	3,97	4,15
5	Vāja tiesu vara/nepietiekami konsekventa likumu piemērošana	3,89	3,94	3,89
6	Ierēdņu profesionālisma trūkums	3,59	3,70	3,42
7	Valsts ierēdņu zemais atalgojums/samaksa	3,27	3,26	3,09
8	Nedrošība par ilglaicīgu palikšanu amatā	3,22	3,35	3,13
9	Valsts augstākā līmeņa vadītāju sliktais piemērs	3,94	3,92	4,01
10	Vispārēja nabadzība	3,64	3,56	3,28
11	Izglītības trūkums	3,19	3,20	2,86
12	Pārāk maza privatizācija	2,62	2,76	2,74
13	Pārāk liela privatizācija	3,11	3,11	2,94
14	Politiskā iejaukšanās	3,35	3,47	3,19
15	Pārāk lielas/radikālas ekonomiskās reformas	3,21	3,24	3,00
16	Nepietiekamas ekonomiskās reformas	3,26	3,28	3,10
17	Izveidojusies sistēma gūt personisko labumu	4,34	4,39	4,36
18	Zemās prasības ierēdņiem, kontroles trūkums	4,10	4,32	4,35
19	Zemais savu tiesību zināšanu līmenis iedzīvotāju vidū	3,80	3,84	3,65
20	Iedzīvotāju bailes no amatpersonām kā sekas atklātuma trūkumam	3,62	3,52	3,39

9. tabula. Korupcijas iemeslu un veicinošo faktoru vidējais vērtējums atkarībā no aptaujāto darbības jomas (var būt vairākas atbildes) (1 – iemesls nenozīmīgs, 5 – ļoti nozīmīgs)

		Valsts pārvalde jeb pašvaldības	Lauksaimniecība, mežsaimniecība, zvejniecība	Veselības aizsardzība un sociālā aprūpe	Izglītība	Tirdzniecība un pakalpojumi	Transports un sakari	Rūpniecība	Kultūra, NVO, reliģiskās organizācijas	Būvniecība	Starpniecība finansu vai nekustamā īpašuma joma	Cits
1	Pārmērīgs noteikumu daudzums/sarežģītība	3,20	3,36	3,34	3,29	3,63	3,25	3,19	3,29	3,43	3,39	3,63
2	Noteikumu piemērošanas izvēles brīvība	3,51	3,48	3,63	3,49	3,94	3,75	3,60	3,71	3,78	3,82	3,53
3	Pārmērīgi nodokļi/importa nodevas	3,63	3,66	3,67	3,63	3,84	3,50	3,59	3,83	3,63	3,57	4,12
4	Nodokļu/nodevu likumu interpretācijas neierobežotas iespējas	3,76	3,85	4,19	3,88	4,12	3,86	3,85	4,30	4,08	3,57	4,00
5	Vāja tiesu vara/nepietiekami konsekventa likumu piemērošana	3,78	4,06	3,98	3,79	3,96	3,89	3,91	4,03	4,10	3,66	3,80
6	Ierēdņu profesionālisma trūkums	3,68	3,86	3,58	3,53	3,71	3,55	3,44	3,53	3,58	3,25	3,41
7	Valsts ierēdņu zemais atalgojums/samaksa	3,70	3,64	3,16	3,09	3,33	3,24	2,75	3,04	3,42	3,52	3,03
8	Nedrošība par ilglaicīgu palikšanu amatā	3,33	3,27	2,99	3,21	3,36	3,10	3,11	3,38	3,55	3,21	3,52
9	Valsts augstākā līmeņa vadītāju sliktais piemērs	3,84	3,90	4,00	4,00	3,95	3,98	3,85	3,74	4,17	3,63	3,91
10	Vispārēja nabadzība	3,70	3,60	3,57	3,80	3,58	3,50	3,27	3,31	3,55	3,26	3,60
11	Izglītības trūkums	3,21	3,50	3,05	3,24	3,14	3,20	2,94	2,85	3,12	2,81	3,17
12	Pārāk maza privatizācija	2,39	2,91	2,77	2,63	2,73	2,78	2,41	2,57	2,91	3,15	2,73
13	Pārāk liela privatizācija	2,82	3,25	3,43	3,20	2,97	3,03	3,19	2,96	3,20	2,95	3,27
14	Politiskā iejaukšanās	3,24	3,19	3,46	3,41	3,46	3,42	3,41	3,44	3,41	3,74	3,25
15	Pārāk lielas/radikālas ekonomiskās reformas	3,04	3,10	3,37	3,22	3,23	3,14	3,23	2,94	3,50	3,12	3,36
16	Nepietiekamas ekonomiskās reformas	3,06	3,36	3,35	3,32	3,31	3,20	3,20	3,39	3,17	3,32	2,93
17	Izveidojusies sistēma gūt personisko labumu	4,27	4,42	4,38	4,43	4,39	4,29	4,37	4,35	4,35	4,26	4,32
18	Zemās prasības ierēdņiem, kontroles trūkums	3,89	4,34	4,27	4,16	4,34	4,16	4,19	4,25	4,32	3,99	4,15
19	Zemais savu tiesību zināšanu līmenis iedzīvotāju vidū	3,99	3,93	3,78	3,85	3,86	3,53	3,58	3,62	3,82	3,46	3,75
20	Iedzīvotāju bailes no amatpersonām kā sekas atklātuma trūkumam	3,75	3,50	3,77	3,65	3,55	3,15	3,44	3,31	3,48	3,50	3,81

10. tabula. Korupcijas iemeslu un veicinošo faktoru vērtējums atkarībā no aptaujāto ienākumiem uz vienu iedzīvotāju mēnesī (var būt vairākas atbildes) (% no attiecīgās ienākumu grupas)

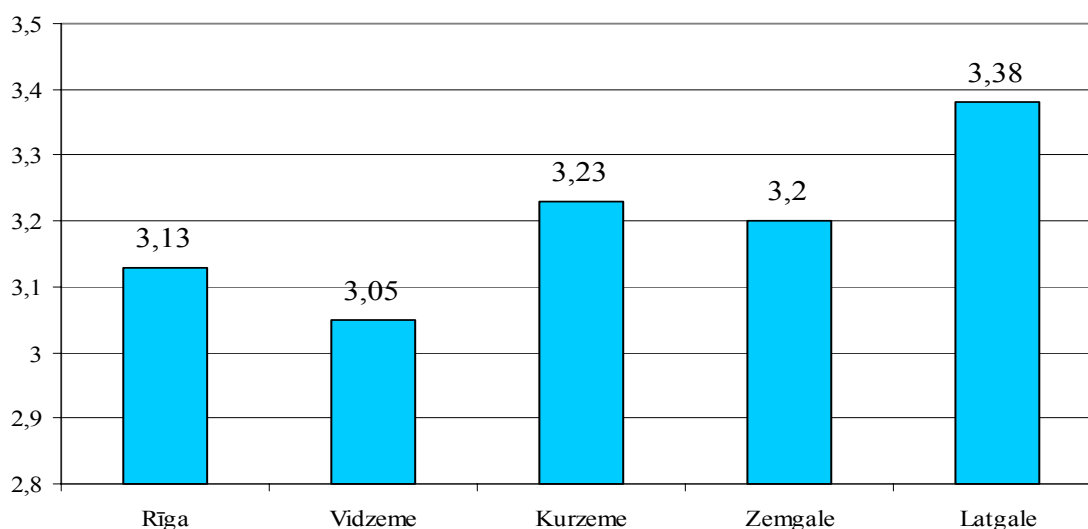
		Līdz Ls 42	Ls 43- 84	Ls 85- 126	Virš Ls 127	Nevar atbildēt
1	Pārmērīgs noteikumu daudzums/sarežģītība	3,42	3,26	3,40	3,51	3,36
2	Noteikumu piemērošanas izvēles brīvība	3,66	3,62	3,70	3,78	3,80
3	Pārmērīgi nodokļi/importa nodevas	3,79	3,59	3,66	3,67	3,75
4	Nodokļu/nodevu likumu interpretācijas neierobežotas iespējas	3,96	3,96	3,88	3,89	3,94
5	Vāja tiesu vara/nepietiekami konsekventa likumu piemērošana	3,90	3,99	3,90	3,72	3,94
6	Ierēdņu profesionālisma trūkums	3,79	3,62	3,42	3,42	3,76
7	Valsts ierēdņu zemais atalgojums/samaksa	3,22	3,21	3,08	3,35	3,24
8	Nedrošība par ilglaicīgu palikšanu amatā	3,50	3,14	3,27	3,35	3,29
9	Valsts augstākā līmeņa vadītāju sliktais piemērs	4,07	3,94	3,87	3,78	3,82
10	Vispārēja nabadzība	3,80	3,47	3,47	3,44	3,62
11	Izglītības trūkums	3,55	3,13	2,88	3,02	3,04
12	Pārāk maza privatizācija	2,88	2,70	2,55	2,90	2,55
13	Pārāk liela privatizācija	3,31	3,14	3,06	2,95	2,69
14	Politiskā iejaukšanās	3,33	3,29	3,56	3,40	3,26
15	Pārāk lielas/radikālas ekonomiskās reformas	3,44	3,22	3,12	2,89	2,98
16	Nepietiekamas ekonomiskās reformas	3,48	3,13	3,15	3,14	3,20
17	Izveidojusies sistēma gūt personisko labumu	4,36	4,38	4,26	4,38	4,38
18	Zemās prasības ierēdņiem, kontroles trūkums	4,29	4,20	4,14	4,13	4,38
19	Zemais savu tiesību zināšanu līmenis iedzīvotāju vidū	4,07	3,68	3,69	3,73	3,90
20	Iedzīvotāju bailes no amatpersonām kā sekas atklātuma trūkumam	3,67	3,49	3,43	3,54	3,88

Analizēsim katra apgalvojuma vērtējumu atkarībā no aptaujāto dzimuma, vecuma, izglītības, ģimenes lieluma un citiem rādītājiem. Ja vērtējums ir tuvs vidējam rādītājam un atsevišķa faktora ietekme ir minimāla, tad to neatkārtosim, bet uzsvērsim tikai tos gadījumus, kad vērtējuma novirze no visu aptaujāto vidējā vērtējuma ir vismaz 0,1 vai vairāk.

1) Pārmērīgs noteikumu daudzums/sarežģītība

Vidējais vērtējums – 3,35. Šim apgalvojumam nedaudz vairāk piekrīt iedzīvotāji vecumā no 45 līdz 54 gadiem (3,42) un vecāki par 55 gadiem – 3,48.

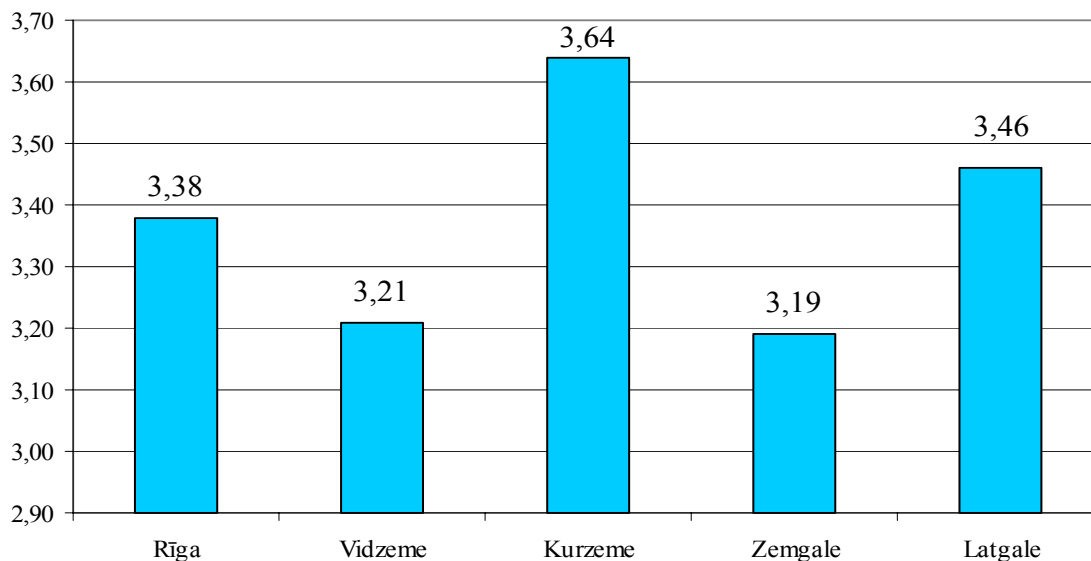
18. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

2) Noteikumu piemērošanas izvēles brīvība

Vidējais vērtējums – 3,67.

19. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

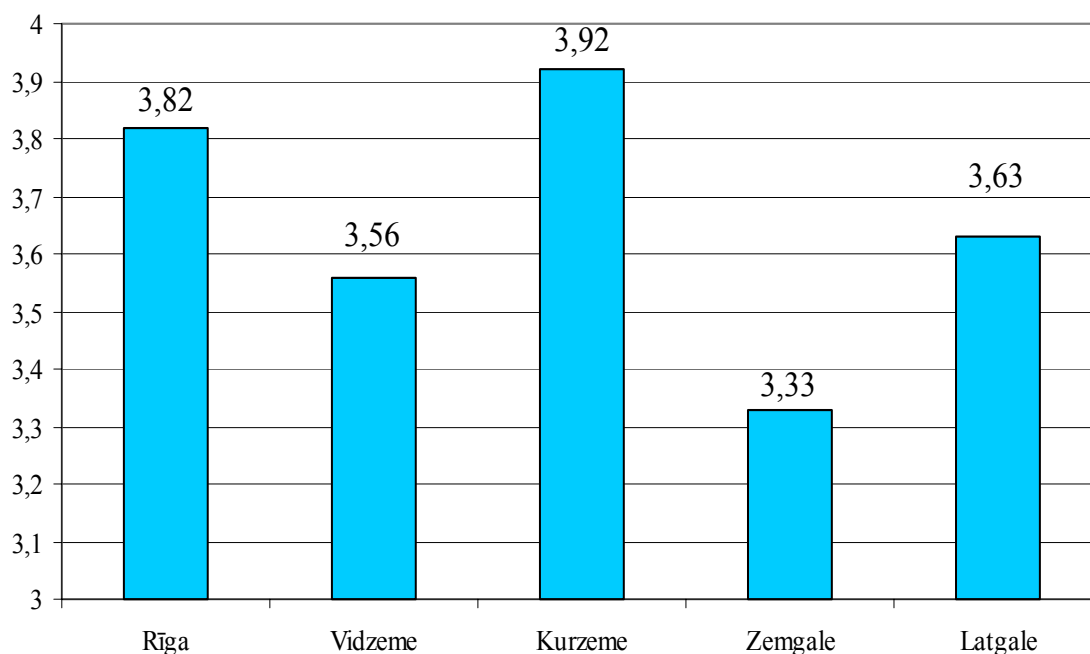

3. Pārmērīgi nodokļi/importa nodevas

Vidējais vērtējums – 3,67.

Vairāk šim vērtējumam piekrīt iedzīvotāji vecumā no 35 līdz 44 gadiem (3,77).

20. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

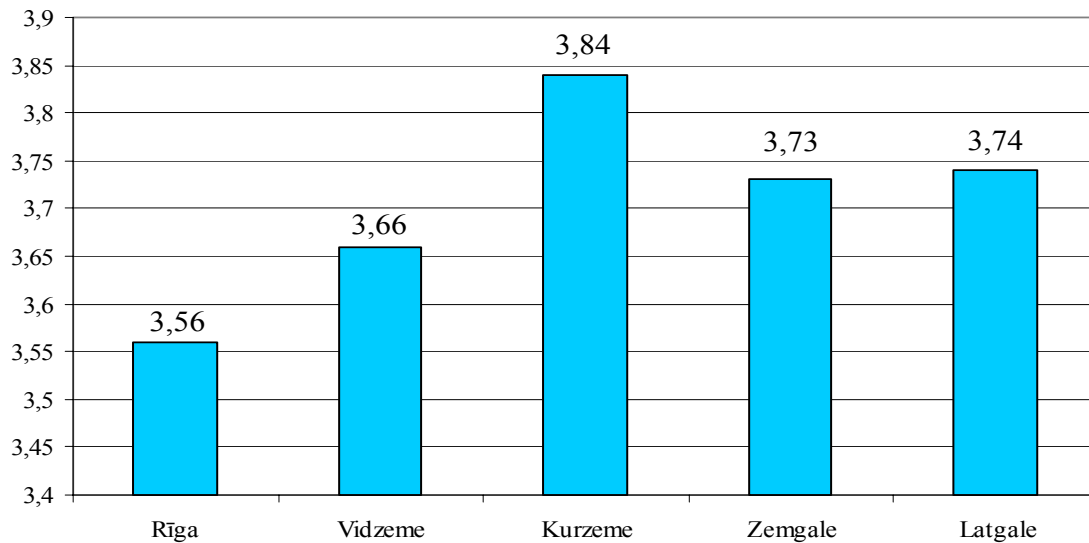

4) Nodokļu/nodevu likumu interpretācijas neierobežotas iespējas

Vidējais vērtējums – 3,94.

Mazsvarīgāks šis cēlonis šķiet 18 – 24 gadus veciem aptaujātajiem (3,67).

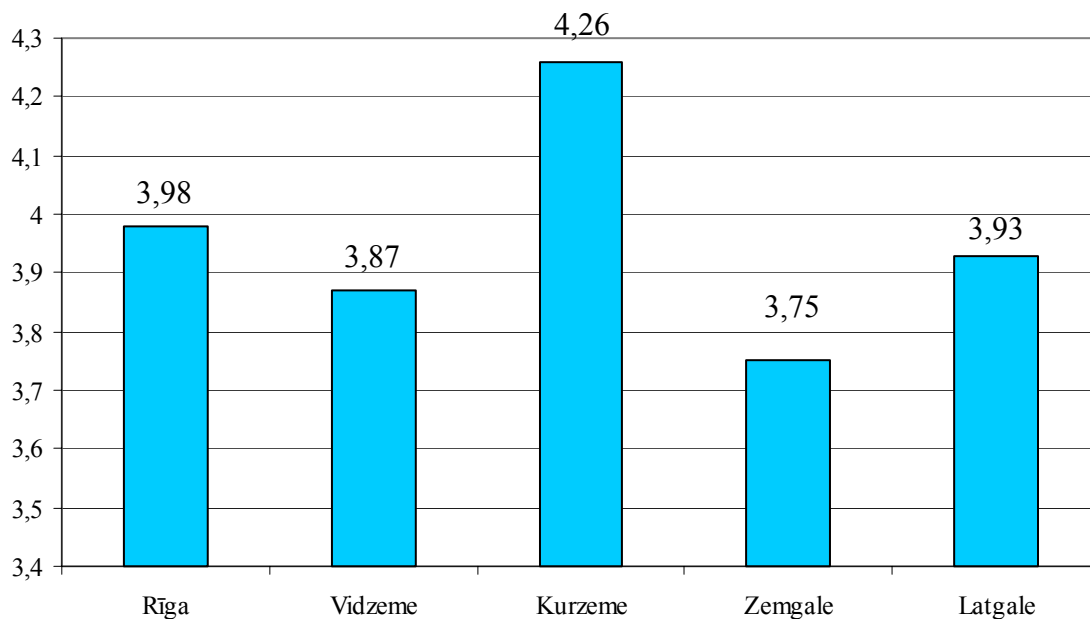
21. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

5) Vāja tiesu vara/nepietiekami konsekventa likumu piemērošana

Vidējais vērtējums – 3,93.

22. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

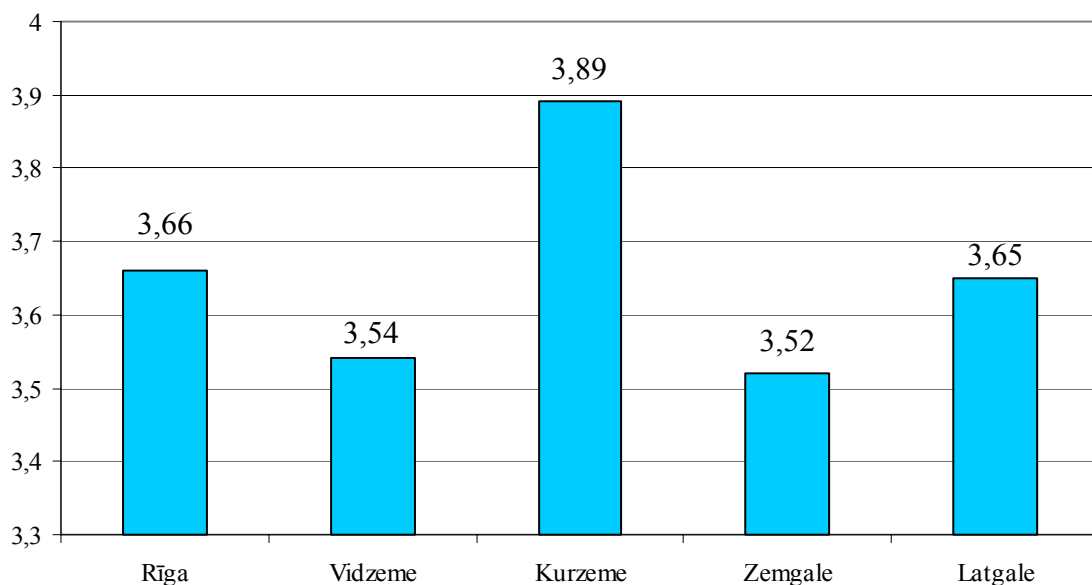

6) Ierēdņu profesionālisma trūkums

Vidējais vērtējums – 3,63.

Par nopietnāku cēloni to uzskata iedzīvotāji bez LR pilsonības – 3,73.

23. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

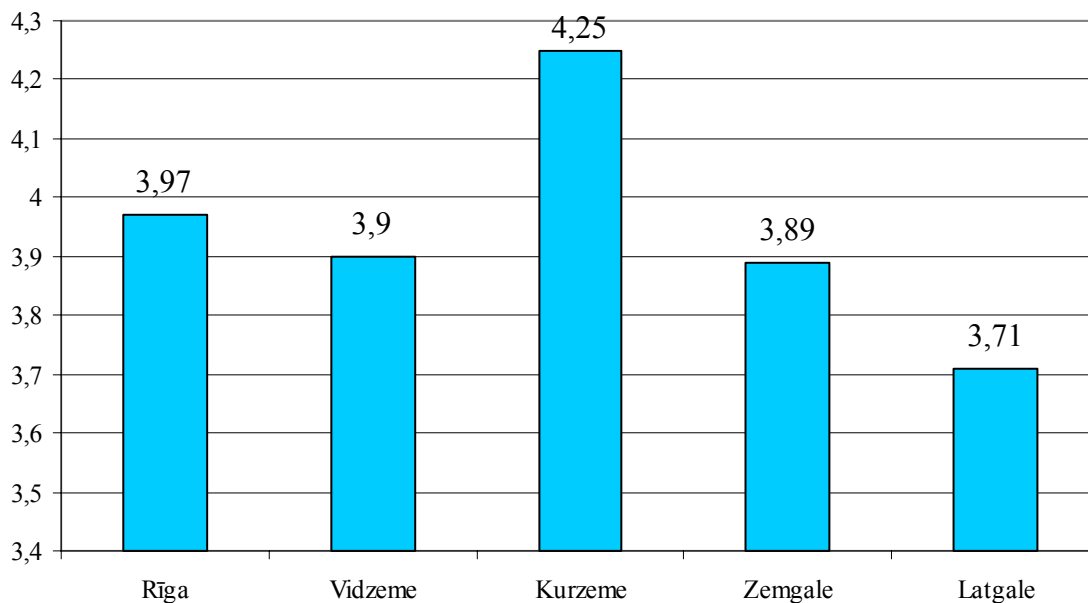

7) Valsts ierēdņu zemo atalgojums/samaksa

Vidējais vērtējums – 3,22.

Zemo atalgojumu par svarīgāku iemeslu atzīst jaunieši no 18 līdz 24 gadiem (3,35), bet par mazsvarīgāku to uzskata iedzīvotāji ar augstāko izglītību – 3,16.

24. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

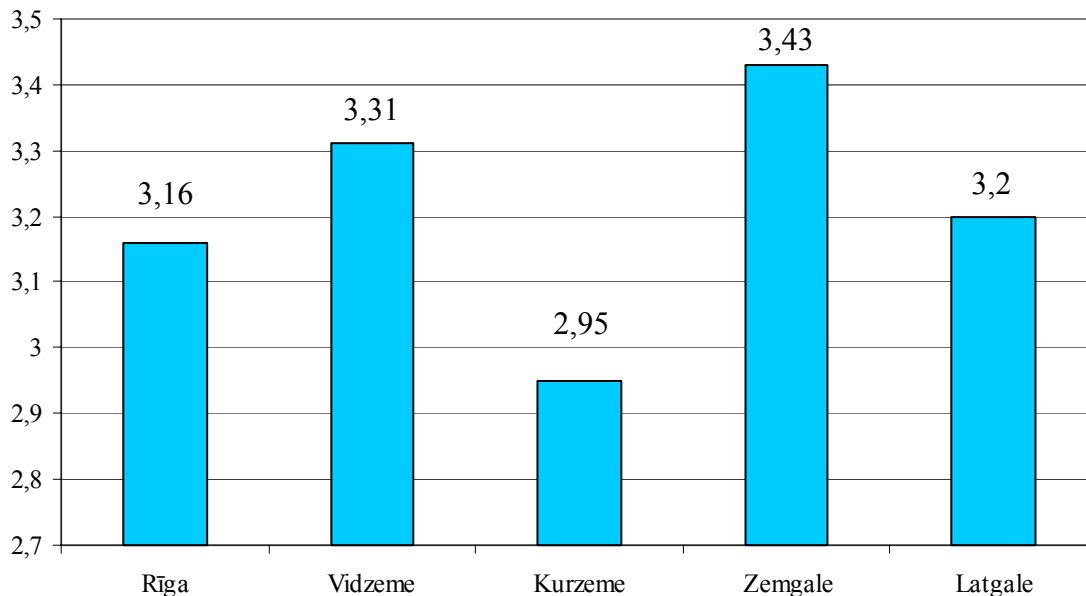

8) Nedrošība par ilglaicīgu palikšanu amatā

Vidējais vērtējums – 3,27.

Nopietnāks korupcijas cēlonis tas šķiet vidēja vecuma aptaujātajiem: 45 – 54 gadi (3,39), bet aptaujātie ar augstāko izglītību tā ietekmi vērtē zemāk – 3,10.

25. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

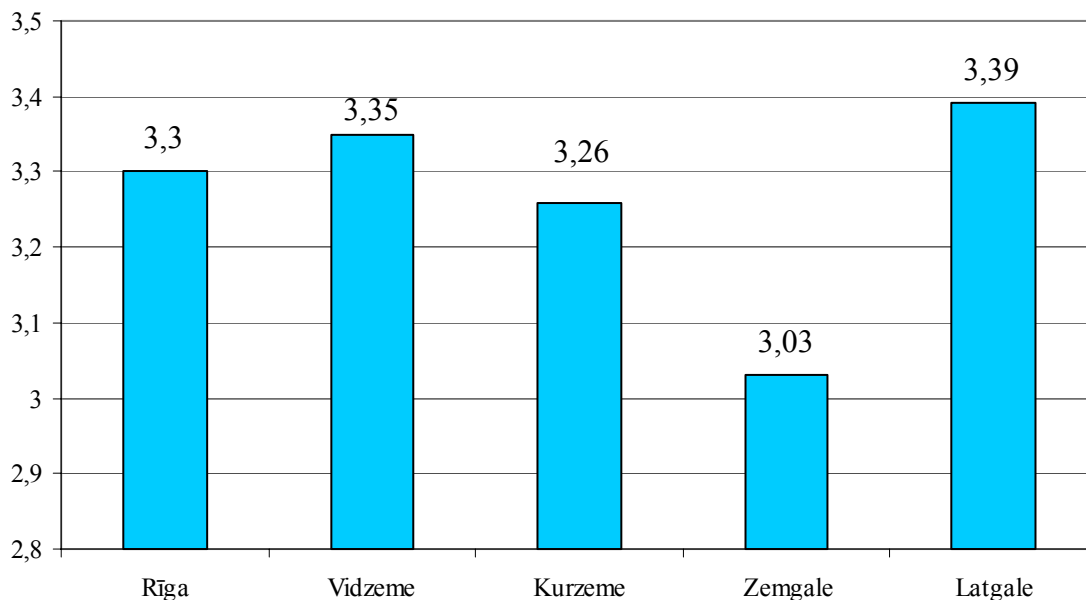

9) Valsts augstākā līmeņa vadītāju sliktais piemērs

Vidējais vērtējums – 3,94.

Nelielas svārstības vērtējumā ir atkarībā no aptaujāto vecuma: jaunieši (18 – 24 gadus veci) šī cēloņa ietekmi vērtē zemāk – 3,72, bet vecākās grupas pārstāvji to atzīst par svarīgu – 4,08.

26. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

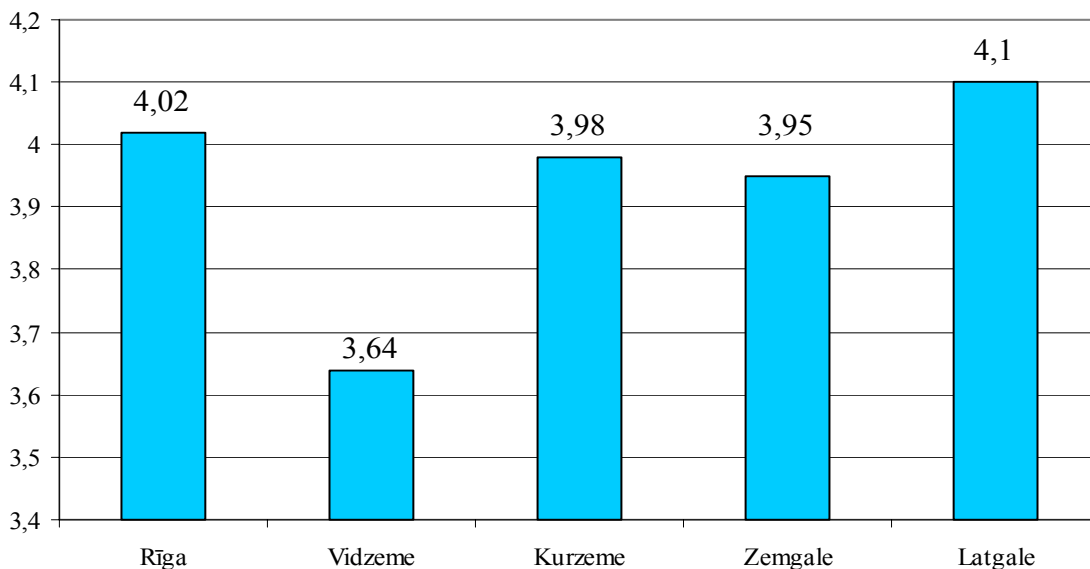

10) Vispārēja nabadzība

Vidējais vērtējums – 3.55.

Apskatāmā faktori ietekmi par svarīgāku atzīst aptaujātie vecumā no 35 līdz 54 gadiem (3,66–3,69).

27. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

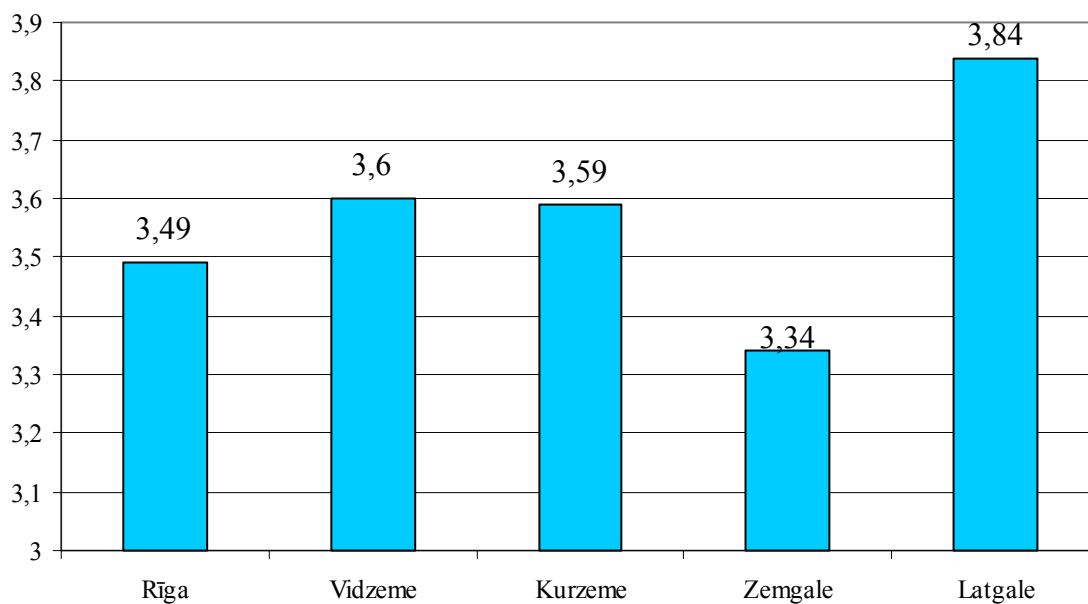

11) Izglītības trūkums

Vidējais vērtējums – 3.18.

Vērtējums faktiski nav atkarīgs no aptaujāto vecuma, dzimuma, tautības, pilsonības.

28. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

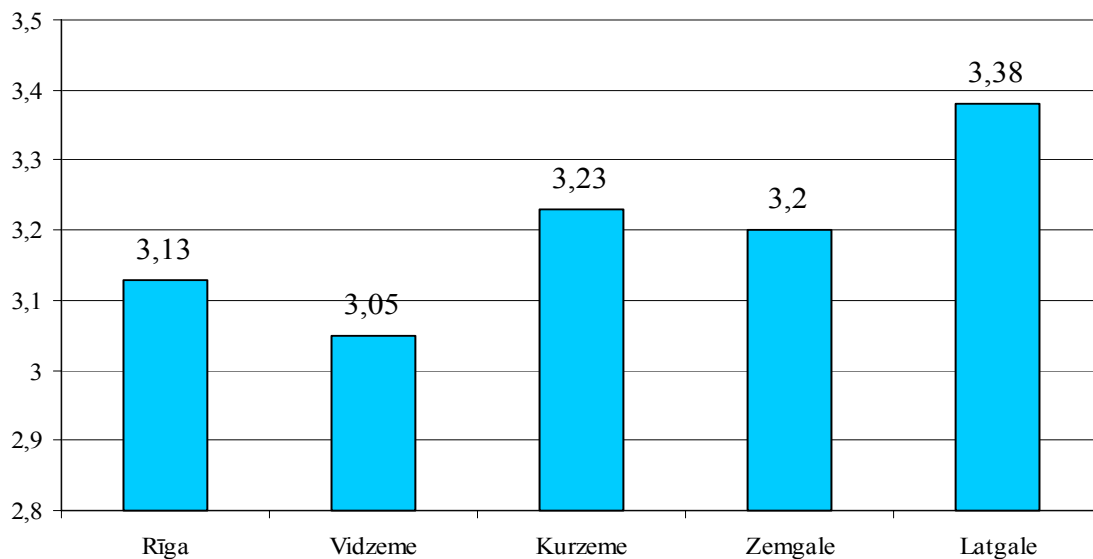

12) Pārāk maza privatizācija

Vidējais vērtējums – 2.75.

Vismazāk šādam apgalvojumam piekrīt aptaujātie ar augstāko izglītību – tikai 2,58 balles. Visvairāk to atbalsta cittautieši – vidēji 2,86 balles – un nepilsoņi – 2.94 balles.

29. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

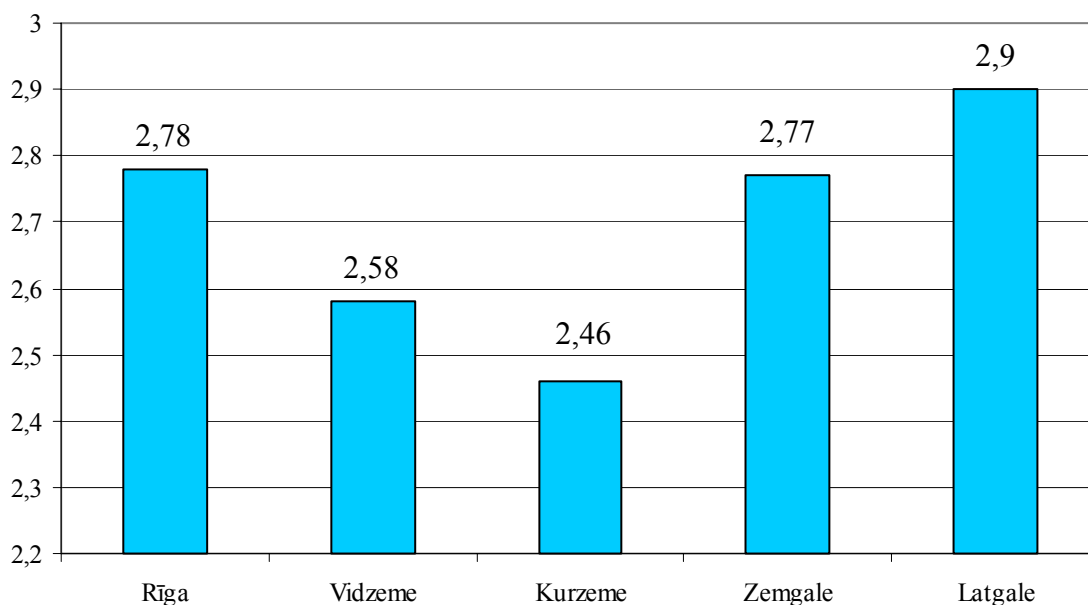

13) Pārāk liela privatizācija

Vidējais vērtējums – 3,11.

Vairāk šim apgalvojumam piekrīt vecāki cilvēki (45–54 gadi un vecāki par 55 gadiem to vērtē attiecīgi ar 3,27 un 3,22 ballēm) un tie, kuri nav LR pilsoņi – 3,27 balles.

30. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

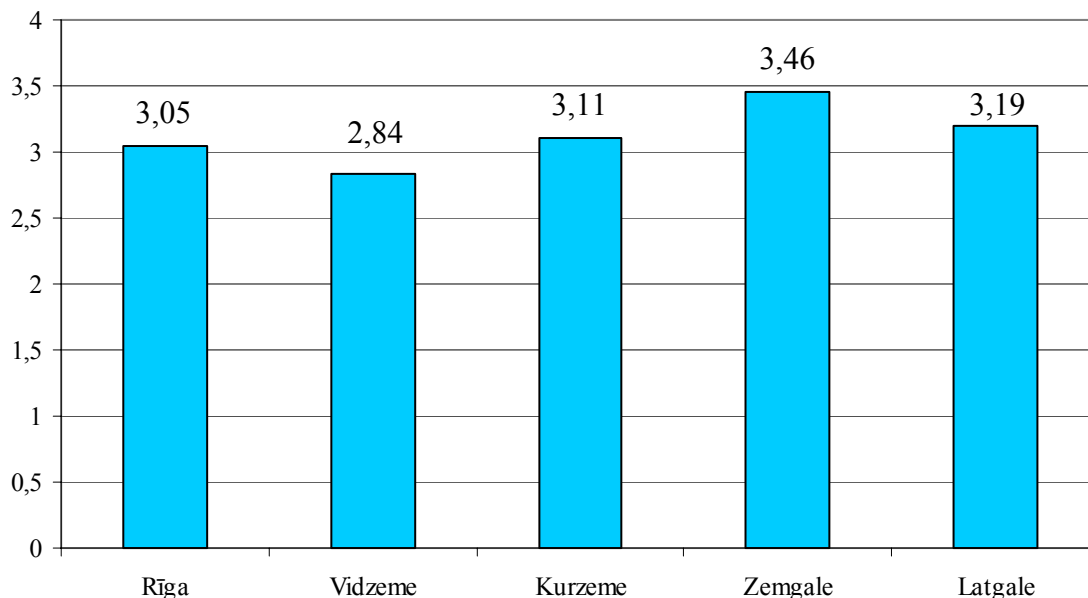

14) Politiskā iejaukšanās

Vidējais vērtējums – 3,34.

Par politisko iejaukšanos vismazāk uztraucas jaunieši – 3,23 balles, bet visvairāk tie aptaujātie, kuriem nav LR pilsonības.

31. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

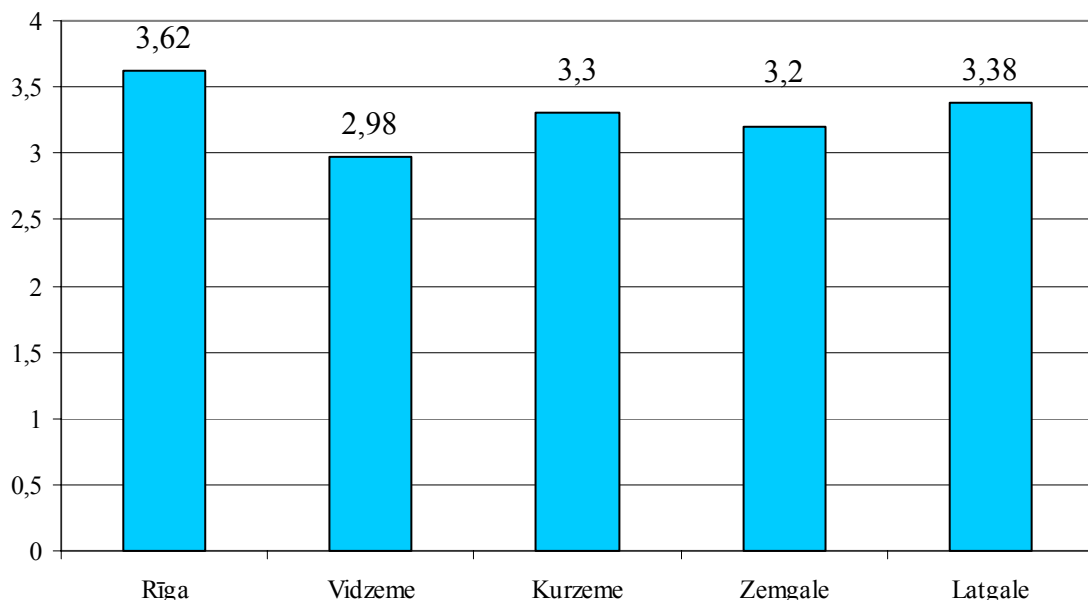

15) Pārāk lielas/radikālas ekonomiskās reformas

Vidējais vērtējums – 3.2.

Tam piekrīt pārsvarā 45 – 54 gadus veci aptaujātie, kā arī cittautieši un aptaujātie bez LR pilsonības.

32. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

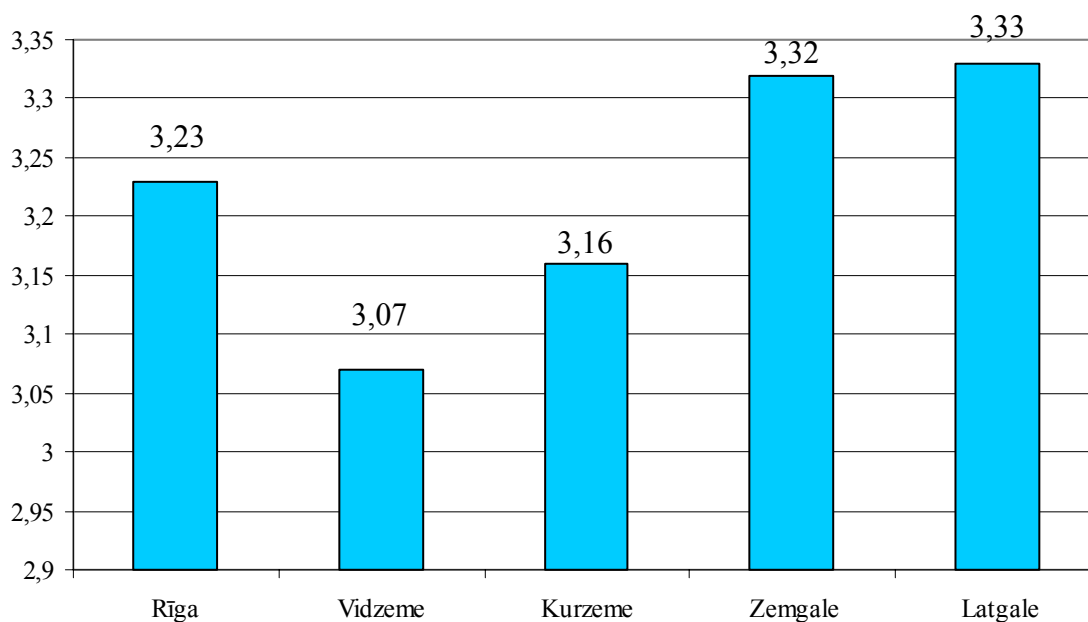

16) Nepietiekamas ekonomiskās reformas

Vidējais vērtējums – 3.22.

Šo faktoru par nenozīmīgāku salīdzinājumā ar pārējiem aptaujātajiem uzskata jaunieši no 18 līdz 24 gadiem (3,06 balles). Cittautieši un aptaujātie bez LR pilsonības tam piekrīt vairāk (attiecīgi 3,35 un 3,34 balles).

33. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

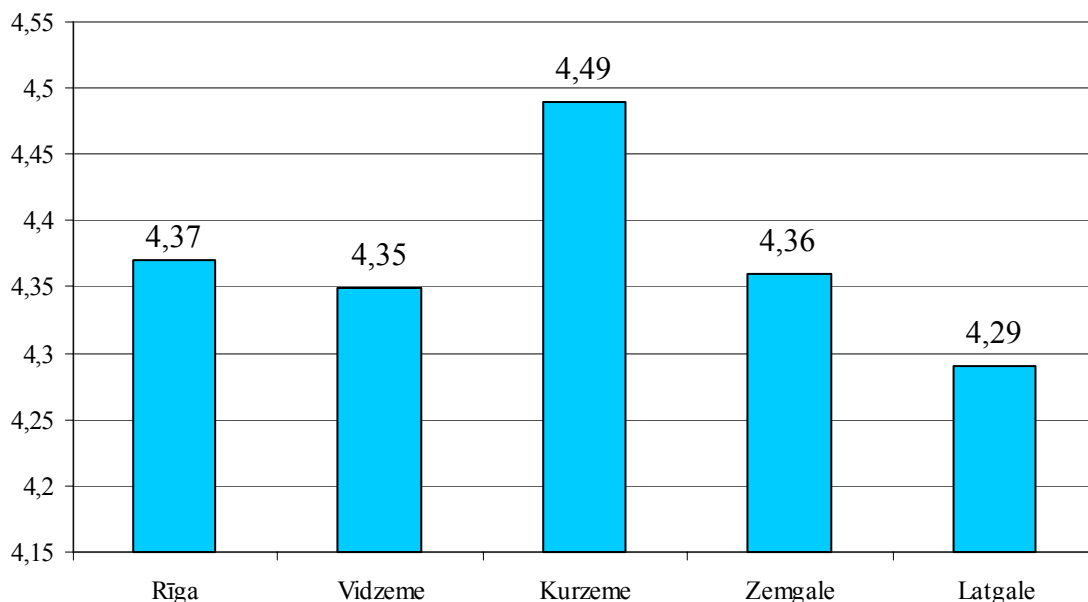

17) Izveidojusies sistēma gūt personisko labumu

Vidējais vērtējums – 4,36.

Acīmredzot jaunieši mazāk jūt sistēmas ietekmi, tāpēc nedaudz mazāks ir arī atbalsts šim apgalvojumam – 4,24 balles. Visvairāk tam piekrīt aptaujātie, kas vecāki par 55 gadiem, – 4,45.

34. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

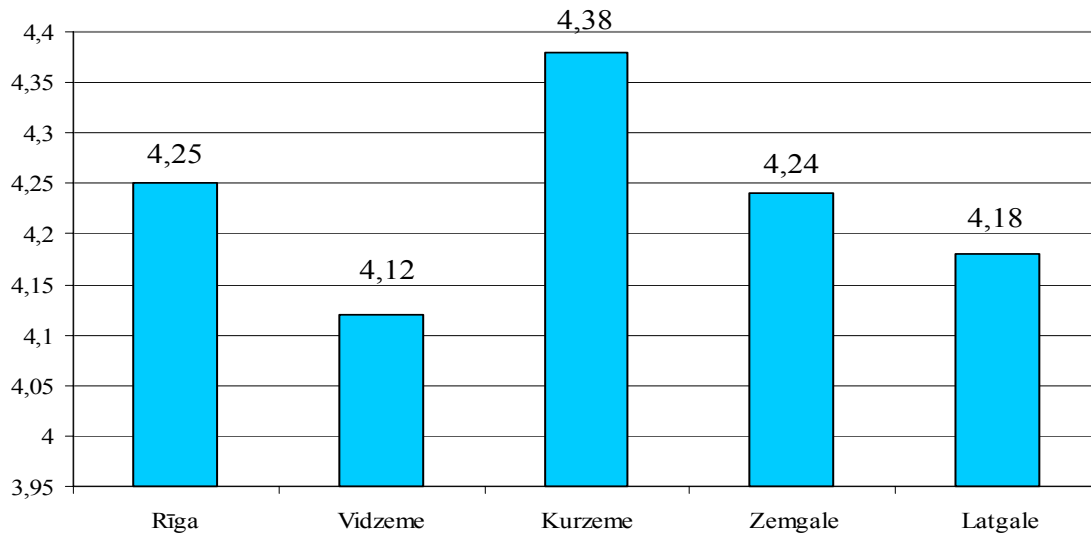

18) Zemās prasības ierēdņiem, kontroles trūkums

Vidējais vērtējums – 4.22.

Šis ir ļoti būtisks apgalvojums, un lielais atbalsts – 4.22 balles – neatkarīgi no aptaujāto daudziem demogrāfiskiem parametriem liecina par nepieciešamību paaugstināt prasību līmeni un uzlabot kontroli pār ierēdņu darbu.

35. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

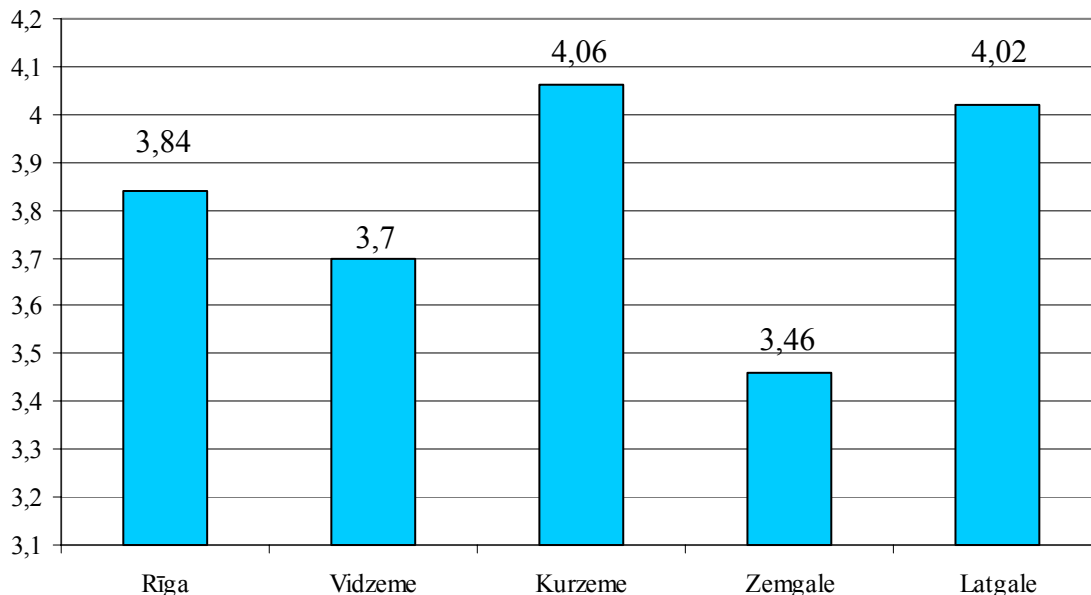

19) Zemais savu tiesību zināšanu līmenis iedzīvotāju vidū

Vidējais vērtējums – 3,80.

Visvairāk tam piekrituši aptaujātie bez LR pilsonības (3,94), tāpēc šim faktam jāpiegriež vērība, veicot informatīvo darbu.

36. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

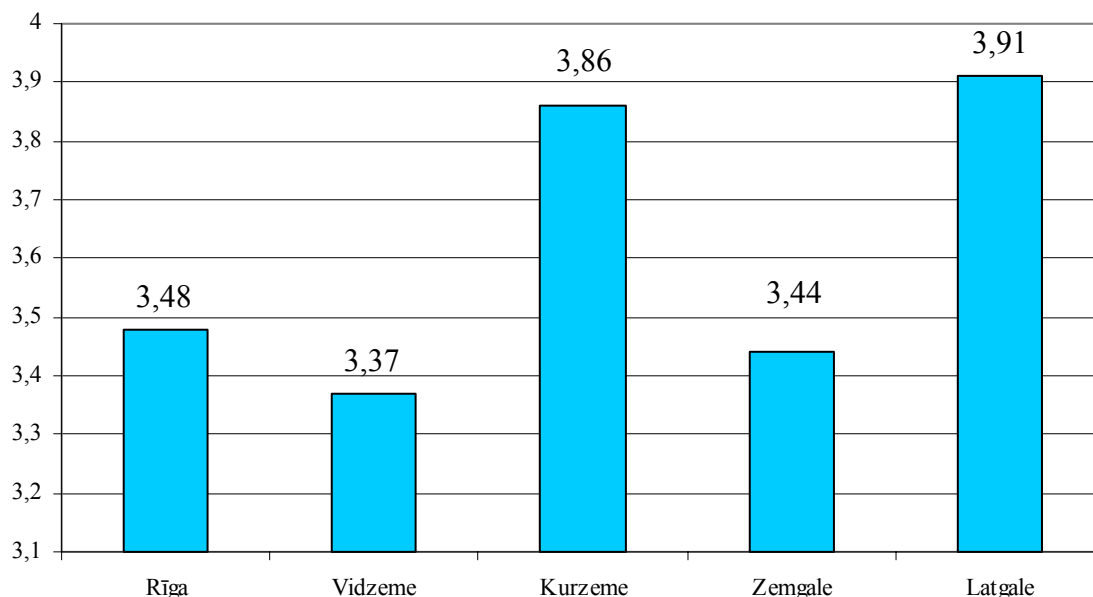

20) Iedzīvotāju bailes no amatpersonām, kā sekas atklātuma trūkumam

Vidējais vērtējums – 3,56.

Salīdzinot ar vīriešiem (3,47 balles), šim apgalvojumam vairāk piekrīt sievietes (3,65 balles).

37. diagramma. Aptaujāto vērtējums par korupcijas cēloni atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

Kopumā var teikt, ka korupcijas cēloņi Latvijā ir daudzveidīgi, to izpausmes formas, intensitāte un sekas ir saistītas ar konkrētu saimniecisko vai sabiedrisko aktivitāšu jomu. Daudzpolārā sabiedrības struktūra sniedz arī ļoti plaša spektra korupcijas cēloņu atainojumu. Runājot par korupcijas cēloņu ietekmes mazināšanu un novēršanu, ir iespējams norādīt divus galvenos virzienus:

- veikt speciālu preventīvo darbu un tā mazināt ietekmi kopumā;
- realizējot sabiedrības tiesiskās izglītības un integrācijas programmas, ņemt vērā atbilstošo sociālo grupu vērtējumu par korupciju un tās cēloņiem.

1.6. Korupcijas attīstības tendences

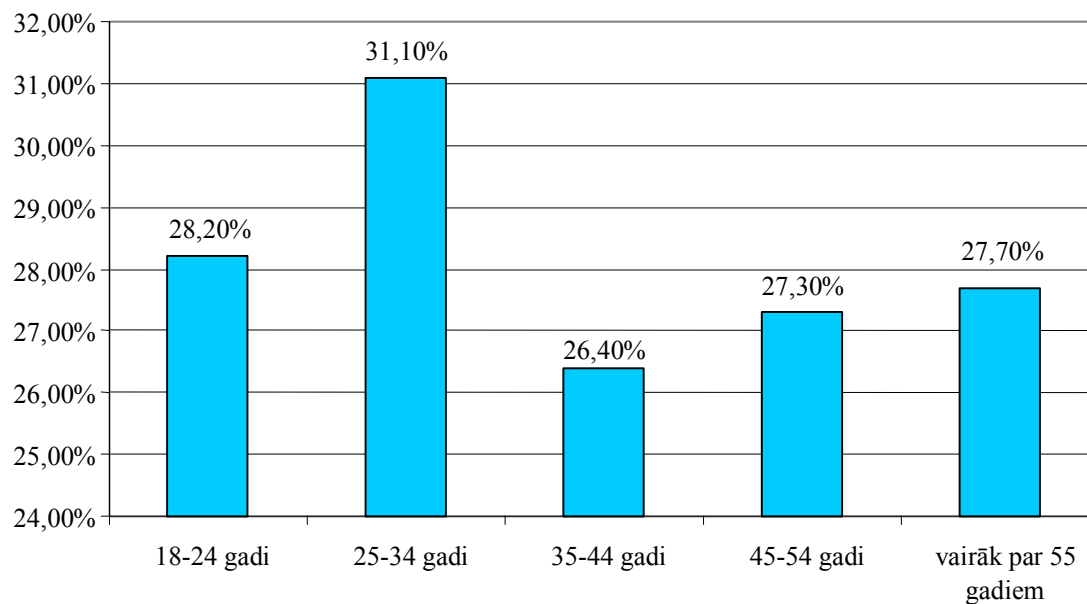
Respondentiem tika piedāvāti dažādi atbilžu varianti uz jautājumu par augsta līmeņa korupcijas attīstību Latvijā. Pēc aptaujāto domām, ar augsta līmeņa korupciju saistītās problēmas pēdējo četru gadu laikā ir:

- lielā mērā palielinājušās 27,9% no visiem aptaujātajiem
- nedaudz palielinājušās 22,1%
- palikušas nemainīgas 28,1%
- nedaudz samazinājušās 4,9%
- lielā mērā samazinājušās 0,4%
- nezina 16,6%

Apkopojot atbildes, varam secināt, ka korupcijas problēmu palielināšanos atzīst 50,0% no visiem aptaujātajiem, 28,1% uzskata, ka problēmas ir palikušas nemainīgas, un tikai 5,3% aptaujāto domā, ka šīs problēmas ir mazinājušās.

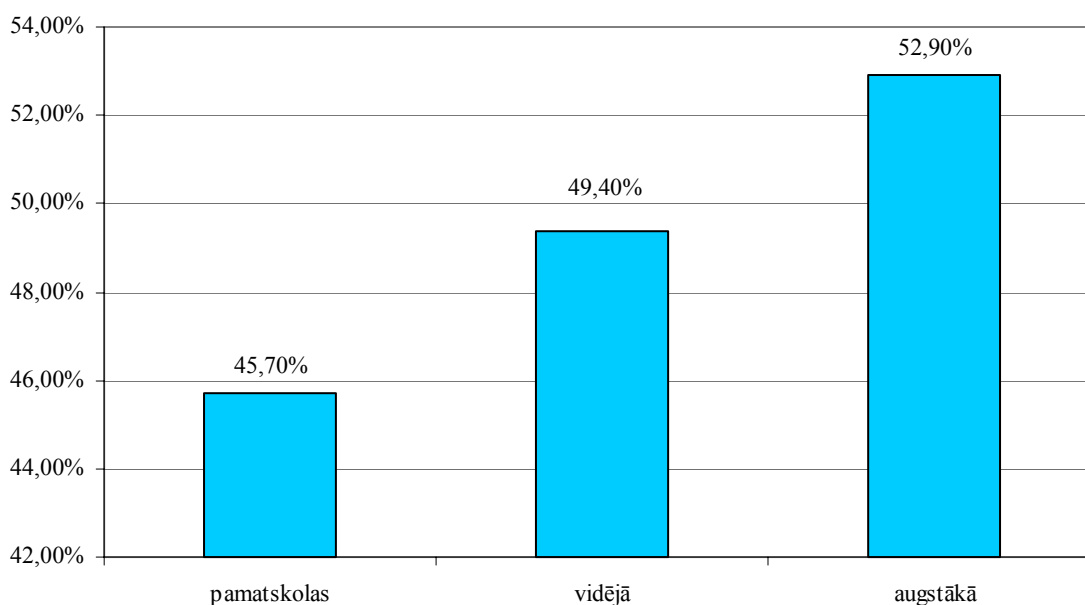
Bija interesanti noskaidrot, kas ir tie, kuri uzskata, ka problēmas ir palikušas nemainīgas, jo vairākums aptaujāto tomēr atzīst, ka korupcijas problēmas pēdējo četru gadu laikā ir palielinājušās.

38. diagramma. Respondentu sadalījums pēc vecuma grupām (% no tiem, kuri uzskatīja, ka korupcijas līmenis nav mainījies)

Uzskatu, ka problēmas ir palielinājušās, galvenokārt atbalsta aptaujātie ar augstāko izglītību (39. diagramma).

39. diagramma. Problēmu palielināšanās atbalstītāju sadalījums atkarībā no izglītības (% no aptaujātajiem katrā izglītības grupā)

No Rīgā dzīvojošajiem aptaujātajiem problēmu pieaugumu atbalsta 48,4%, Vidzemē – 53,4%, Kurzemē – 42,1%, Zemgalē – 56,0% un Latgalē – 47,4%.

Iepriekšējais jautājums aptvēra tikai augsta līmeņa korupciju, bet mēs vēlējamies noskaidrot arī to, ko respondenti domā par kukuļdošanu (zemākā līmeņa korupciju) un tās tendencēm pēdējo četru gadu laikā. Atbildes uz jautājumu par to, kā pēdējo četru gadu laikā attīstījušās ar kukuļdošanu (zemākais līmenis) saistītās problēmas, ir sadalītas šādi:

- lielā mērā palielinājušās 18,4% no visiem aptaujātajiem
- nedaudz palielinājušās 25,5%
- palikušas nemainīgas 34,6%

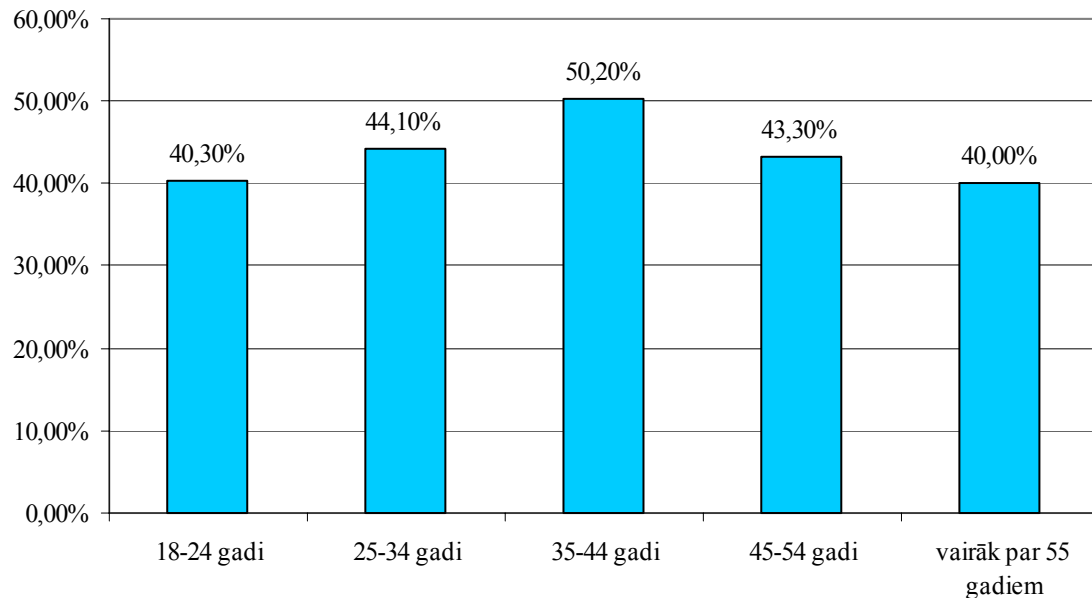
- nedaudz samazinājušās 6,6%
- lielā mērā samazinājušās 0,8%
- nezina 14,2%

Apkopojot atbildes, iegūstam, ka problēmu palielinājumam piekrīt 43,9% no visiem aptaujātajiem, nemainīgumam – 34,6%, bet samazinājumam – tikai 7,3% aptaujāto.

No respondentiem, kas uzskata, ka problēmas ir palielinājušās, 44,4% ir vīrieši, bet 43,4% – sievietes.

Kukuļošanas problēmu pieaugumam piekrīt galvenokārt vidējās vecuma grupas pārstāvji (40. diagramma).

40. diagramma. Kukuļošanas problēmu pieauguma atbalstītāju sadalījums pēc vecuma grupām (% no aptaujāto skaita katrā vecuma grupā)

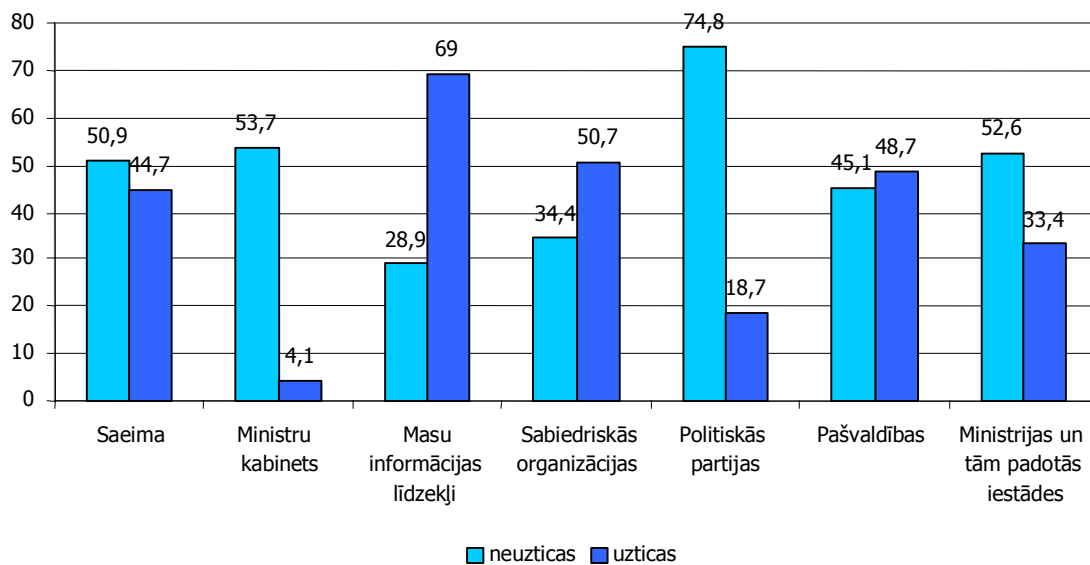
Sadalījums pēc reģioniem ir visai līdzīgs. Nedaudz mazāk apgalvojumam, ka šāda veida problēmas pieaug, piekrīt zemgalieši – 28,6% no visiem Zemgalē aptaujātajiem.

2. Korupcijas izplatība

2.1. Iedzīvotāju uzticēšanās valsts un sabiedriskajām institūcijām

Pētot dažādu sociālo parādību, tai skaitā korupcijas, izplatību, ne vienmēr tiešie jautājumi sniedz pietiekamu pārskatu par reālo situāciju. Tāpēc ticamības paaugstināšanai aptauju anketās bieži vien tiek iekļauti jautājumi, kas netieši raksturo pētāmās parādības līmeni un izplatību. Piemēram, iedzīvotāju uzticēšanās vai neuzticēšanās dažādām institūcijām var norādīt uz iespējamo korumpētību – iedzīvotāji neuzticas dažādu iestāžu darbiniekiem, jo baidās, ka ierēdņi varētu būt korumpēti. Ņemot to vērā, viens no būtiskākajiem aptaujas jautājumiem bija iedzīvotāju uzticības noteikšana dažādām valsts, pašvaldību, sabiedriskajām un masu saziņas iestādēm un organizācijām. Aptaujas rezultāti parādīja, ka visvairāk uzticas masu informācijas līdzekļiem (presei, radio, televīzijai), kam uzticas nedaudz vairāk par divām trešdaļām aptaujāto – 69,0 % (41. diagramma).

41. diagramma. Iedzīvotāju uzticēšanās dažādām valsts, pašvaldību, sabiedriskajām un citām institūcijām (% no visiem respondentiem)

Pētījuma rezultātu sīkāka analīze liecina, ka 71,4% sieviešu uzticas masu saziņas līdzekļiem, 51,9% – sabiedriskajām organizācijām un 50,0% – pašvaldībām. Vīrieši vairāk uzticas Saeimai, Ministru kabinetam, ministrijām un tām pakļautajām institūcijām.

Uzticību Saeimai visvairāk ir izrādījuši tie respondenti, kas strādā valsts vai pašvaldību iestādēs (51,8%), kā arī tie, kuri ir nodarbināti lauksaimniecībā, mežsaimniecībā vai zvejniecībā (52,0%), veselības aizsardzības un sociālās aprūpes sfērā (50,4%). Vismazāk Saeimai uzticas personas, kas strādā būvniecībā (26,2%), kultūras, reliģiskajās vai nevalstiskajās organizācijās (32,6%), kā arī izglītības sfērā (40,9%). Savukārt parlamentam vairāk tic privātajā uzņēmējdarbībā iesaistītie darbinieki.

Atkarībā no nodarbinātības rakstura visaugstākais uzticības potenciāls ir skolēniem un studentiem, speciālistiem, kā arī kalpotājiem (attiecīgi 50,0%, 46,5% un 46,1%), bet viszemākais – strādniekiem (39,2%). Saeimai visvairāk neuzticas mājsaimnieces un sievietes, kas atrodas bērnu kopšanas atvaļinājumā (60,3%), kā arī bezdarbnieki (51,0%).

Likumdevējiem visvairāk uzticas respondenti ar relatīvi vidējiem ienākumiem Ls 43 – 84 Ls (48,2%), bet neuzticas cilvēki ar zemiem ienākumiem – mazāk par Ls 42 uz vienu ģimenes locekli (55,8%).

Saeimai visvairāk Latvijā uzticas Zemgales novadā (59,8%), bet vismazāk Rīgā – (36,3%) un Kurzemē – (39,4%). Vidējais uzticamības rādītājs Latvijā ir 44,7%.

Interesanti dati ir iegūti par uzticēšanos dažādām institūcijām Latvijas novados (11. tabula).

11. tabula. Uzticēšanās dažādām institūcijām Latvijas novados

Institūcija	Visvairāk uzticas	Vismazāk uzticas	Vidējais rādītājs
Ministru kabinets (valdība)	Vidzeme (47,1%) Zemgale (47,8%)	Rīga (34,4%) Latgale (36,9%)	41,0%
Masu saziņas līdzekļi	Zemgale (81,0%) Vidzeme (75,5%)	Rīga (60,6%) Latgale (65,2%)	69,0%
Sabiedriskās organizācijas	Zemgale (61,2%) Vidzeme (53,5%)	Rīga (44,0%)	50,7%
Politiskās partijas	Latgale (22,5%) Vidzeme (33,5%)	Rīga (36,4%)	48,8%
Pašvaldības	Zemgale (59,8%) Kurzeme (57,7%)	Rīga (36,4%)	48,8%
Ministrijas un tām padotās iestādes	Rīga (28,0%)	Kurzeme (37,3%) Zemgale (37,6%)	33,4%

Visvairāk respondentu uzticas masu informācijas līdzekļiem un sabiedriskajām organizācijām, t.i., vairāk nekā puse aptaujāto. Salīdzinoši daudz uzticas arī pašvaldībām – 48,7% iedzīvotāju.

Iedzīvotāji vismazāk uzticas politiskajām partijām, kuru darbībai netic trīs no četriem respondentiem (74,8% aptaujāto). Vairāk nekā puse aptaujāto neuzticas Ministru kabinetam (valdībai) – 53,7%, ministrijām un tām pakļautajām iestādēm – 52%, kā arī Saeimai – 50,9%.

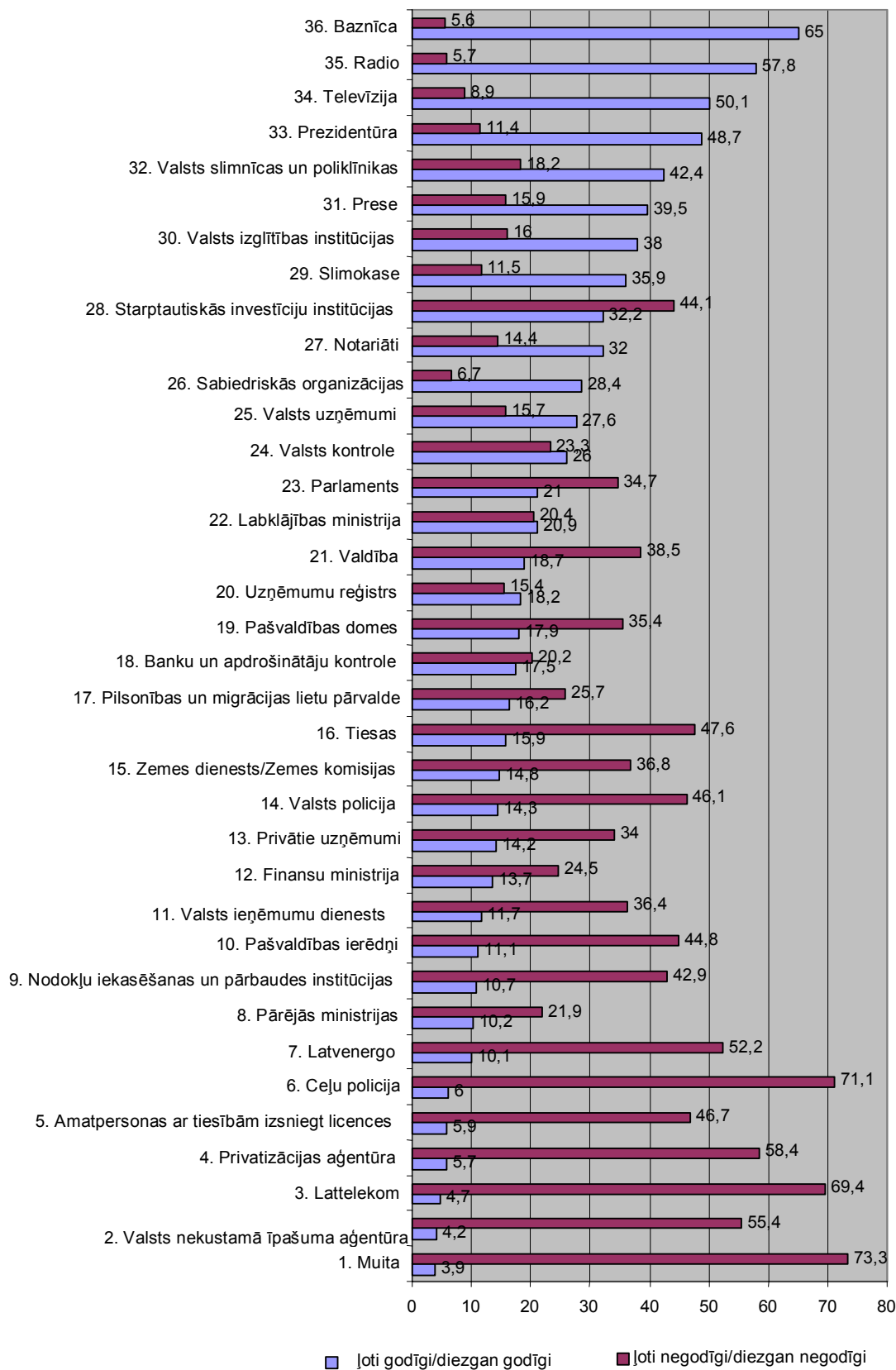
Tā kā iedzīvotāji reti saskaras ar sabiedrisko organizāciju vai ministriju un tām padoto iestāžu darbību, diezgan bieži uz šo jautājumu netika atbildēts: 14,9% aptaujāto neatbildēja par sabiedriskajām organizācijām un 14,05% – par uzticēšanos ministrijām.

Lielāku iedzīvotāju uzticēšanos vajadzētu panākt sabiedriskajām organizācijām un pašvaldībām, kurām respondenti tomēr neuzticas pietiekami. Valsts institūciju un iestāžu darbībā (Saeimā, Ministru kabinetā un tiem pakļautajās iestādēs) pietrūkst nepieciešamā caurspīdīguma, izstrādājot un pieņemot likumprojektus, lēmumus un noteikumus. Šajā procesā pārāk maz tiek ņemtas vērā iedzīvotāju intereses.

2.2. Institūciju, valsts iestāžu un uzņēmumu godīguma novērtējums

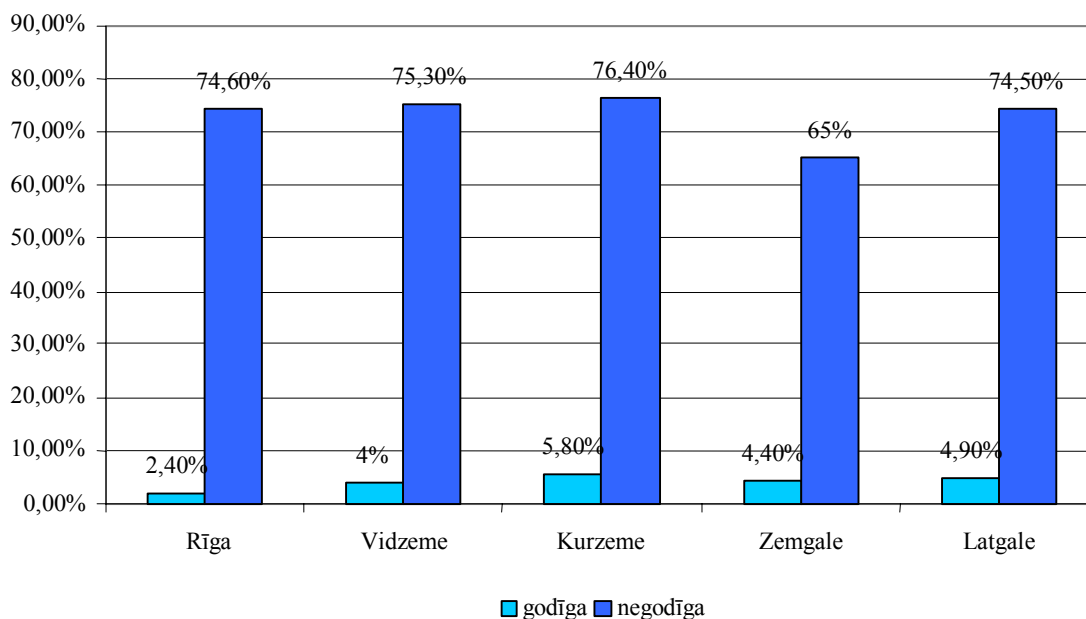
Šo jautājumu uzdevām, lai noskaidrotu, ko respondenti domā par nosaukto institūciju godīgumu attiecībā uz kukuļņemšanu (42. diagramma). Apskatīsim katru institūciju atsevišķi, sākot no tās, kura saņēmusi viszemāko pozitīvo vērtējumu.

42. diagramma. Respondentu viedoklis par valsts un sabiedriskajās iestādēs strādājošo godīgumu Latvijā
(% no visiem respondentiem; iespējamās vairākas atbildes)

Par visnegodīgāko iestādi respondenti uzskata *muītu*: 73,3% aptaujas dalībnieku domā, ka tā ir ļoti negodīga vai diezgan negodīga, un tikai 3,9%(!) respondentu ir atbildējuši, ka *muīta* ir ļoti godīga vai diezgan godīga. Dažādos valsts reģionos aptaujāto domas par *muītas* darbu ir līdzīgas (43. diagramma). Izņēmums ir Zemgale, kur aptaujātie šīs institūcijas darbību vērtē pozitīvāk.

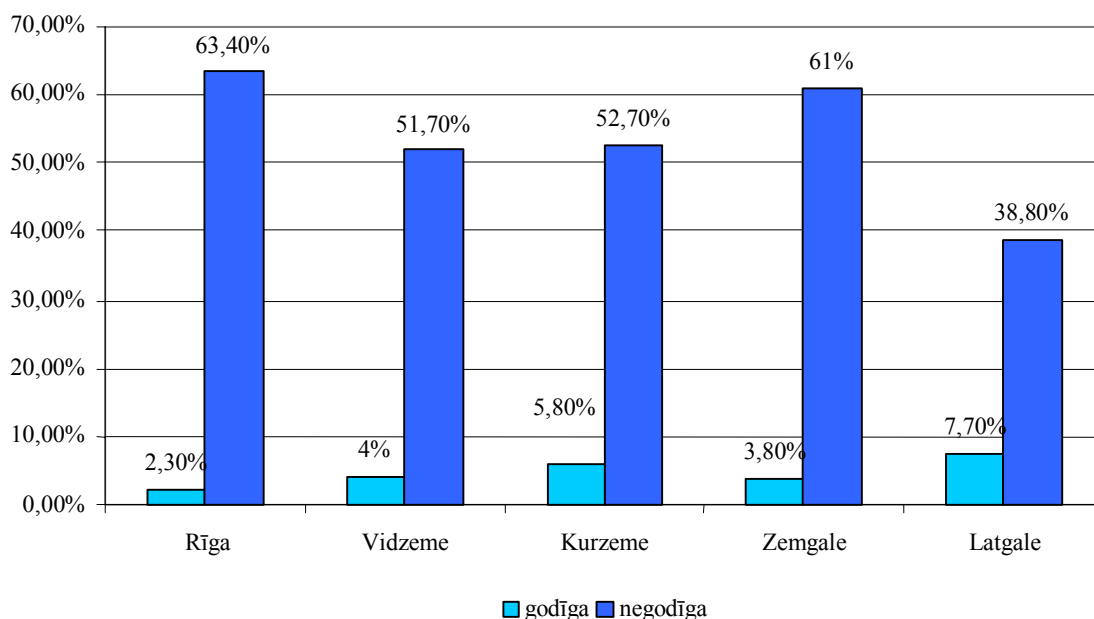
43. diagramma. Aptaujāto vērtējums par muitas darbību atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem iedzīvotājiem)

Tātad visnegatīvākais uzskats par muitu izveidojies Kurzemē – tur 76,4% aptaujāto uzskata muitu par negodīgu, kaut gan Kurzemē ir arī vislielākais respondentu skaits, kuri domā, ka muita ir godīga.

Otrā iestāde, kuru vismazāk respondentu uzskata par godīgu, ir Valsts Nekustamā Īpašuma Aģentūra – tikai 4,2% aptaujāto to atzīst par ļoti godīgu vai diezgan godīgu. Tajā pašā laikā 55,4% respondentu ir pārliecināti, ka tā ir ļoti negodīga vai diezgan negodīga iestāde.

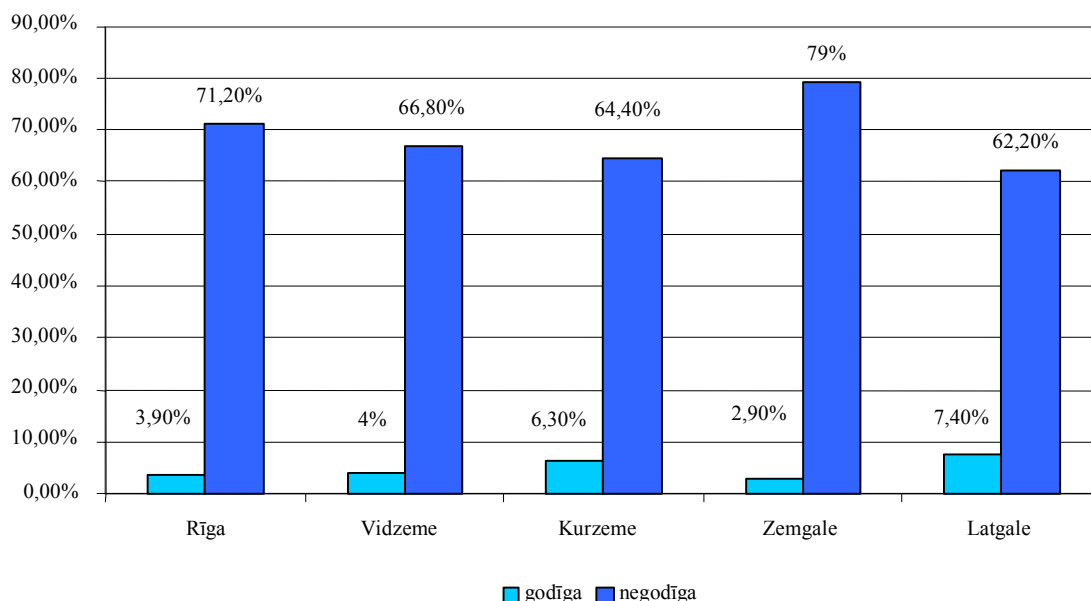
44. diagramma. Aptaujāto vērtējums par Valsts nekustamā īpašuma aģentūras darbību atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

No šīs diagrammas redzam, ka visvairāk respondentu, kuri Valsts nekustamā īpašuma aģentūru (VNĪA) atzīst par godīgu, dzīvo Latgalē, bet Rīgā – visvairāk to, kuri VNĪA uzskata par negodīgu. To daļēji izskaidro fakts, ka rīdziniekiem vairāk nekā citu rajonu iedzīvotājiem ir pieejama informācija.

Trešā iestāde pēc kārtas, par kuras godīgumu ir izteikušies vismazāk respondenti, ir *Lattelekom*. Tikai 4,7% no visiem aptaujātajiem to uzskata par godīgu, bet 69,4% – par negodīgu.

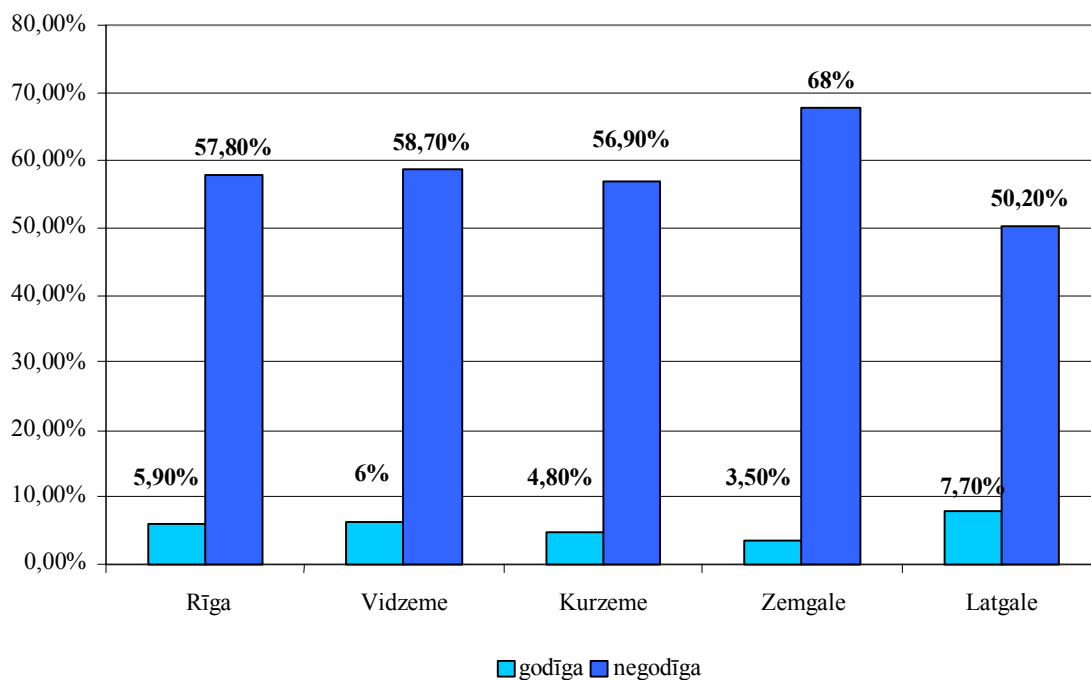
45. diagramma. Respondentu uzskati par *Lattelekom* atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem iedzīvotājiem)

Īpatnēji, ka tieši Zemgalē ir vislielākais skaits respondentu, kuri uzskata, ka *Lattelekom* ir ļoti negodīga vai diezgan negodīga iestāde, bet noteikti jāņem vērā fakts, ka lauku rajonos ir ievērojami mazāk telefona abonenti.

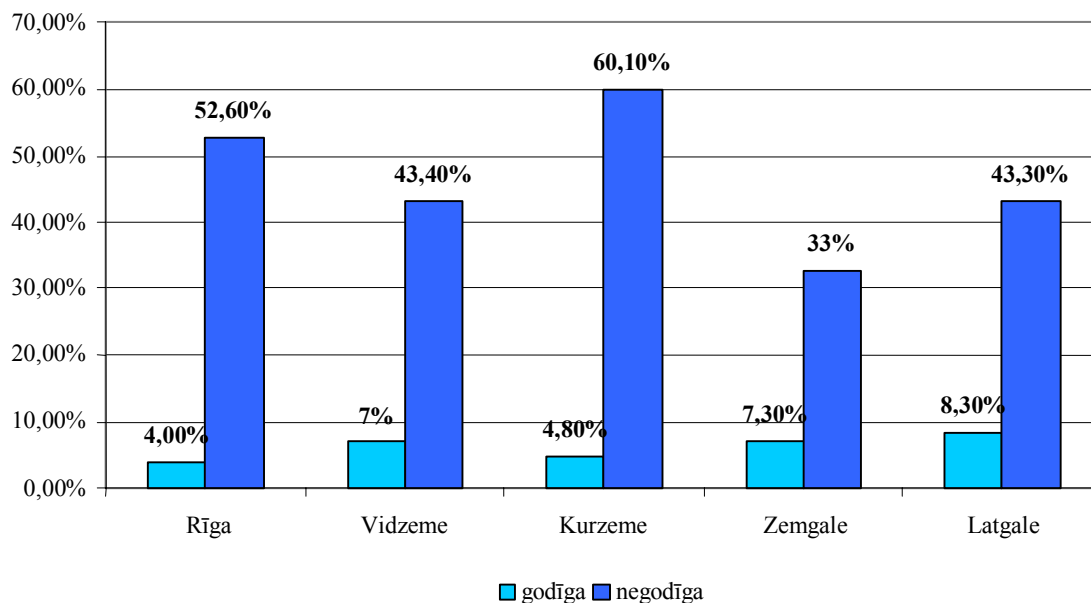
Ceturtnā iestāde, kuras godīgumu respondenti vismazāk ir atzinuši, ir Privatizācijas aģentūra. 5,7% aptaujāto atbildējuši, ka PA ir godīga, bet 58,4% to vērtē kā negodīgu iestādi.

46. diagramma. Aptaujāto vērtējums par Privatizācijas aģentūras darbību atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem iedzīvotājiem)

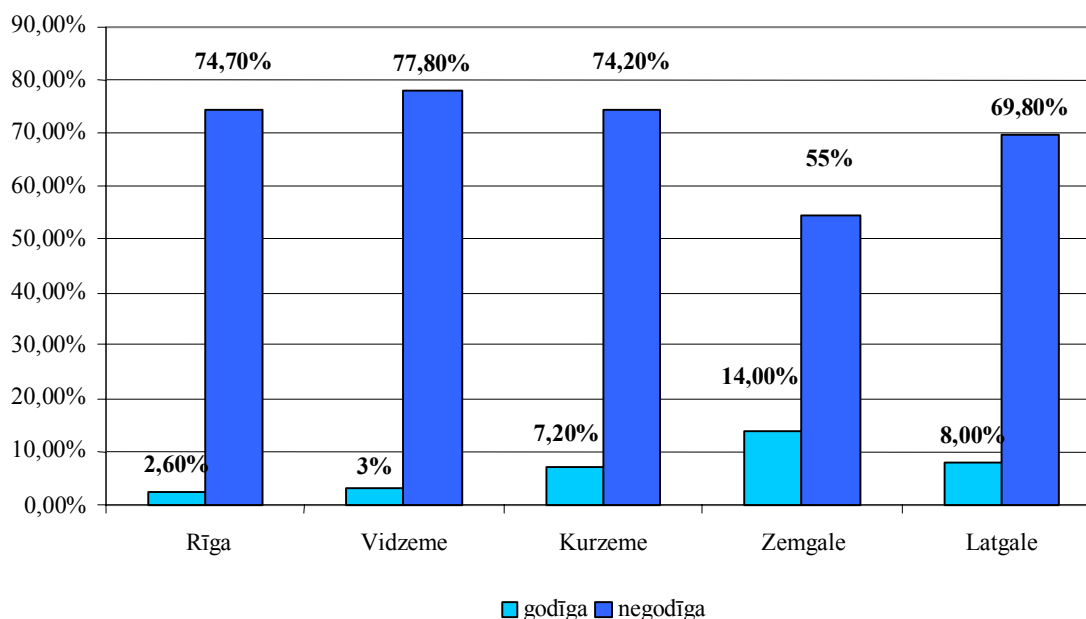
Arī šoreiz Zemgalē ir vislielākais to respondentu īpatsvars, kas šo iestādi vērtē negatīvi. Piektajā vietā ierindojas amatpersonas ar tiesībām izsniegt licences. Tās par godīgām nosaukuši 5,9% respondentu, bet 46,7% – par negodīgām (47. diagramma).

47. diagramma. Respondentu uzskati par amatpersonām ar tiesībām izsniegt licences atkarībā no aptaujāto dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem iedzīvotājiem)

Sestajā vietā ir Ceļu policija, kas vienlaikus saņēmusi arī otro negatīvāko vērtējumu, jo 71,1% respondentu to uzskata par negodīgu, bet tikai 6% – par godīgu.

48. diagramma. Aptaujāto uzskati par Ceļu policijas darbību atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem iedzīvotājiem)

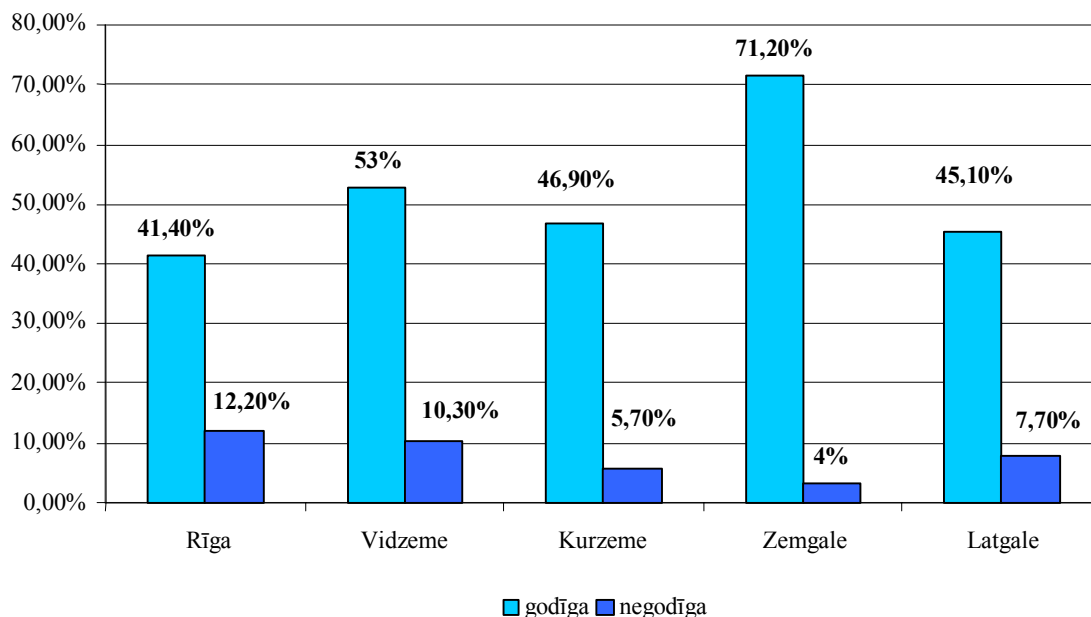
Analizējot respondentu uzskatus atkarībā no reģiona, kurā tie dzīvo, ir pārsteidzoši, ka salīdzinājumā ar citiem reģioniem Zemgalē visvairāk respondentu Ceļu policiju uzskata par godīgu – 14%.

Tātad muita (3,9%), VNĪA (4,2%), *Lattelekom* (4,7%), Privatizācijas aģentūra (5,7%), amatpersonas ar tiesībām izsniegt licences (5,9%) un Ceļu policija (6%) ir tās sešas institūcijas, kuru godīgumu atzinuši vismazāk respondentu. Vairākums no tām ir iekļuvušas arī sešu par visnegodīgākajām iestādēm atzīto institūciju skaitā: muita (73,3%), Ceļu policija (71,1%), Privatizācijas aģentūra (58,4%), *Lattelekom* (55,4%). *Latvenergo* un tiesas saņēma augstāku pozitīvo vērtējumu, tomēr arī negatīvais vērtējums ir ļoti augsts – attiecīgi 52,2% un 47,6%. Pārējo iestāžu secību godīgo un negodīgo iestāžu sarakstā varat atrast šī jautājuma apraksta sākumā.

Par trīs godīgākajām institūcijām tiek nosauktas televīzija, radio un baznīca.

Televīziju par godīgu uzskata 50,1% respondentu, bet par negodīgu – 8,9%. Vispozitīvāko vērtējumu dod Zemgales ļaudis, bet visnegatīvāko – Rīgas iedzīvotāji (49. diagramma).

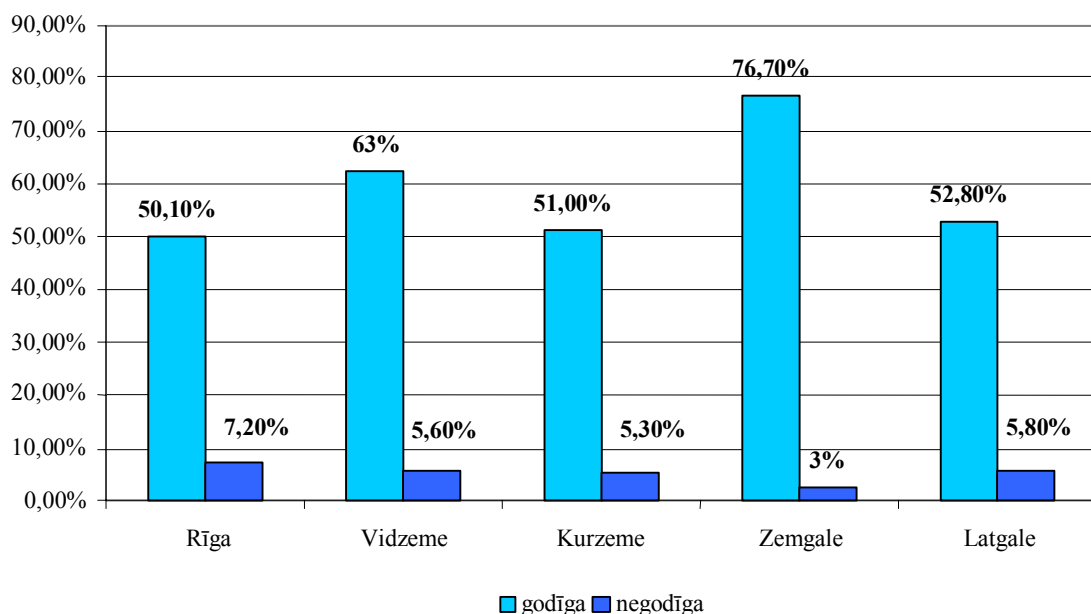
49. diagramma. Aptaujas dalībnieku uzskati par televīzijas darbu atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem iedzīvotājiem)

Radio par godīgu atzīst 57,8% no visiem aptaujātajiem, bet par negodīgu – 5,7% aptaujāto. Tāpat kā par televīziju, arī par radio godīgumu visvairāk ir izteikušies Zemgales pusē, bet rīdzinieki to vērtē visnegatīvāk (50. diagramma).

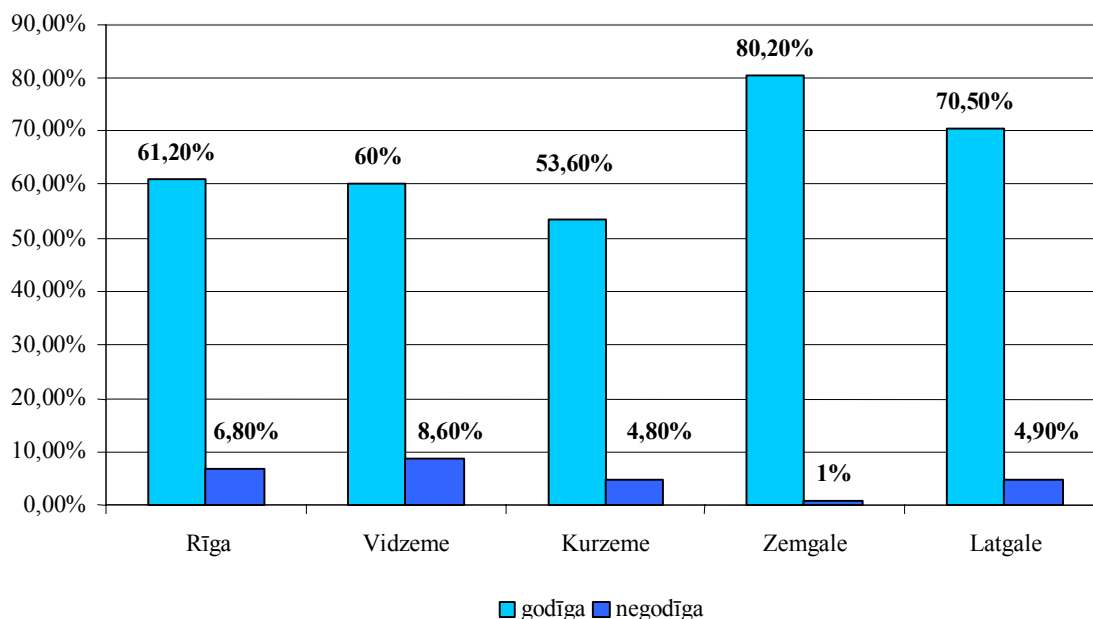
Pēc šiem rezultātiem varam teikt, ka vismaz divi masu mediju veidi (izņemot presi) ir iekļauti godīgāko institūciju trijniekā Latvijā.

50. diagramma. Respondentu uzskati par radio (% no katrā reģionā aptaujātajiem iedzīvotājiem)

Baznīca ir iestāde jeb institūcija, ko visvairāk respondentu Latvijā atzīst par godīgu un nepiekukuļojamu – tā domā 65% respondentu. Tas izskaidrojams ar baznīcas mērķiem, kuri lielākoties ir nemateriāli, tāpēc kukuļošana vai pārkāpumi tur iespējami retāk nekā citās iestādēs. Tomēr 5,6% aptaujāto uzskata, ka arī baznīca var būt negodīga.

51. diagramma. Respondentu uzskati par baznīcu atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no katrā reģionā aptaujātajiem iedzīvotājiem)

Aptaujas dati apliecina, ka tieši Zemgalē ir vislielākais to respondentu īpatsvars, kas baznīcu uzskata par godīgu un neuzpērkamu (51. diagramma).

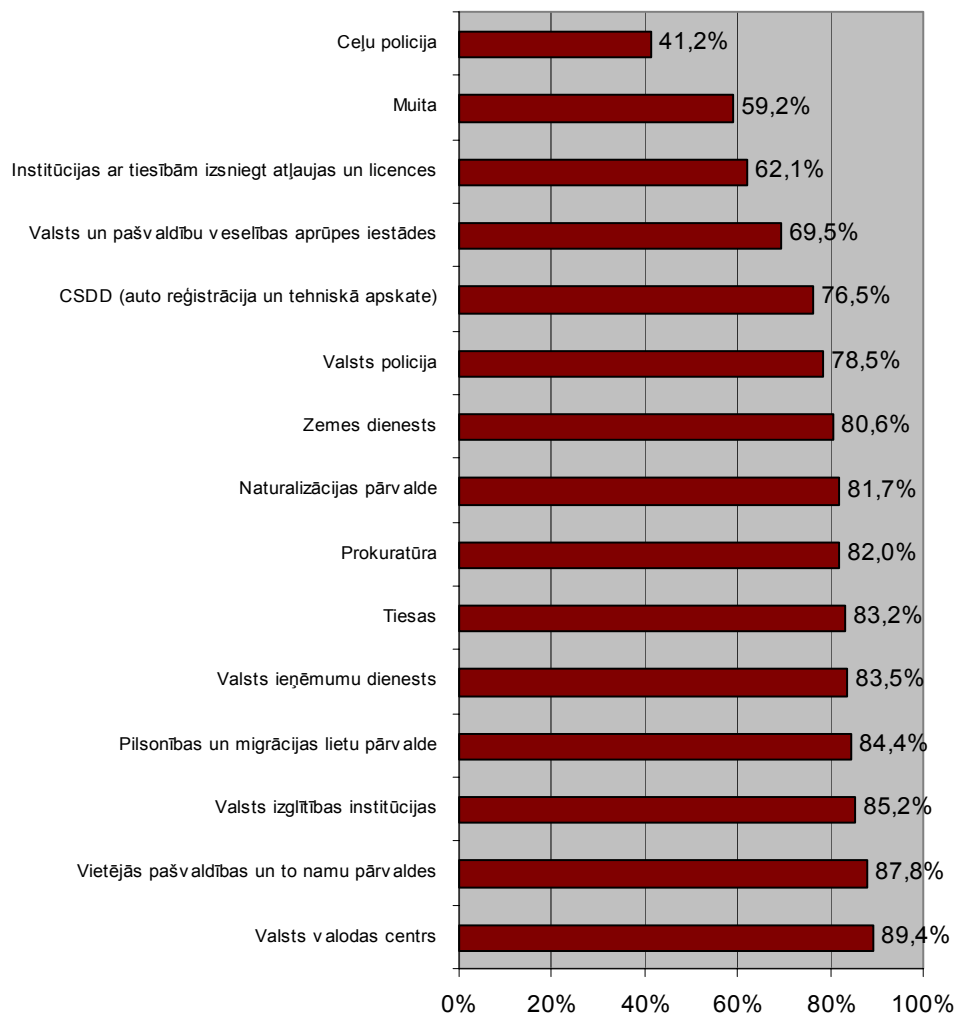
2.3. Valsts un pašvaldību institūciju attieksme pret iedzīvotāju problēmu risināšanu

Respondentiem šī bloka jautājumus uzdevām tādēļ, lai noskaidrotu viņu pieredzi kontaktos ar valsts un pašvaldību iestādēm. Atbildes analizētas, aprēķinot procentus no aptaujāto skaita, kuri ir kontaktējušies ar konkrēto iestādi.

Vispārējam ieskatam jāpiemin, ka visvairāk respondentu (53%) ir kontaktējušies ar valsts vai pašvaldību veselības aprūpes iestādēm. Ar vietējām pašvaldībām un to namu pārvaldēm saskarsme ir bijusi 47,6% aptaujāto iedzīvotāju, ar CSDD (automobiļu reģistrācija un tehniskā apskate) – 35,7%, ar Ceļu policiju – 29,3%, ar valsts izglītības institūcijām – 27,9%, ar Valsts ieņēmumu dienestu – 23,5%, bet ar Zemes dienestu – 23,4% aptaujāto.

Vismazāk pozitīvu vērtējumu ir saņēmusi Ceļu policija, jo tikai 41,2% no tiem iedzīvotājiem, kuriem vajadzējis saskarties ar šo institūciju, ir iztikuši bez neoficiāliem maksājumiem vai dāvanām (52. diagramma). Pēc tam seko muita un institūcijas, kurām ir tiesības izsniegt atļaujas un licences.

52. diagramma. Aptaujāto īpatsvars, kuriem, kontaktējoties ar konkrēto institūciju, nekad nav bijuši nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas (% no tiem, kuriem bijusi saskarsme ar konkrēto iestādi)

2.3.1. Valsts un pašvaldību veselības aprūpes iestādes

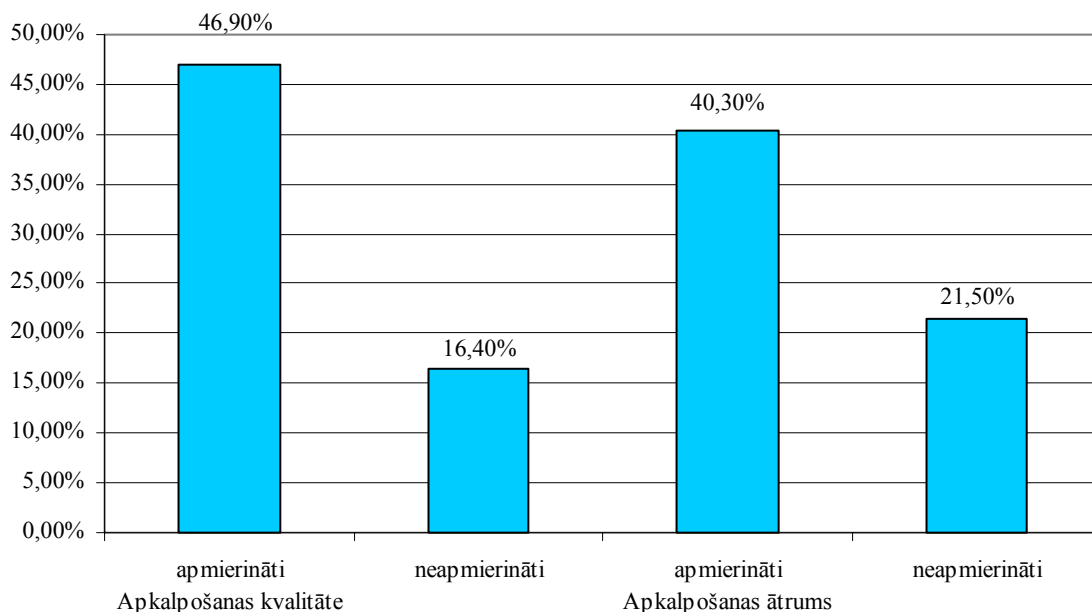
Ar šīm iestādēm ir bijusi saskare visvairāk respondentu – 53%.

Salīdzinot ar aptaujāto vidējo sadalījumu, veselības aprūpes iestādes nedaudz biežāk ir apmeklējušas sievietes (uz konkrēto jautājumu pozitīvi atbildējušas 59,2% sieviešu, salīdzinot ar vidējo rādītāju – 53,4% sieviešu no visu respondentu skaita). Sadalījums pēc vecuma grupām ir ļoti tuvs kopējam sadalījumam, tāpat kā iedalījums pēc tautības, iegūtās izglītības un reģioniem.

39,4% no respondentiem, kas apmeklējuši veselības aprūpes iestādes, ir bijuši apmierināti ar tajās saņemto pakalpojumu kvalitāti, 35,9% respondentu attieksme ir neitrāla, 13,9% bijuši neapmierināti, 7,5% – ļoti apmierināti, bet 2,4% – ļoti neapmierināti ar sniegto pakalpojumu kvalitāti.

Summējot pozitīvās un negatīvās atbildes, varam secināt, ka ar pakalpojumu kvalitāti apmierināto ir bijis ievērojami vairāk nekā neapmierināto (53. diagramma).

53. diagramma. Aptaujāto attieksme pret veselības aprūpes iestādēs sniegto pakalpojumu kvalitāti un apkalpošanas ātrumu (*% no tiem, kas kontaktējušies ar šīm iestādēm*)

Sīkāk analizēsim to respondentu atbildes, kuri bijuši neapmierināti ar pakalpojumu kvalitāti valsts un pašvaldību veselības aprūpes iestādēs (16,4% no tiem, kuriem ir bijusi saskarsme ar šīm iestādēm).

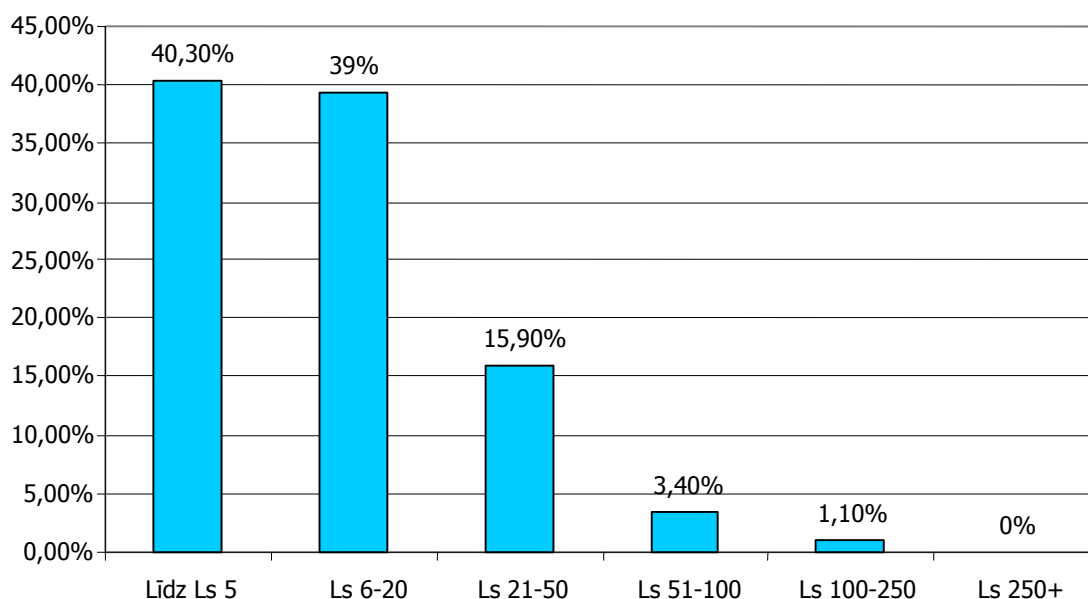
62,6% no šiem respondentiem ir sievietes, turklāt 29,3% aptaujāto ir vecāki par 55 gadiem. 37,6% no tiem dzīvo Rīgā, 20,2% – Vidzemē, 19,7% – Zemgalē, 15,0% – Latgalē, bet 7,5% – Kurzemē.

40,3% respondentu, kuri kontaktējušies ar veselības aprūpes iestādēm, ir apmierinājis apkalpošanas ātrums, 35,9% aptaujāto ir neitrāla attieksme, bet 21,5% nav bijuši apmierināti ar apkalpošanas ātrumu.

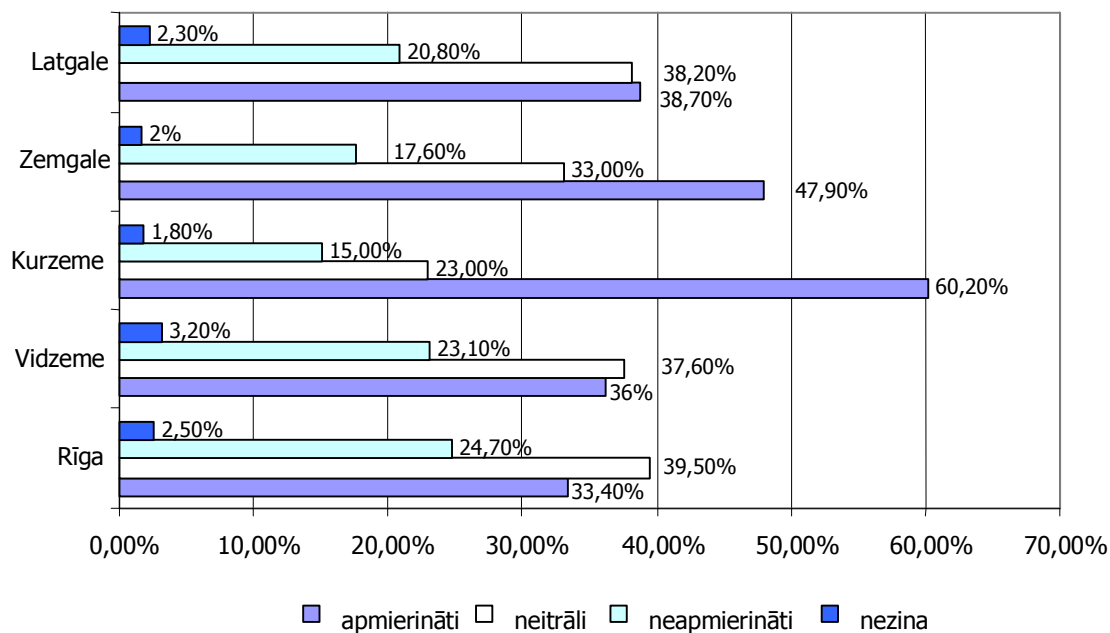
69,5% respondentu, kuriem ir bijusi saskare ar valsts vai pašvaldību veselības aprūpes iestādēm, atbildējuši, ka viņiem nekad nav bijis nepieciešams neoficiāls maksājums vai dāvanas šajās iestādēs.

24,8% respondentu dažkārt ir bijis vajadzīgs neoficiāls maksājums vai dāvanas, bet 5,7% iedzīvotāju apgalvo, ka neoficiāli maksājumi vai dāvanas ir nepieciešami katru vai gandrīz katru reizi.

54. diagramma. Vienā reizē nepieciešamās summas sadalījums veselības aprūpes iestādēs (*% no tiem, kas kontaktējušies ar šīm iestādēm*)

55. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas ātrumu veselības aprūpes iestādēs atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šīm iestādēm)

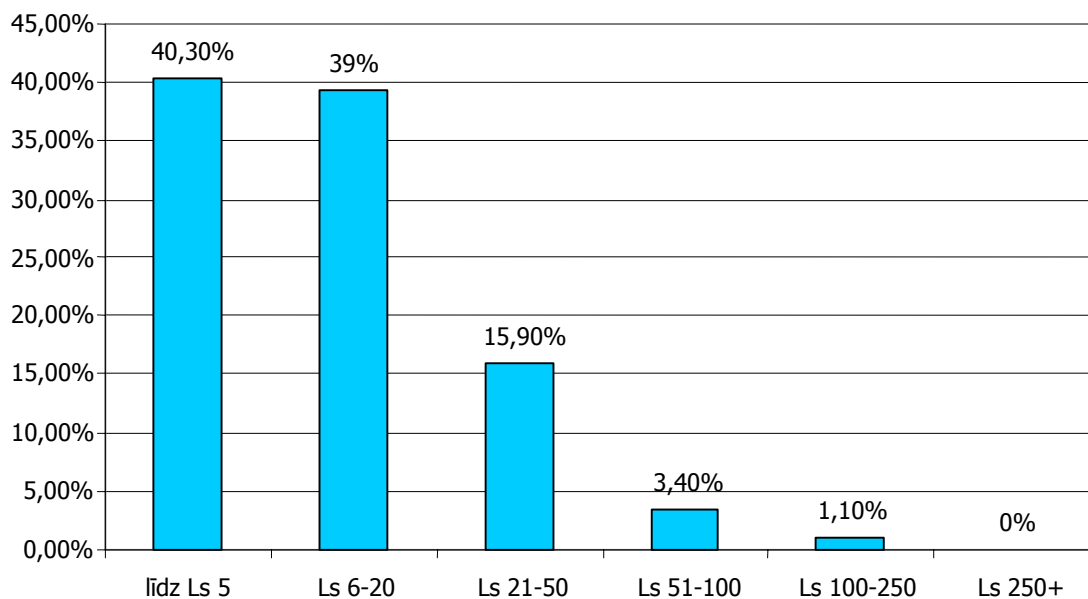
Vēl detalizētāk izvērtēsim to respondentu atbildes, kuriem katru vai gandrīz katru reizi ir bijuši nepieciešami neoficiālie maksājumi (5,7%).

63,9% no šiem respondentiem ir sievietes, 35% aptaujāto ir vecumā no 35 līdz 44 gadiem, bet 23,3% – vecāki par 55 gadiem. 36,7% no tiem dzīvo Rīgā, 20% – Latgalē, 15% – Kurzemē vai Zemgalē, bet 13,3% – Vidzemē.

Saskaitot kopā tos respondentus, kam neoficiālie maksājumi vai dāvanas ir bijuši nepieciešami dažkārt vai katru reizi, secinām, ka 30,5% aptaujāto vismaz dažas reizes vajadzējis nokļūt situācijā, kurā nepieciešama dāvanu vai neoficiālu maksājumu došana.

Vidēji vienā reizē nepieciešamo summu sadalījums liecina, ka visizplatītākā kukuļošanas summa ir līdz Ls 29 (56. diagramma).

56. diagramma. Vienā reizē nepieciešamās summas sadalījums (% no aptaujātajiem, kas kontaktējušies ar šīm iestādēm)

Šāda summa nav tik liela, lai daudzi to nevarētu atļauties, taču neapšaubāmi – liela daļa cilvēku (sevišķi vecu) tik daudz naudas nevar un nevarēs samaksāt.

2.3.2. Vietējās pašvaldības un to namu pārvaldes

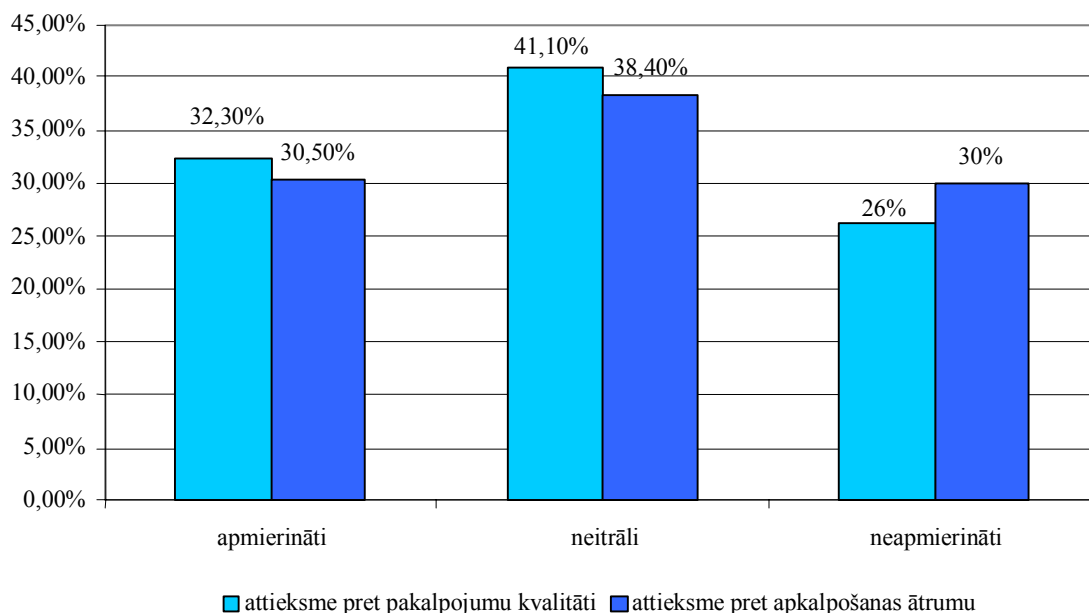
Ar šīm iestādēm ir kontaktējušies otra lielākā respondentu grupa – 47,6%.

Aptaujāto sadalījums, kuri ir kontaktējušies ar vietējās pašvaldības iestādēm vai to namu pārvaldēm, ir ļoti līdzīgs kopējam sadalījumam gan pēc vecuma grupām, gan pēc tautības un iegūtās izglītības, gan pēc reģioniem.

Ar pašvaldībās un to namu pārvaldēs sniegto pakalpojumu kvalitāti ļoti apmierināti bijuši tikai 4% no respondentiem, kuri kontaktējušies ar šīm iestādēm. 28,3% bijuši apmierināti, 41,1% – neitrāla attieksme, 20,5% – neapmierināti, bet 5,5% – ļoti neapmierināti (57. diagramma).

Apkalpošanas ātrums ļoti patīcis tikai 3,9% respondentu, 26,6% bijuši apmierināti, neitrāla attieksme pret apkalpošanas ātrumu bijusi 38,4% respondentu, neapmierināti bijuši 23,5%, ļoti neapmierināti — 6,5% respondentu. Grupējot atbildes, iegūstam šādu ainu:

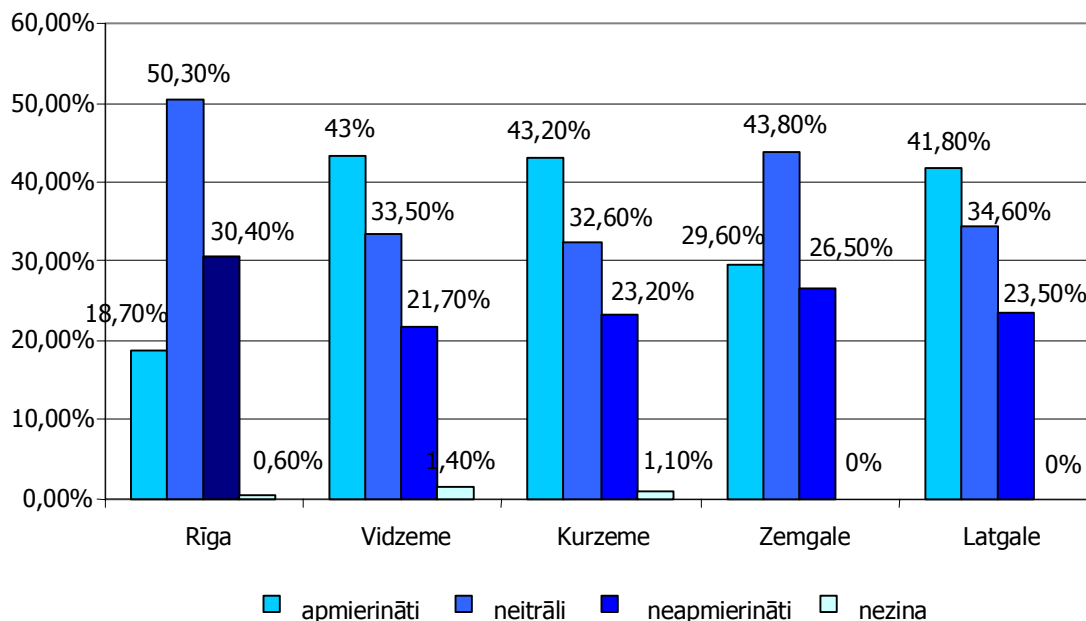
57. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti un ātrumu vietējās pašvaldībās vai to namu pārvaldēs (% no tiem, kas kontaktējušies ar šīm iestādēm)

Tātad varam secināt, ka pašvaldību un to namu pārvalžu darbā respondentus vairāk neapmierina apkalpošanas ātrums nekā pakalpojumu kvalitāte.

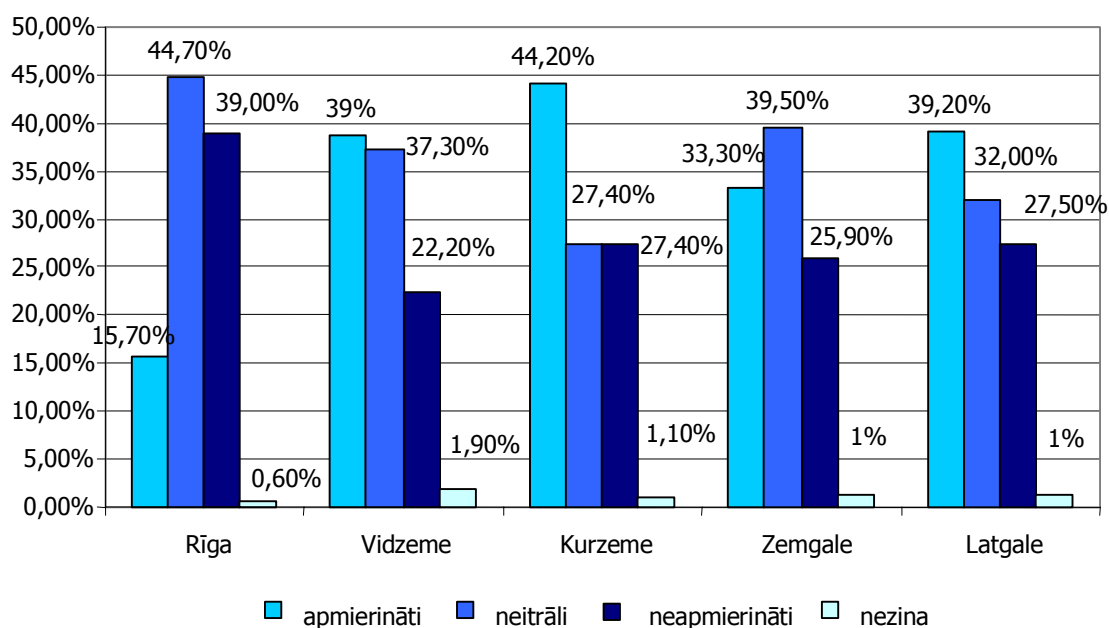
Līdzīgas tendences atklājas, izvērtējot sīkāk respondentu vecumu, izglītību, dzimumu, ienākumus.

58. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti vietējās pašvaldībās vai to namu pārvaldēs atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šīm iestādēm)

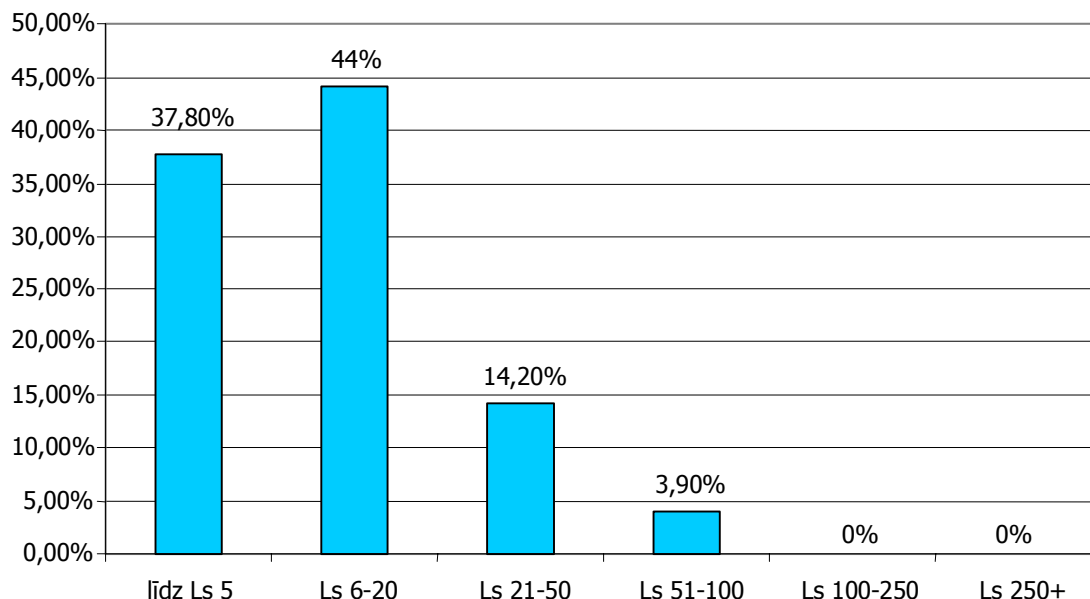

No diagrammas varam secināt, ka rādītāji ir visai līdzīgi, taču vislielākās atšķirības apmierināto un neapmierināto skaitā ir Rīgā.

59. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas ātrumu vietējās pašvaldībās vai to namu pārvaldēs atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šīm iestādēm katrā reģionā)

60. diagramma. Summas, kas respondentiem neoficiāli bija jāmaksā vienā reizē pašvaldībās vai to namu pārvaldēs (% no aptaujāto skaita, kas kontaktējās ar šīm iestādēm katrā reģionā)

Uz jautājumu par to, vai šajās institūcijās ir bijuši nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas, 87,8% respondentu ir atbildējuši, ka nekad nav bijis tāda gadījuma, 10,7% respondentu dažreiz sastapušies ar situāciju, kad jādod dāvanas vai neoficiāli maksājumi, bet 1,5% aptaujāto katru vai gandrīz katru reizi, dodoties uz šīm iestādēm, ir bijuši vajadzīgi neoficiāli maksājumi vai dāvanas.

Salīdzinot namu pārvaldes un pašvaldības ar veselības aprūpes iestādēm, vairāk ir iedzīvotāju, kuriem namu pārvaldēs vai pašvaldībās nekad nav bijuši nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas.

Zemais iedzīvotāju apmierinātības līmenis ar pakalpojumu kvalitāti šajās iestādēs liecina, ka tā ir potenciāla vide, kur varētu pastāvēt korupcija kā līdzeklis savu darījumu kvalitātes uzlabošanai.

2.3.3. CSDD (automobiļu reģistrācija un tehniskā apskate)

Ar Ceļu satiksmes drošības direkciju (automobiļu reģistrāciju un tehnisko apskati) ir bijusi saskare 35,7% aptaujāto.

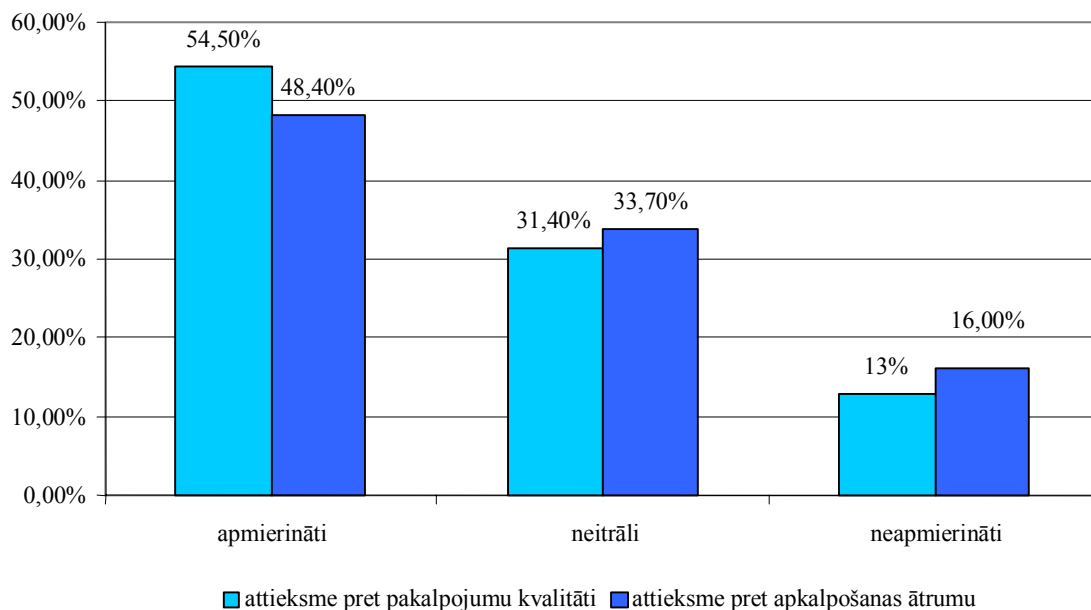
Aptaujāto sadalījums, kuri ir kontaktējušies ar CSDD, ir ļoti tuvs kopējam sadalījumam gan pēc vecuma grupām, gan pēc tautības un iegūtās izglītības. Arī sadalījums pēc reģioniem atbilst visu aptaujāto sadalījumam pēc reģioniem. Atšķirības ir tikai vīriešu pārsvarā – 60,1% respondentu, kuri kontaktējušies ar CSDD, ir vīrieši (salīdzinājumam: aptaujā piedalījās 46,6% vīriešu).

Uz jautājumu par to, kā respondentus apmierina pakalpojumu kvalitāte CSDD, sniegtas šādas atbildes: tikai 7,7% aptaujāto ir bijuši ļoti apmierināti, 46,8% – apmierināti, 31,4% ir neitrāla attieksme, 11,1% respondentu bijuši neapmierināti, bet 1,8% – ļoti neapmierināti.

Ar apkalpošanas ātrumu ļoti apmierināti bijuši 7,4%, apmierināti – 41%, neitrāla attieksme ir 33,7%, neapmierināti – 12,8%, bet ļoti neapmierināti – 3,0%.

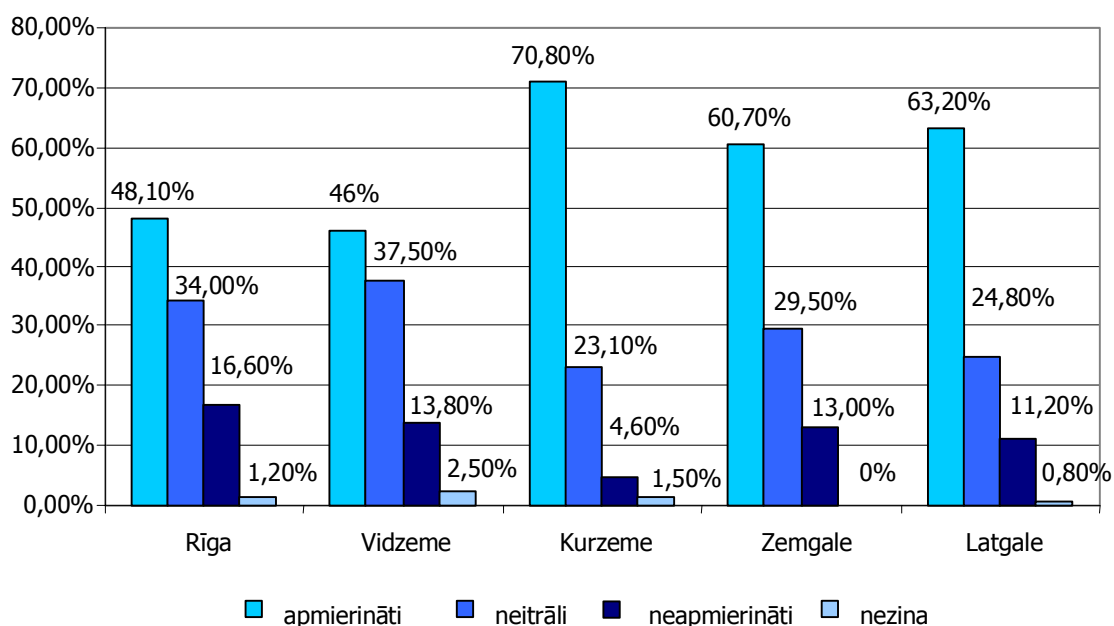
Grupējot pozitīvās un negatīvās atbildes, redzam, ka arī šajā gadījumā apmierināto personu ir bijis vairāk nekā neapmierināto.

61. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti un ātrumu CSDD (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi)

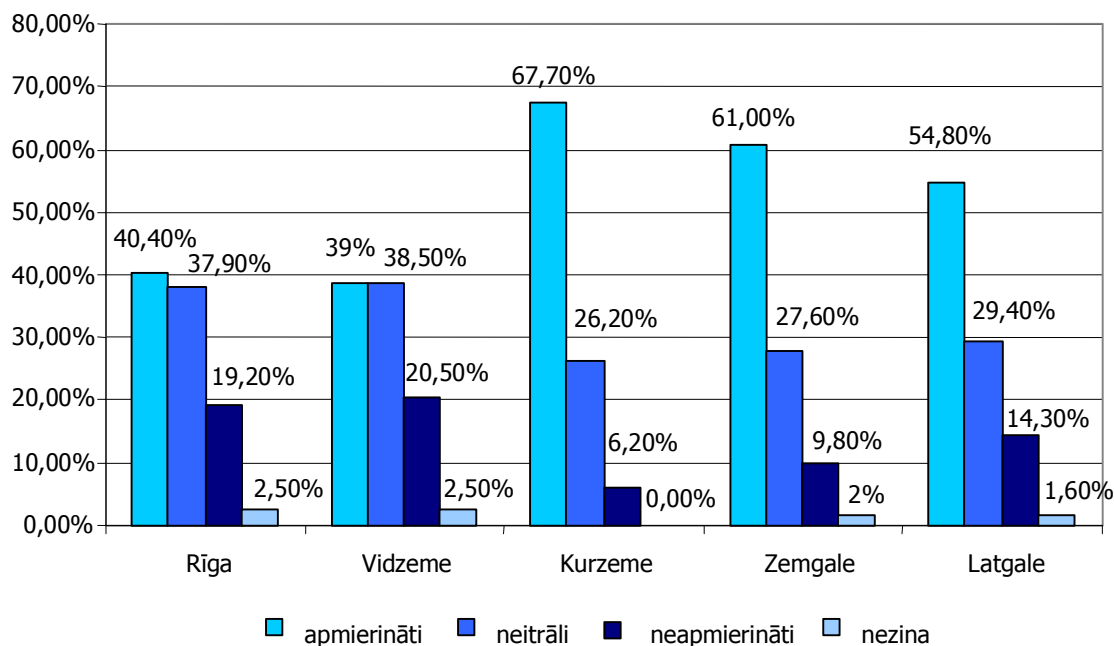

Sīkāk analizēsim ar CSDD kontaktējušos respondentus atkarībā no reģioniem – lai noskaidrotu, kur Latvijā CSDD nodaļas darbojas viskvalitatīvāk un ātrāk.

62. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti CSDD atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi katrā reģionā)

63. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas ātrumu CSDD atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi katrā reģionā)

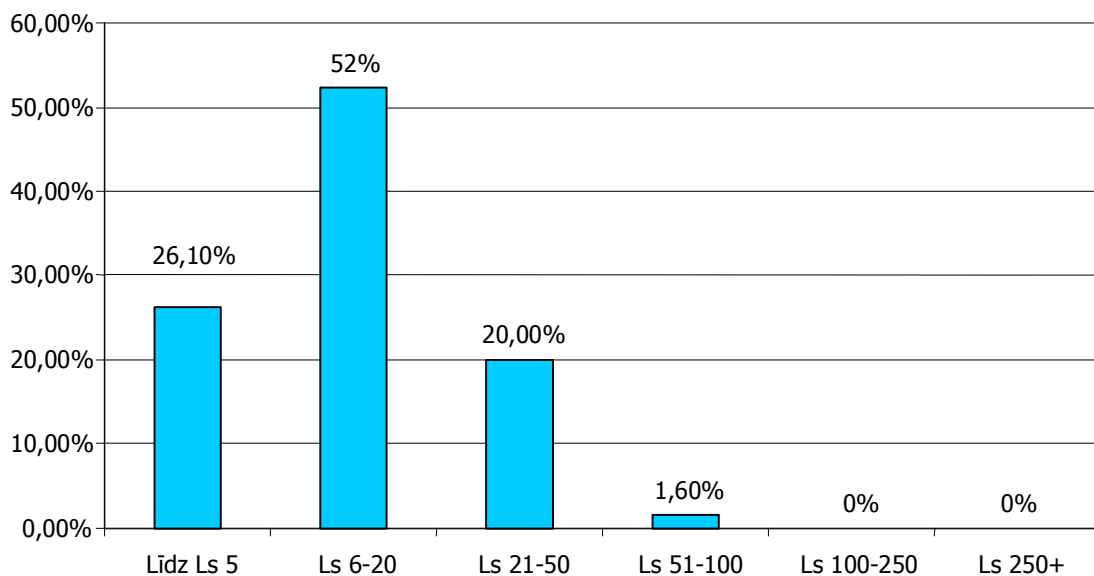
Tātad līdzvērtīgi daudz apmierināto un neapmierināto gan attiecībā uz pakalpojumu kvalitāti, gan apkalpošanas ātrumu ir Rīgā.

Uz jautājumu par to, vai šajā institūcijā (CSDD) bijuši nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas, 4,6% respondentu ir atbildējuši – katru vai gandrīz katru reizi, 18,9% šādā situācijā dažkārt ir nonākuši, bet 76,5% aptaujāto nekad nav saskārušies ar šādu situāciju.

Kopumā respondentu attieksme pret CSDD liecina, ka iedzīvotājus vairāk neapmierina apkalpošanas ātrums nekā pakalpojumu kvalitāte.

Grupējot datus par vienā reizē nepieciešamā neoficiālā maksājuma summu šajā iestādē, redzam, ka lielākoties tas ir kukulis ne vairāk kā 20 latu vērtībā, bet visizplatītākā summa ir Ls 6 – 20 (66. diagramma).

64. diagramma. Neoficiālā maksājuma summa, kas bijusi vajadzīga vienā reizē CSDD (% no aptaujātajiem, kuriem CSDD dažkārt vai katru reizi bija nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas)

2.3.4. Ceļu policija

Ar Ceļu policiju ir kontaktējušies 29,3% respondentu. Aptaujāto sadalījums ir ļoti līdzīgs kopējam sadalījumam gan pēc vecuma grupām, gan pēc tautības un iegūtās izglītības. Arī sadalījums pēc

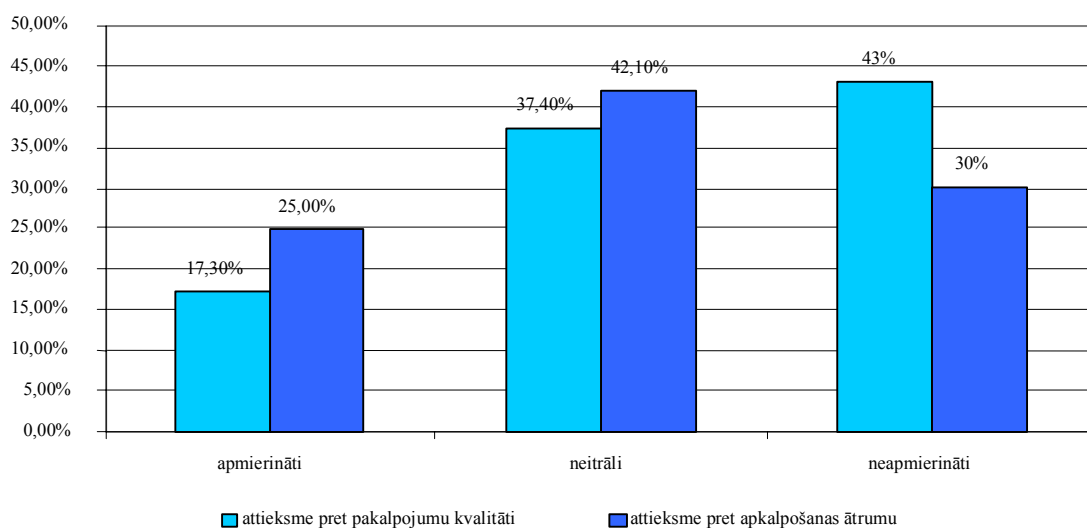
reģioniem visumā atbilst visu aptaujāto sadalījumam pēc reģioniem, nedaudz biežāk ar šo institūciju ir saskārušies rīdzinieki (attiecīgi 37,1% un 34,8%), mazāk – Kurzemes reģiona iedzīvotāji (attiecīgi 5,5% un 10,4%). Vīriešu īpatsvars starp tiem respondentiem, kas kontaktējušies ar Ceļu policiju (60,6%) pārsniedz vidējo respondentu vīriešu skaitu (46,6%).

Ar Ceļu policijas sniegto pakalpojumu kvalitāti ir bijuši apmierināti tikai 3,2% no respondentiem, kuriem bijusi saskare ar šo iestādi, 14,1% aptaujāto ir apmierināti, 37,4% ir neitrāla attieksme, 30,2% – neapmierināti, 12,9% – ļoti neapmierināti.

Apkalpošanas ātrums Ceļu policijā ļoti apmierina 7,0%, apmierina – 18,0%, neitrāla attieksme ir saglabājusies 1% respondentu, 22,1% ir neapmierināti, bet 8,1% – ļoti neapmierināti.

Grupējot pozitīvās un negatīvās atbildes, varam secināt, ka Ceļu policijas attieksme pret pakalpojumu kvalitāti un apkalpošanas ātrumu aptaujātos galvenokārt neapmierina, jo gandrīz puse respondentu nav apmierināti ar pakalpojumu kvalitāti, bet katrs trešais – ar apkalpošanas ātrumu (65. diagramma).

65. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti un ātrumu Ceļu policijā (% no tiem, kas kontaktējušies ar Ceļu policiju)

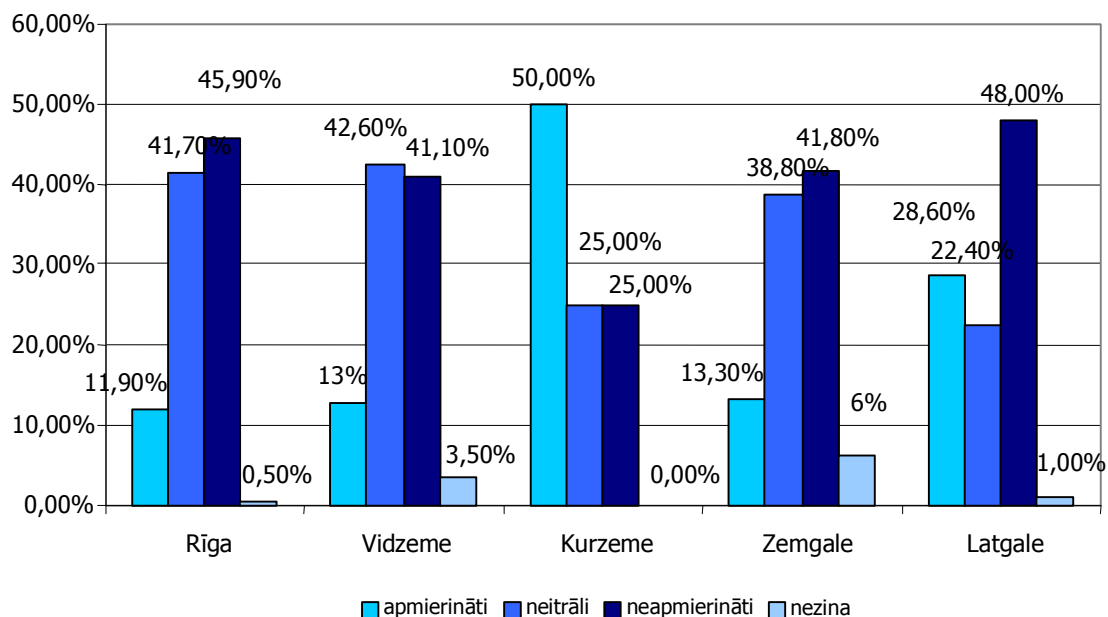

16,3% (gandrīz katrs piektais) respondentu, kas ir kontaktējušies ar Ceļu policiju, katru vai gandrīz katru reizi ir neoficiāli maksājuši vai devuši dāvanas, 42,5% to darījuši dažkārt, bet tikai 41,2%(!) aptaujāto nekad nav bijuši vajadzīgi neoficiāli maksājumi vai dāvanas, kārtojot lietas ar Ceļu policiju.

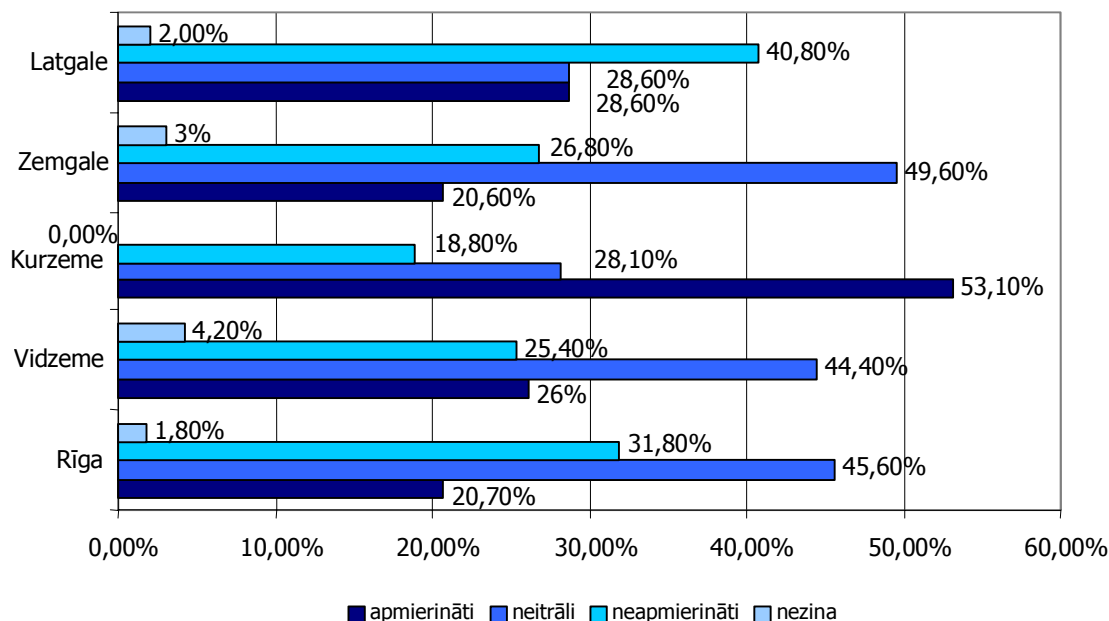
Šīs aptaujas rezultāti apliecina, ka, kontaktējoties ar Ceļu policiju, vismazāk respondentu nekad nav izmantojuši neoficiālus maksājumus vai dāvanas.

Lai noskaidrotu, kurā reģionā ceļu policisti strādā viskvalitatīvāk un ātrāk, sīkāk analizēsīm ar Ceļu policiju kontaktējušos respondentus atkarībā no reģioniem.

66. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti Ceļu policijā atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi katrā reģionā)

67. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas ātrumu Ceļu policijā atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi katrā reģionā)

Analizējot datus par respondentu nosauktajām summām, ko bija nepieciešams maksāt vienā reizē Ceļu policijā, lielākā daļa respondentu – 48,6% – ir atbildējuši, ka šī summa bija mazāka par 5 latiem, bet 46% respondentu ir vajadzējis iztērēt 6 – 20 latu.

Arī šī aptauja un tās rezultāti kārtējo reizi apliecina jau zināmo: ar Ceļu policiju Latvijā labāk nesatikties, ja vien nav zēl savas naudas.

2.3.5. Valsts izglītības institūcijas

Ar valsts izglītības institūcijām ir kontaktējušies 27,9% respondentu.

Aptaujāto sadalījums, kuriem ir bijusi darīšana ar valsts izglītības institūcijām, līdzinās kopējam sadalījumam gan pēc tautības, gan iegūtās izglītības. Arī sadalījums pēc reģioniem visumā atbilst visu aptaujāto sadalījumam pēc reģioniem. Nedaudz atšķiras sadalījums pēc vecuma grupām, jo ar valsts

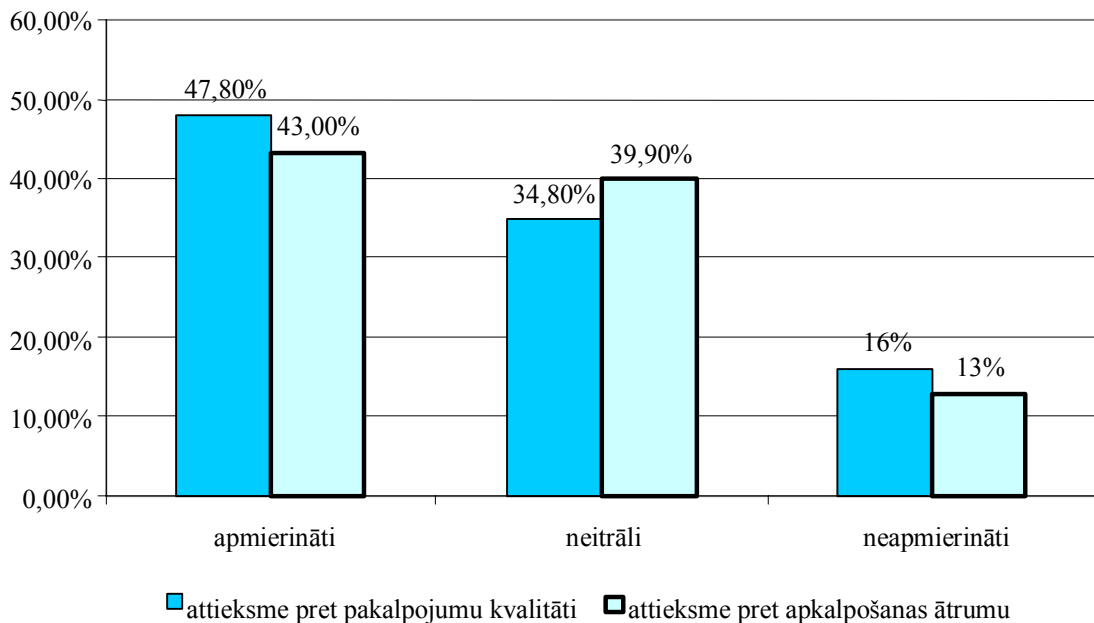
izglītības institūcijām visvairāk kontaktējušies iedzīvotāji vecumā no 33 līdz 44 gadiem (31,2% pret vidējo 23,4%).

Ar sniegto pakalpojumu kvalitāti ļoti apmierināti ir bijuši 8%, apmierināti – 39,7%, neitrāla attieksme ir 34,8% respondentu, neapmierināti bijuši 12,4%, bet ļoti neapmierināti – 3,4%.

Apkalpošanas ātrums valsts izglītības iestādēs pilnībā apmierina 8,2%, apmierina – 34,8% aptaujāto, neitrāla attieksme ir bijusi 39,9%, neapmierināti bijuši 10,4%, bet ļoti neapmierināti – 2,5% respondentu.

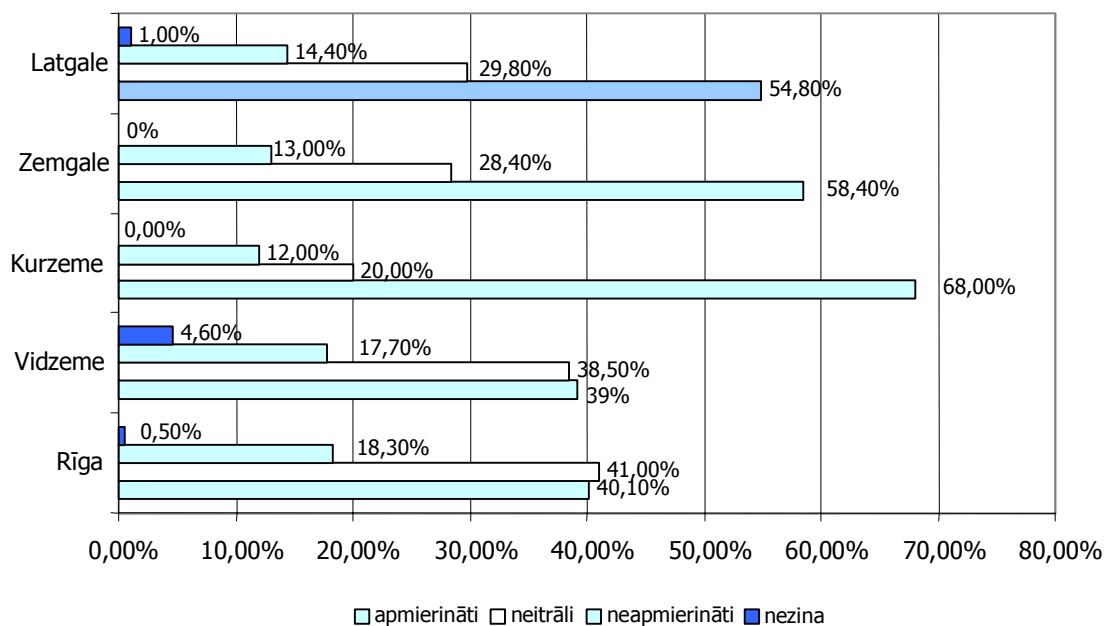
Summējot pozitīvās un negatīvās atbildes, varam secināt, ka valsts izglītības institūciju attieksme pret pakalpojumu kvalitāti un apkalpošanas ātrumu aptaujātos lielākoties apmierina, jo tikai 16,1% respondentu nav apmierināti ar pakalpojumu kvalitāti un 12,9% – ar apkalpošanas ātrumu (68. diagramma).

68. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti un ātrumu valsts izglītības iestādēs (% no tiem, kas kontaktējušies ar šīm iestādēm)

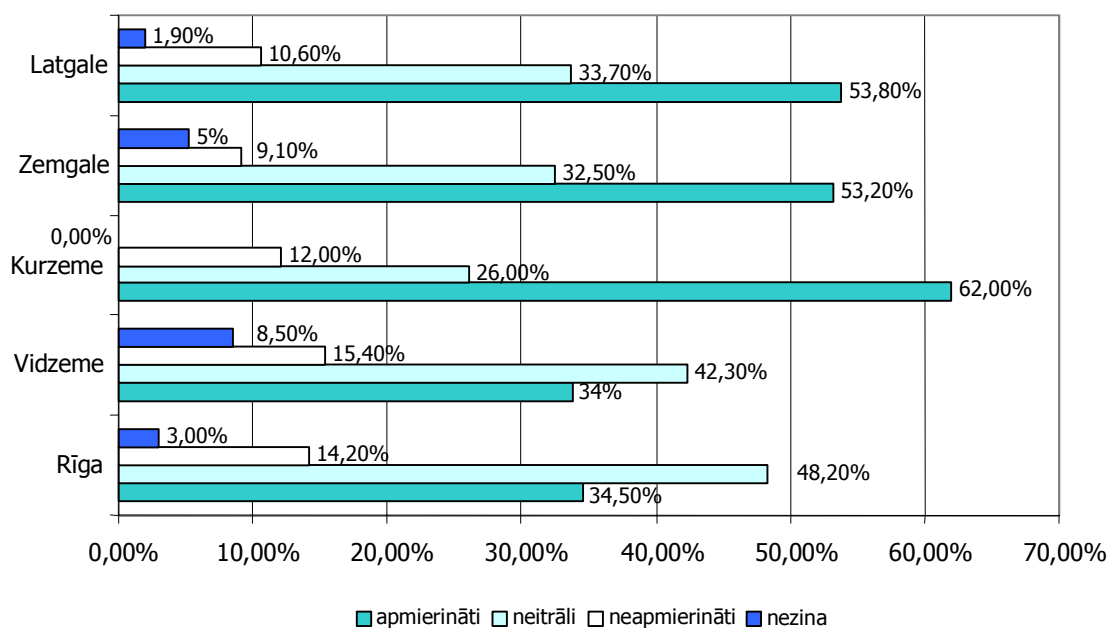

Diviem procentiem respondentu, kontaktējoties ar valsts izglītības institūcijām, katru vai gandrīz katru reizi ir bijuši nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas, 12,8% ar šādu situāciju ir sastapušies dažkārt, bet 85,2% aptaujāto nekad nav piedzīvojuši šādu situāciju.

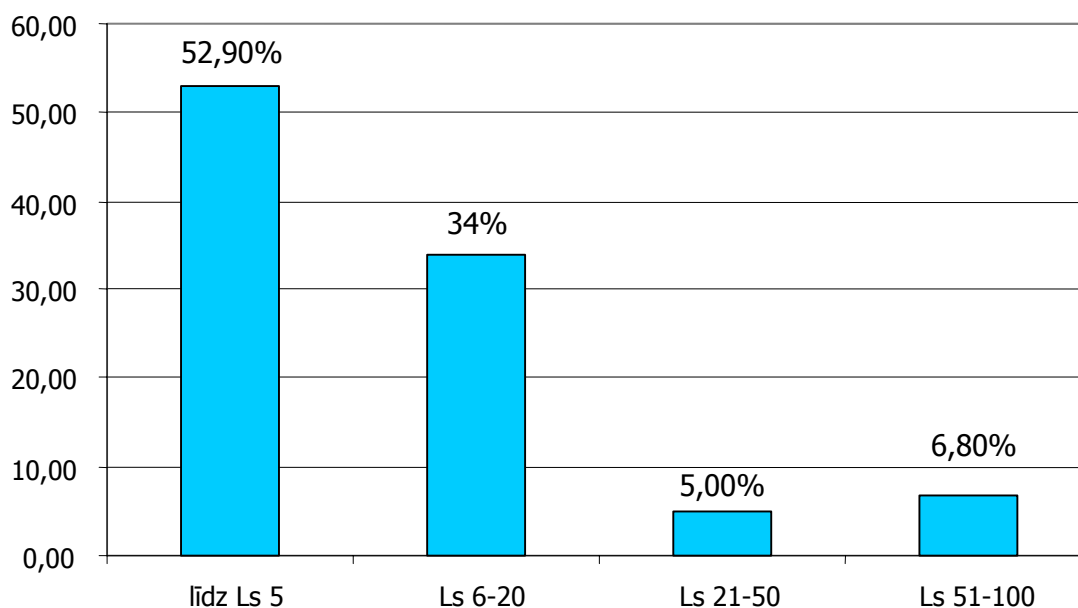
69. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti valsts izglītības iestādēs atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šīm iestādēm katrā reģionā)

70. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas ātrumu valsts izglītības iestādēs atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šīm iestādēm katrā reģionā)

71. diagramma. Vienā reizē vajadzīgā neoficiālā maksājuma vai dāvanas summa valsts izglītības institūcijās (% no tiem, kuriem valsts izglītības iestādēs dažreiz vai katru reizi bija nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas)

2.3.6. Valsts ieņēmumu dienests

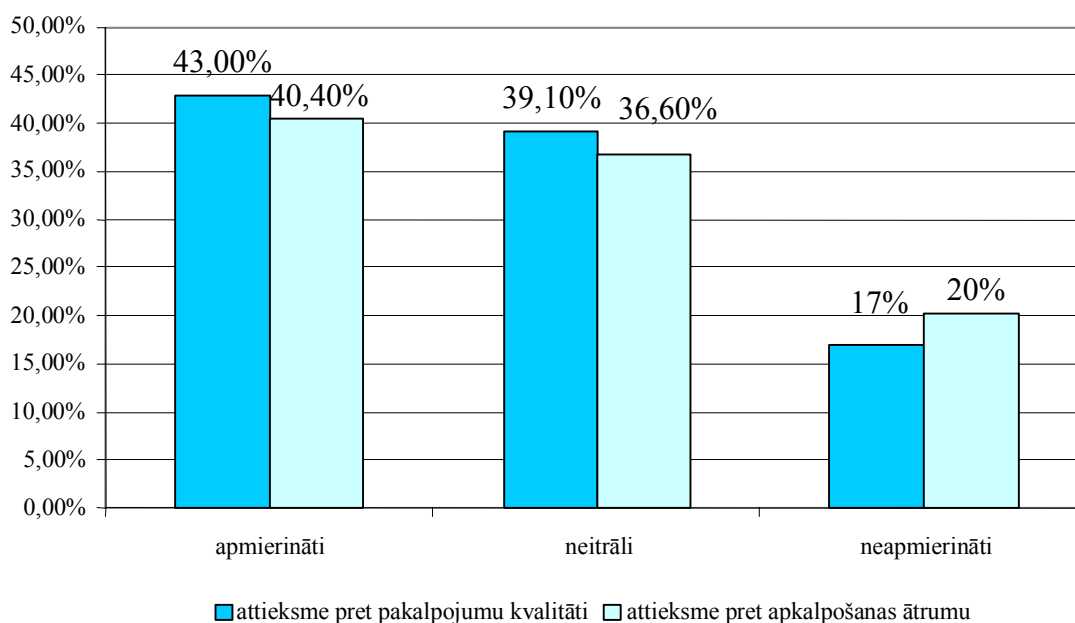
Valsts ieņēmumu dienestu pēdējā gada laikā ir apmeklējuši 23,5% no visiem aptaujātajiem.

Ar sniegto pakalpojumu kvalitāti ļoti apmierināti bijuši 4,8% respondentu, 38,3% bijuši apmierināti, 39,1% attieksme ir neitrāla, 13,3% bijuši neapmierināti, bet 2,7% – ļoti neapmierināti.

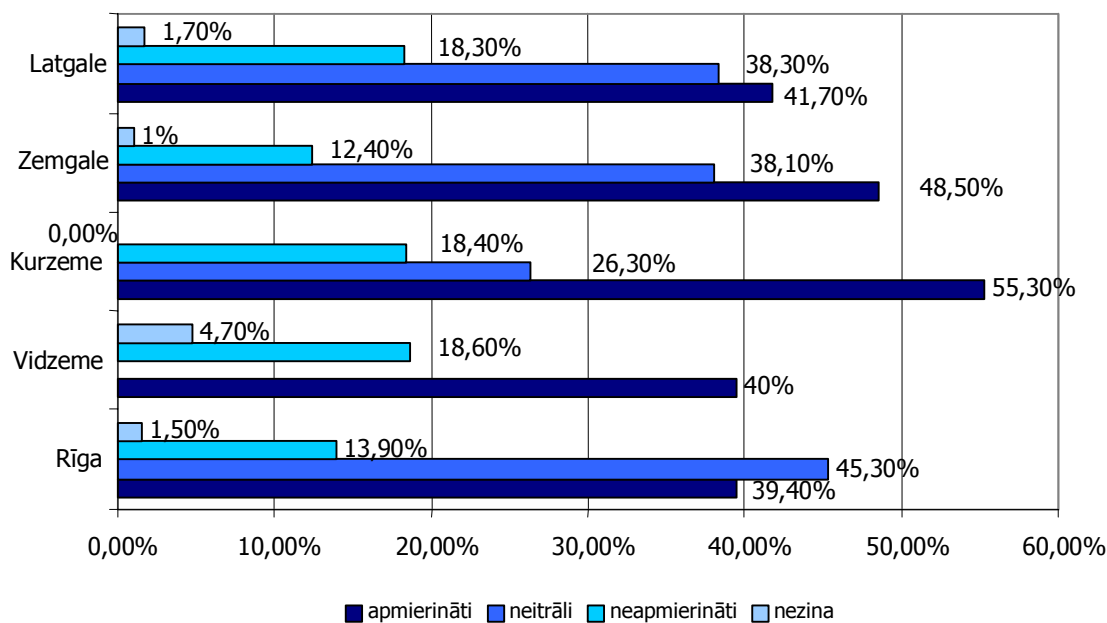
Apkalpošanas ātrums Valsts ieņēmumu dienestā ļoti neapmierina 3,6%, neapmierina – 16,5%, neitrāla attieksme bijusi 36,6% respondentu, apmierināti bijuši 35,9%, ļoti apmierināti – 4,5% no tiem aptaujātajiem iedzīvotājiem, kuri apmeklējuši VID.

Apkopojot atbildes, varam secināt, ka ar Valsts ieņēmumu dienesta darbinieku pakalpojumu kvalitāti un apkalpošanas ātrumu aptaujātie lielākoties ir apmierināti, jo tikai 16,9% respondentu neapmierina saņemtā pakalpojumu kvalitāte un 20,2% – apkalpošanas ātrums (72. diagramma).

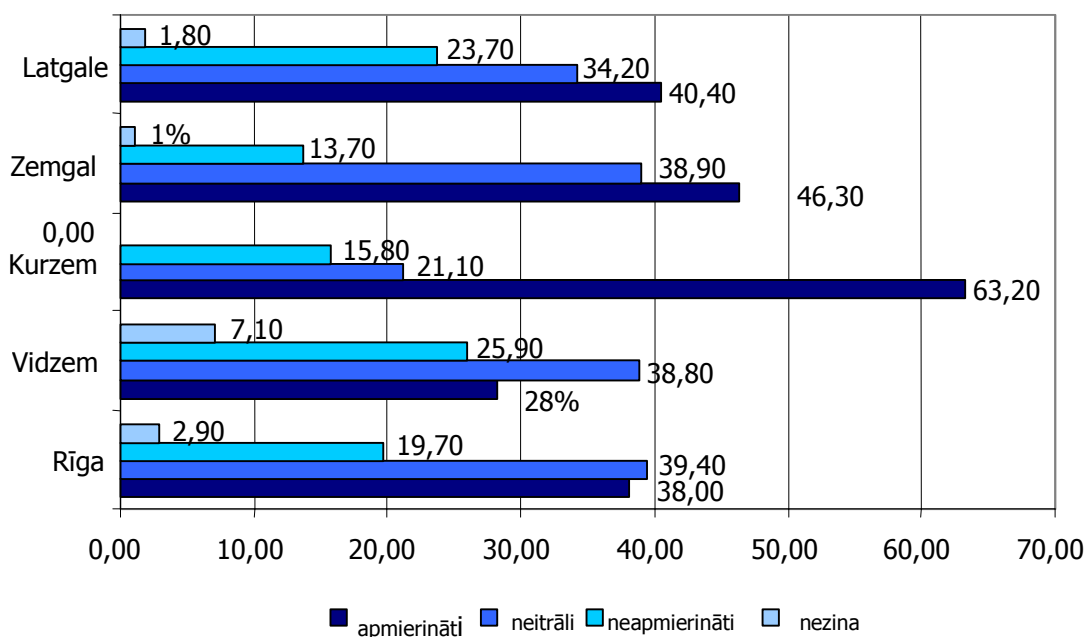
72. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti un ātrumu Valsts ieņēmumu dienestā (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi)

73. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti Valsts ieņēmumu dienestā atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi katrā reģionā)

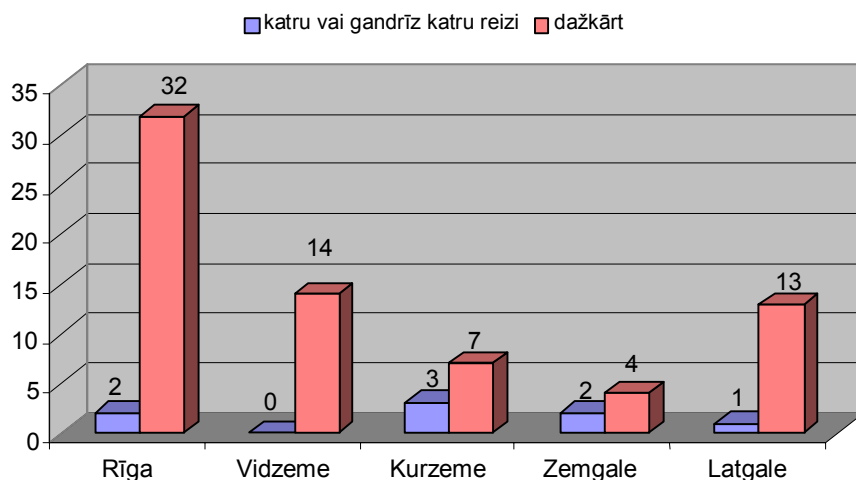

74. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas ātrumu Valsts ieņēmumu dienestā atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi katrā reģionā)

83,5% respondentu ir atzinuši, ka nekad šajā institūcijā viņiem nav bijuši vajadzīgi neoficiāli maksājumi vai dāvanas, 14,7% atbildējuši, ka tādi bijuši nepieciešami dažkārt, bet 1,9% aptaujāto tas bijis vajadzīgs katru vai gandrīz katru reizi.

75. diagramma. Neoficiālu maksājumu vai dāvanu nepieciešamība, kārtojot darījumus VID, atkarībā no aptaujāto dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi)

34,8% gadījumu respondenti vienā reizē ir bijis neoficiāli jāmaksā naudas summa līdz 5 latiem, 43,5% – no 6 līdz 20 latu, 13,8% aptaujāto Valsts ieņēmumu dienestā neoficiāli ir pieprasīta naudas summa no 21 līdz 50 latiem, 1,6% – no 51 līdz 100 latu; 4,7% – no 101 līdz 250 latu, bet 1,6% – vairāk par 250 latiem. Tātad varam secināt, ka lielākā daļa neoficiāli pieprasīto maksājumu ir no 6 līdz 20 latiem, bet atšķirībā no citām iestādēm lielai respondentu daļai ir prasīti lieli un pat ļoti lieli neoficiālie maksājumi.

2.3.7. Zemes dienests

Ar Zemes dienestu pēdējā gada laikā ir bijusi saskare 23,4% aptaujāto.

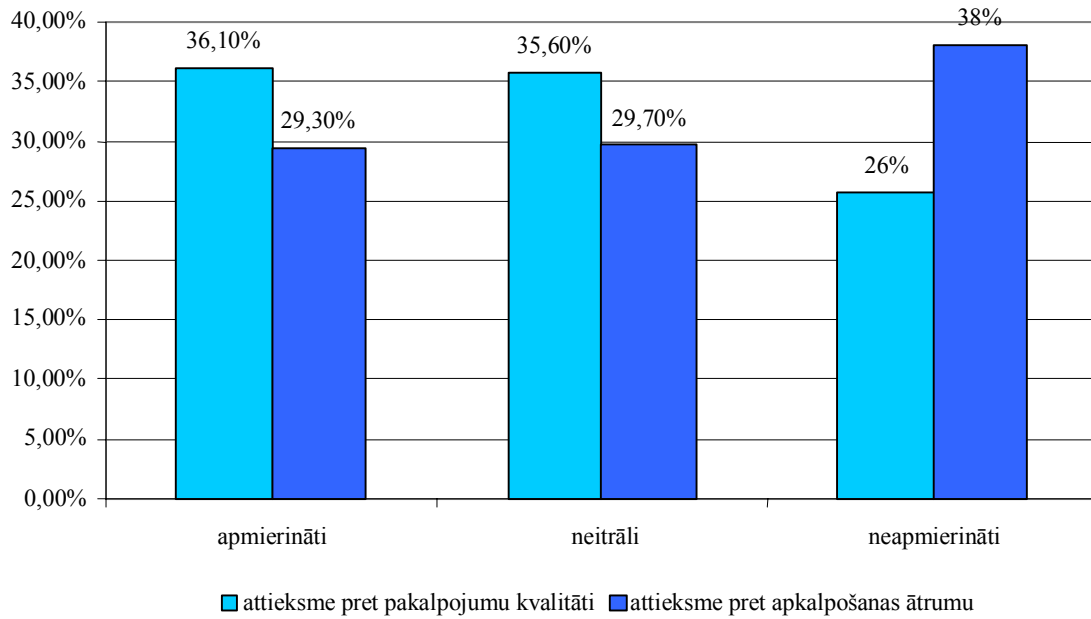
Aptaujāto sadalījums, kuri kontaktējušies ar Zemes dienestu, ir līdzīgs kopējam sadalījumam gan pēc vecuma, gan iegūtās izglītības. Arī sadalījums pēc reģioniem visumā atbilst visu aptaujāto sadalījumam pēc reģioniem. Nelielas atšķirības ir Rīgā, kur zemes lietas kārtoja mazāk aptaujāto (26,7% pret 34,8%) un Latgalē, kur zemes lietas kārtoja vairāk aptaujāto nekā vidējā sadalījumā (attiecīgi 22,3% pret 16,2%).

Zemes dienesta sniegto pakalpojumu kvalitāte ļoti apmierina 5,2% respondentu, apmierina – 30,9% respondentu, neitrāla attieksme ir 35,6% respondentu, 20,5% respondentu ir bijuši neapmierināti, bet 5,1% – ļoti neapmierināti ar Zemes dienesta sniegto pakalpojumu kvalitāti.

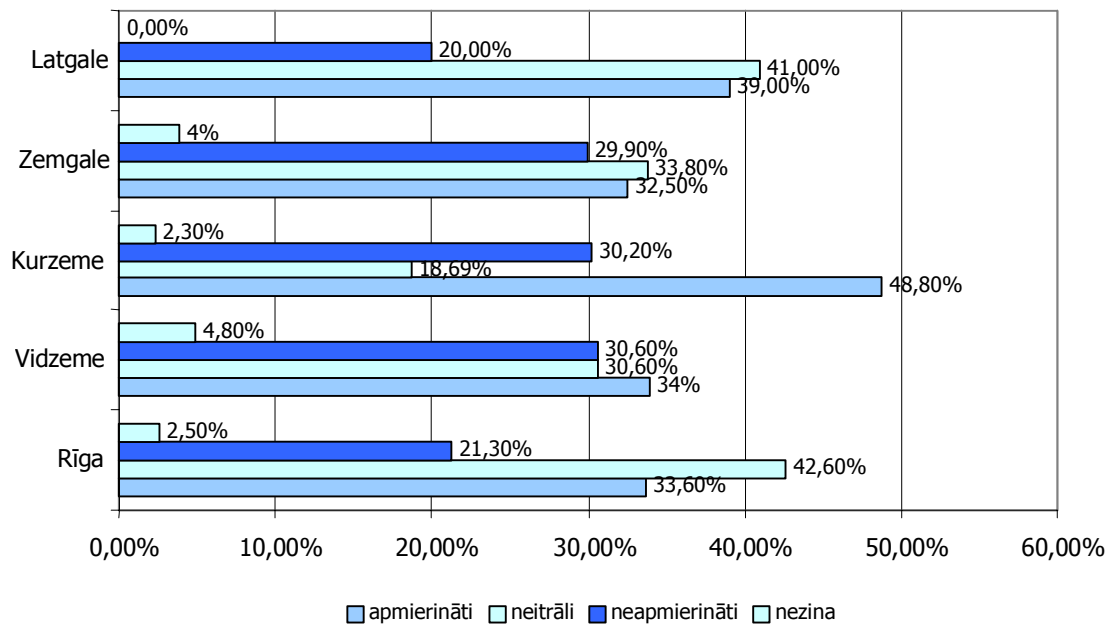
Ar apkalpošanas ātrumu ļoti apmierināti bijuši 4,2%, apmierināti – 25,1%, neitrāla attieksme ir bijusi 29,7% aptaujāto. 26,6% ir bijuši neapmierināti, bet 2,7% respondentu apkalpošanas ātrums Zemes dienestā ļoti neapmierina.

Tādējādi varam secināt, ka ar Zemes dienesta darbinieku sniegto pakalpojumu kvalitāti un apkalpošanas ātrumu aptaujātie ir visai neapmierināti, jo tikai 36,1% aptaujāto apmierina pakalpojumu kvalitāte un 29,3% – apkalpošanas ātrums (76. diagramma).

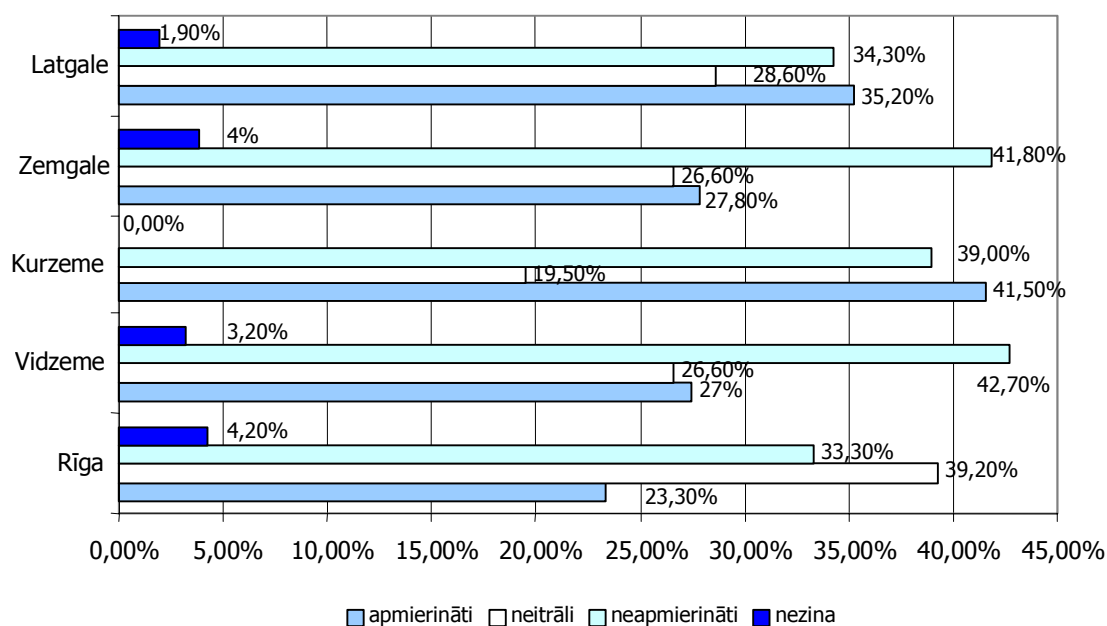
76. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti un ātrumu Zemes dienestā (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi)

77. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti Zemes dienestā atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi katrā reģionā)

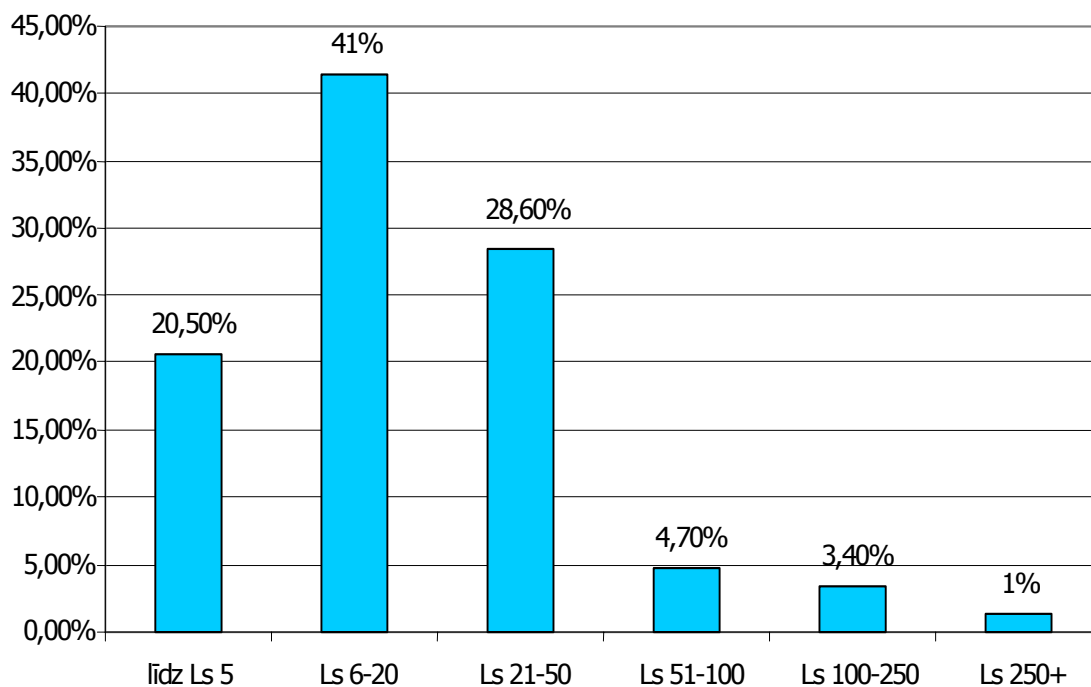

78. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas ātrumu Zemes dienestā atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi katrā reģionā)

80,6% respondentu ir atbildējuši, ka nekad Zemes dienestā nav nokļuvuši situācijā, kad būtu nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas, 15,7% respondentu dažkārt ir nonākuši šādā situācijā, bet 3,7% bijuši nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas katru vai gandrīz katru reizi, kontaktējoties ar Zemes dienestu.

79. diagramma. Neoficiālu maksājumu vai dāvanu nepieciešamība, kārtojot darījumus Zemes dienestā, atkarībā no aptaujāto dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo iestādi)

Arī Zemes dienestā respondentiem nepieciešamās summas ir bijušas lielākas nekā citās iestādēs, galvenokārt no 6 līdz 50 latiem. Salīdzinoši daudz aptaujāto vajadzējis neoficiāli maksāt vairāk par 50 latiem.

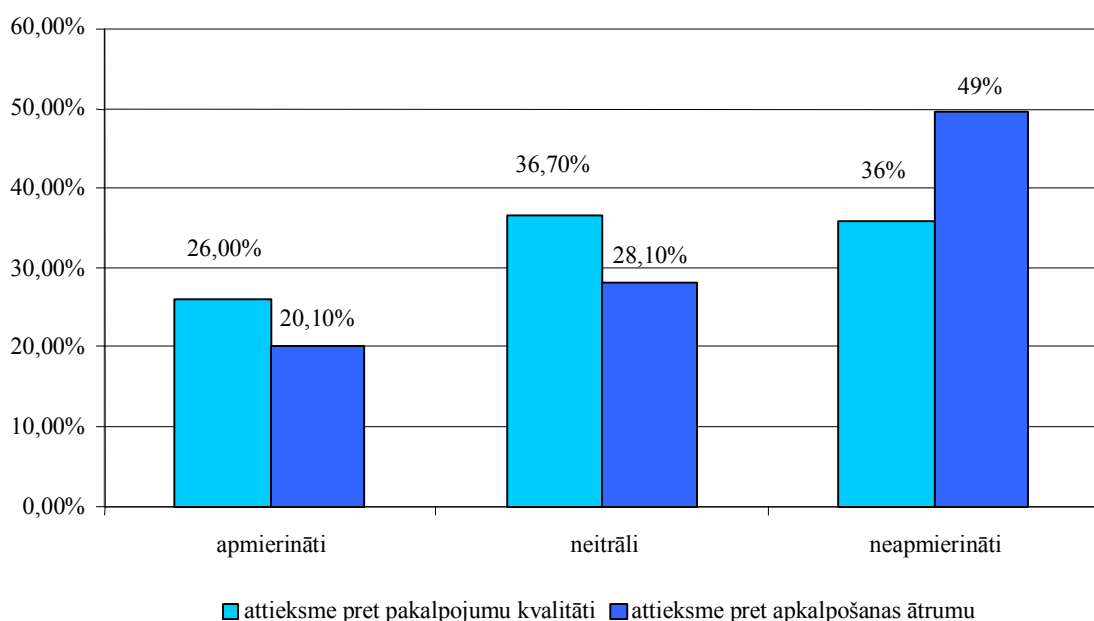
2.3.8. Muita

Ar maitu pēdējā gada laikā ir kontaktējušies 13,8% respondentu.

Aptaujāto sadalījums, kuriem ir bijusi saskare ar maitu, nedaudz atšķiras no kopējā respondentu sadalījuma gan pēc vecuma un tautības, gan iegūtās izglītības. Lielākoties tie ir jaunāki cilvēki, starp kuriem vīriešu ir vairāk nekā sieviešu (salīdzinot ar vidējo sadalījumu). Arī sadalījums pēc reģioniem nedaudz atšķiras no visu aptaujāto sadalījuma – mazāk ir Rīgas iedzīvotāju (attiecīgi 27,1% un 34,8%), bet vairāk – no Latgales (attiecīgi 22,0% un 16,2%).

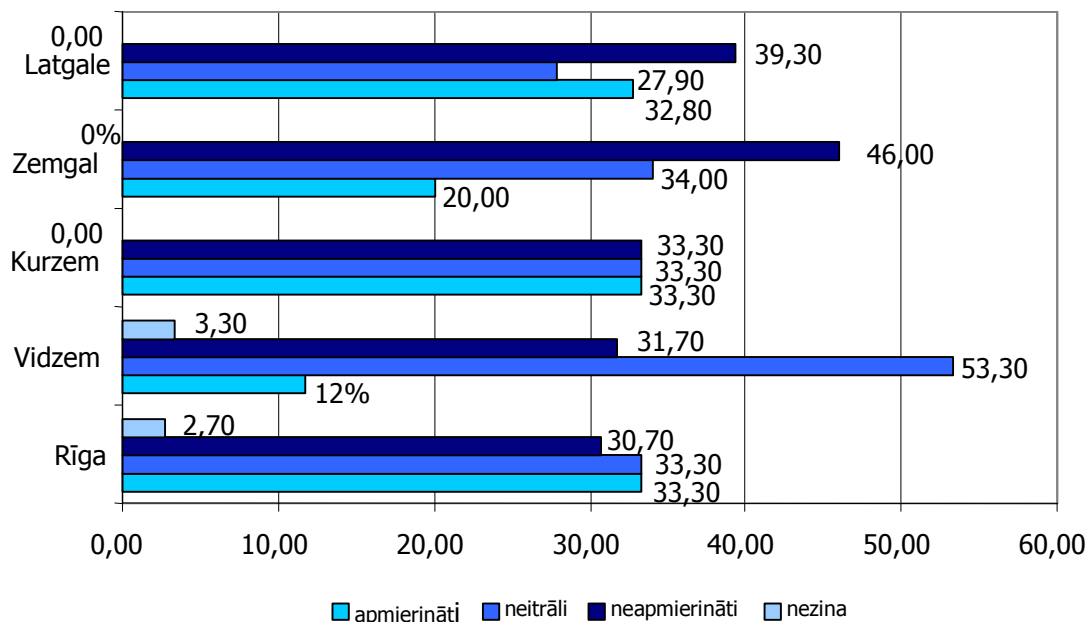
Pēc atbildēm varam secināt, ka maitnieku sniegto pakalpojumu kvalitāte un apkalpošanas ātrums aptaujātos ne visai apmierina, jo tikai 26,0% ir apmierināti ar pakalpojumu kvalitāti un 20,1% – ar apkalpošanas ātrumu (80.diagramma).

80. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti un ātrumu maitā (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo institūciju)

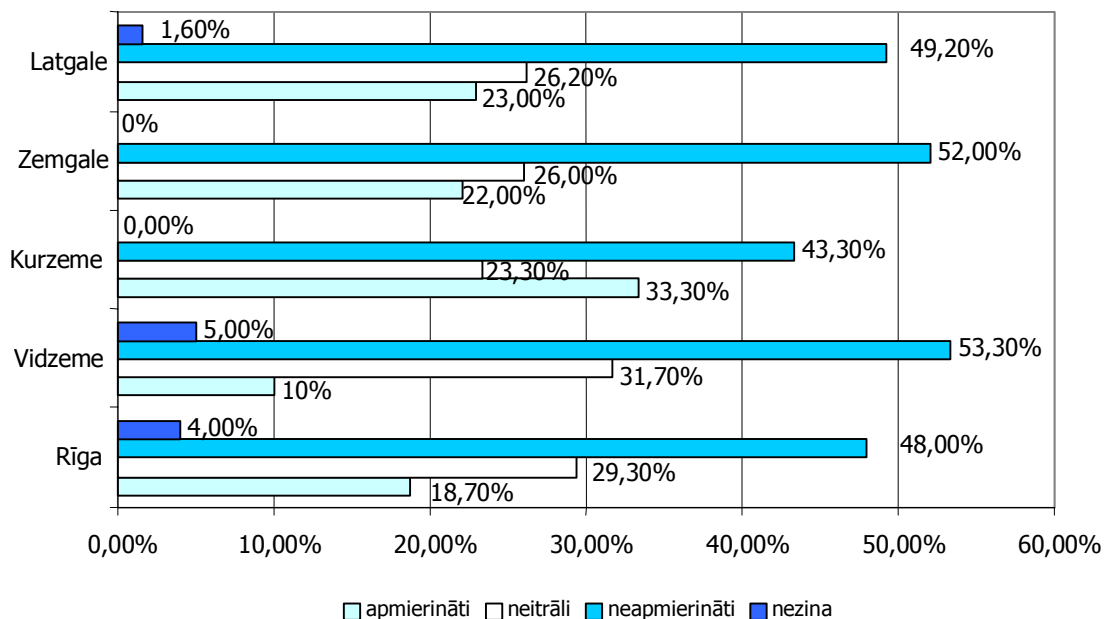

Ļoti spilgti parādās respondentu neapmierinātība ar apkalpošanas ātrumu maitā – neapmierināti ir gandrīz puse aptaujāto.

81. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas kvalitāti maitā atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo institūciju katrā reģionā)

82. diagramma. Aptaujāto vērtējums par apkalpošanas ātrumu muitā atkarībā no viņu dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar šo institūciju katrā reģionā)

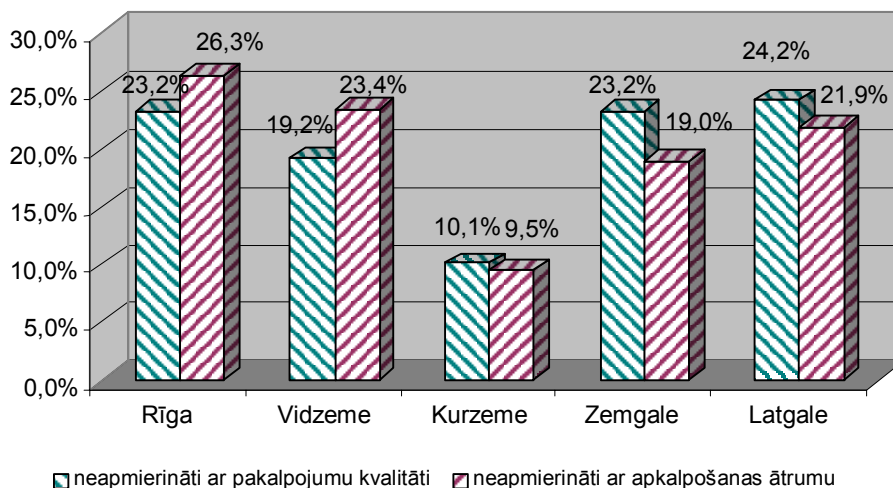

Analizēsim sīkāk neapmierināto respondentu atbildes.

Pakalpojumu kvalitāte nedaudz vairāk neapmierina cittautiešus (latvieši – 46,5%, cittautieši – 53,5% no neapmierināto skaita). Līdzīgi sadalās uzskati arī par apkalpošanas ātrumu.

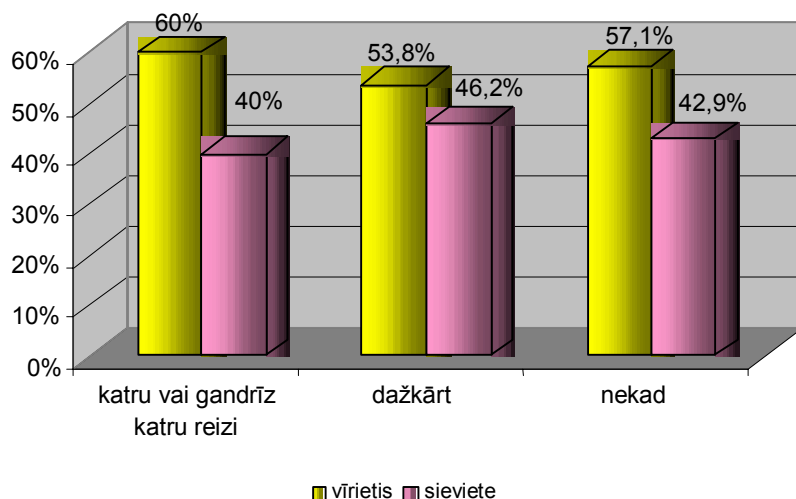
Salīdzinot aptaujāto apmierinātību ar muitas darbu atkarībā no reģiona, redzam, ka visneapmierinātākie ir bijuši Kurzemes iedzīvotāji (83 .diagramma).

83. diagramma. Neapmierināto respondentu sadalījums pēc reģioniem (% no tiem, kas kontaktējušies ar muitu)

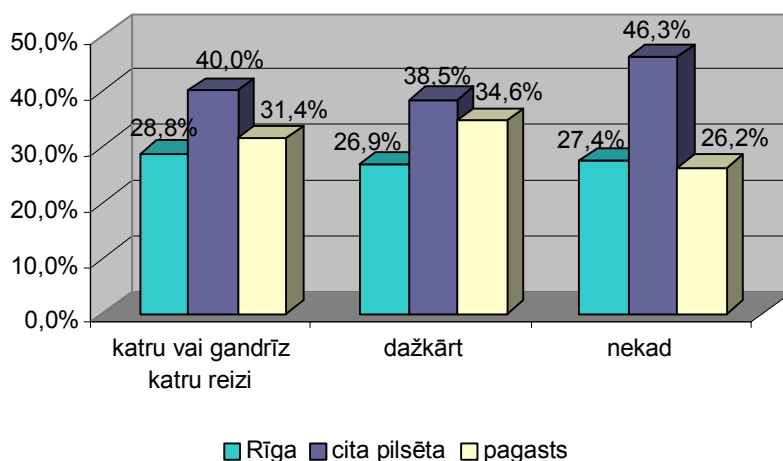
12,6% no visiem aptaujātajiem, kas kārtušu lietas muitā, atbildēja, ka katru vai gandrīz katru reizi viņi devuši neoficiālus maksājumus vai dāvanas, 28,1% to darījuši dažkārt, bet 59,2% aptaujāto nekad nav bijuši nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas.

84. diagramma. Neoficiālo maksājumu biežums muitā atkarībā no aptaujāto dzimuma (% no tiem, kas kontaktējušies ar muitu)

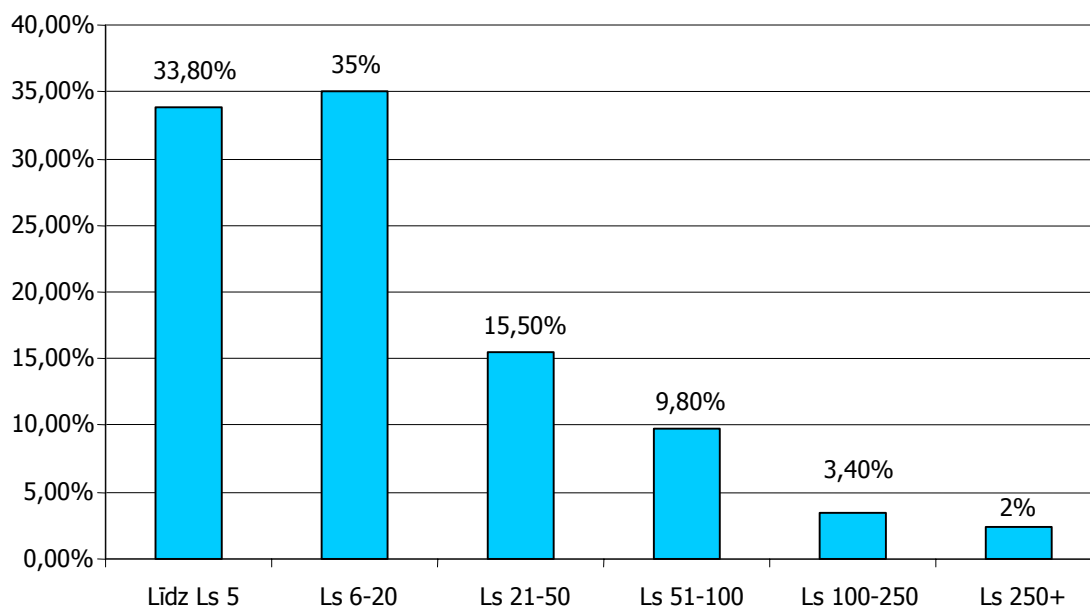

Atšķiras arī maksājumu nepieciešamības sadalījums pēc dzīvesvietas – Rīgā, citā pilsētā vai pagastā.

85. diagramma. Neoficiālo maksājumu biežums muitā atkarībā no aptaujāto dzīvesvietas (% no tiem, kas kontaktējušies ar muitu)

86. diagramma. Vienā reizē nepieciešamā neoficiālo maksājumu summa muitā (% no aptaujātajiem, kuriem muitā bija nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas)

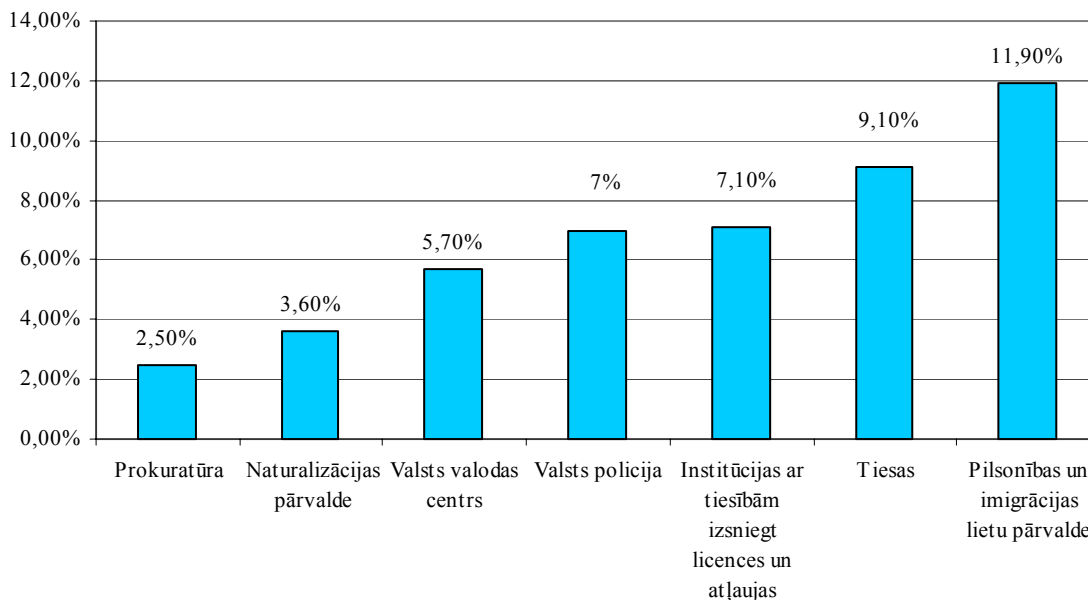

Raksturīgi, ka vislielākie kukuļi (virs 50 latiem) maksāti, kārtējot darījumus muitā.

2.3.9. Pārējās iestādes

Tā kā ar pārējām mūsu aptaujā piedāvātajām iestādēm ir bijusi saskare mazākam skaitam respondentu, par šīm iestādēm sniegsim tikai vispārēju pārskatu (87. diagramma).

87. diagramma. Kontaktēšanās biežums ar pārējām iestādēm (% no visiem aptaujātajiem)

Ar sniegto pakalpojumu kvalitāti apmierināto un neapmierināto respondentu skaits šajās iestādēs atšķiras (12. tabula).

12. tabula. Ar pakalpojumu kvalitāti un apkalpošanas ātrumu apmierināto un neapmierināto aptaujāto īpatsvara sadalījums pēc institūcijām (% no tiem, kas kontaktējušies ar konkrēto iestādi)

	Pakalpojumu kvalitāte		Apkalpošanas ātrums	
	Apmierināti (%)	Neapmierināti (%)	Apmierināti (%)	Neapmierināti (%)
Pilsonības un imigrācijas lietu pārvalde	34,9	25,9	30	33,6
Tiesas	41,4	28,8	34,6	38,5
Institūcijas ar tiesībām izsniegt licences un atļaujas	30,1	27,8	27,5	32,9
Valsts policija	22,9	39,8	21,2	40,2
Valsts valodas centrs	41,6	17,5	45	14,1
Naturalizācijas pārvalde	35,2	16,8	37,8	24,5
Prokuratūra	30,4	29,3	28,8	36,5

Iegūtie dati liecina, ka Valsts policijai, tiesām un prokuratūrām būtu jāuzlabo apkalpošanas ātrums un sniegto pakalpojumu kvalitāte.

Analizējot ziņas par to, vai, kontaktējoties ar nosauktajām iestādēm, respondentiem ir bijuši nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas, varam konstatēt, ka visbiežāk to vajadzējis darīt institūcijās ar tiesībām izsniegt licences un atļaujas (13. tabula).

13. tabula. Vai, kontaktējoties ar šo institūciju, Jums bija nepieciešami neoficiāli maksājumi vai dāvanas? (% no tiem, kas kontaktējušies ar konkrēto iestādi)

	Katru vai gandrīz katru reizi (%)	Dažkārt (%)	Nekad (%)
Pilsonības un imigrācijas lietu pārvalde	2,8	12,8	84,4
Tiesas	3,6	13,2	83,2
Institūcijas ar tiesībām izsniegt licences un atļaujas	11,6	26,2	62,1
Valsts policija	3,3	18,2	78,5
Valsts valodas centrs	2,8	7,7	89,4
Naturalizācijas pārvalde	3,1	15,2	81,7
Prokuratūra	4,5	13,4	82

Prokuratūrā un tiesās ir bijušas nepieciešamas vislielākās neoficiālo maksājumu summas (14. tabula).

14. tabula. Vienā reizē nepieciešamā neoficiālo maksājumu summa konkrētā iestādē (% no tiem, kas kontaktējušies ar konkrēto iestādi)

	līdz Ls 5	Ls 6–20	Ls 21–50	Ls 51–100	Ls 101–250	Ls 250+
Pilsonības un imigrācijas lietu pārvalde	51,5	18,3	10,1	5	5,2	9,9
Institūcijas ar tiesībām izsniegt licences un atļaujas	4,5	38,4	41,1	7,5	5,2	3
Valsts policija	29,3	31,9	26,5	12,3	–	–
Tiesas	12,1	19,1	19	26,4	13,6	9,8
Valsts valodas centrs	43,2	46,7	10,1	–	–	–
Naturalizācijas pārvalde	67,6%	32,4%	–	–	–	–
Prokuratūra	33,5%	–	–	37,5%	29,0%	–

Respondentiem tika uzdots arī jautājums par to, kā viņi uzzinājuši par kukuļu nepieciešamību – lai noskaidrotu, kā līdz iedzīvotājiem nonāk informācija par to, vai un cik liels kukulis ir nepieciešams jautājuma pozitīvai risināšanai (15. tabula).

15. tabula. Informācijas avots ziņai par to, ka jādod kukulis (iespējamās vairākas atbildes) (% no visu atbilžu skaita)

Informācijas avots	%
Radu, draugu un paziņu stāstītais	74.4
Tā ir tradīcija/ visi tā dara	32.6
Pasaka paši iestādes darbinieki	30.5
Attiecīgajā iestādē sastapti cilvēki	28.6
Masu saziņas līdzekļi	13.5
Cits/nezina	9.8

Rezultāti liecina, ka informāciju par kukuļošanas nepieciešamību aptaujātie galvenokārt iegūst no radiem, draugiem un paziņām. Vienlaikus pētījums parāda masu informācijas līdzekļu divējādo lomu korupcijas novēršanā. No vienas puses, tie ir vareni ieroči, lai pievērstu sabiedrības uzmanību korupcijas problēmai kādā iestādē, t.i., masu mediji darbojas kā korupciju bremzējoši līdzekļi, jo, iestādei atrodoties pastiprinātā sabiedrības uzmanībā, vismaz uz kādu laiku sarūk kukuļņemšanas, došanas un citu koruptīvo

likumpārkāpumu skaits. Turklāt pastiprināta sabiedrības uzmanība nereti izraisa arī īpašu Valsts kontroles vai prokuratūras uzmanību, kas noteikti uz kādu laiku pārtrauc korupciju konkrētā iestādē.

Taču, no otras puses – gandrīz katrs astotais respondents par kukuļu došanu uzzina tieši no masu saziņas līdzekļiem. Piemēram, lasot par korupciju kādā iestādē, iedzīvotāji sāk domāt, ka arī viņiem, kontaktējoties ar šo iestādi, būs jādod kukuļi.

Acīmredzot šis divējāda efekts prasa detalizētāku izpēti.

Kopumā var teikt, ka, kontaktējoties ar apskatītās grupas iestādēm, saņemto pakalpojumu kvalitāte iedzīvotājus vairāk ir apmierinājusi nekā neapmierinājusi, bet pakalpojumu ātrums tiek vērtēts negatīvāk, jo neapmierināto īpatsvars dominē. Izņemot tiesas un prokuratūru, kur kukulis var būt visai liels, pārējās iestādēs dominē neoficiālie maksājumi līdz 50 latiem.

2.4. Respondentu pieredze saskarsmē ar valsts vai pašvaldību iestādēm

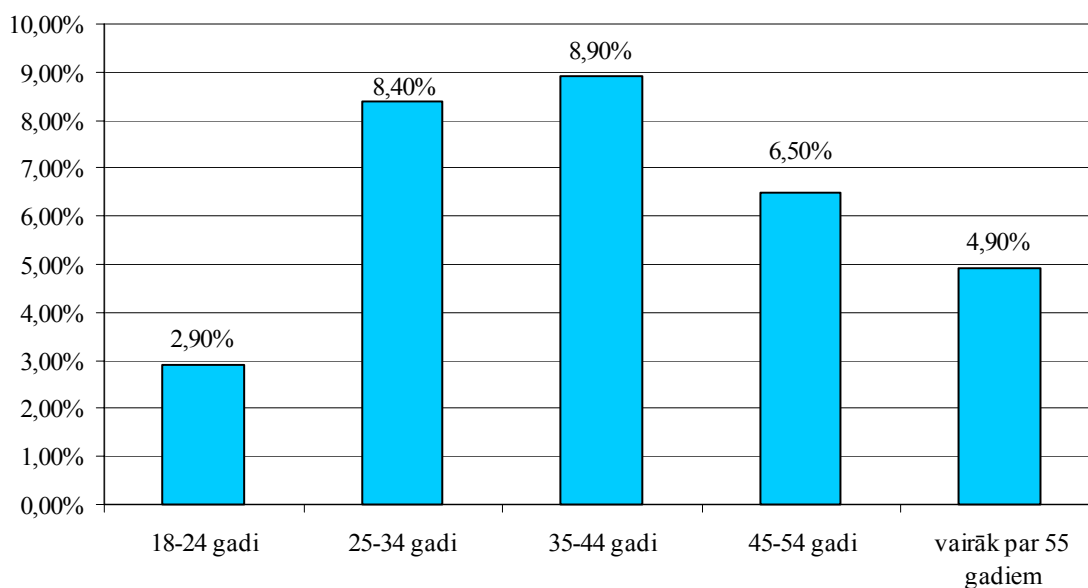
Noskaidrojot iedzīvotāju pieredzi saskarsmē ar valsts vai pašvaldību iestādēm, tika uzdoti vairāki jautājumi: vai aptaujātie ir sūdzējušies par nepietiekamo pakalpojuma izpildes kvalitāti, vai zinājuši, kur viņiem jāvērsas, un kāds bijis problēmas risinājums.

Uz jautājumu: “Gadījumos, kad neesat bijis apmierināts ar sniegto pakalpojumu kvalitāti valsts vai pašvaldību iestādēs, vai Jūs iesniedzāt sūdzību?”, 800 respondenti jeb 40% atbildēja, ka nav bijuši neapmierināti ar pakalpojumu kvalitāti. Pārējie ir saskatījuši trūkumus pakalpojumu kvalitātē, no kuriem 131 respondents jeb 6,5% šādu sūdzību ir iesnieguši, bet 992 aptaujātie jeb 49,6% nav snieguši sūdzību. Tātad varam teikt, ka vairāk nekā puse respondentu nav bijuši apmierināti ar sniegto pakalpojumu kvalitāti valsts vai pašvaldību iestādēs.

Interesanti bija analizēt to cilvēku atbildes, kuri uz uzdoto jautājumu atbildēja apstiprinoši, jo bija iesnieguši sūdzības.

51,1% no respondentiem, kuri iesnieguši sūdzības, bija sievietes – tātad sievietes ir nedaudz aktīvākas, reaģējot uz neapmierinošu pakalpojuma kvalitāti. Izrādās, visaktīvāk rīkojas 25 – 44 gadus veci aptaujātie (88. diagramma).

88. diagramma. Sūdzības iesniegušo aptaujāto sadalījums pēc vecuma grupām (% no tiem, kas iesniedza sūdzību)

Šajā grupā lielākajai daļai ir vidusskolas izglītība – 60,8%, 4,6% aptaujāto ir pamatskolas, bet 34,6% – augstskolas izglītība.

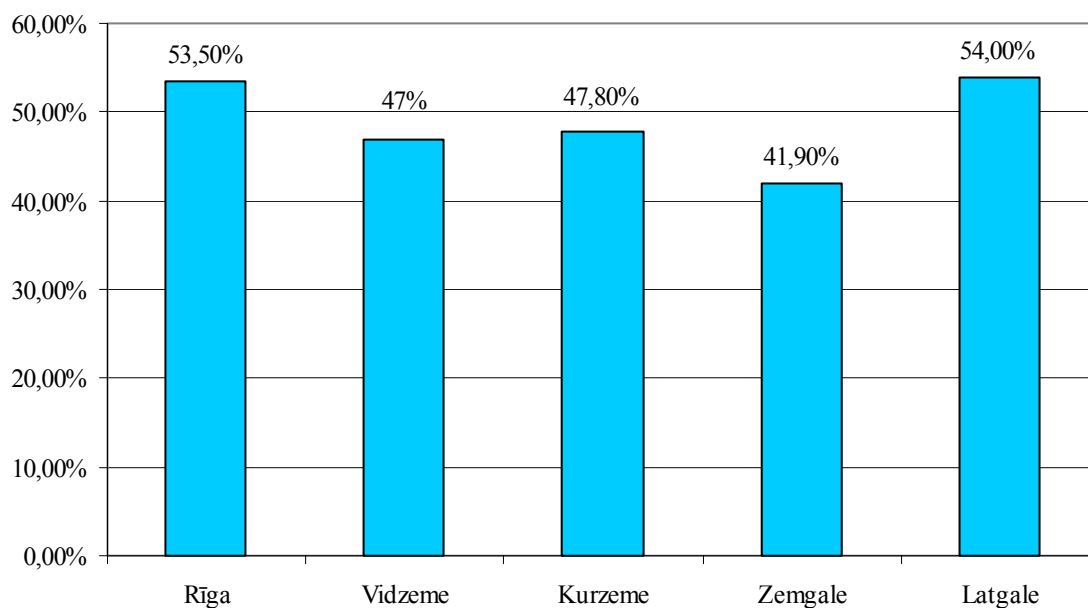
No 131 respondenta, kas iesniedza sūdzību, 45 jeb 34,2% ir atbildējuši, ka uz viņu sūdzību tika reaģēts un

sūdzība atrisināta apmierinoši. Uz 35,9% jeb 47 respondentu sūdzībām tika reaģēts, bet sūdzība netika atrisināta apmierinoši, 15,3% neko nezina par sūdzības tālāko likteni, bet uz 19 sūdzībām netika reaģēts vispār.

Tātad tikai divas trešdaļas valsts un pašvaldību iestādēs iesniegto sūdzību tiek izskatītas un tikai apmēram viena trešdaļa – apmierināta. Tas liecina par nepilnībām sūdzību izskatīšanas kārtībā valsts un pašvaldību iestādēs.

Tagad analizēsim to respondentu grupu, kuri jau aprakstītajā situācijā sūdzību neiesniedza, – 49,6% no kopējā aptaujāto skaita. Vismazāk sūdzas Latgales un Rīgas reģionā dzīvojošie (89. diagramma).

89. diagramma. Respondentu, kas nav iesnieguši sūdzību, sadalījums pēc reģioniem (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

Tika noskaidroti arī nesūdzēšanās iemesli. 61,7% no neapmierinātajiem aptaujātajiem, kas neiesniedz sūdzības, uzskata, ka tik un tā nebūtu nekāda rezultāta, 32,8% domā, ka tas prasītu pārāk daudz laika, 27% baidās, ka cietēji būtu tikai paši, 24,6% ir pārliecināti, ka tas prasītu pārāk lielus izdevumus, vēl 22,3% nav īsti zinājuši, kam sūdzēties, bet 10,5% atzīst, ka nav bijuši pietiekami informēti un zinoši.

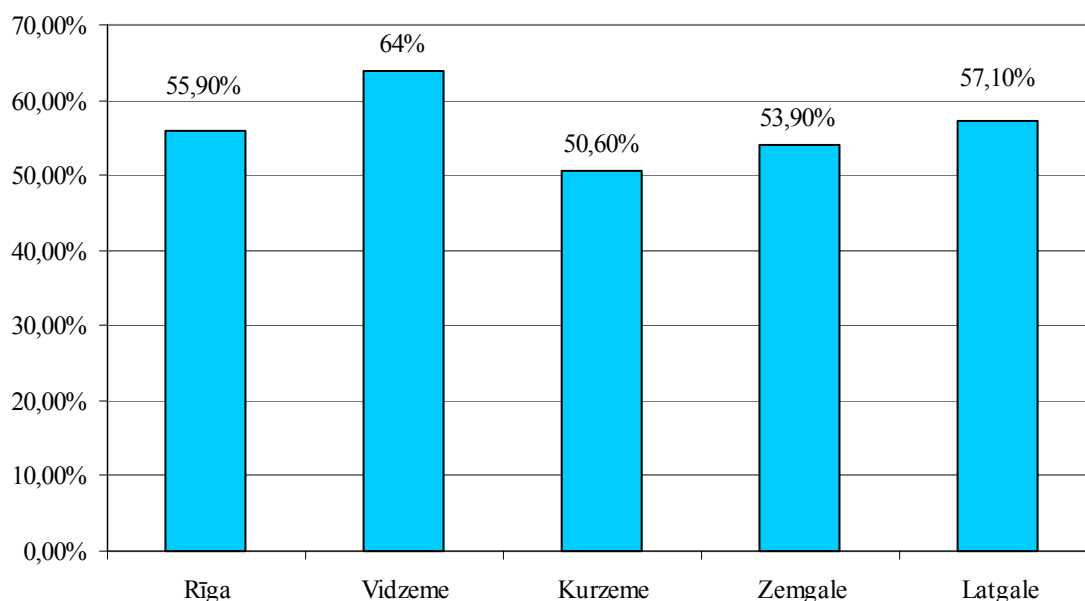
Uz jautājumu: “Vai Jūs zināt kādu valdības iestādi vai nevalstisku organizāciju, pie kuras varētu griezties gadījumā, ja tiek pieprasīts kukulis, vai kurā būtu iespējams ziņot par korupciju?” 69,3% respondentu no kopējā aptaujāto skaita atbildēja, ka nezina nevienu. Tas liecina par iedzīvotāju nepilnīgu informēšanu par viņu tiesībām, kā arī par problēmām tiesībsardzības iestāžu publiskā tēla veidošanā. Tas rāda arī iedzīvotāju zemu tiesiskās apziņas un izglītības līmeni, jo daudzi pat neinteresējas, kur ziņot, vai neuzticas tiesībsardzības iestādēm.

Tikai 615 respondenti jeb 30,7% no kopējā aptaujāto skaita tomēr zina, pie kā var vērsties gadījumā, ja kukuli izspiež, vai kur var ziņot par korupciju. Analizēsim šo grupu.

57% (jeb 351) no aptaujātajiem, kas atbildēja, ka zina šādu iestādi, ir nosaukuši policiju. Jāuzsver, ka respondenti paši ierakstīja atbilžu lapās šīs atbildes. 42,4% respondentiem, kuri uzskata, ka par korupcijas gadījumu var ziņot policijai, ir sievietes, bet 57,6% – vīrieši, tātad pēdējie policijai uzticas vairāk. Policijai visvairāk tic aptaujātie ar pamatizglītību (67,2% no konkrētās vecuma grupas), bet vismazāk – ar vidējo izglītību (54,9% no konkrētās vecuma grupas).

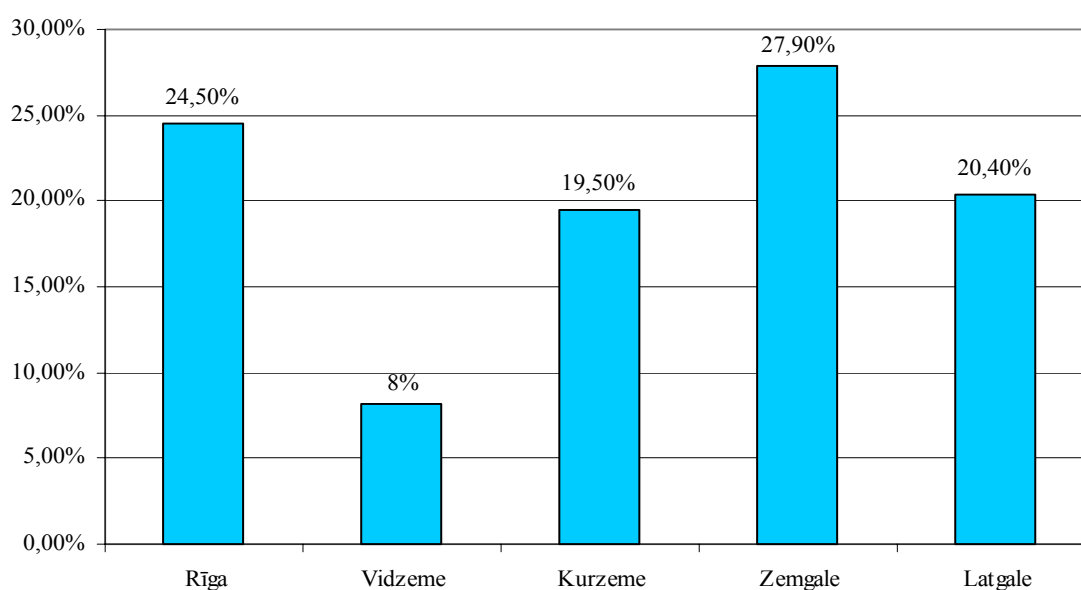
Policiju par uzticamu iestādi visbiežāk nosaukuši Vidzemes reģionā dzīvojošie (90. diagramma).

90. diagramma. Respondentu, kuri par uzticamu iestādi nosaukuši policiju, sadalījums pēc reģioniem (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

Nākamā iestāde, kas respondentu atbildēs ir saņēmusi vislielāko atbalstu, ir prokuratūra. 122 respondenti jeb 19,9% uzskata, ka prokuratūrā var vērsties un ziņot par kukuļa izspiešanu vai korupciju.

91. diagramma. Respondentu, kuri par uzticamu iestādi nosaukuši prokuratūru, sadalījums pēc reģioniem (% no katrā reģionā aptaujātajiem)

70 respondenti (11,4% no aptaujātajiem, kuri zina, kam jāziņo) uzskata, ka var vērsties Valsts ieņēmumu dienestā un Ekonomikas policijā, 50 respondenti (8,1%) domā, ka var vērsties tiesā, 20 (3,2%) – Valsts kontrolē, 18 (2,9%) – pie attiecīgās iestādes priekšnieka, bet 12 (2%) – *Sabiedrībā par atklātību – Delna*.

Pārējās nosauktās iestādes ir minētas tikai dažos gadījumos.

Tātad varam secināt, ka iedzīvotāji tomēr zina, kur jāvēršas, lai ziņotu par korupciju. Cita lieta – vai iedzīvotājus apmierina šo iestāžu reakcija.

2.3. Respondentu uzskati par Latvijas ierēdņu korumpētības pakāpi

Respondentiem tika lūgts izteikt savu viedokli par Latvijas ierēdņu korumpētības pakāpi un novērtēt to deviņu ballu sistēmā, kur “1” nozīmē, ka lielākā daļa valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku ir

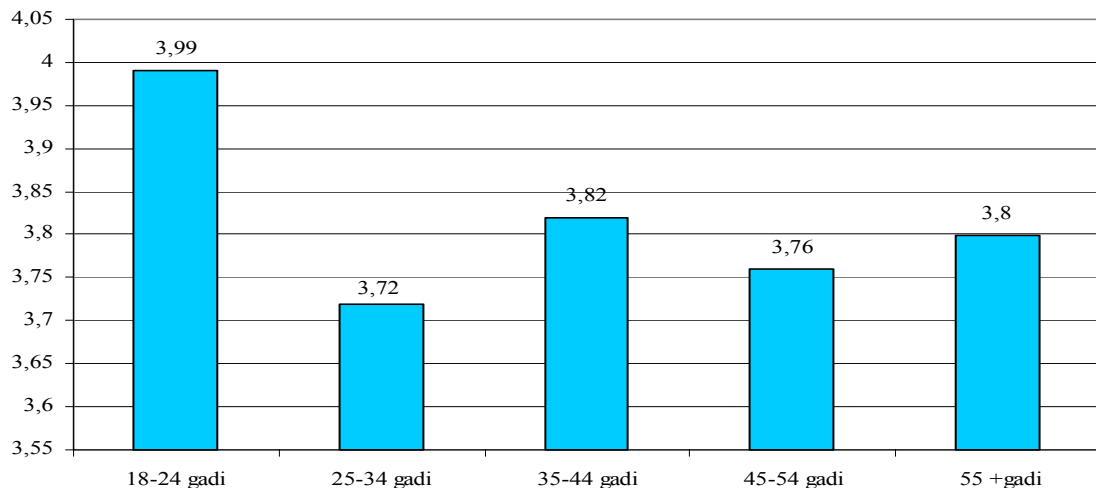
korumpēti, bet “9” – lielākā daļa valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku ir godīgi.

Respondentu atbildēs dotais vidējais novērtējums ir 3,81. Principā varētu teikt, ka respondenti Latvijas ierēdņu korumpētības līmeni uztver vidēji starp ļoti augstu un vidēju.

Analizēsim sīkāk aptaujāto vērtējumu par Latvijas ierēdņu korumpētību atkarībā no dažādiem rādītājiem.

Sievietes, salīdzinot ar vīriešiem, ir devušas vidēji augstāku vērtējumu – 3,83 (attiecīgi vērtē ierēdņus kā godīgākus), bet vīrieši vērtē zemāk – 3,79. Atšķirība ir ļoti maza.

93. diagramma. Respondentu vidējais vērtējums par ierēdņu korumpētību (ballēs, katrā vecuma grupā)

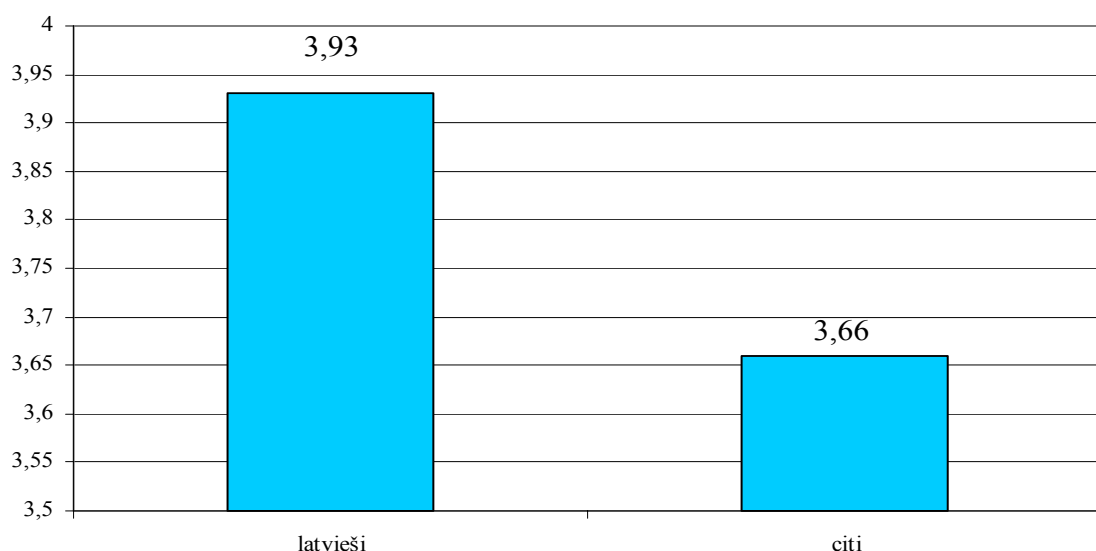

1 balle – lielākā daļa valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku ir korumpēti

9 balles – lielākā daļa valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku ir godīgi

Atšķirības ierēdņu korumpētības vērtējumā ir atkarīgas arī no respondentu tautības (94. diagramma).

94. diagramma. Respondentu vidējais vērtējums par ierēdņu korumpētību (ballēs, atkarībā no tautības)

1 balle – lielākā daļa valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku ir korumpēti

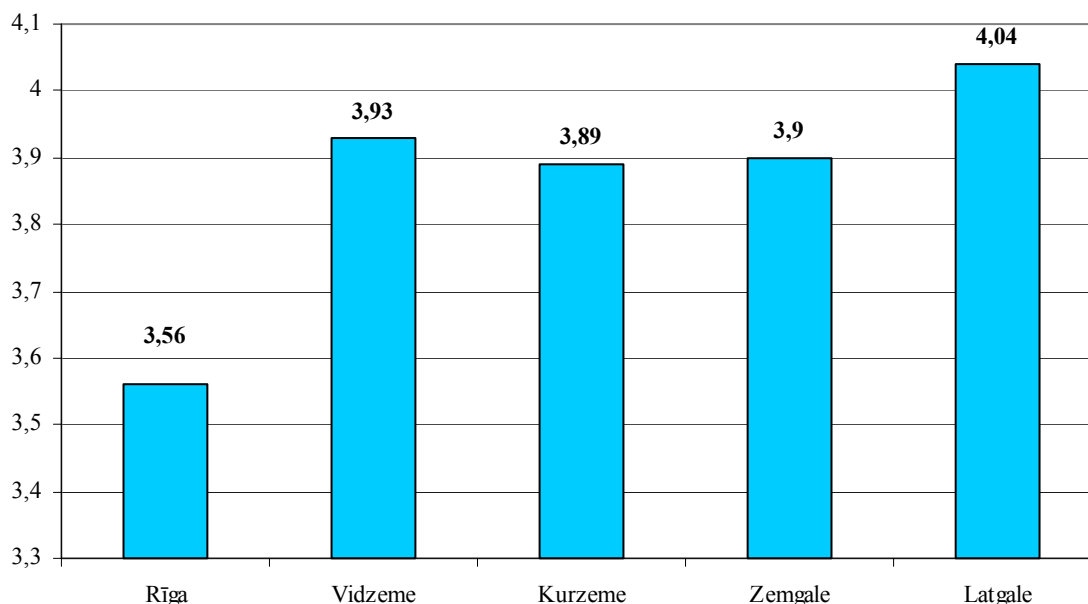
9 balles – lielākā daļa valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku ir godīgi

Ierēdņu korumpētības novērtējumā ir konstatētas nelielas atšķirības atkarībā no respondentu pilsonības: LR pilsoņi ierēdņu korumpētību vērtē vidēji ar 3,92 ballēm, bet citi LR iedzīvotāji – ar 3,35 ballēm. Tātad tie Latvijas iedzīvotāji, kuri nav LR pilsoņi, uzskata, ka ierēdņi ir korumpētāki.

Interesanti, ka aptaujas dalībnieki, kuri strādā valsts pārvaldes sfērā vai pašvaldībās, ierēdņu korumpētību vērtē vidēji ar 4,49 ballēm, tas ir, šie respondenti, salīdzinot ar pārējiem, ierēdņus uzskata par godīgākiem.

Par viskorumpētāko reģionu tiek atzīta Rīga (95. diagramma).

95. diagramma. Respondentu vidējais vērtējums par ierēdņu korumpētību (ballēs, atkarībā no reģiona)

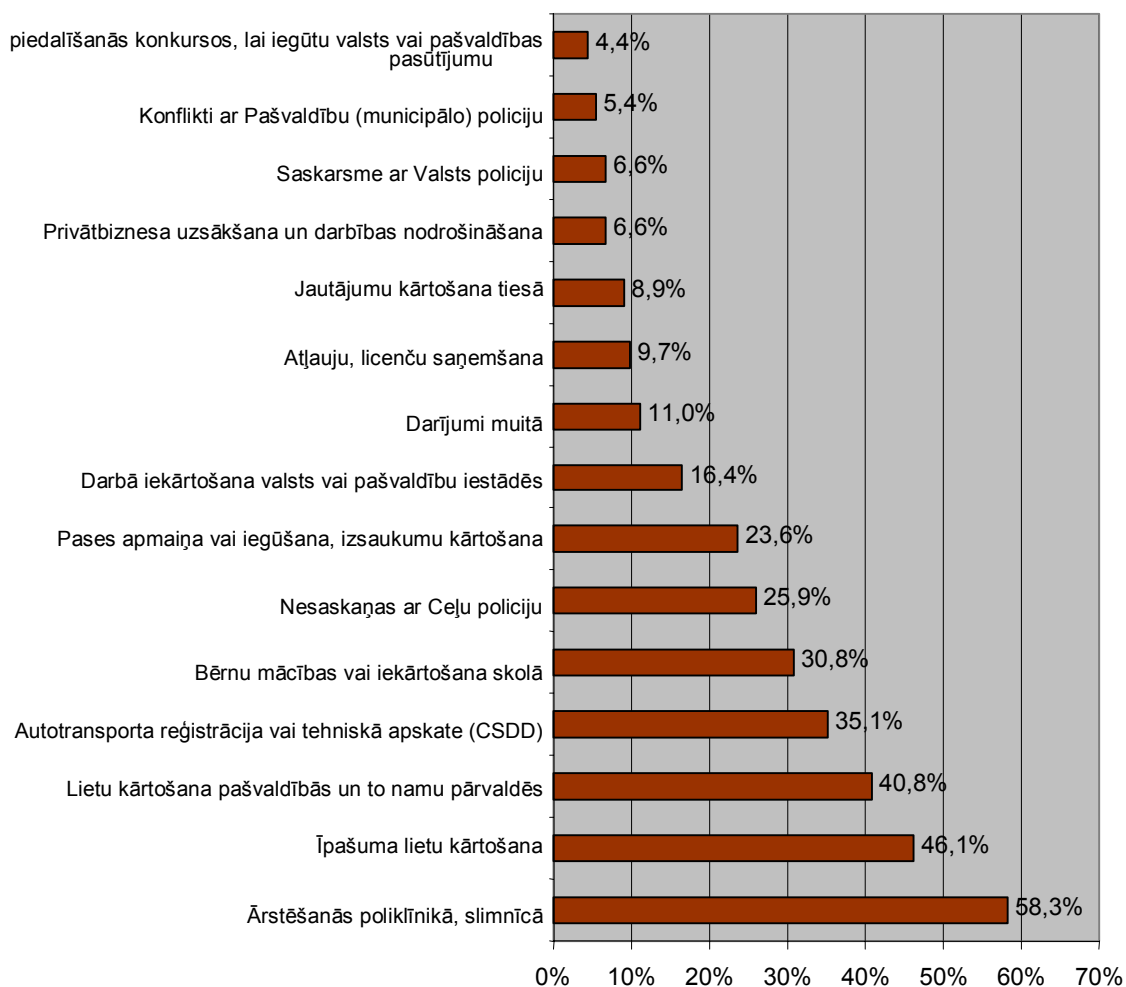
1 balle – lielākā daļa valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku ir korumpēti

9 balles – lielākā daļa valsts un pašvaldību iestāžu darbinieku ir godīgi

2.6. Nepieciešamība dažādu problēmu risināšanā veikt ārpuskārtas maksājumus

Lai noskaidrotu kukuļdošanas nozīmi dažādu problēmu atrisināšanā un noteiktu sfēras, kurās ir sastopama korupcija, pirmām kārtām bija jāapzina jomas, ar kurām aptaujas dalībniekiem vispār jāsaskaras. Tikai, apkopojot šos datus, varēja spert nākamo soli un jautāt, vai problēmu risināšanā ir bijis nepieciešams veikt kādus ārpuskārtas maksājumus. Tāpēc vispirms respondentiem tika uzdots jautājums par to, cik bieži viņiem ir bijis jākontaktējas ar tām sfērām, kurās potenciāli ir iespējamas korumpētas darbības (96. diagramma).

96. diagramma. Respondentu saskarsme ar dažādām sfērām (% no visiem aptaujātajiem)

Analizēsīm sīkāk aptaujāto atbildes secībā, sākot no tās institūcijas, ar kuru saskarsme ir notikusi visbiežāk.

2.6.1. Ārstēšanās poliklīnikā, slimnīcā

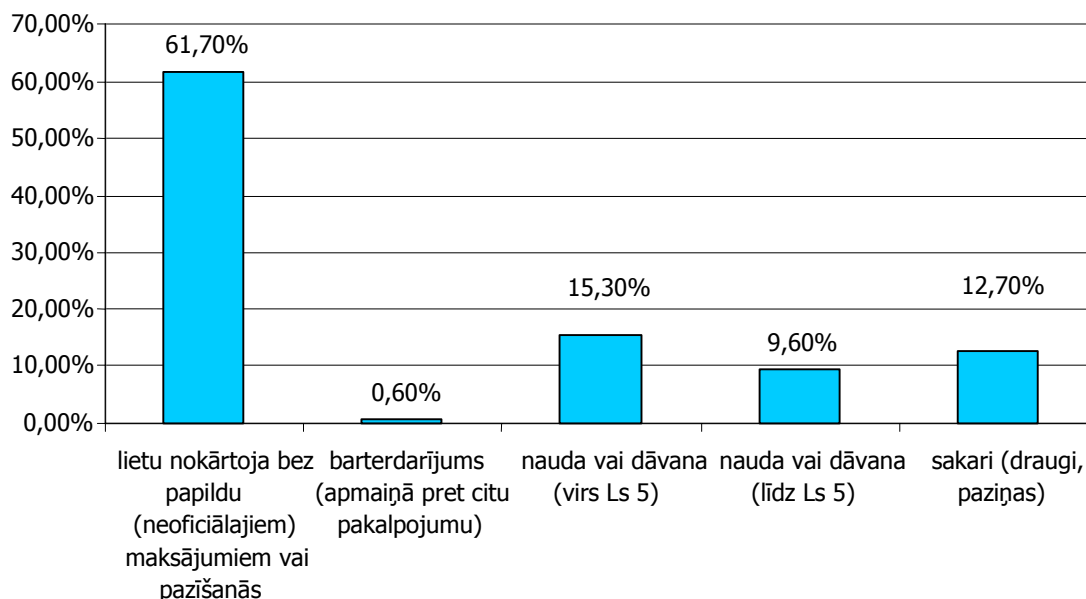
Ar ārstēšanos poliklīnikā vai slimnīcā ir saskārusies vairāk nekā puse jeb 58,3% respondentu. Lielākā daļa no tiem (59,1%) ir sievietes. Sprotams, ka vecāka gadagājuma cilvēki ar medicīnisko personālu ir tikušies biežāk: vecuma grupā 18–24 gadi saskare ir bijusi 13,3% aptaujāto, vecuma grupā 25–34 gadi – 18,7% aptaujāto, vecuma grupā 35–44 gadi – 24,4% aptaujāto, vecuma grupā 45–54 gadi – 18,7% aptaujāto un vecāki par 55 gadiem – 25,0% aptaujāto.

Interesanti, ka ar ārstēšanos medicīniskajās iestādēs vairāk ir bijusi saskare latviešu tautības aptaujas dalībniekiem. Ar mediķiem biežāk tikušies Rīgas un Vidzemes reģiona iedzīvotāji.

Šī informācija ir jāpatur prātā, vērtējot atbildes uz konkrētiem jautājumiem par iespējamo korupciju saskarsmē ar personālu medicīnas iestādēs.

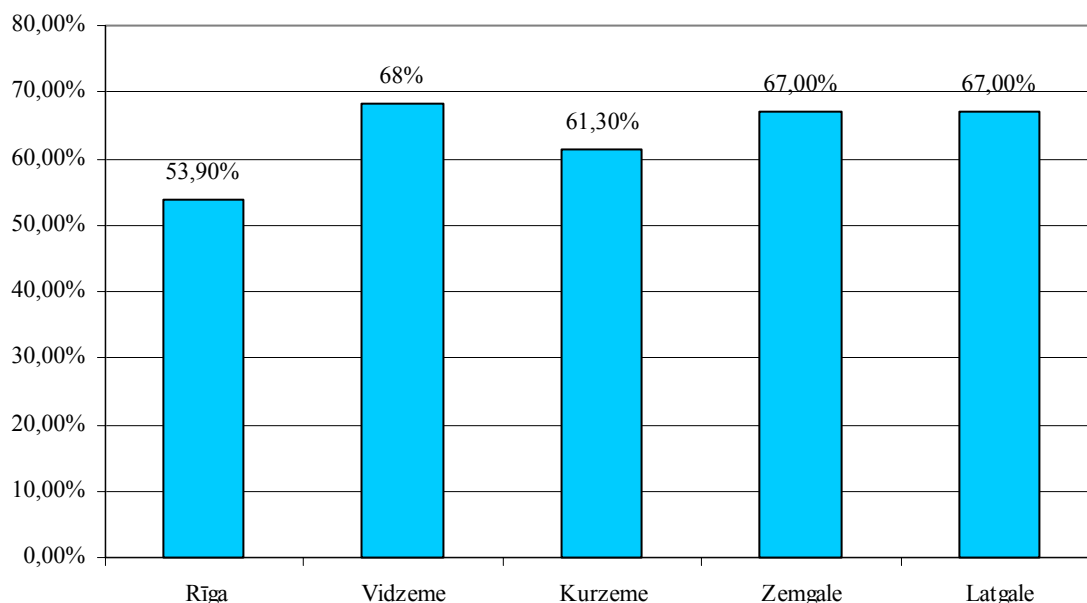
38,3% no aptaujātajiem, kuri bija saskārušies ar ārstēšanās problēmām, atbildēja, ka viņiem ir bijis nepieciešams izmantot kādu no kukuļošanas paņēmieniem, bet 61,7% visu atrisinājuši bez papildu samaksas vai pazīšanās (97. diagramma):

97. diagramma. Darījuma kārtšanas veids (% no aptaujātajiem, kas saskārušies ar ārstēšanos slimnīcā vai poliklīnikā)

Analizējot sīkāk to respondentu atbildes, kuri savas problēmas ārstniecības iestādēs atrisināja bez papildu (neoficiāliem) maksājumiem vai pazišanās, varam mēģināt noteikt “godīgāko” reģionu Latvijā, t.i., reģionu, kurā vislielākajai daļai no respondentiem, kuri saskārušies ar ārstēšanos poliklīnikā vai slimnīcā, nav bijis nepieciešams neoficiāls maksājums vai pazišanās.

98. diagramma. Aptaujāto, kuriem nav bijis nepieciešams neoficiāls papildu maksājums vai pazišanās, kārtojot lietas medicīnas iestādēs, sadalījums pēc reģioniem (% no tiem, kas saskārušies ar ārstēšanos slimnīcā vai poliklīnikā attiecīgajā reģionā)

Tātad varam teikt, ka visgodprātīgākās ārstniecības iestādes ir Vidzemē, jo tieši šeit ir vislielākais respondentu īpatsvars, kam nav bijis nepieciešams neoficiāls maksājums vai pazišanās.

No tiem respondentiem, kuriem tomēr vajadzēja izmantot kādu no pieminētajiem paņēmieniem, sīkāk analizēsim tos, kas bijuši spiesti dot naudu vairāk par 5 latiem. 27,9% no tiem ir devuši kukuli vai dāvanu vērtībā līdz 10 latiem, 49,9% – 11–50 latu vērtu kukuli vai dāvanu, 10% šķīrušies no 51–100 latu lielas summas, 2,7% – Ls 101–200, 3,3% – Ls 201–500, bet 0,5% aptaujāto bijis jāiztērē pat vairāk par 501 latu.

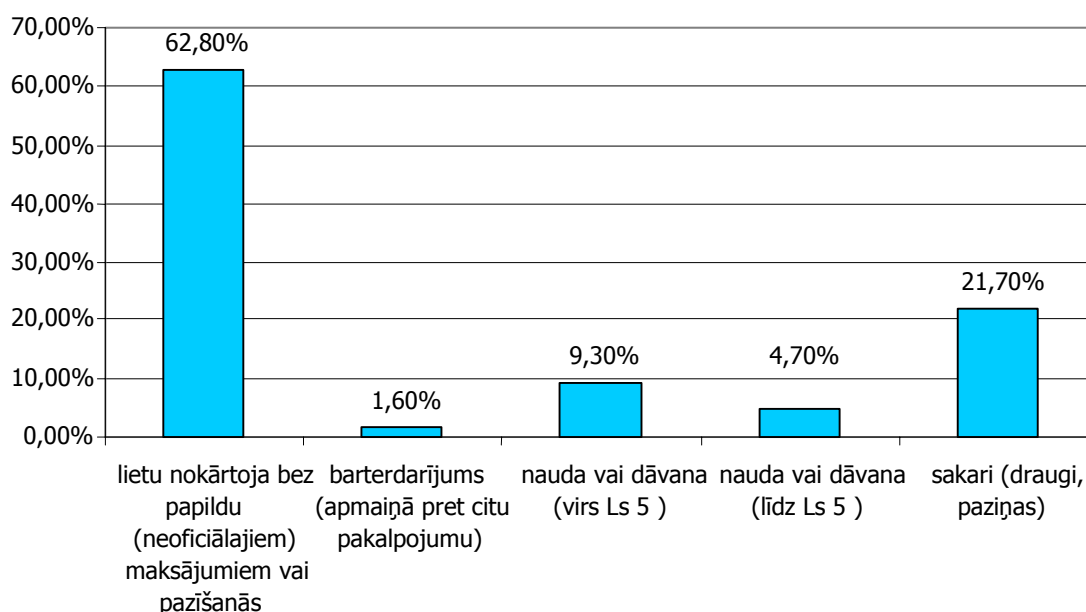
2.6.2. Īpašuma lietu kārtošana

Īpašuma lietu kārtošana ir problēmu loks, ar kuru ir saskārusies otra lielākā respondentu grupa – 46,1%. Ar īpašuma lietām tiek domāti jautājumi, kas saistīti ar zemi, dzīvokļiem, mājas privatizāciju, to saņemšanu, pirkšanu un pārdošanu, kā arī citi jautājumi.

Jāuzsver, ka vairākumā gadījumu ar šīm problēmām ir nodarbojušās sievietes – 54,7% no aptaujātajiem. Turklāt īpašuma lietas kārto galvenokārt vecāki cilvēki: vecuma grupā 18–24 gadi ar šiem jautājumiem saskare ir bijusi 10,2% aptaujāto, vecuma grupā 25–34 gadi – 18,4% aptaujāto, vecuma grupā 35–44 gadi – 27,9% aptaujāto, vecuma grupā 45–54 gadi – 21,0% aptaujāto un vecāki par 55 gadiem – 22,5% aptaujāto. Latviešu tautības aptaujātie ar šo problēmu ir saskārušies biežāk nekā cittautieši.

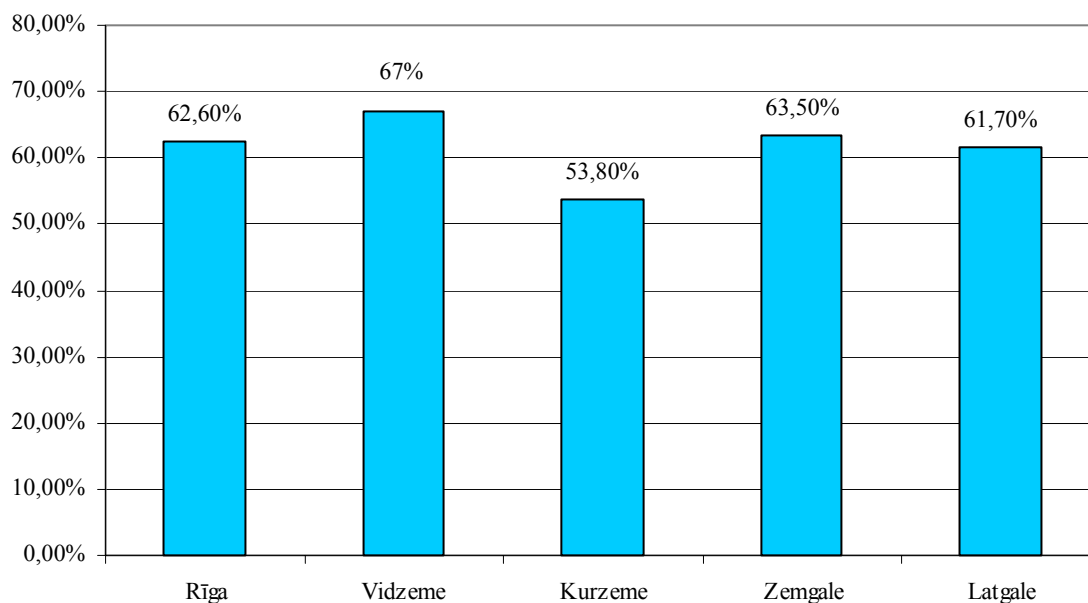
Īpašuma lietas kārtojot, 62,8% respondentu to varējuši izdarīt bez kādiem papildu (neoficiāliem) maksājumiem vai pazīšanās. Pārējo respondentu izmantotos paņēmienus redzam diagrammā.

99. diagramma. Darījuma kārtošanas veids (% no aptaujātajiem, kas saskārušies ar īpašuma lietu kārtošanu)

Visai uzskatāmi redzams, ka vislielākais aptaujāto īpatsvars, kuri iztikuši bez papildu (neoficiāliem) maksājumiem, dzīvo Vidzemē (67%).

100. diagramma. Aptaujāto, kuriem nav bijis nepieciešams papildu maksājums vai pazīšanās, kārtojot īpašuma lietas, sadalījums pēc reģioniem (% no tiem, kas saskārušies ar īpašuma lietu kārtošanu attiecīgajā reģionā)

Tiem respondentiem, kas devuši naudu vai kukuli, kas vērtīgāks par 5 latiem, šķīrušies no šādām naudas summām: 17,6% aptaujāto maksājuši no 5 līdz 10 latiem, 41,1% samaksājuši Ls 11–50, 12,9% – Ls 51–100, 9,4% – Ls 101–200, 9,4% – Ls 201– 500, bet 1,4% respondentu, kārtojot īpašuma lietas, neoficiāliem maksājumiem vai dāvanām vajadzējis iztērēt vairāk nekā 501 latu.

Varam secināt, ka iestādēs, kurās kārto īpašuma lietas, labprāt tiek pieņemti neoficiālie maksājumi, jo diezgan liels ir to respondentu īpatsvars, kuri bijuši spiesti iztērēt lielas naudas summas (virs Ls 50).

2.6.3. Lietu kārtošana pašvaldībās vai to namu pārvaldēs

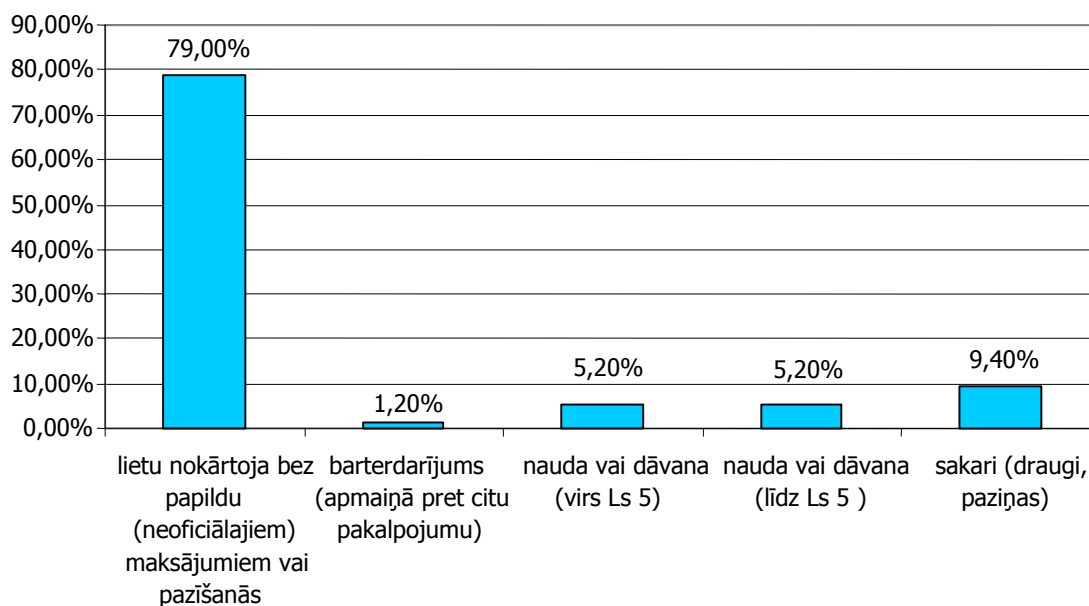
Pašvaldībās vai to namu pārvaldēs lietas ir kārtojuši 40,8% aptaujāto iedzīvotāju.

Arī šajā ziņā aktīvākas izrādās sievietes – 54,8% (vīrieši – 45,2%). Pašvaldības vai namu pārvaldes apmeklē galvenokārt vecāki cilvēki: vecuma grupā 18–24 gadi saskare ir bijusi 10,3% aptaujāto, vecuma grupā 25–34 gadi – 20,3% aptaujāto, vecuma grupā 35–44 gadi – 24,0% aptaujāto, vecuma grupā 45–54 gadi – 20,3% aptaujāto un vecāki par 55 gadiem – 25,1% aptaujāto. Latviešu tautības aptaujātie šādus jautājumus ir kārtojuši biežāk nekā cittautieši.

Kopumā varam teikt, ka lietas pašvaldībās un to namu pārvaldēs vairāk kārto sievietes cienījamajos gados. To ir viegli izskaidrot – pēc 55 gadu vecumu sasniegšanas liela daļa Latvijas iedzīvotāju kļūst par pensionāriem, kuriem ir daudz brīvā laika; vīriešu dzīves ilgums ir daudz mazāks, līdz ar to sieviešu pensionāru īpatsvars pieaug.

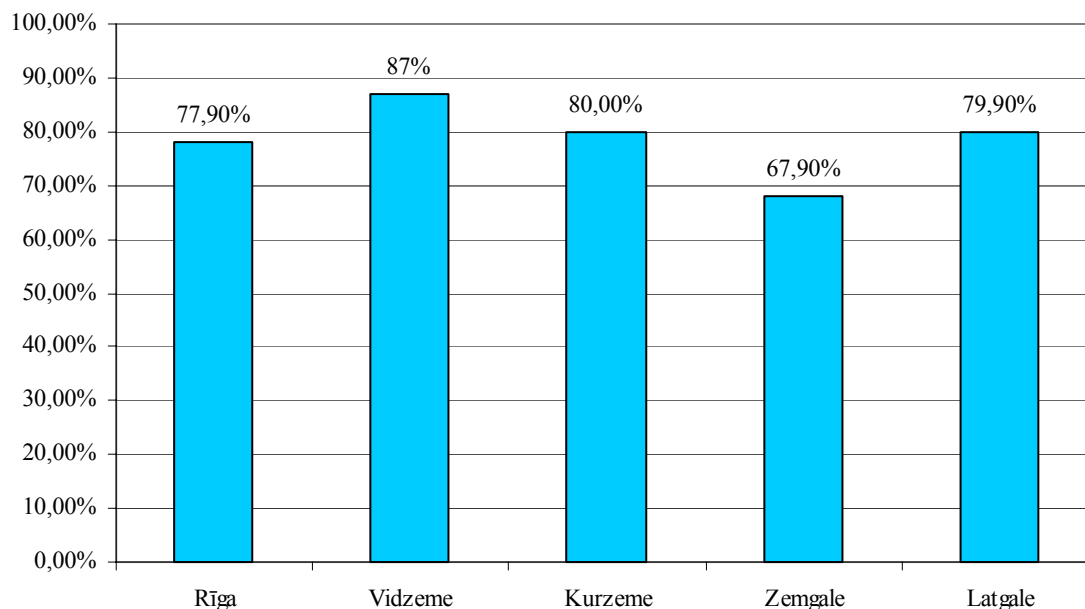
Saskaņā ar aptaujas rezultātiem, pašvaldībās vai namu pārvaldēs respondenti visbiežāk lietas nokārtojuši bez kādiem papildu (neoficiāliem) maksājumiem – tā atbildējuši 79% no respondentiem, kas risinājuši jautājumus šajās iestādēs (101. diagramma).

101. diagramma. Darījuma kārtošanas veids (% no aptaujātajiem, kas saskārušies ar lietu kārtošanu pašvaldībās vai to namu pārvaldēs)

Pēc diagrammas, godīgākās pašvaldības ir Vidzemē, jo 87,1% respondenti ir iztikuši bez papildu (neoficiāliem) maksājumiem vai pazīšanās (102. diagramma).

102. diagramma. Aptaujāto, kuriem nav bijis nepieciešams papildu maksājums vai pazīšanās, kārtojot lietas pašvaldībās vai to namu pārvaldēs, sadalījums pēc reģioniem (% no tiem, kas saskārušies ar lietu kārtošanu pašvaldībās vai to namu pārvaldēs attiecīgajā reģionā)

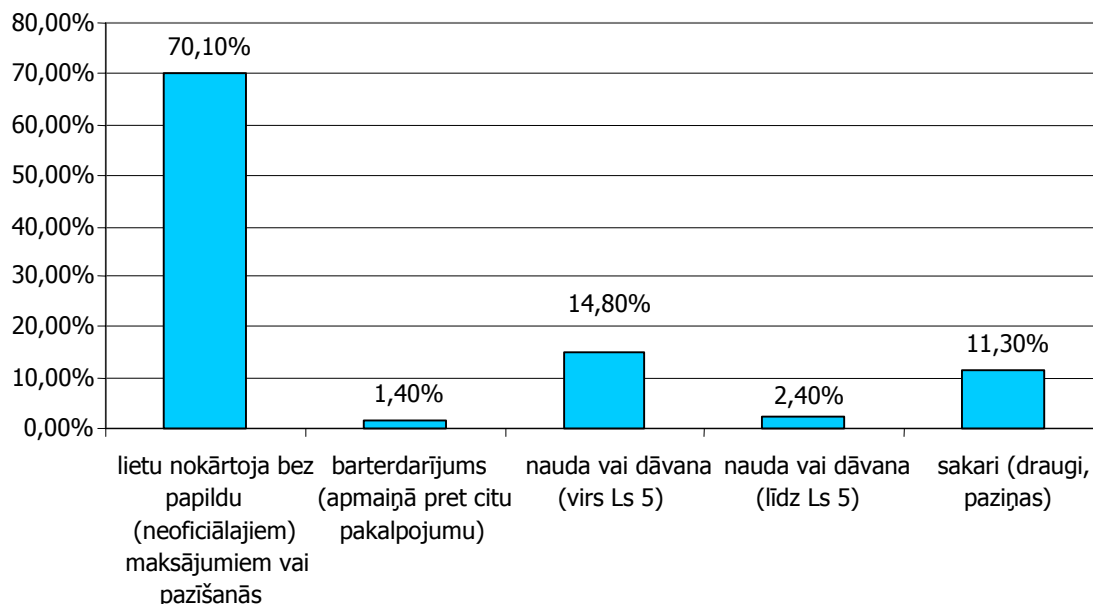
Tiem respondentiem, kuriem, kārtojot jautājumus pašvaldībās vai to namu pārvaldēs, vajadzēja neoficiāli maksāt naudas summu, kas lielāka par 5 latiem, 37,2% gadījumu bija jādod dāvana vai kukulis par summu līdz 10 latiem, 36,2% – Ls 11–50, 9,5% – Ls 51–100, 2,0% – Ls 101–200, 2,2% – pat vairāk par 201 latu. Lielo kukuļu (virs Ls 50) īpatsvars ir mazāks nekā citās iestādēs, un pašvaldībās un namu pārvaldēs respondentiem salīdzinoši retāk nekā citās iestādēs bija nepieciešami šie papildu (neoficiālie) maksājumi.

2.6.4. Autotransporta reģistrācija vai tehniskā apskate (CSDD)

Reģistrējuši auto vai bijuši uz auto tehnisko apskati ir 35,1% respondentu jeb katrs trešais Lielākā daļa ir 25–44 gadus veci (54,9%), tātad – sociāli aktīvākā sabiedrības daļa.

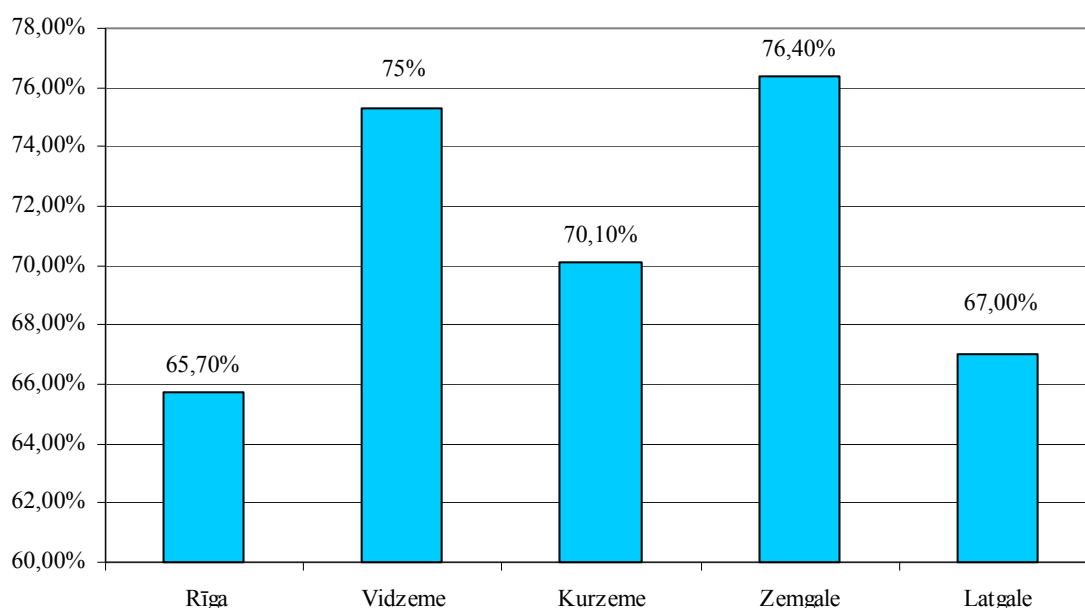
70,1% respondentu, kas reģistrējuši autotransportu vai bijuši uz auto tehnisko apskati (CSDD), to izdarījuši bez papildu (neoficiālajiem) maksājumiem vai pazīšanās, bet pārējie ir izmantojuši kādu papildu atlīdzināšanas veidu (103. diagramma).

103. diagramma. Darījuma kārtības veids (% no tiem aptaujātajiem, kuri reģistrējuši autotransportu vai bijuši uz auto tehnisko apskati)

Varam teikt, ka risinot autotransporta reģistrācijas vai tehniskās apskates problēmas, lielākoties nebūs nepieciešami neoficiāli maksājumi vai pazīšanās.

104. diagramma. Respondentu, kuriem nav bijis nepieciešams papildu maksājums CSDD, sadalījums pēc reģioniem (% no visiem aptaujātajiem attiecīgajā reģionā, kas kārtājuši auto reģistrāciju vai tehnisko apskati)

Šajā jautājumā par godīgāko reģionu varam nosaukt Zemgali, jo te ir vislielākais aptaujāto personu īpatsvars (76,4%), kam nav bijuši nepieciešami papildu (neoficiāli) maksājumi vai pazīšanās (104. diagramma).

Kārtojot jautājumus CSDD (reģistrējot auto vai veicot tehnisko apskati) 14,8% respondentu tomēr ir bijis jādod kukulis vai dāvana, kuras vērtība ir lielāka par 5 latiem. 30,7% no šiem respondentiem ir devuši kukuli līdz Ls 10, 57,6% kukulis bijis 11–50 latu vērts, bet 1,9% – 51–100 latu.

Tāpat lielākā daļa kukuļu CSDD darbiniekiem ir dota 11–50 latu vērtībā.

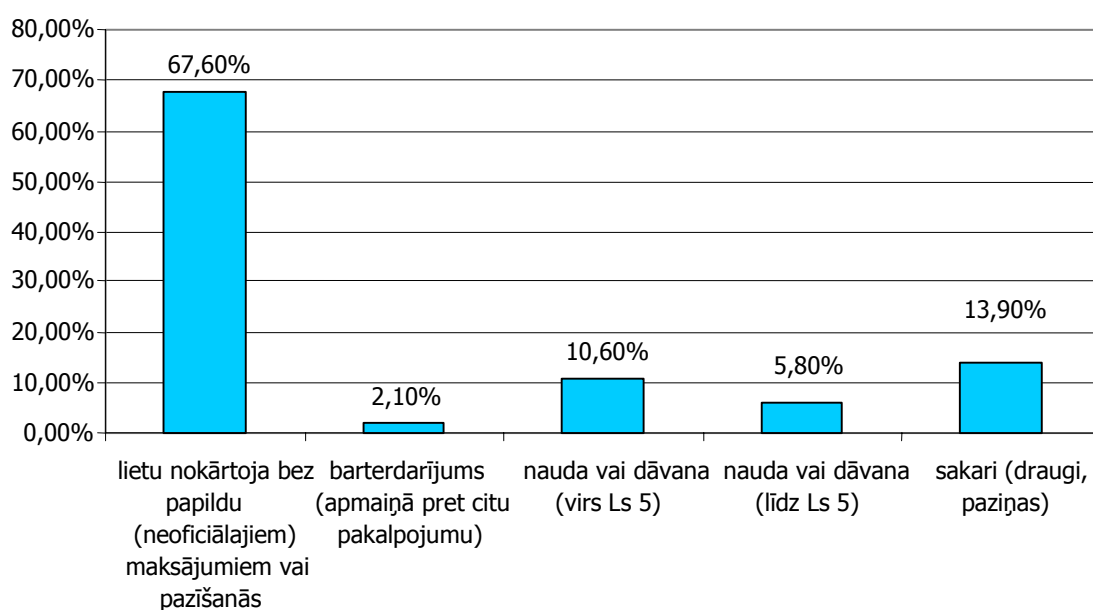
2.6.5. Bērna mācības vai iekārtošana skolā

Ar bērnu mācībām vai iekārtošanu skolās un bērnudārzos ir saskārušies 30,8% respondentu. No šiem respondentiem lielākā daļa ir sievietes (57,8%), tomēr atšķirība vīriešu un sieviešu īpatsvarā ir neliela.

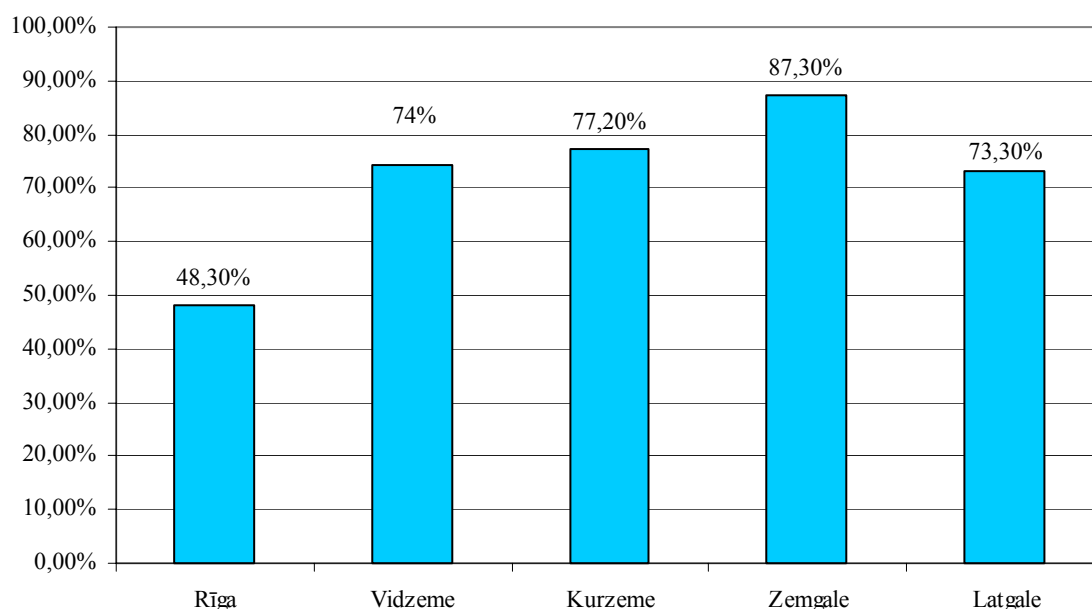
Visvairāk ar šo jautājumu risināšanu nodarbojušies 25–44 gadus veci respondenti (68,1%) – parasti šā vecuma cilvēkiem arī ir bērni skolas vecumā.

67,6% aptaujāto, iekārtojot bērnus skolā vai risinot ar bērna mācību maksu saistītās problēmas, to paveikuši bez kādiem papildu (neoficiāliem) maksājumiem vai pazīšanās (105. diagramma).

105. diagramma. Darījuma kārtības veids (% no respondentiem, kas saskārušies ar bērna iekārtošanu skolā un mācību procesu)

106. diagramma. Respondentu, kuriem nav bijis nepieciešams papildu maksājums, sadalījums pēc reģioniem (% no visiem aptaujātajiem attiecīgajā reģionā, kas saskārušies ar bērnu iekārtošanu skolā vai mācību procesu)

Te nu paveras visai negaidīta aina – Rīgā tikai mazāk nekā puse aptaujāto varējuši atrisināt bērnu mācību vai skolā iekārtošanas jautājumus bez papildu (neoficiāliem) maksājumiem. Visgodīgākās iestādes (skolas) ir Zemgalē – 87,3% iedzīvotāju ir varējuši nokārtot šos jautājumus bez papildu (neoficiāliem) maksājumiem vai pazīšanās.

Faktu, ka Rīgā tik daudz respondentiem ir bijuši vajadzīgi papildu (neoficiāli) paņēmieni, lai nokārtotu bērna izglītšanu, vismaz daļēji var izskaidrot ar to, ka izglītība Rīgā tiek uzskatīta par elitāru.

Analizējot sīkāk to respondentu atbildes, kuri devuši kukuļus vairāk nekā 5 latu vērtībā, jākonstatē, ka 39,3% pasnieguši kukuļus vai dāvanas līdz 10 latu vērtībā, 39,3% – Ls 11–50, 10,6% – Ls 51–100, 1,5% – Ls 101–200, bet 1,5% respondentu dotie kukuļi bijuši dārgāki par 201 latu.

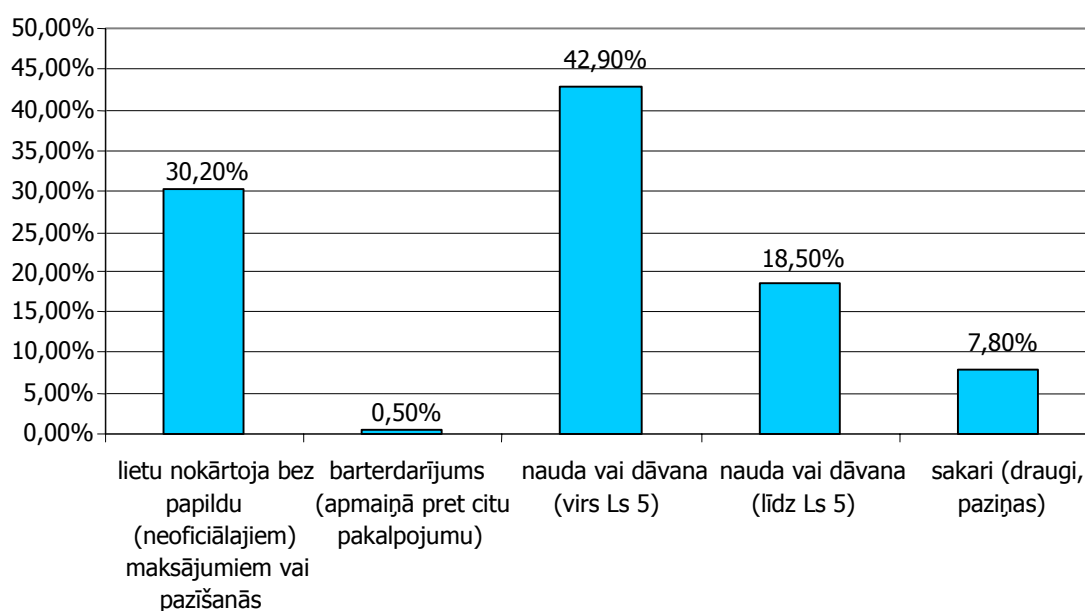
2.6.6. *Saskare ar Ceļu policiju*

Nesaskaņas ar Ceļu policiju bijušas 25,9% respondentu. Šajā jautājumā respondentu sadalījums pēc dzimumiem ir proporcionāls vīriešu autovadītāju un sieviešu autovadītāju īpatsvaram – atbilstoši 61,7% un 38,3%.

Visplašāk pārstāvēta vecuma grupa no 35 līdz 44 gadiem – 29% respondentu bijušas nesaskaņas ar Ceļu policiju. tālāk seko 25–34 gadus vecu respondentu grupa (24,2%), 45–54 gadus vecu (17,7%), 18–24 gadus veco (14,6%) respondentu grupa un respondenti, kas vecāki par 55 gadiem (14,4%).

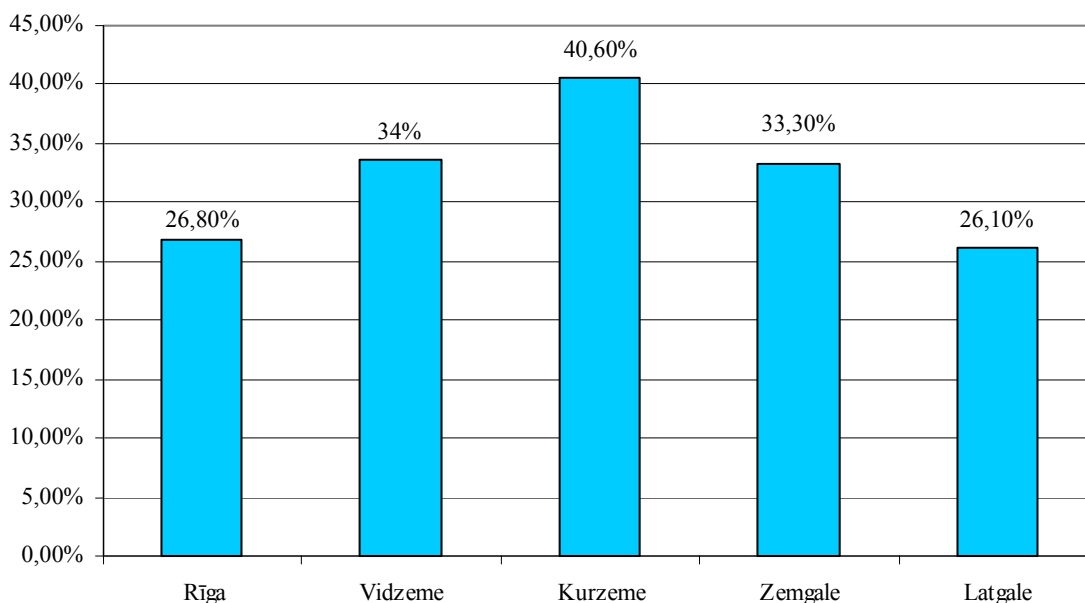
Ceļu policija savā ziņā ir īpaša – mēģinot atrisināt nesaskaņas, tikai 30,2% (mazāk nekā trešā daļa) respondentu varējuši iztikt bez papildu (neoficiāliem) maksājumiem vai pazīšanās, pārējie bijuši spiesti tos izmantot (107. diagramma).

107. diagramma. Darījuma kārtības veids (% no tiem aptaujātajiem, kas saskārušies ar Ceļu policiju)

Rezultāti liecina, ka ceļu policistu pērkamība ir diezgan liela – lai atrisinātu nesaskaņas ar Ceļu policiju, gandrīz pusei respondentu (42,9%) bijis jāizdod nauda vai dāvanas, kas vērtīgākas par 5 latiem.

108. diagramma. Aptaujāto, kuriem nav bijis nepieciešams papildu maksājums, sadalījums pēc reģioniem (% no visiem aptaujātajiem attiecīgajā reģionā, kas saskārušies ar Ceļu policiju)

Visgodīgākā, izrādās, ir Ceļu policija Kurzemē, jo tur 40,6% aptaujāto, risinot jautājumus ar Ceļu policiju, ir iztikuši bez papildu (neoficiāliem) maksājumiem vai pazīšanās.

2.6.7. Pārējās problēmas

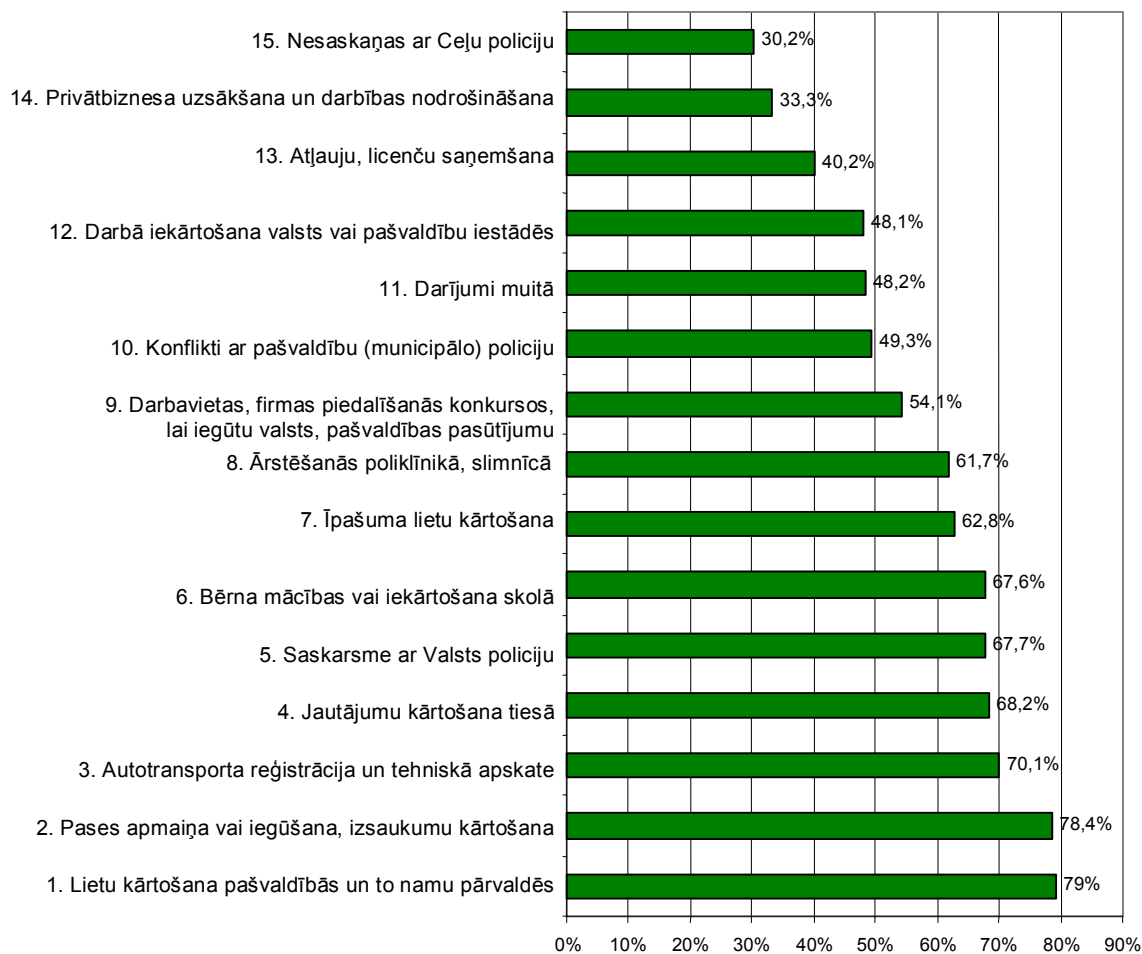
Pārējās problēmas neanalizēsim katru atsevišķi, jo tās skārušas krietni mazāku skaitu aptaujāto.

To, cik bieži katru konkrēto problēmu vai jautājumus respondenti ir risinājuši, parāda 96. diagramma šīs nodaļas sākumā.

Mazāk izplatītās problēmas, ar kurām respondenti ir saskārušies, vairāk saistītas ar darbu vai biznesu, ne tik daudz ar iedzīvotāju ikdienas dzīvi. Ar to arī izskaidrojama respondentu relatīvi mazā saskare ar šīm problēmām.

Sarindojošot pēc kārtas visas konkrētās problēmas atkarībā no to aptaujāto īpatsvara, kuriem, risinot konkrētus jautājumus, nebija nepieciešami nekādi papildu (neoficiālie) maksājumi vai pazīšanās, iegūstam godīgāko (pēc aptaujāto atbildēm vērtējot) institūciju skalu.

109. diagramma. Aptaujāto, kuriem nebija nepieciešami papildu (neoficiāli) maksājumi, sadalījums pēc saskarsmes sfērām (% no aptaujāto skaita, kas saskārušies ar konkrēto problēmu)

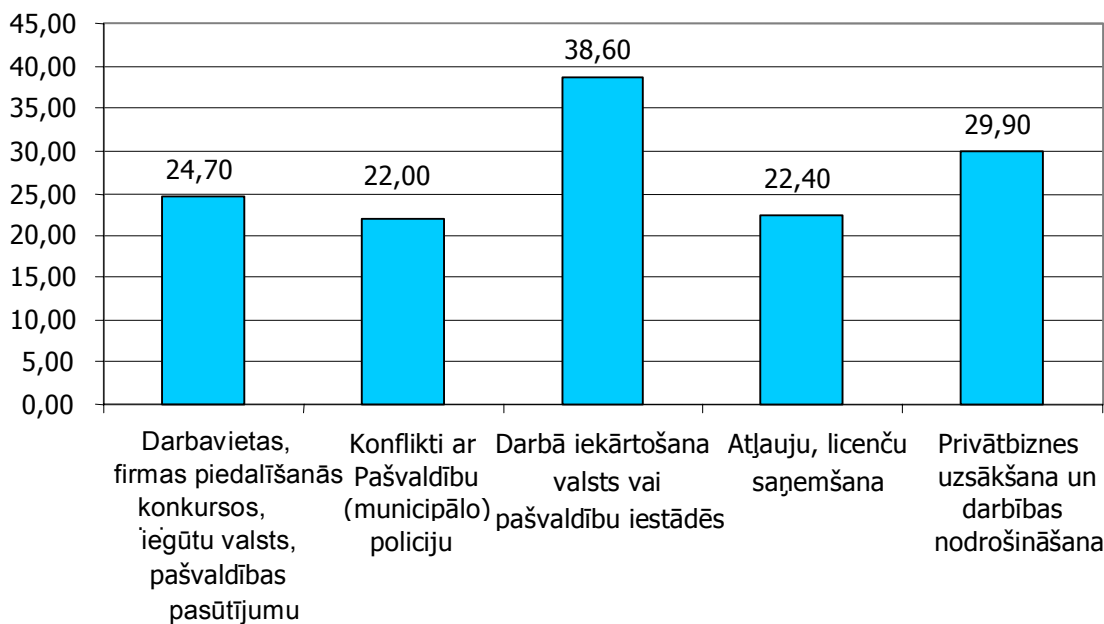

Kārtējo reizi tiek pierādīts, ka Ceļu policija ir institūcija, kurai visbiežāk nākas maksāt papildus vai dot dāvanas, lai nokārtotu darījumus.

Diezgan interesanta aina veidojas, ja šādā pašā veidā sakārtojam problēmas atkarībā no tā, kādi paņēmieni aptaujātajiem ir bijuši nepieciešami jautājumu labvēlīgai atrisināšanai.

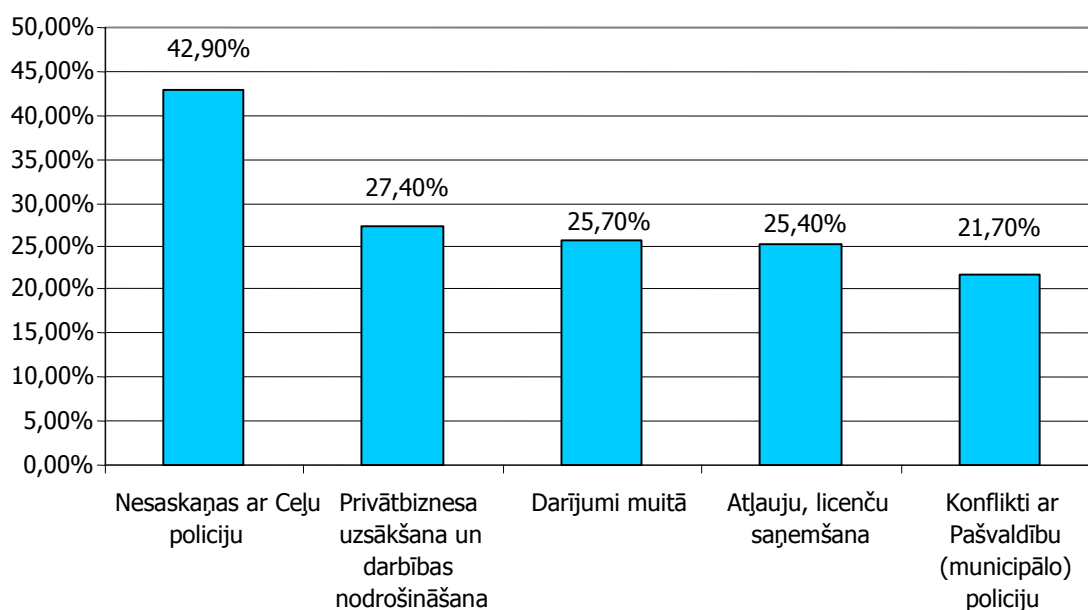
110. diagrammā ir nosauktas piecas iestādes, kurās visvairāk ir nepieciešams izmantot sakarus (draugus, paziņas); un tas darīts tāpēc, ka pazīšanās ir viena no visbiežāk izmantotajām svirām dažādu jautājumu ātrākai nokārtošanai.

110. diagramma. Pazīšanās (draugu, paziņu) izmantošana, kārtējot dažādus jautājumus (% no aptaujāto skaita, kas saskārušies ar konkrēto problēmu)

Noskaidrojām tās piecas problēmas, kuru atrisināšanai visvairāk ir bijusi nepieciešama nauda vai dāvanas par summu virs 5 latiem (111. diagramma).

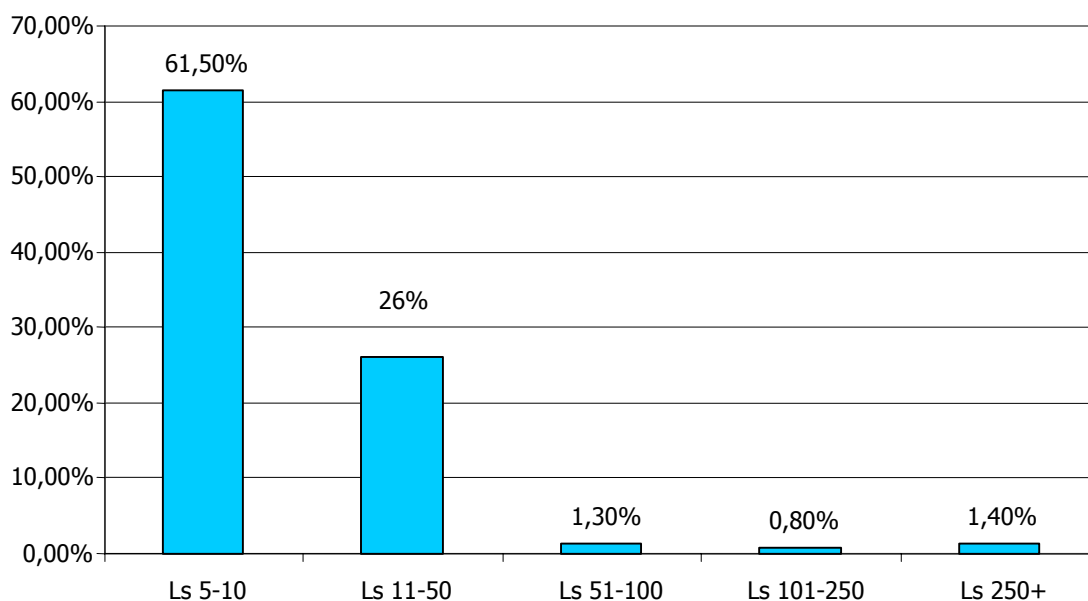
111. diagramma. Aptaujāto, kuri bija devuši kukuli vai dāvanas virs Ls 5, sadalījums atkarībā no problēmu risināšanas sfērām (% no aptaujāto skaita, kas saskārušies ar konkrēto problēmu)

Varam secināt, ka iepriekšējā diagrammā nosauktajām problēmām pievienojas vēl arī darījumu kārtošana muitā, jo tur katram ceturtajam aptaujātajam ir bijuši nepieciešami kukuli vai dāvanas, kas vērtīgāki par 5 latiem.

Ceļu policijā maksāto summu sadalījums parāda, ka visizplatītākais kukulis ir 5–10 latu vērtībā (112. diagramma).

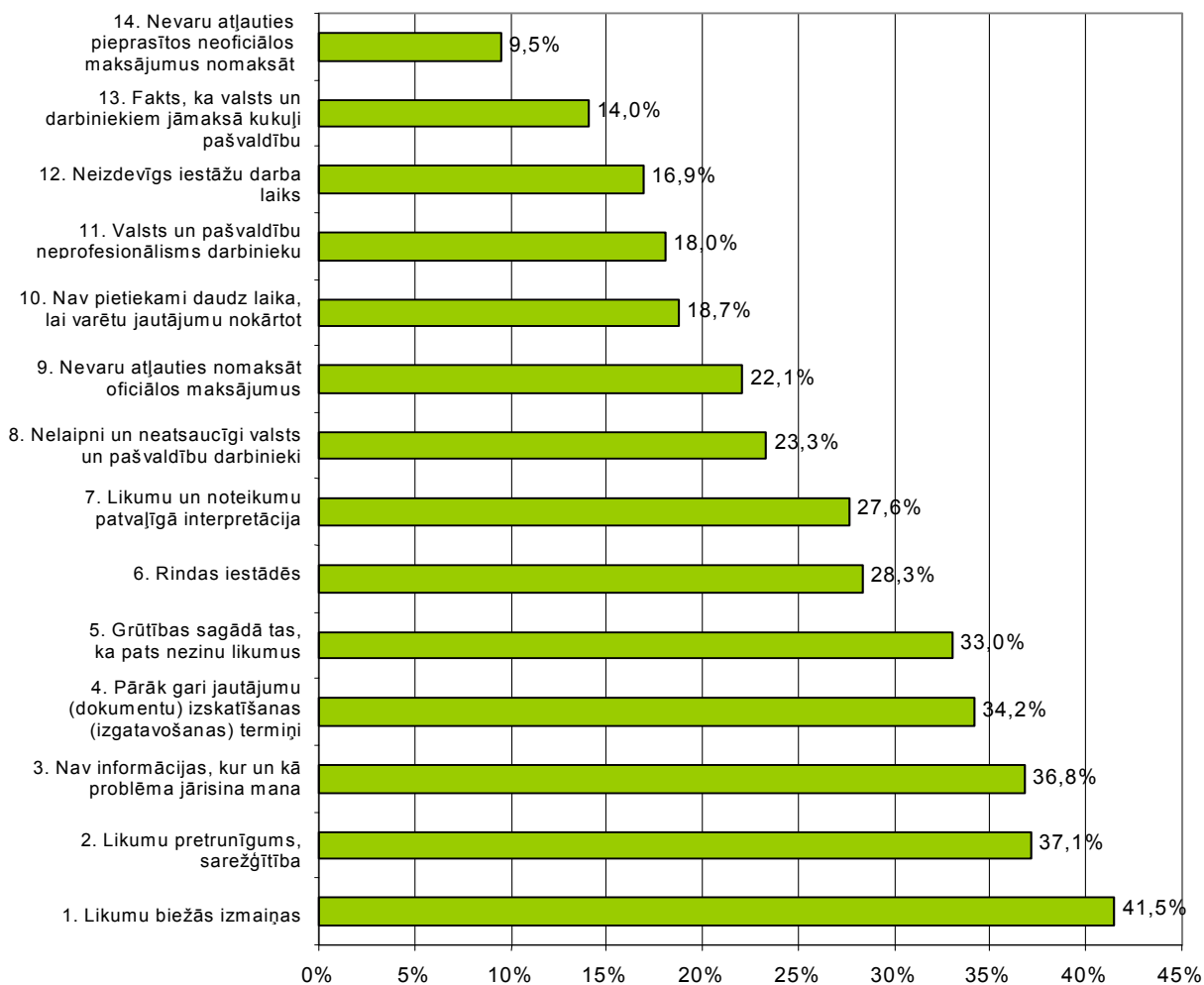
112. diagramma. Kukulim Ceļu policijā nepieciešamo summu sadalījums (% no tiem aptaujātajiem, kuri devuši kukuli vai dāvanas virs Ls 5)

Lielo (61,5%) atbilžu īpatsvaru, kurās norādīts, ka nepieciešamā summa kukulim ir bijusi 5–10 latu, varētu izskaidrot ar autobraucējiem labi zināmu patiesību: tā kā ceļu policisti parasti strādā divatā, bieži jādod katram pa piecītim. Un tā tiek iztērēti 10 lati.

2.6.8. Faktori, kas traucē sekmīgi atrisināt aptaujāto problēmas

113. diagramma. Iemeslu, kuri traucēja atrisināt respondentu problēmas, īpatsvara sadalījums (% no visiem aptaujātajiem)

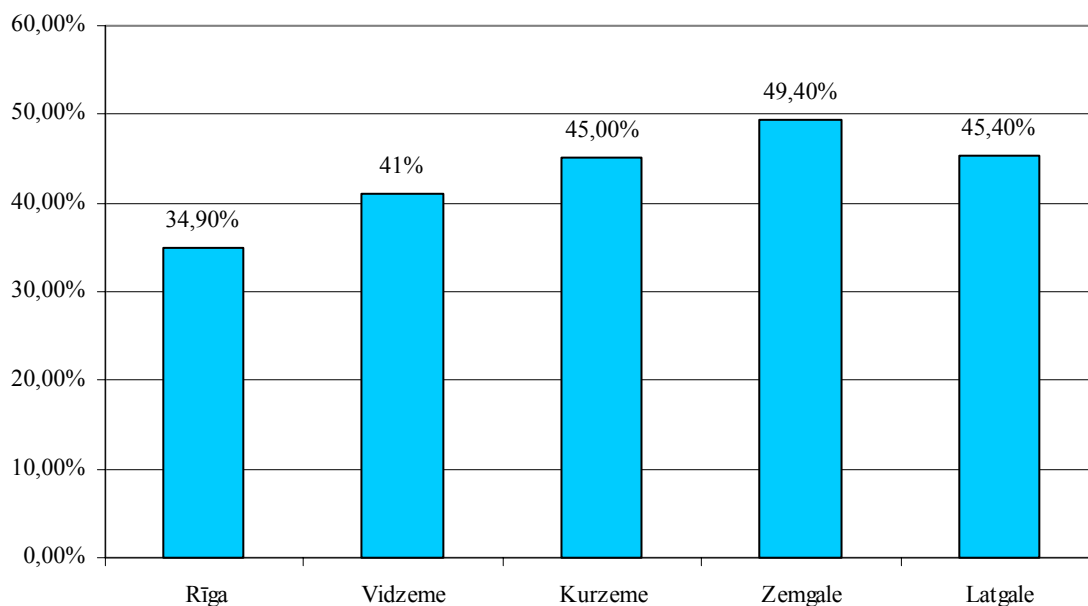
Aptaujātajiem tika lūgts novērtēt tos iemeslus, kuri traucējuši sekmīgi atrisināt viņu problēmu. Katrs aptaujas dalībnieks varēja atzīmēt vairākas atbildes (113. diagramma).

Diagrammā redzam, ka kukuļi (neoficiālie maksājumi) ir tikai pašās saraksta beigās un tie traucē tikai 9,5–14% respondentu. Pārējie aptaujātie vai nu nav ar šo problēmu saskārušies, vai arī to neuzskata par īpašu traucēkli.

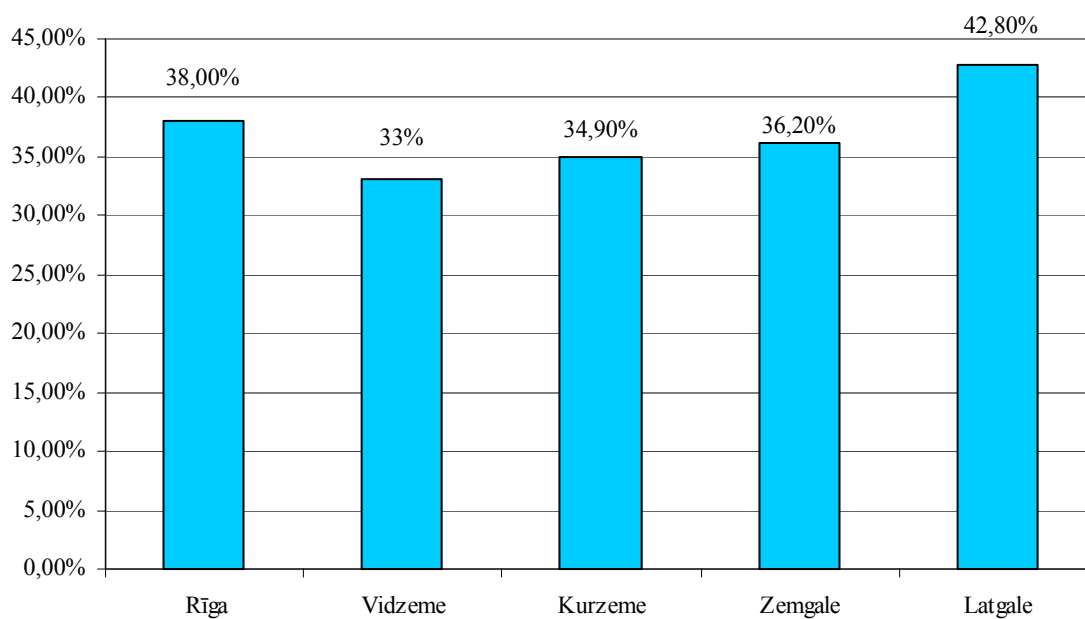
Analizēsim sīkāk piecus visizplatītākos faktoros, kas traucē sekmīgi atrisināt respondentu problēmas atkarībā no viņu dzīvesvietas.

114. diagramma. Faktoru, kuri traucē sekmīgi atrisināt aptaujāto problēmas, īpatsvara sadalījums pēc reģioniem (% no aptaujāto skaita katrā reģionā)

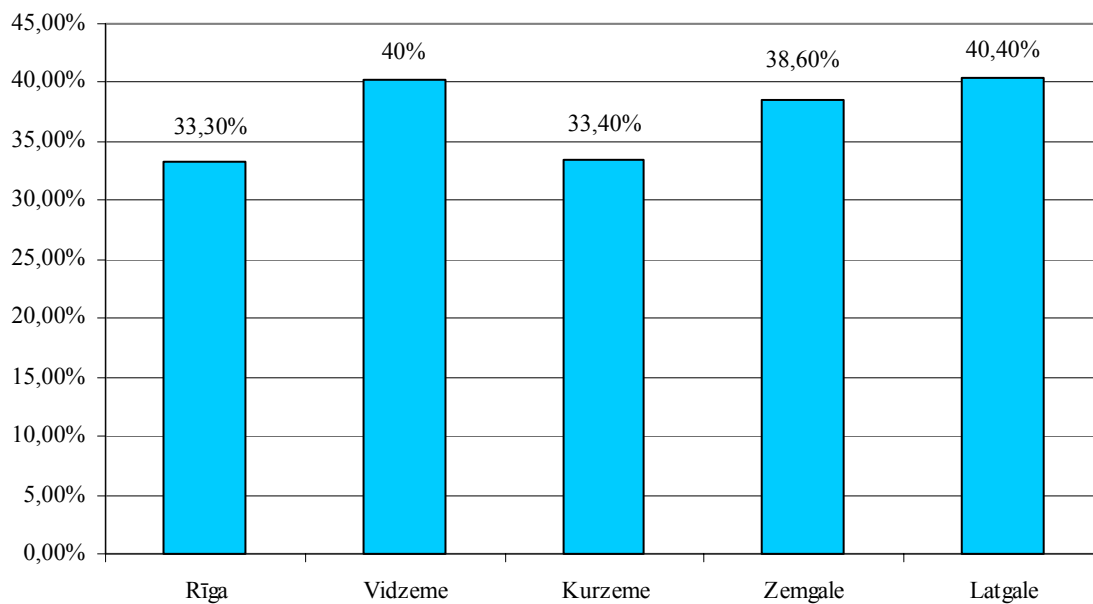
a) likumu biežās izmaiņas

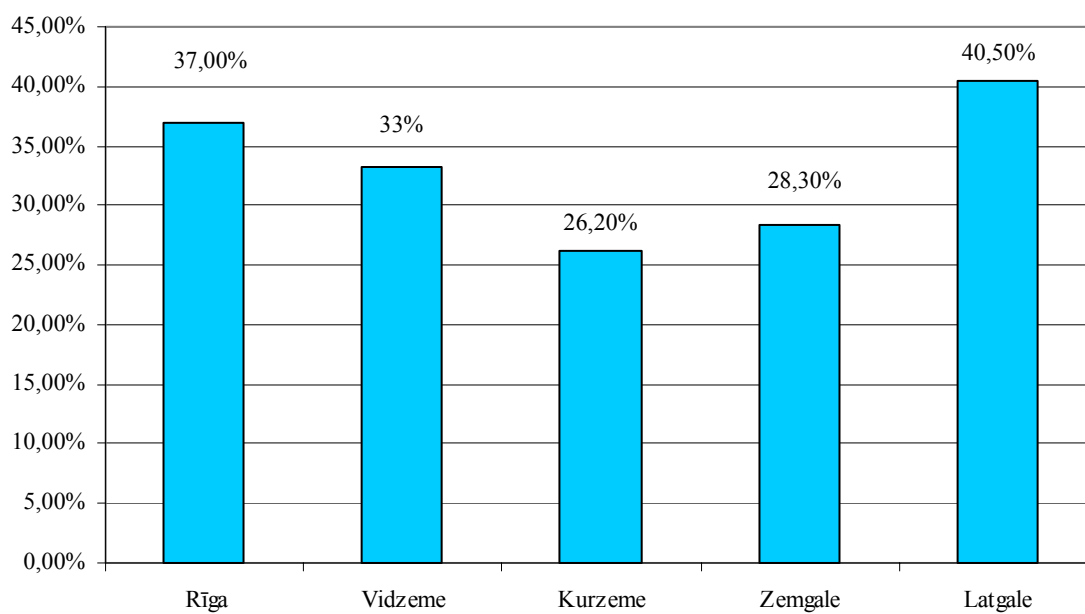
b) likumu pretrunīgums, sarežģītība

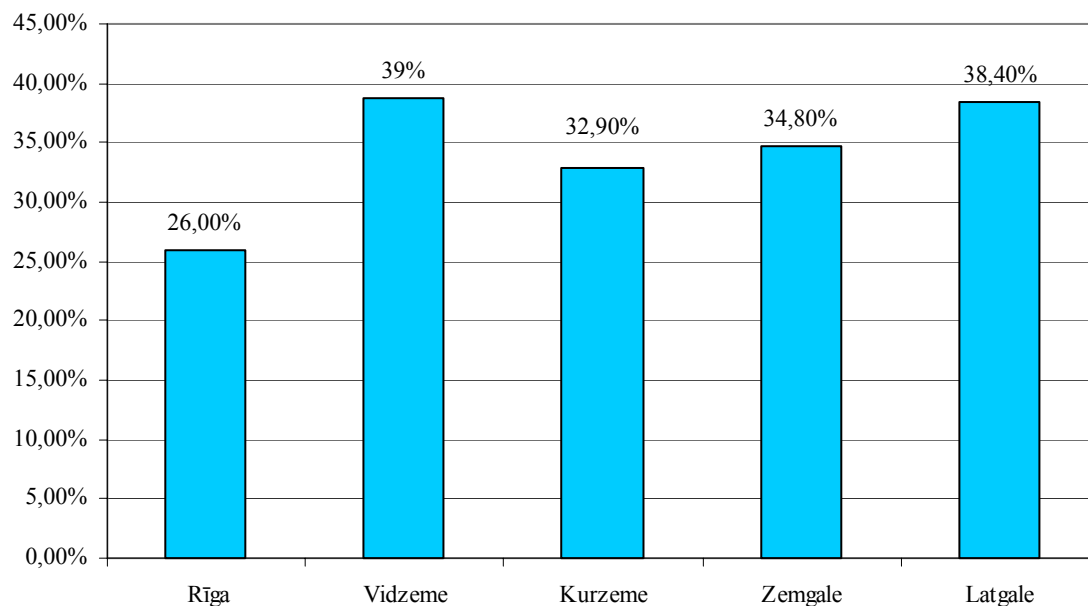
c) nav informācijas, kur un kā problēmas jārisina

d) pārāk gari jautājuma izskatīšanas termiņi

e) pats nezinu likumus

Varam apgalvot, ka Rīgā aptaujātos visvairāk apgrūtina likumu pretrunīgums un sarežģītība. Toties Vidzemē dzīvojošiem respondentiem, tāpat kā visu pārējo reģionu – Kurzemes, Zemgales un Latgales – respondentiem, vairāk traucē likumu biežās izmaiņas. No tā varam secināt, ka iedzīvotājiem Rīgā acīmredzot ir vieglāk izsekot likumu izmaiņām, tomēr problēmas rada likumu sarežģītība vai pretrunīgums.

3. Korupcijas sekas un novēršanas iespēju vērtējums

3.1. Korupcijas ietekme uz valsti

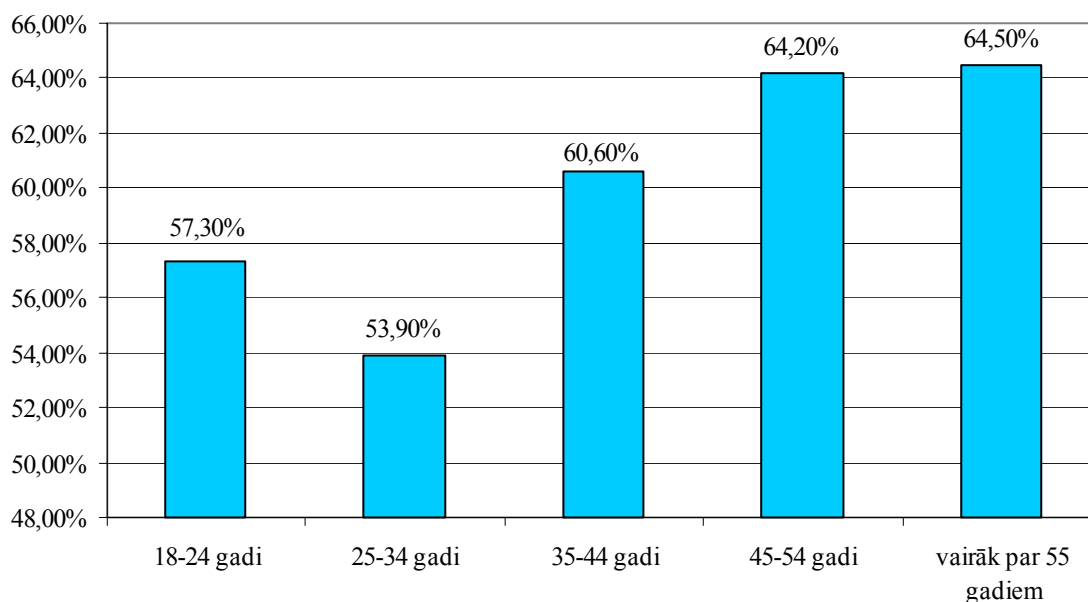
16. tabula. Faktoru vērtējums, kuros izpaužas korupcijas ietekme uz valsti kopumā (iespējamās vairākas atbildes, bet ne vairāk par trim) (% no visiem aptaujātajiem)

		%
1	Paātrinās ārvalstu investīciju ienākšana Latvijā	4.4
2	Korupcija ļauj attīstīties biznesam un tādējādi sekmē valsts attīstību	4.3
3	Neienāk nauda valsts budžetā	60.3
4	Tiek bremsēta iedzīvotāju dzīves līmeņa celšanās	36.1
5	Tiek veicināts nelegālais bizness	38.5
6	Tiek grauta iedzīvotāju ticība Latvijas valstij	41.1
7	Tiesiskais nihilisms (neticība likuma varai)	25.2
8	Paātrinās valsts ekonomiskā izaugsme	2.3
9	Ārzemēs tiek veidots negatīvs Latvijas tēls	20.4
10	Viena iedzīvotāju daļa iedzīvojas uz citu rēķina	43.1
11	Cits	0.4

Aptaujātie uzskata, ka galvenā korupcijas ietekme uz valsti kopumā atspoguļojas faktā, ka valsts budžetā neienāk nauda (16. tabula).

55,5% no šādi domājošiem respondentiem ir sievietes, vīrieši – par 10% mazāk. Gados vecāki cilvēki šim apgalvojumam piekrīt vairāk nekā jaunākie (115. diagramma)

115. diagramma. Respondentu, kas atzīst pieminēto korupcijas ietekmi, sadalījums pēc vecuma grupām (% no aptaujāto skaita katrā vecuma grupā)

Izglītības ziņā šo respondentu vidū dominē respondenti ar vidējo izglītību – 62,0%, 10,2% aptaujāto ir pamatzglītība, bet 27,8% – augstākā. Milzīga atšķirība ir starp respondentiem latviešiem (82,6%) un cittautiešiem (17,4%).

Strādājošie apskatāmajam faktoram piekrīt nedaudz vairāk nekā nestrādājošie (attiecīgi 61,0% un 58,7%).

3.2. Respondentu uzskati par to, kam jāuzņemas galvenā loma cīņā pret korupciju

Lielumlielais vairākums – 73,8% no kopējā aptaujāto skaita – uzskata, ka galvenā loma cīņā pret korupciju jāuzņemas valdībai.

17. tabula. Korupcijas apkarošanā iesaistīto institūciju lomas vērtējums (% no visiem aptaujātajiem)

	%
Valdība	73.8
Pašvaldības	1.7
Nevalstiskās organizācijas	3.4
Paši iedzīvotāji	12.0
Masu saziņas līdzekļi	3.3
Cits	0.8
Nezina	5.0

No aptaujātajiem, kas korupcijas apkarošanas smagumu uzliek uz valdības pleciem, 54,8% ir sievietes, bet 45,2% – vīrieši. Vērtējuma sadalījums atkarībā no aptaujāto vecuma mainās nedaudz, tomēr vecāki cilvēki tā domā biežāk: 80,6% no aptaujātajiem, kas vecāki par 55 gadiem, 77,95% no 45 līdz 54 gadus vecie, 73,8% no 35 līdz 44 gadus vecie, 69,15% no 25 līdz 34 gadus vecie un 67,6% jauniešu 18–24 gadu vecumā. Aptaujāto domas atkarībā no viņu izglītības ir visai līdzīgas un neatšķiras no vidējā vērtējuma.

Īpaši augstu lomu korupcijas apkarošanā valdībai piešķir Rīgas iedzīvotāji – 94,5% no Rīgā aptaujātajiem. Salīdzinājumam: Kurzemē tā domā 81,75% aptaujāto, Vidzemē – 72,8%, Zemgalē – 81,0%, Latgalē – 60,6%.

Diezgan maz respondentu – 239 jeb 12% – uzskata, ka galvenā loma korupcijas apkarošanā ir jāuzņemas pašiem iedzīvotājiem. Šādu viedokli var izskaidrot ar respondentu tiesiskās apziņas līmeni, kam tomēr vajadzētu būt augstākam, jo tieši iedzīvotāji dod kukuļus un no viņiem var tos izspiest. Ja iedzīvotāju tiesiskās apziņas līmenis būtu tik augsts, ka tie nedotu kukuļus, korumpētām amatpersonām būtu daudz grūtāk šos kukuļus iegūt. Tāpat arī – ja iedzīvotāju tiesiskās apziņas līmenis būtu attīstīts, tad proporcionāli attīstīta būtu arī amatpersonu tiesiskā apziņa, jo amatpersonas nāk no iedzīvotāju vidus. Līdz ar to korupcijas līmenis būtu zemāks. Respondentu sadalījums pēc reģioniem ir parādīts diagrammā.

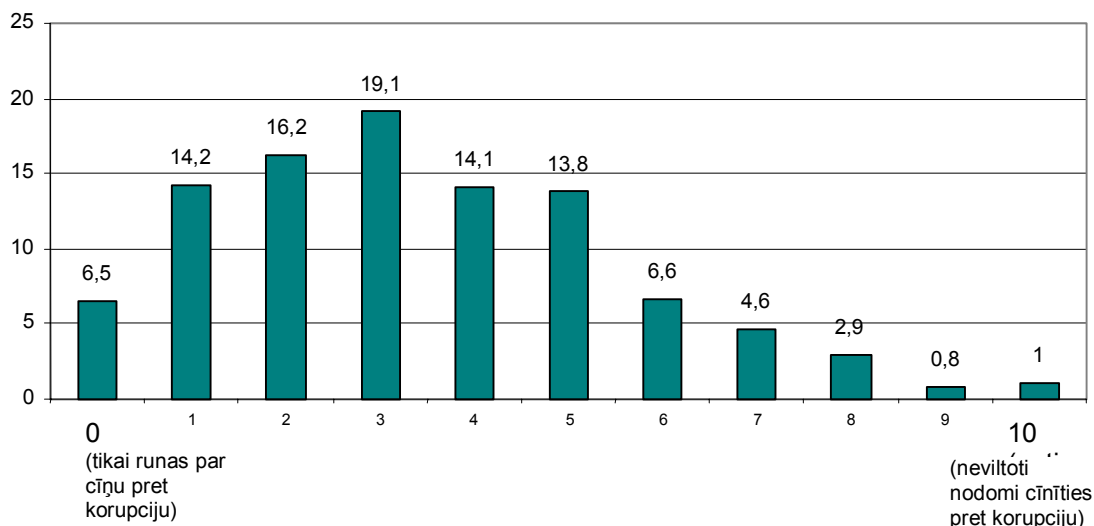
No aptaujātajiem, kas korupcijas apkarošanas smagumu uzliek uz pašu iedzīvotāju pleciem, 53,1% ir sievietes un 46,9% – vīrieši. Vērtējuma sadalījums atkarībā no aptaujāto vecuma mainās nedaudz, tomēr jaunāki cilvēki tā domā biežāk: 8,4% no aptaujātajiem, kas vecāki par 55 gadiem, 9,3% no tiem, kas ir 45–54 gadus veci, 11,1% no 35–44 gadus veciem, 15,1% no 25–34 gadus veciem un 17,3% no jauniešiem 18–24 gadu vecumā. Aptaujāto domas atkarībā no viņu izglītības ir līdzīgas: šim viedoklim piekrīt 19,2% no aptaujātajiem ar pamatizglītību, 11,7% – ar vidējo izglītību un 9,9% – ar augstāko izglītību (% no visiem aptaujātajiem katrā izglītības grupā).

Vērtējums par iedzīvotāju lomu korupcijas apkarošanā dažādos reģionos nedaudz atšķiras: viedokli atbalsta 9,0% no Rīgā aptaujātajiem, 11,% no Kurzemes reģionā aptaujātajiem, Vidzemē – 12,6%, Zemgalē – 11,7%, Latgalē – 18,2%.

3.3 Vērtējums par amatpersonu un valdības vēlmi cīnīties pret korupciju

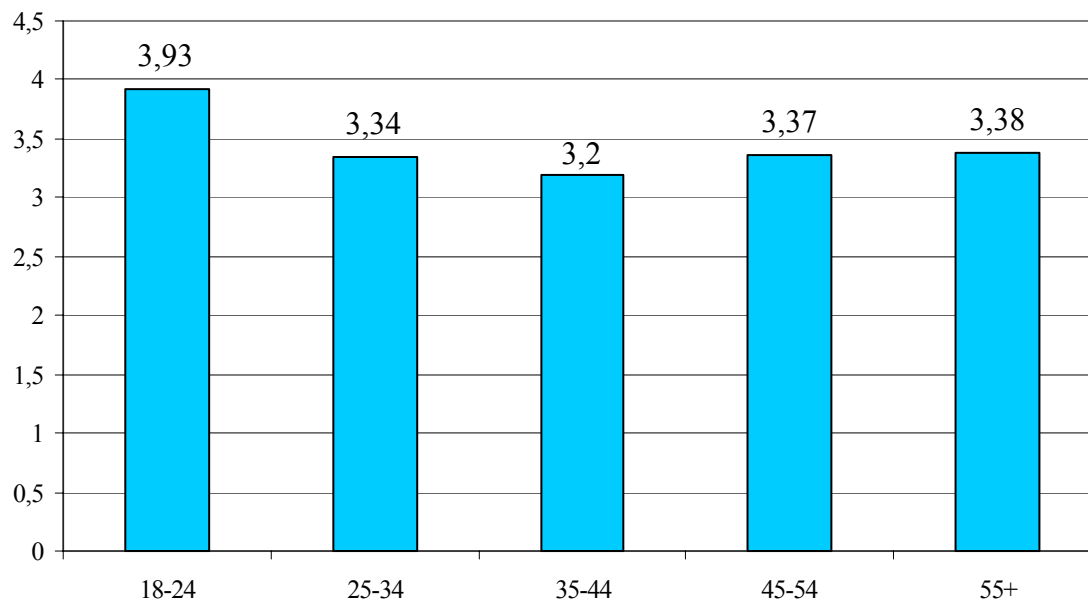
Respondenti tika lūgti novērtēt valsts amatpersonu un valdības vēlmi cīnīties pret korupciju 10 ballu sistēmā, kur “0” nozīmē, ka nav nopietnu nodomu cīnīties pret korupciju, bet “10” – vēlēšanās cīnīties pret korupciju ir patiesa.

116. diagramma. Respondentu viedoklis par valsts amatpersonu un valdības vēlmi cīnīties pret korupciju (% no visiem aptaujātajiem)

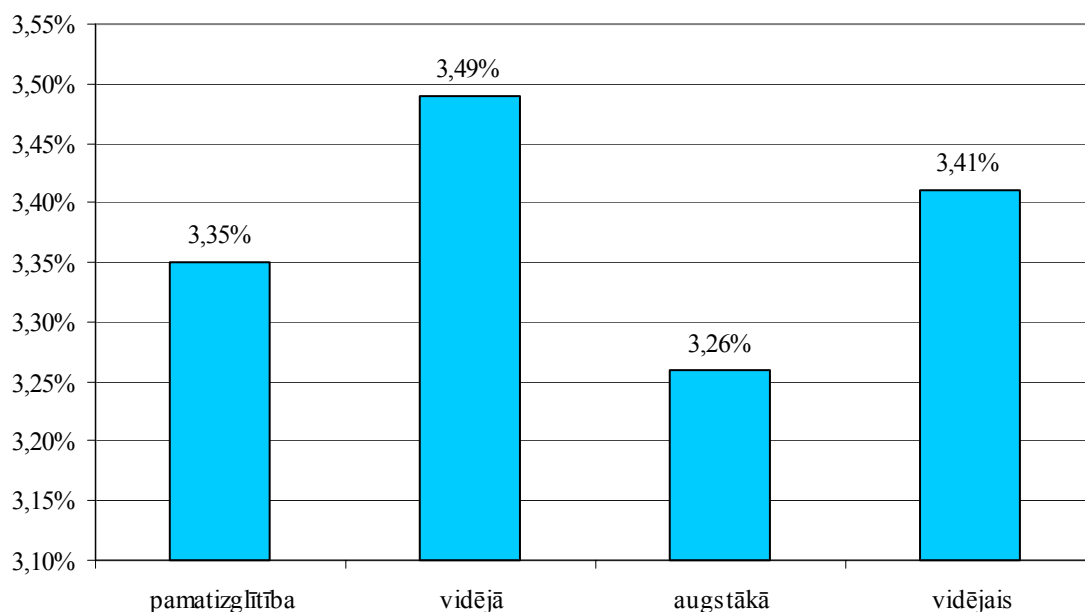
Varam secināt, ka valdības un amatpersonu pausto vēlmi cīnīties pret korupciju respondenti ir novērtējuši ar 3,41 balli, kas nozīmē, ka runu ir vairāk nekā neviltotu nodomu un reālu darbību cīņā pret korupciju. Vidējais novērtējums atšķiras atkarībā no respondentu vecuma (117. diagramma).

117. diagramma. Vēlmes cīnīties pret korupciju novērtējums atkarībā no aptaujāto vecuma (ballēs) 0 – tikai runas, nav nopietnu nodomu cīnīties pret korupciju; 10 – patiešām neviltoti nodomi cīnīties pret korupciju

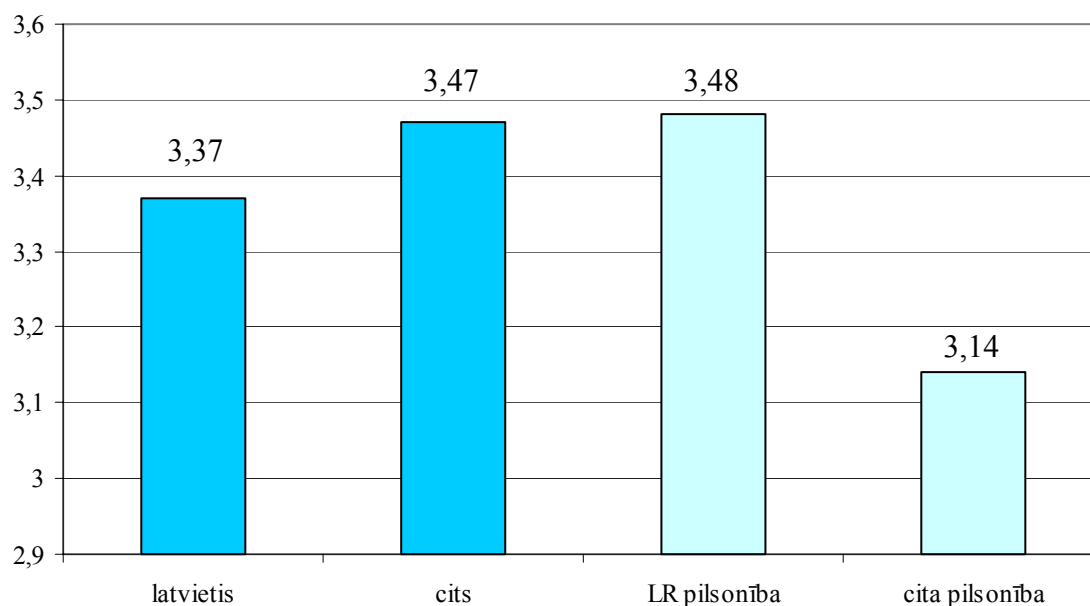
Diezgan būtiskas atšķirības respondentu atbildēs ir vērojamas atkarībā no respondentu izglītības, ko atspoguļo 118. diagramma.

118. diagramma. Vēlmes cīnīties pret korupciju novērtējums atkarībā no aptaujāto izglītības (*ballēs*)
 0 – tikai runas, nav nopietnu nodomu cīnīties pret korupciju; 10 – patiešām neviltoti nodomi cīnīties
 pret korupciju

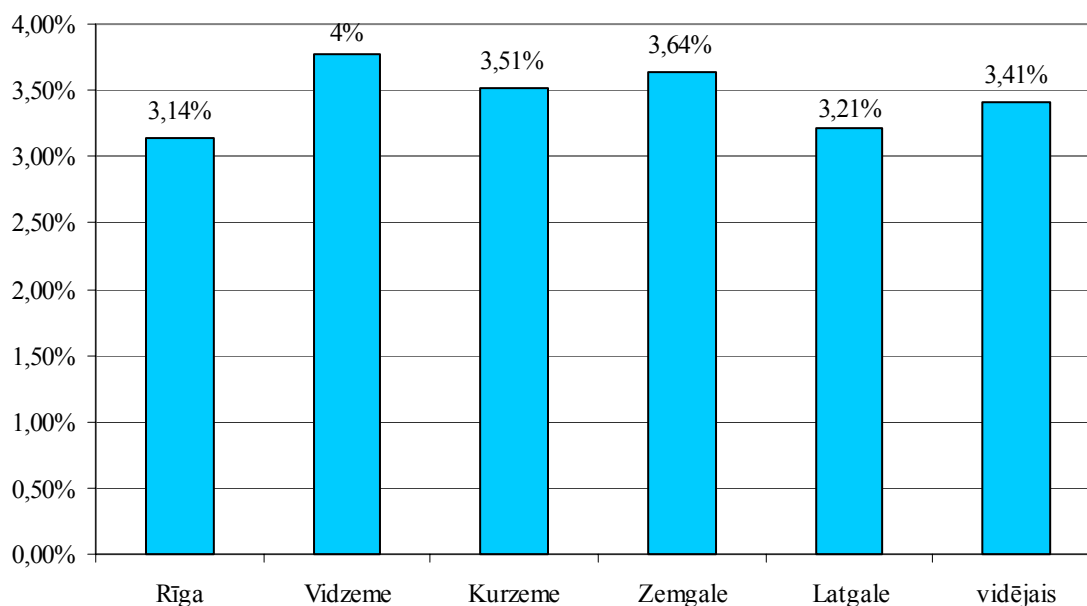
Lielas atšķirības viedokļos nosaka respondentu tautība un pilsonība (119. diagramma).

119. diagramma. Vēlmes cīnīties pret korupciju novērtējums atkarībā no aptaujāto pilsonības (*ballēs*)
 0 – tikai runas, nav nopietnu nodomu cīnīties pret korupciju; 10 – patiešām neviltoti nodomi cīnīties
 pret korupciju

Respondentu atbilžu dažādību nosaka arī viņu dzīvesvieta (120. diagramma).

120. diagramma. Vēlmes cīnīties pret korupciju novērtējums atkarībā no aptaujāto dzīvesvietas (ballēs) 0 – tikai runas, nav nopietnu nodomu cīnīties pret korupciju; 10 – patiešām neviltoti nodomi cīnīties pret korupciju

Tātad varam secināt, ka valdības un amatpersonu vēlmi cīnīties pret korupciju kā patiesāku vērtē respondenti vecumā no 18 līdz 24 gadiem, iedzīvotāji ar vidējo izglītību, cittautieši, LR pilsoņi, kā arī Vidzemē dzīvojošie respondenti.

3.4. Korupcijas novēršanas pasākumu vērtējums

Lai noskaidrotu respondentu attieksmi pret iespējamiem pasākumiem korupcijas novēršanā, tika uzdots jautājums: “Kā Jūs domājat, cik svarīgi varētu būt šeit nosauktie pasākumi korupcijas samazināšanā?”

Pirmais no piedāvātajiem pasākumiem bija legālās prezumpcijas ieviešana amatpersonām (katram pašam jāpierāda savu līdzekļu legālā izcelsme un nodokļu nomaksāšana). 26,1% respondentu uzskata, ka šis paņēmieni atrisinātu lielāko daļu problēmu, 48,1% respondentu domā, ka tas atrisinātu daļu problēmu, 14,7% spriež, ka tas neatrisinātu neko, bet 11% ir pārliecināti, ka tas neatrisinās neko.

Otrais veids, ko lūdzām respondentiem novērtēt, – nulles deklarāciju ieviešana (visu īpašumu un ienākumu sākumdeklarēšana, uzrādot visus īpašumus) un ikgadējās ienākumu deklarācijas. 28,6% respondentu uzskata, ka tas atrisinātu lielāko daļu problēmu, 44,6% domā, ka tas nokārtotu tikai daļu problēmu, 16,8% ir pārliecināti, ka tas neatrisinātu neko, bet 10% nav izvēlējušies nevienu no šīm atbildēm.

Par trešo iespējamo pasākumu – iedzīvotāju tiesisko izglītošanu – 20,5% respondentu ir izteikušies, ka tas atrisinātu lielāko daļu problēmu, 51,1% domā, ka tas atrisinātu daļu problēmu, bet 19,7% uzskata, ka tas neko nepalīdzētu.

Nākamais korupcijas novēršanas paņēmieni – anonīmie telefoni, kur var ziņot par nelikumībām valsts un pašvaldību iestādēs, – 19,8% respondentu atbildēs tiek vērtēts kā tāds, kas izbeigtu lielāko daļu problēmu, 45,1% aptaujāto uzskata, ka tas atrisinātu daļu problēmu, bet 26,4% šī paņēmiena efektivitāti nesaskata.

Papildu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta korupcijas apkarošanai par veidu, kā atrisināt lielāko daļu problēmu, uzskata 18,6% respondentu. 35% respondentu ir pārliecināti, ka šādā veidā iespējams atrisināt tikai daļu problēmu, bet vairāk nekā trešā daļa jeb 35,4% respondentu domā, ka tas neko neatrisinātu.

Turpmāk analizētas tikai tās atbildes, kas atbalsta konkrēto pasākumu kā risinājumu korupcijas novēršanai (18. tabula).

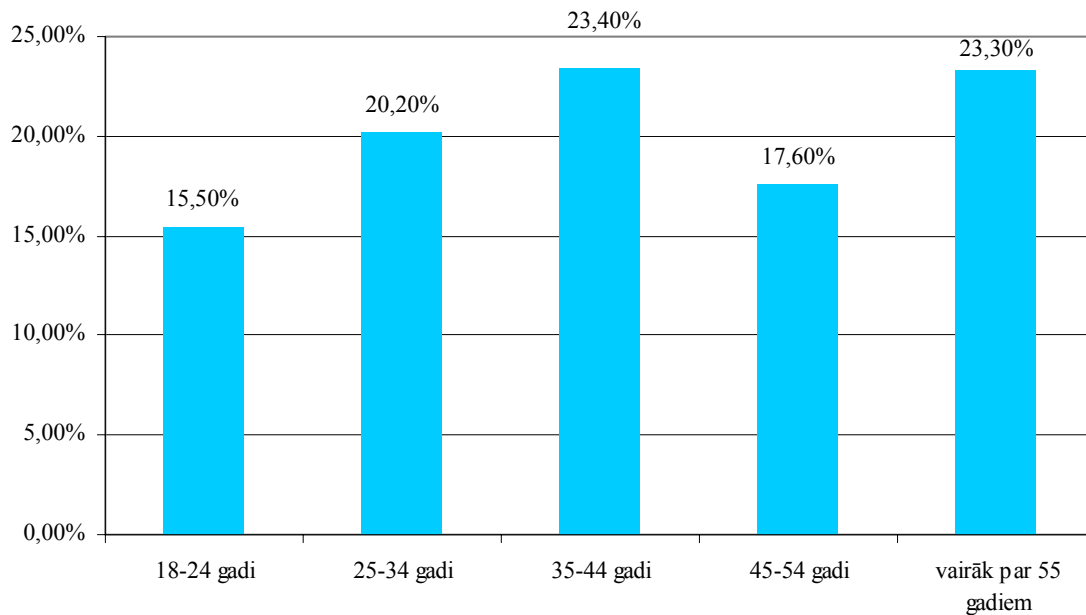
18. tabula. Aptaujāto, kas uzskata, ka konkrētais pasākums atrisinātu lielāko daļu problēmu korupcijas novēršanā, sadalījums pēc dzīvesvietas (*% no katrā reģionā aptaujātajiem*)

	Rīga	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale
Legālās prezumpcijas ieviešana	23,9	21,0	23,0	35,0	30,7
Nulles deklarācijas ieviešana un ikgadējās ienākumu deklarācijas	28,9	20,7	23,6	38,2	31,4
Iedzīvotāju tiesiskā izglītošana	18,2	19,6	23,9	22,7	22,2
Anonīmie telefoni, kur var ziņot par nelikumībām valsts un pašvaldību iestādēm	17,2	19,5	16,3	20,9	26,5
Papildu līdzekļu piešķiršana no valsts budžeta	16,7	20,3	20,6	25,4	11,7

4. Respondentu demogrāfiskais raksturojums

Aptaujā tika iesaistīts 2001 respondents. 53,4% jeb 1068 respondenti bija sievietes, 46,6% (933) – vīrieši. Sieviešu pārsvaru var izskaidrot ar sieviešu lielāku īpatsvaru iedzīvotāju kopējā skaitā. Respondentu vecuma sadalījums ir redzams 121. diagrammā.

121. diagramma. Respondentu vecums (% no visiem aptaujātajiem)

Lielākā daļa respondentu (1142 jeb 57,1%) ir precēti cilvēki, 198 jeb 9,9% – atraitņi, 203 jeb 10,2% – šķīrušies, 436 jeb 21,8% – neprecējušies, bet 22 personas ir norādījušas citu ģimenes statusu.

Aptuveni vienā trešdaļā (30,1%) respondentu ģimeņu ir 3 cilvēki, 21,9% respondentu ģimenēs ir 2 cilvēki, 24% – 4 cilvēki, 13,7% – 1 cilvēks, 7,9% – 5 cilvēki, bet gadījumu, kad respondenta ģimenē ir seši, septiņi, astoņi vai pat deviņi cilvēki, ir krietni mazāk.

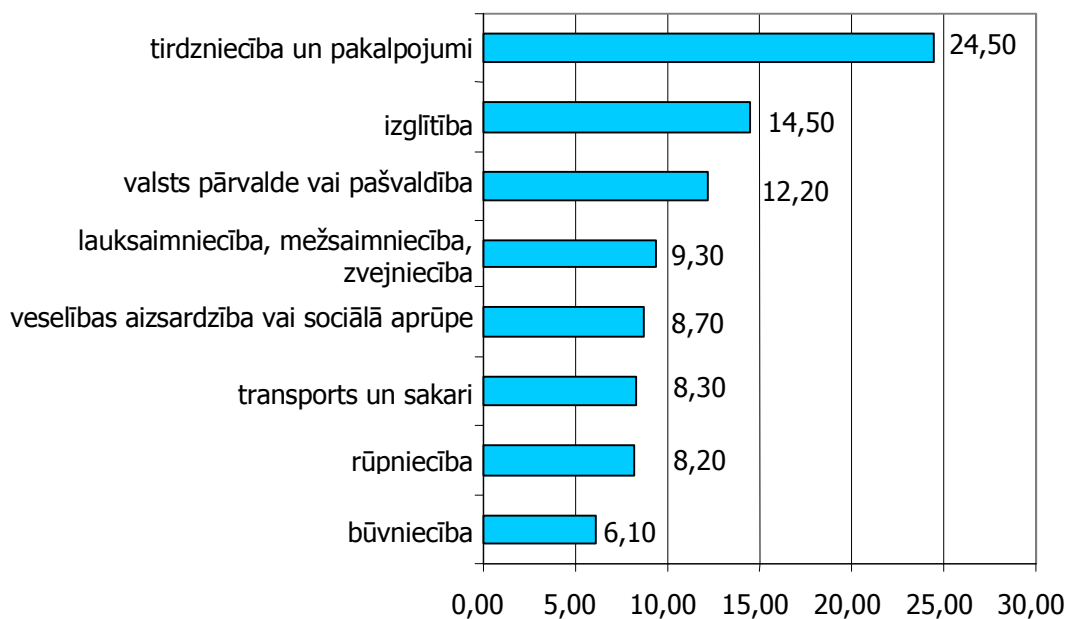
63% respondentu ir vidējā izglītība, 27,1% – augstākā, bet 9,8% – pamatskolas izglītība.

54,8% respondentu ir latvieši, pārējie – citu tautību pārstāvji, turklāt 80,4% respondentu ir LR pilsonība, bet 19,6% – nav LR pilsonības.

Divas trešdaļas respondentu strādā, bet 31,5% – nestrādā (nodarbojas ar kaut ko citu).

49,8% no strādājošiem respondentiem ir algots darbs valsts, pašvaldību vai nevalstiskajā sektorā, 41,6% strādā algotu darbu privātajā sektorā, bet 8,5% no strādājošajiem respondentiem ir privātuzņēmēji vai pašnodarbinātas personas.

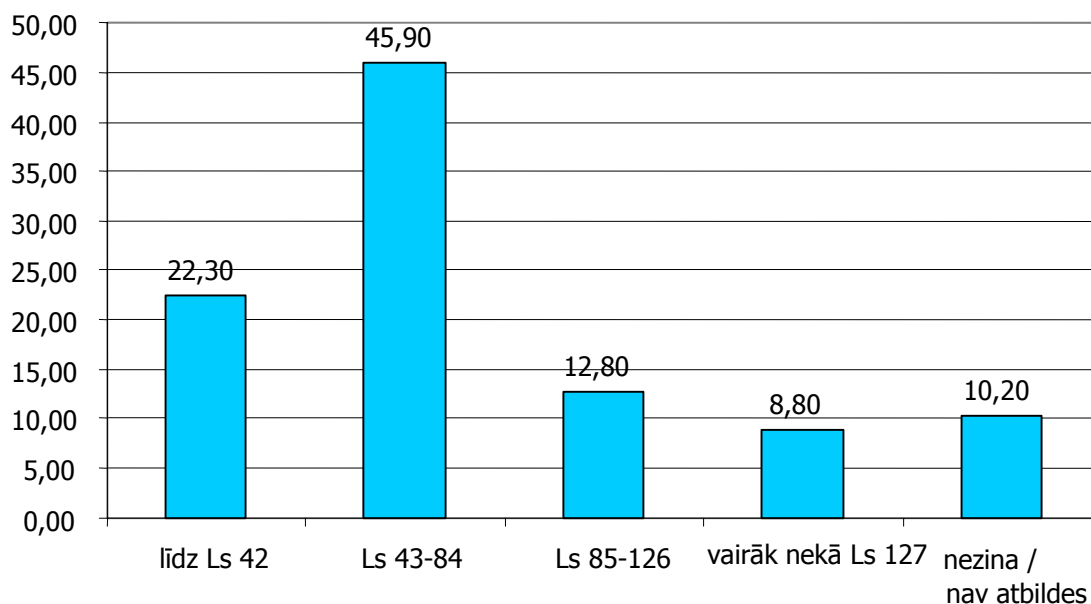
122. diagramma. Strādājošo respondentu sadalījums pēc darbības jomām (% no visiem aptaujātajiem)

35,5% no strādājošajiem ir speciālisti, 33,6% – strādnieki, 23,7% – kalpotāji, 5,8% – vadītāji vai menedžeri, bet 1,5% – cits variants.

Nestrādājošo respondentu vidū visvairāk ir nestrādājošo pensionāru vai invalīdu (43,5%), 22,7% ir bezdarbnieki, 21,7% – skolnieki, studenti, 10,2% – mājsaimnieces vai mātes bērna kopšanas atvaļinājumā. Ziņas par vidējiem ienākumiem uz vienu respondenta ģimenes locekli mēnesī var aplūkot 123. diagrammā.

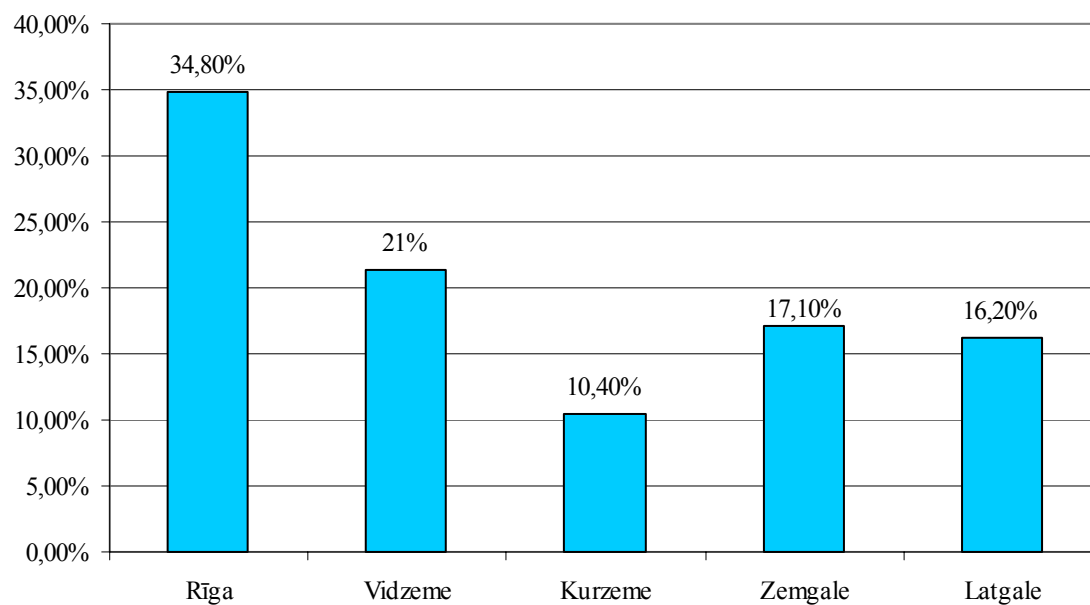
123. diagramma. Aptaujāto sadalījums pēc vidējiem ienākumiem mēnesī uz vienu ģimenes locekli (latos)

40,7% respondenti savas ģimenes pašreizējo dzīves līmeni, salīdzinot ar laiku pirms diviem gadiem, vērtē kā apmēram tādu pašu, 25,2% uzskata, ka tas ir nedaudz pasliktinājies, 16% domā, ka tas kļuvis nedaudz labāks, 13,3% – daudz sliktāks, bet 2,6% – daudz labāks. Tātad to respondentu skaits, kuri uzskata, ka dzīves līmenis ir pasliktinājies, ir divreiz vairāk nekā to, kuru dzīves līmenis, pēc viņu domām, ir uzlabojies.

Ar respondentu sadalījumu atkarībā no viņu dzīvesvietas varam iepazīties 124. diagrammā.

124. diagramma. Aptaujāto sadalījums pēc reģioniem (% no visiem aptaujātajiem)

Pēc diagrammas, 34,8% respondenti dzīvo Rīgā, 35,8% – citās pilsētās, bet 29,4% – pagastos.

5. Aptaujas rezultātu salīdzinājums ar Pasaules Bankas aptauju

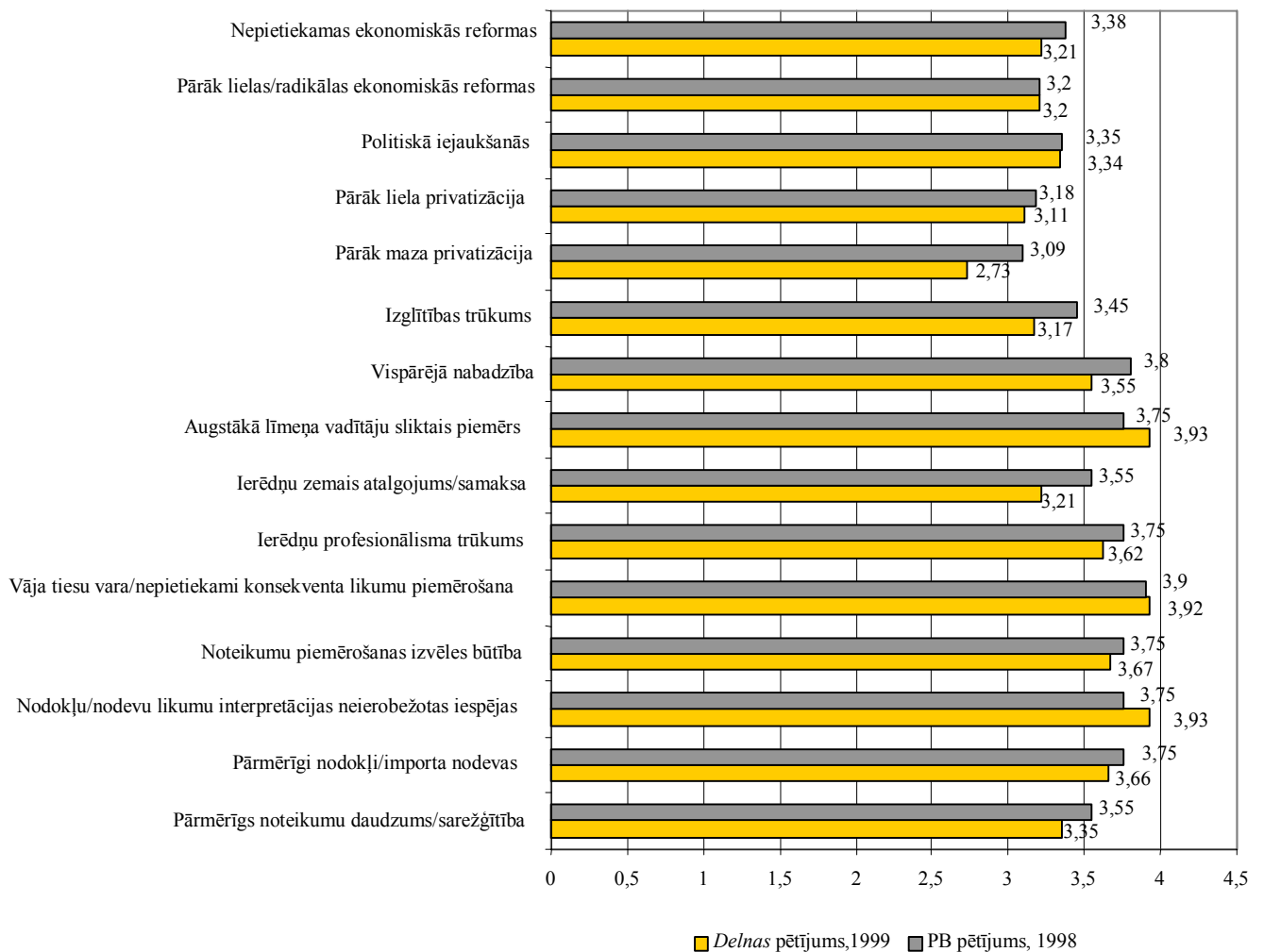
1998. gadā notika pētījums par korupciju, kuru veica Pasaules Banka (PB) un *Latvijas Fakti*. Tika izdarītas trīs aptaujas: iedzīvotājiem (1100 aptaujātie), uzņēmēju grupai (438 aptaujātie) un valsts amatpersonām (218 aptaujātie).

Uzskatījām par nepieciešamu salīdzināt šī pētījuma rezultātus ar PB veikto pētījumu un iedzīvotāju aptaujām, lai noteiktu kopīgās tendences un atšķirības, kā arī vērtētu korupcijas situācijas izmaiņu šajā laikā.

Jāuzsver, ka PB dati būs aptuveni, jo pieejamajā rezultātu aprakstā precīzi skaitļi nav doti, taču, neraugoties uz to, iespējams salīdzināt dinamiku un pastāvošās tendences korupcijas situācijā Latvijā, kā arī noteikt godīgākās un negodīgākās iestādes. Pasaules Bankas un *Sabiedrības par atklātību – Delna* veikto pētījumu rezultātu salīdzinošā analīze tika veikta tikai būtiskākajiem jautājumiem.

5.1. Korupcijas cēloņu novērtējums

125. diagramma. Korupcijas cēloņu vidējais novērtējums ballēs (1 – nenozīmīgs cēlonis, 5 – ļoti nozīmīgs cēlonis)

Šeit noteikti jāpiemin, ka diagrammā atspoguļoti tikai tie cēloņi, kurus varēja salīdzināt. No PB pētījumā piedāvātajiem cēloņiem nav salīdzināmi: patvaļība, piemērojot noteikumus, zema īpašuma drošība, neadekvāta finansu/banku sistēma, donorpālīdzības fondi/palīdzības projekti.

No *Delnas* aptaujas piedāvātajiem cēloņiem nav iekļauti: izveidojusies sistēma gūt personisko labumu, zemas prasības ierēdņiem, kontroles trūkums, zems savu tiesību zināšanu līmenis iedzīvotāju vidū, iedzīvotāju bailes no amatpersonām kā sekas atklātuma trūkumam.

Diagrammā redzams, ka rezultāti ir visai līdzīgi. Lielākā atšķirība ir cēloņa “pārāk maza privatizācija”

vērtējumā: *Delnas* respondenti to vidēji vērtē ar 2,73, bet PB respondenti ar – 3,09 ballēm.

Vienāds vai ļoti līdzīgs novērtējums abās aptaujās dots šādiem cēloņiem: pārāk liela privatizācija, vāja tiesu vara/nepietiekami konsekventa likumu piemērošana.

Neierobežotajām iespējām interpretēt nodokļu/nodevu likumus un augstākā līmeņa vadītāju sliktajam piemēram kā korupcijas cēlonim *Delnas* aptaujas respondenti ir devuši augstāku (nozīmīgāku) novērtējumu salīdzinājumā ar PB pētījuma rezultātiem.

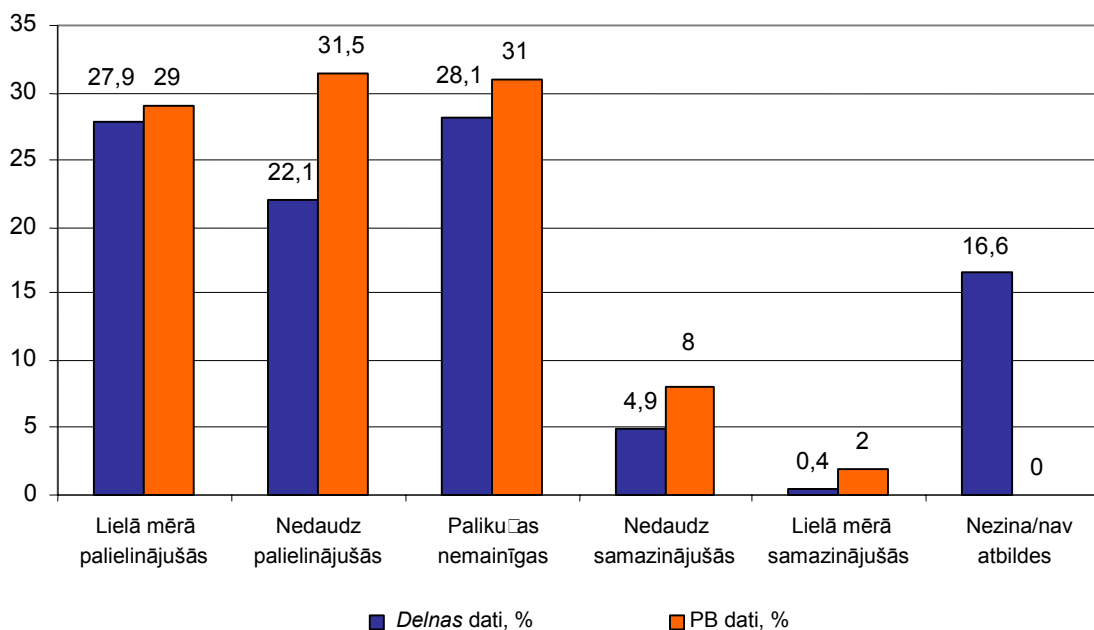
Šī diagramma rāda ne tikai atšķirības aptauju rezultātos, bet arī respondentu viedokļu maiņu laika gaitā (PB pētījums tika realizēts 1998. gadā, *Delnas* – 1999. gadā). Tāpēc varam teikt, ka ar laiku respondenti lielāku nozīmi sāk pievērst tādiem korupcijas cēloņiem kā nodokļu/nodevu likumu interpretācijas neierobežotās iespējas, vāja tiesu vara/nepietiekami konsekventa likumu piemērošana, augstākā līmeņa vadītāju sliktais piemērs. Pārējo cēloņu nozīme, pēc respondentu domām, ir mazinājusies vai saglabājusies iepriekšējā gada līmenī.

Abās aptaujās iespējams salīdzināt respondentu viedokli, vai ar augsta līmeņa korupciju saistītās problēmas pēdējo četru gadu laikā ir palielinājušās vai samazinājušās.

Pētījumu līdzīgie rezultāti liek izdarīt neiepriecinošu secinājumu – pēdējā gada laikā nav pietiekami strādāts, lai novērstu korupcijas cēloņus un tās radītās negatīvās sekas.

5.2. Korupcijas situācijas novērtējums

126. diagramma. Vērtējums par pēdējo četru gadu laikā notikušajām izmaiņām ar augsta līmeņa korupciju saistītajās problēmās (% no visiem aptaujātajiem katrā aptaujā)

Pasaules Bankas pētījuma dati rāda, ka respondentu atbildes uz šo jautājumu sadalās trīs gandrīz līdzīgās daļās: 29% respondentu uzskata, ka problēmas daudzējādā ziņā ir palielinājušās, 31,5% domā, ka tās ir nedaudz palielinājušās, 31% aptaujāto šķiet, ka tās ir palikušas nemainīgas. Tikai 8% respondentu ir atbildējuši, ka problēmas ir nedaudz samazinājušās, bet 2% atzīst, ka problēmas lielā mērā samazinājušās.

Grupējot rezultātus, jākonstatē, ka lielākā daļa (58%) respondentu ir pārliecināti, ka problēmas, kuras saistītas ar augsta līmeņa korupciju, ir palielinājušās, bet 10% – samazinājušās. Tas visai skaidri liecina par 1998. gadā valdošo negatīvo viedokli respondentu vidū.

Delnas 1999. gadā veiktās aptaujas rezultāti rāda vairs ne tik viendabīgus uzskatus. 27,9% respondentu ir atbildējuši, ka augsta līmeņa korupcijas problēmas ir lielā mērā palielinājušās, 22,1% – nedaudz palielinājušās, bet 28,1% ir pārliecināti, ka tās palikušas nemainīgas. Tikai 4,9% respondentu uzskata, ka problēmas, kas saistītas ar augsta līmeņa korupciju, ir nedaudz samazinājušās, bet 0,4% – lielā mērā samazinājušās. Diezgan liela daļa respondentu (16,6%) ir atbildējuši, ka nezina, vai arī nav

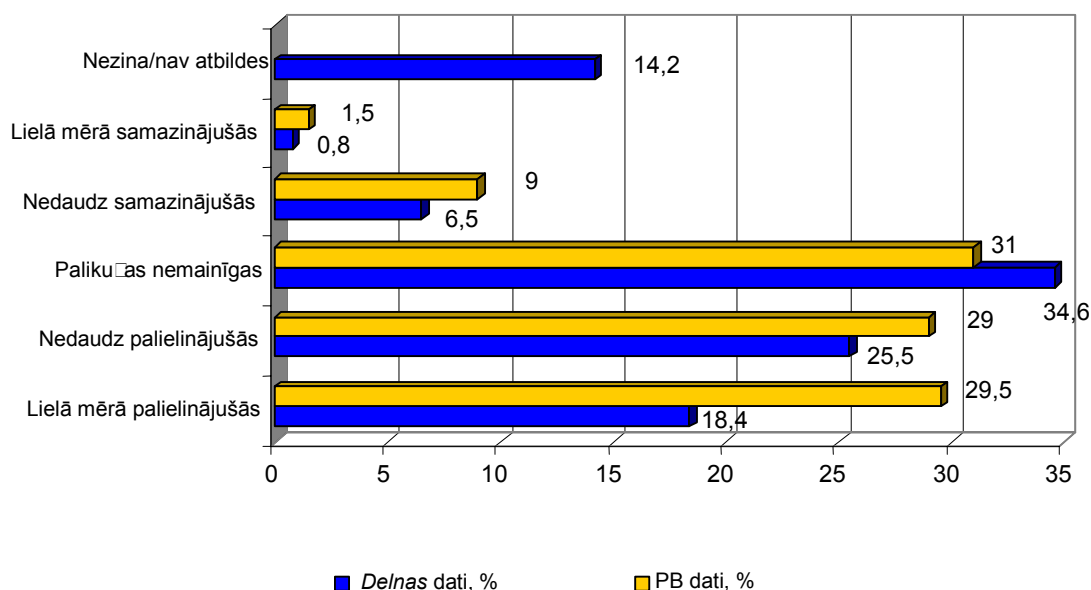
atbildējuši vispār. Jāpiebilst, ka PB materiālos šajā jautājumā netika paredzēts atbildes variants “nezina/nav atbildes”.

Apkopojot *Delnas* pētījuma rezultātus, jāsecina, ka puse respondentu (50%) ir pārliecināti, ka augsta līmeņa korupcijas problēmas ir palielinājušās, 28,1% uzskata, ka tās palikušas nemainīgas, 5,3% domā, ka tās ir samazinājušās, bet 16,6% nezina vai nav atbildējuši.

Tātad varam teikt, ka ar laiku respondentu uzskati ir mazliet mainījušies, jo tiek atzīts, ka augsta līmeņa korupcija salīdzinoši ir pārstāvēta mazāk. Tomēr galvenās tendences ir saglabājušās, jo puse respondentu ir pārliecināti, ka problēmas, kas saistītas ar augsta līmeņa korupciju, pēdējos četros gados ir palielinājušās.

Vērtējot problēmas, kas saistītas ar kukuļošanu (zemākais korupcijas līmenis), un to attīstību pēdējo četru gadu laikā, abu aptauju rezultātos ir lielākas atšķirības.

127. diagramma. Vērtējums par pēdējo četru gadu laikā notikušajām izmaiņām problēmās, kas saistītas ar kukuļņemšanu (% no visiem aptaujātajiem katrā aptaujā)

Pasaules Bankas aptaujā respondentu atbildes arī uz šo jautājumu ir sadalījušās gandrīz vienādās trešdaļās. 29,5% uzskata, ka šīs problēmas lielā mērā ir palielinājušās, 29% – nedaudz palielinājušās, 31% domā, ka tās palikušas nemainīgas, 9% – nedaudz samazinājušās, 1,5% – lielā mērā samazinājušās. Tātad 58,5% respondentu uzskata, ka problēmas ir palielinājušās, 31% – palikušas nemainīgas, 10,5% – samazinājušās.

Turpretī *Delnas* aptaujas rezultāti rāda, ka tikai 18,4% respondentu uzskata, ka problēmas, kas saistītas ar kukuļošanu (zemākais korupcijas līmenis) ir lielā mērā palielinājušās. 25,5% ir pārliecināti, ka problēmas ir nedaudz palielinājušās, 34,6% – palikušas nemainīgas, 6,5% ir pārliecināti, ka tās ir nedaudz samazinājušās, 0,8% – lielā mērā samazinājušās, bet 14,2% nav atbildējuši vispār vai nezina.

Apkopojot atbildes, varam secināt: 43,9% respondentu uzskata, ka problēmas ir palielinājušās, 34,6% – palikušas nemainīgas, 7,3% domā, ka problēmas ir samazinājušās, bet 14,2% nav atbildējuši vai nezina.

Līdz ar to varam teikt, ka ir samazinājies to respondentu skaits, kuri uzskata, ka ar kukuļošanu (zemākā līmeņa korupciju) saistītās problēmas pēdējo četru gadu laikā ir palielinājušās, bet pieaudzis to respondentu skaits, kas domā, ka problēmas ir palikušas tās pašas.

Izdarot kopīgus secinājumus, atbildot par korupcijas stāvokli uz šiem abiem jautājumiem, varam teikt, ka zemākais korupcijas līmenis jeb kukuļošana, ar kuru sastopas ierindas iedzīvotāji un par kura izmaiņām tie var spriest, saskaņā ar respondentu atbildēm 1999. gadā, ir mazliet samazinājies.

Par augstākā līmeņa korupciju un tās radītajām problēmām respondentu viedoklis abās aptaujās (1998. un 1999. gadā) liecina, ka šīs problēmas nedaudz samazinās, bet kopumā situācija ir diezgan stabila.

Apmēram trešā daļa aptaujāto savus uzskatus par problēmu dinamiku ir saglabājuši un domā, ka problēmas nav mainījušās.

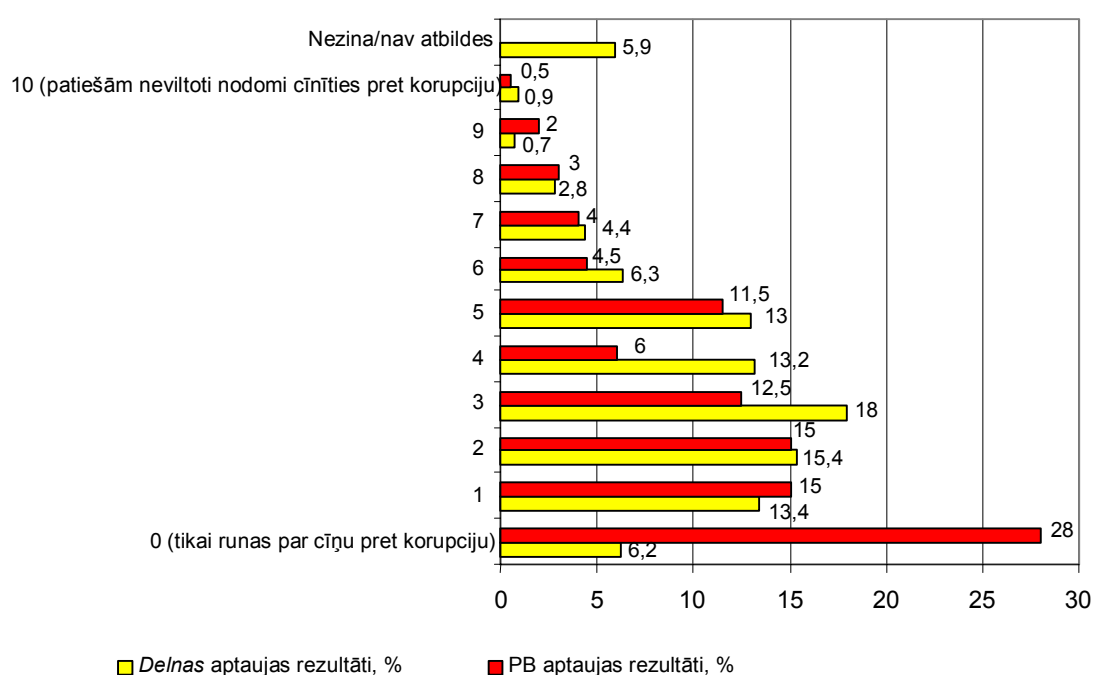
Niecīgais respondentu daudzums (mazāk nekā 10%), kuri uzskata, ka pieminētās problēmas ir samazinājušās, ļauj secināt, ka respondenti ir diezgan labi informēti par korupcijas gadījumiem. Acīmredzot šeit liela loma ir masu medijiem, jo tieši no tiem ierindas respondents uzzina par korupcijas stāvokli un skandalozākajiem atgadījumiem. Taču, kā liecina atbildes uz dažiem jautājumiem *Delnas* rīkotajā aptaujā, masu mediju loma korupcijas veicināšanā un novēršanā nav vēl līdz galam izpētīta un to nedrīkstētu novērtēt par zemu.

5.3. Respondentu viedoklis par amatpersonu un valdības vēlmi cīnīties pret korupciju

128. diagramma. Respondentu vērtējums par amatpersonu un valdības vēlmi cīnīties pret korupciju (vertikālā ass: 0 – nav nopietnu nodomu cīnīties pret korupciju,

10 – ir patiesa vēlme cīnīties pret korupciju,

horizontālā ass: % no visiem aptaujātajiem katrā aptaujā)

PB un *Delnas* aptauju rezultāti dažos punktos šajā jautājumā būtiski atšķiras. Piemēram, 1998. gadā veiktajā PB aptaujā atbildi “0” bija atzīmējuši 28% aptaujāto, kas nozīmē, ka gandrīz trešā daļa respondentu 1998. gadā uzskatīja, ka valdībai un valsts amatpersonām nav nopietnu nodomu cīnīties pret korupciju. Tikai 0,5% respondentu bija atzīmējuši atbildi “10” – valdībai ir patiesa vēlme cīnīties pret korupciju.

Turpretī *Delnas* 1999. gadā veiktā aptauja rāda, ka atbildi “0” atzīmējuši vairs tikai 6,2% respondentu, bet atbildi “10” – 0,9% respondentu.

Diagrammā redzam, ka pēc atbildes “5” krasi samazinās to respondentu skaits, kuri valdības un amatpersonu vēlmi cīnīties pret korupciju vērtē ar pieaugoši pozitīvām ballēm. No tā varam spriest, ka pārliecinoši lielākā daļa respondentu valdības un amatpersonu vēlmi cīnīties pret korupciju vērtē negatīvi (zemāk par 5 ballēm).

Kopumā jāatzīst, ka 1999. gada *Delnas* pētījums, salīdzinot ar 1998. gada Pasaules Bankas pētījumu, parādīja lielāku valsts amatpersonu un valdības institūciju virzību uz cīņu pret korupciju.

5.4. Iestāžu korumpētības novērtējums

Abās aptaujās iespējams salīdzināt respondentu atbildes par godīgākajām un negodīgākajām iestādēm.

Baznīcas kā godīgākās institūcijas pozīcijas ir nemainīgas gan 1998., gan 1999. gadā. Salīdzinot ar 1998. gadu, 1999. gadā Slimokasei ir pazeminājies reitings no otrās uz astoto vietu. Starptautiskās investīciju iestādes godīgāko iestāžu sarakstā no trešās vietas kritušas uz devīto, valsts izglītības iestādes – no ceturtās uz septīto, Valsts kontrole – no astotās uz trīspadsmito vietu.

Tajā pašā laikā dažas iestādes, pēc iedzīvotāju domām, ir kļuvušas godīgākas. Piemēram, prezidentūra no sestās vietas ir uzkāpusi uz ceturto vietu 1999. gadā, radio – no septītās uz otro, TV – no devītās uz trešo vietu.

Interesanti, ka savas vietas ir saglabājušas baznīcas (pirmā vieta), valsts slimnīcas un poliklīnikas (piektā vieta), notāri (desmitā vieta) un vietējās NVO (vienpadsmitā vieta).

Ņemot vērā veidu, kādā aptaujas rezultātus sniedz PB, tika noteiktas 11 godīgākās iestādes. Lai sniegtu pilnīgu pārskatu par godīgākajām iestādēm, esam izveidojuši nākamo tabulu.

19. tabula. Respondentu uzskati par 11 visgodīgākajām iestādēm (*1 – visgodīgākā institūcija; 11 – mazāk godīgā*)

Delnas veiktā aptauja, 1999	PB veiktā aptauja, 1998
1. Baznīca	1. Baznīca
2. Radio	2. Slimokase
3. TV	3. Starptautiskās investīciju iestādes
4. Prezidentūra	4. Valsts izglītības iestādes
5. Valsts slimnīcas un poliklīnikas	5. Valsts slimnīcas un poliklīnikas
6. Prese	6. Prezidentūra
7. Valsts izglītības iestādes	7. Radio
8. Slimokase	8. Valsts kontrole
9. Starptautiskās investīciju institūcijas	9. TV
10. Notāri	10. Notāri
11. Vietējās NVO	11. Vietējās NVO

Šeit tiek parādīts tikai iestāžu sarindojums atkarībā no to godīguma pakāpes, bet ne procentuālais novērtējums katrai no tām, jo PB dati neļauj precīzi noteikt skaitļus, ir iespējams salīdzināt vienīgi secību.

Jāpiebilst, ka tika piedāvāts novērtēt 36 iestāžu darbību Latvijā. Radio un TV augstās vietas varētu mēģināt izskaidrot ar to, ka radio un TV arvien plašāk atspoguļo dažādus korupcijas gadījumus, tāpēc iedzīvotāju uzticība šīm institūcijām varētu pieaugt.

Runājot par prezidentūru, noteikti jāuzsver, ka laikā starp abām aptaujām ir nomainījies Latvijas Valsts prezidents, turklāt jaunās Valsts prezidentes darbība neapšaubāmi ir aktīvāka un redzamāka. Jau pašā darbības sākumā viņai bija jāizlemj daudzi būtiski jautājumi un jātiek galā ar vairākām valstiskām problēmām (valodas likums, pensiju likums, pedofilijas skandāls, skolotāju streiki utt.). Salīdzinot ar iepriekšējo prezidentu G. Ulmani, jāatzīst, ka V. Vīķe-Freiberga iedzīvotāju simpātijas noteikti ir iekarojusi ar to, ka nav palikusi valstī notiekošo procesu pasīva vērotāja, bet gan aktīvi piedalījusies šo procesu virzīšanā.

Par trim vismazāk godīgākajām iestādēm *Delnas* pētījumā ir atzītas: *Lattelekom*, Ceļu policija, muita (vismazāk godīgā). Pasaules Bankas pētījumā par vismazāk godīgajām ir nosauktas: *Latvenergo*, citas ministrijas, VNĪA.

20. tabula. Respondentu uzskati par negodīgākajām iestādēm (1 – visnegodīgākā institūcija; 11 – mazāk negodīga)

Delnas veiktā aptauja, 1999	PB veiktā aptauja, 1998
1. Muita (negodīgākā)	1. Muita (negodīgākā)
2. Ceļu policija	2. Ceļu policija
3. <i>Lattelekom</i>	3. <i>Lattelekom</i>
4. Privatizācijas aģentūra	4. Valdība
5. VNĪA	5. Parlaments
6. <i>Latvenergo</i>	6. Policija
7. Tiesa	7. Tiesa
8. Amatspersonas ar tiesībām izsniegt licences	8. Pašvaldību ierēdņi
9. Valsts policija	9. Amatspersonas ar tiesībām izsniegt licences
10. Pašvaldību ierēdņi	10. Privatizācijas aģentūra
11. Starptautiskās investīciju institūcijas	11. <i>Latvenergo</i>

Arī šeit jāpiebilst, ka PB datu pasniegšanas veida dēļ nav iespējams noteikt precīzus skaitļus, kā arī turpināt šo sarakstu, lai aptvertu visas 36 piedāvātās iestādes.

Viens pētījuma rezultāts ir nemainīgs: trīs visnegodīgākās iestādes attiecībā uz kukuļņemšanu gan *Delnas*, gan PB aptaujā ir vienas un tās pašas – muiža (visnegodīgākā), Ceļu policija un *Lattelekom*.

Savu vērtējumu ir uzlabojusi valdība – no ceturtais negodīgākās iestādes, kā to rādīja PB dati 1998. gadā, pārvietojoties uz trīspadsmito vietu 1999. gada rīkotajā *Delnas* aptaujā. Arī parlaments no piektās vietas ir noslīdējis uz septiņpadsmito 1999. gadā, Valsts policija – no sestās uz devīto, pašvaldību ierēdņi – no astotās uz desmito vietu.

Dažu iestāžu negodīgums, pēc respondentu domām, ir pieaudzis. Piemēram, Privatizācijas aģentūra no desmitās vietas 1998. gadā ir nonākusi ceturtajā vietā 1999. gadā, Valsts nekustamā īpašuma aģentūra no 15. vietas ir uzkāpusi uz piekto, *Latvenergo* – no vienpadsmitās uz sesto, amatspersonas ar tiesībām izsniegt licences – no devītās uz astoto vietu 1999. gadā.

Vienīgi tiesas ir noturējušās konsekventi septītajā vietā.

Jāteic, ka par Privatizācijas aģentūru, VNĪA, *Latvenergo* pēdējā gada laikā regulāri ir parādījušies raksti avīzēs, veidoti raidījumi TV un radio, lai atklātu kārtējos notikumus vai skandālus šajās iestādēs. Acīmredzot tieši šī iemesla dēļ šogad iedzīvotāji tās vērtē negatīvāk

6. Secinājumi

Projektā “Korupcijas izplatība Latvijā” iegūtie rezultāti ļāva izdarīt vairākus būtiskus secinājumus, kurus būtu nepieciešams ņemt vērā, veidojot korupcijas novēršanas pasākumus un papildinot korupcijas apkarošanas programmu.

- Par korupciju iedzīvotāji galvenokārt (72,6% no visiem aptaujātajiem, ņemot vērā nosacījumu, ka var būt vairākas atbildes) uzskata papildu neoficiālus maksājumus par noteikta pakalpojuma izdarīšanu.
- Veiktais pētījums liecina, ka par viskorumpētākajām un negodīgākajām iestādēm tiek atzītas muiža, Ceļu policija un *Lattelekom*. Pēdējā uzņēmuma ierindošana viskorumpētāko struktūru skaitā varētu būt visai nosacīta un ir saistīta, pēc respondentu domām, ar pārmērīgi augsto sakaru maksu, to pastāvīgo pieaugumu, sakaru nepietiekamo kvalitāti un *Lattelekom* darbinieku nepiekāpīgumu, izskatot iesniegumus un pretenzijas.
- Par vismazāk korumpētākajām iestādēm un organizācijām respondenti uzskata tradicionāli iedzīvotāju svidū visuzticamākās struktūras: baznīcu, radio, televīziju un presi.
- Tajā pašā laikā pārdomas izraisa fakts, ka daļa respondentu (13,5%) par to, ka amatpersonām, lai tās pozitīvi risinātu jautājumus, ir jādod kukulis, uzzinājuši tieši no masu informācijas līdzekļiem.
- Ļoti augsta ir pašu iedzīvotāju gatavība dot kukuli, jo vairāk nekā puse aptaujāto (54%) būtu ar mieru dot kukuli, cerot uz pozitīvu jautājumu atrisināšanu. Iespējams, ka iedzīvotāju skaits, kas atbalsta korupciju, būtu vēl lielāks, jo vairāk nekā katrs trešais (38,8%) respondents atzina, ka nevar atļauties dot kukuli, jo nav nepieciešamo finansiālo iespēju un līdzekļu.
- Problēmas, kas visvairāk satrauc iedzīvotājus, ir saistītas ar Ceļu policiju,
- privātbiznesa sākšanu un tā darbības nodrošināšanu un atļauju un licenču saņemšanu.
- Visvairāk neoficiālie maksājumi vai pazīšanās (69,8%) ir izmantoti saskarē ar Ceļu policiju, lai sāktu privātbiznesu un nodrošinātu tā darbību (66,7%), lai saņemtu atļaujas un licences (59,8%).
- Liels ir to aptaujāto īpatsvars (55,5%), kuri uzskata, ka Latvijas valdība nav ieinteresēta korupcijas novēršanā.
- Šāds atzinums varētu būt saistīts ar to, ka trīs no četriem aptaujātajiem (76,7%) ir pārliecināti, ka Latvijā ir pārāk daudz ierēdņu, kuri savu dienesta stāvokli izmanto savtīgās interesēs, mazāk uzmanības pievēršot iedzīvotāju vajadzību un tiesību apmierināšanai. Aptaujāto iedzīvotāju viedoklis par korupciju apkarojošo pasākumu rezultativitāti un panākumiem kopumā ir visai skeptisks.
- Vispesimistiskākie uzskati, vērtējot korupcijas izplatību un iespējamās sekmes tās apkarošanā, valda Latgales novadā, vecāko iedzīvotāju grupās un to respondentu vidū, kam ir zems ienākumu līmenis.

Šis konstatējums liek izdarīt secinājumu par nepieciešamību izveidot plašas sabiedrību integrējošas programmas, kas veicinātu nacionāli valstiskās identitātes pieaugumu, samazinātu cilvēku atsvešināšanos, sekmētu sabiedrības tiesisko un pilsonisko izglītošanu.